

[Company name]

STUDIJA TURISTIČKOG NOSIVO KAPACITETA GRADA SPLITA

Zagreb, prosinac 2022.

Projekt:	Studija turističkog nosivog kapaciteta grada Splita
Naručitelj:	Turistička zajednica grada Splita
Izvršitelj:	Institut za turizam, Zagreb
Voditelj projekta:	dr.sc. Neven Ivandić
Autori:	dr. sc. Ivo Beroš dr. sc. Hrvoje Carić dr. sc. Neven Ivandić dr. sc. Ivan Sever mr. sc. Neda Telišman-Košuta Sanja Turk, dipl. ing. arh.
Dokument:	Konačni dokument
Mjesto i datum:	Zagreb, prosinac 2022. godine

Sadržaj

1. Uvod	6
2. Metodološki okvir projekta	7
2.1. Evolucija koncepta turističkog nosivog kapaciteta	7
2.2. Granice prihvatljive promjene	8
2.3. Pristup projektu	9
2.4. Izvori podataka	10
2.5. Turističko zoniranje grada Splita	12
3. Institucionalni i strateški okvir upravljanja turizmom u gradu Splitu	14
3.1. Institucionalni okvir	14
3.2. Strateški okvir	16
3.3. Sažetak i ocjena stanja	18
4. Analiza korištenja turističke atrakcijske osnove grada Splita	19
4.1. Pregled i korištenje turističke atrakcijske osnove	19
4.2. Stavovi o korištenju turističke atrakcijske osnove	25
4.3. Sažetak i ocjena stanja	27
5. Analiza ponude komercijalnih i nekomercijalnih smještajnih kapaciteta u gradu Splitu	30
5.1. Komercijalni smještajni kapaciteti	30
5.2. Nekomercijalni smještajni kapaciteti	33
5.3. Nautički vezovi	34
5.4. Ukupni smještajni kapaciteti na području Grada	34
5.5. Stavovi o ponudi smještajnih kapaciteta	35
5.6. Sažetak i ocjena stanja	36
6. Analiza obilježja turističke potražnje u gradu Splitu	38
6.1. Turistička potražnja u komercijalnim kapacitetima	38
6.2. Turistička potražnja u nekomercijalnim kapacitetima	42
6.3. Nautički turizam	42
6.4. Putnički promet splitske luke	44
6.5. Jednodnevni posjetitelji i tranzit	44
6.6. Ukupna potražnja	45

6.7. Stavovi o volumenu turističke potražnje	49
6.8. Sažetak i ocjena stanja	51
7. Analiza izgrađenosti prostora i potencijal širenja turističkih sadržaja na području grada Splitu	54
7.1. Površine i izgrađenost građevinskih područja naselja i građevinskih područja ugostiteljsko-turističke namjene prema PPUG Splita	54
7.2. Površine i izgrađenost stambene, mješovite i ugostiteljsko-turističke namjene prema GUP-u grada Splita	56
7.3. Ocjena potencijala dodatne izgradnje stambene namjene i ugostiteljsko-turističke namjene na području grada Splita	58
7.4. Mogućnosti povećanja građevinskih područja naselja	62
7.5. Nautički vezovi	63
7.6. Ocjena potencijala povećanja kapaciteta plaža na području Grada	64
7.7. Stavovi o korištenju prostora i razvoju turističke aktivnosti	65
7.8. Sažetak i ocjena stanja	66
8. Analiza komunalne i prometne infrastrukture grada Splita	68
8.1. Otpad	68
8.2. Pitka voda i odvodnja	70
8.3. Električna energija	72
8.4. Zrak	73
8.5. More za kupanje	74
8.6. Buka i osvjetljenje	74
8.7. Promet	75
8.8. Stavovi o komunalnoj i prometnoj infrastrukturi	76
8.9. Sažetak i ocjena stanja	78
9. Analiza stanovništva i zaposlenosti u gradu Splitu	81
9.1. Broj stanovnika	81
9.2. Zaposlenost	81
9.3. Stavovi stanovnika o utjecaju turizma na kvalitetu života u Splitu	83
9.4. Sažetak i ocjena stanja	86
10. Analiza važnosti turizma za gospodarstvo grada Splita	88
10.1. Struktura poslovnih prihoda i ekonomičnost tvrtki sa sjedištem u gradu Splitu prema djelatnostima	88
10.2. Uključenost stanovnika u turizam	89

10.3. Stavovi stanovnika o poželjnom smjeru gospodarskog razvoja.....	89
10.4. Sažetak i ocjena stanja	91
11. Kritični faktori turističkog nosivog kapaciteta grada Splita.....	92
12. Sljedeći koraci	95
PRILOG 1	96
Obilježja turističke potražnje u Splitsko dalmatinskoj županiji prema klasterima.....	96
PRILOG 2	102
Stavovi lokalnog stanovništva o turizmu	102

1. Uvod

Unatoč povremenim oscilacijama prouzročnim raznim vrstama kriza, među kojima je ova recentna izazvana globalnom pandemijom korona virusa imala do sada najrazorniji efekt, turistička aktivnost u svijetu bilježi kontinuiran trend rasta u proteklih 30-tak godina.¹ Relativno niski troškovi ulaska na međunarodno tržište te brzi pozitivni ekonomski učinci za receptivne zajednice čine turizam među najatraktivnijim gospodarskim sektorima današnjice. Istovremeno, negativni utjecaji prekomjernog turizma, vidljivi prije svega u degradaciji prirodnog okoliša i kulturnih znamenitosti, ali i u rastućoj iritaciji lokalnog stanovništva i samih turista, sve su češće dokumentirani. Interes za kontrolom utjecaja turizma raste paralelno s rastom interesa modernih društava za pitanja očuvanja okoliša, kvalitete života i uravnoteženog, održivog razvoja. Posebice je to relevantno na Mediteranu kao turistički najviše opterećenoj regiji svijeta.² To je kontekst u kojem integralno sagledavanje utjecaja turizma te informirano upravljanje turizmom, uključujući i kontrolu njegovog rasta kroz metodologije turističkog nosivog kapaciteta, postaje središnja tema destinacijski turističkih politika.

Grad Split snažno se okreće turizmu u posljednjih desetak godina te valorizirajući svoje izuzetne lokacijske, kulturne i prirodne attribute doživljava posebno intenzivno razdoblje rasta turističke aktivnosti.³ Ujedno uslijed pritiska turizma, posebice na UNESCO zaštićenu povijesnu jezgru, ovo je i vrlo izazovno razdoblje u turističkom razvoju Grada. Razumijevajući kompleksnost razvojnog trenutka, te u skladu sa smjernicama UNWTO-a i UNESCO-a koje potiču razvoj održivog turizma⁴, Turistička zajednica grada Splita odlučila je pristupiti izradi *Studije turističkog nosivog kapaciteta grada Splita* kako bi time osigurala što kvalitetniju platformu za informirano upravljanje održivim razvojem turizma u budućnosti. Ovime se Turistička zajednica grada Splita nadovezuje na dokument *Studija prihvatnih kapaciteta turizma na području Splitsko-dalmatinske županije* izrađen za potrebe Turističke zajednice Županije u kojem je Split promatran kao jedan od sedam županijskih klastera.⁵

Studija turističkog nosivog kapaciteta grada Splita obuhvaća prikaz metodološkog okvira projekta (Poglavlje 2), analitički blok u kojem se sagledavaju odabrani ekonomski, prostorni, fizički i socio-kulturni pokazatelji utjecaja turizma na lokalnu zajednicu (Poglavlja 2-10) kako bi se, potom, integrirala saznanja o 'kritičnim faktorima' turističkog razvoja (Poglavlje 11) i predložili ključni daljnji koraci u neposrednom razdoblju (Poglavlje 12). *Studija* je podložna daljnjem konzultativnom procesu s dionicima te mogućim korekcijama.

U sklopu izrade *Studije turističkog nosivog kapaciteta* provedeno je primarno istraživanje *Stavovi lokalnog stanovništva o turizmu*, prikupljeni su stavovi lokalnih dionika kroz dubinske intervju te je provedeno nekoliko obilazaka terena, uključujući i u 'špicu' turističke sezone.

¹ UNWTO (2020). *International Tourism Highlights 2020*, Madrid.

² Ibid.

³ (1) www.dalmatia.hr/hr/statistike; (2) www.visitsplit.com;

⁴ UNWTO (2013). *Sustainable Tourism for Development Guidebook*, Madrid; UNESCO (2011). *UNESCO World Heritage and Sustainable Tourism Programme*, UNESCO World Heritage Centre: Paris.

⁵ Klarić, Z. et. al. (2018). *Studija prihvatnih kapaciteta turizma na području Splitsko-dalmatinske županije*, Institut za turizam: Zagreb.

2. Metodološki okvir projekta

U poglavlju se pruža uvid u metodologiju rada primijenjenu u izradi *Studije turističkog nosivog kapaciteta grada Splita* uz prikaz evolucije koncepta turističkog nosivog kapaciteta i osvrt na danas općeprihvaćenu metodologiju 'granica prihvatljive promjene' preporučenu također od strane UNESCO-a za upravljanje turizmom na lokalitetima UNESCO Svjetske kulturne baštine te, u tom smislu, posebno relevantne za grad Split.

2.1. Evolucija koncepta turističkog nosivog kapaciteta⁶

Koncept turističkog nosivog kapaciteta počinje se primjenjivati 1960.-tih godina u upravljanju lokalitetima prirodne baštine. Shvaćalo ga se kao 'maksimalni broj korisnika' nekog lokaliteta, odnosno kao točku nakon koje je moguće očekivati degradaciju njegovih prirodnih značajki. U tom smislu, u određivanju nosivog kapaciteta težilo se izračunu numeričkog 'limita' ili granice dozvoljenog broja posjetitelja. Snažnim rastom turističke aktivnosti tijekom 1980.-tih godina s posljedičnim stalnim pritiscima turizma na prirodno, kulturno i društveno okruženje destinacija, te uviđanjem manjkavosti ovako simplificiranog pristupa, poimanje turističkog nosivog kapaciteta se mijenja. Danas ga se shvaća kao informiranu, ali subjektivnu procjenu prihvatljive promjene mjesta pod utjecajem turizma koju lokalno stanovništvo, različiti dionici u zajednici i turisti mogu prihvatiti.

Naime, smatra se da je pitanje 'koliko turista možemo dozvoliti na lokalitetu' pogrešno pitanje te da je, umjesto fokusiranja na neki, najčešće 'nedokučiv' broj, pažnju potrebno usmjeriti na prihvatljivu promjenu, odnosno na prihvatljivo stanje. Ovaj zaokret od 'koliko korištenja' ka 'koliko promjene' ima dvije važne implikacije. Prvo, preusmjerava pažnju od 'razine korištenja' na 'prihvatljivo stanje okolišnih i društvenih parametara nekog lokaliteta' kao ključni interes upravljanja. Drugo, s obzirom da je pitanje prihvatljive promjene ili prihvatljivog stanja stvar osobne prosudbe, preusmjerava metodu nalaženja odgovora s matematičkog izračuna na detektiranje stavova stručnjaka, lokalnih stanovnika i turista, pri čemu su 'čvrsti' (npr. matematički, tehnički ili sl.) podaci važan dio analitičkih podloga u formiranju stava. Drugim riječima, koncept turističkog nosivog kapaciteta evoluirao je na način da se danas teži ograničavanju neželjenih utjecaja turizma umjesto pukog ograničavanja broja posjetitelja te ga ne treba shvaćati kao broj, već kao upravljački koncept koji zahtijeva kontinuirano praćenje ravnoteže između dugoročnog očuvanja zajednice i pritiska turističkog tržišta kojima je izložena.

U tom kontekstu, potičući razvoj održivog turizma i odgovorno upravljanje lokalitetima Svjetske baštine, UNESCO zastupa primjenu metodologije 'granica prihvatljive promjene' kao načina za upravljanje njihovim turističkim nosivim kapacitetom.

⁶ (1) Pedersen, A. (2002). Carrying Capacity and Related Planning Issues. U *Managing Tourism at World Heritage Sites: A Practical Manual for World Heritage Site Managers*, UNESCO World Heritage Center, Paris, 55-62; (2) Stankey, G. H. et. al. (1984). Limits of Acceptable Change: A New Framework for Managing the Bob Marshall Wilderness Complex. *Western Wildlands*, 10(3): 33-37. (3) McCool, S.F. (2013). Limits of Acceptable Change and Tourism. U Holden, A. i Fennel, D.A. (ur.). *Routledge Handbook of Tourism and the Environment*, Routledge: Oxon, 285-298; (4) Jordao, A. C. et. al. (2021). Limits of Acceptable Change (LAC) for Tourism Development in the Historic Centre of Porto (Portugal). U Mandić, A., Petrić, L. (ur.). *Mediterranean Protected Areas in the Era of Overtourism*, Springer Nature: Cham, 193-218; (5) Coccossis, H. (2004). Sustainable Tourism and Carrying Capacity: A New Context. U: Coccossis, H., Mexa, A. (ur.). *The Challenge of Tourism Carrying Capacity Assessment*, Ashgate, 3-14.

2.2. Granice prihvatljive promjene

Metodologija 'granica prihvatljive promjene'⁷ polazi od činjenice da će bilo koja razina turizma uzrokovati neku razinu promjena u destinaciji te od premise da je upravljanje turizmom potrebno kako bi se promjene zadržale u okvirima prihvatljivoga, s obzirom da ih nije moguće izbjeći ili eliminirati. Ovdje se ne radi o uspostavljanju 'preferiranog' stanja, već onakvoga koje je, s obzirom da se želi razvijati turizam, ekološki, društveno i politički prihvatljivo.

U osnovi, metodologija 'granica prihvatljive promjene' podrazumijeva sagledavanje postojećih utjecaja turizma na destinaciju, usuglašavanje razine prihvatljivih promjena, poduzimanje korektivnih aktivnosti te kontinuirano praćenje daljnjih utjecaja uz stalne korekcije. Prema smjernicama UNESCO-a, metodologija 'granica prihvatljive promjene' obuhvaća sljedeće osnovne korake:

- ▶ **Utvrđivanje postojećeg stanja:** Inicijalni korak koji uključuje utvrđivanje strateških ciljeva regionalnog i lokalnog razvoja te razvoja turizma, analizu stvarnog stanja utjecaja turizma i detektiranje nezadovoljstava utjecajima turizma u lokalnoj zajednici i među turistima, razumijevanje izazova razvoja turizma iz perspektive različitih destinacijskih dionika;
- ▶ **Odabir indikatora:** Usuglašavanje seta indikatora utjecaja turizma, odnosno pokazatelja promjena fizičkog, ekološkog i društvenog stanja u destinaciji te utvrđivanje njihovog stvarnog stanja. Preporuča se da indikatori budu kvantitativni (da ih je moguće izmjeriti), lako mjerljivi (da se mjerenje može izvršiti jednostavnom opremom, procedurom), relevantni (da stvarno odražavaju promjenu koja generira nezadovoljstvo), osjetljivi (da je moguće detektirati promjenu stanja unutar jedne godine) i pouzdani kroz vrijeme (da je moguće ponavljati mjerenja na isti način kroz vrijeme);
- ▶ **Određivanje standarda:** Standardi za indikatore predstavljaju granicu utjecaja turizma koja bi bila u okviru prihvatljive promjene. Ne bi smjeli jednostavno reflektirati postojeće stanje te trebaju biti realni i ostvarivi. Prioritetno je postavljanje standarda za najosjetljivije zone u destinaciji, a standardi mogu varirati među zonama. Potrebno je postići konsenzus među dionicima oko standarda. Usporedba postojećeg stanja i standarda za pojedine indikatore utjecaja turizma ukazati će na raskorak između postojećeg i prihvatljivog stanja;
- ▶ **Monitoring:** Ovisno o vrsti indikatora, monitoring ili praćenje razlike između postojećeg i prihvatljivog stanja uobičajeno se provodi kroz mjerenja, promatranja, ankete, intervjue i sl. Iskustvo pokazuje da kompleksni i skupi monitoring programi mogu biti kontraproduktivni.
- ▶ **Donošenje programa korektivnih aktivnosti:** Temeljem rezultata monitoringa utvrđuje se plan aktivnosti za smanjivanje raskoraka između stanja indikatora i standarda. Provedba korektivnih aktivnosti smatra se najizazovnijim dijelom procesa primjene metodologije.

Procesom upravljanja turističkim nosivim kapacitetom primjenom metodologije 'granica prihvatljive promjene' uobičajeno rukovodi tim sastavljen od predstavnika dionika iz javnog i privatnog sektora uz konzultante/facilitatore procesa. Ključno je, međutim, sudjelovanje šire javnosti, specifično lokalnog stanovništva i turista. Sve odluke o izazovima, zoniranju, indikatorima, standardima i aktivnostima upravljanja donose se u javnom prostoru.

⁷ Sintagma 'granice prihvatljive promjene' prijevod je engleskog originala 'Limits of Acceptable Change' (LAC).

2.3. Pristup projektu

Sukladno metodologiji 'granica prihvatljive promjene', prilagođenoj obilježjima većih gradova te u tom smislu polazeći od ključnih odrednica upravljački usmjerenog pristupa utvrđivanju nosivog kapaciteta, *Studija turističkog nosivog kapaciteta grada Splita* obuhvaća:

Analiza	<p><i>Obuhvat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Analiza strateških smjernica razvoja turizma u Splitu; - Analiza turističke aktivnosti i aktualnih utjecaja turizma na prostorno-okolišna, socio-kulturna i gospodarska obilježja Grada; 	<p><i>Izvori:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Strateški planski dokumenti - Pokazatelji iz (i) sekundarnih izvora i (ii) primarnih istraživanja
----------------	--	--

Indikatori i standardi	<p><i>Obuhvat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Odabir indikatora/pokazatelja pritiska turizma na destinaciju; - Određivanje standarda - prihvatljivih vrijednosti ili stanja - pojedinih indikatora; - Detektiranje raskoraka između postojeće i prihvatljive vrijednosti ili stanja pojedinih indikatora; 	<p><i>Izvori:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Ekspertne procjene i stavovi projektnog tima - Zakonska regulativa
-------------------------------	--	---

Dosegnuti turistički nosivi kapacitet grada Splita	<p><i>Obuhvat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Prepoznavanje 'kritičnih faktora', uključujući eventualna 'uska grla' i 'ograničenja' održivog razvoja turizma u gradu Splitu; 	<p><i>Izvori:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Ekspertni stavovi projektnog tima
---	---	---

U daljnjim aktivnostima, fokus se usmjerava na:

Strateške radionice	<p><i>Obuhvat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Usuglašavanje granica prihvatljive promjene destinacijskih sustava grada Splita pod utjecajem turističkog razvoja; 	<p><i>Izvori:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Predstavnici dionika - Ekspertni tim
----------------------------	---	---

Plan korektivnih mjera	<p><i>Obuhvat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Definiranje Akcijskog plana korektivnih mjera u funkciji upravljanja pritiscima turizma na destinaciju; 	<p><i>Izvori:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Ekspertni tim - Predstavnici dionika
-------------------------------	--	---

2.4. Izvori podataka

U izradi *Studije turističkog nosivog kapaciteta grada Splita* korišteni su primarni i sekundarni izvori podataka:

Primarna kvantitativna istraživanja

<p>Istraživanje: Stavovi lokalnog stanovništva o turizmu – 2022.⁸</p>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Ciljevi i sadržaj:</i> Utvrditi (i) razinu ekonomske ovisnosti stanovnika grada Splita o turizmu, (ii) opće stavove stanovnika o utjecaju turizma na lokalnu zajednicu, (iii) razinu osobne iritacije utjecajima turizma, (iv) stavove o smjeru i intenzitetu daljnjeg razvoja turizma u Splitu; - <i>Populacija:</i> Stanovnici grada Splita, 18-75 godina - <i>Uzorak:</i> Slučajni uzorak, 385 ispitanika; dizajnom uzorka osigurani indikativni rezultati na razini gradskih turističkih zona i ovisnosti o privređivanju od turizma - <i>Prikupljanje podataka:</i> Osobni intervju (CATI) uz strukturirani upitnik - <i>Vrijeme provođenja:</i> Lipanj 2022. godine - <i>Provoditelj:</i> IPSOS, d.o.o. (anketiranje i obrada podataka); Institut za turizam (dizajn upitnika, logička kontrola i analiza rezultata) - <i>Analiza:</i> Deskriptivna statistika; Višestruka linearna regresija
<p>Istraživanje: Stavovi i potrošnja turista u Hrvatskoj – TOMAS 2019., Obilježja turističke potražnje u Splitsko-dalmatinskoj županiji (Obrada prema klasterima SDŽ)⁹</p>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Ciljevi i sadržaj:</i> Utvrditi (i) obilježja i potrošnju turista u Splitu tijekom ljeta, (ii) stavove turista o elementima turističke ponude Grada; - <i>Populacija:</i> Domaći i inozemni turisti u Splitu, 18+ godina - <i>Uzorak:</i> Slučajni uzorak, 1800 ispitanika u SDŽ i 461 u Splitu; dizajnom i alokacijom uzorka osigurani indikativni rezultati na razini grada Splita - <i>Prikupljanje podataka:</i> Osobni intervju (CAPI) uz strukturirani upitnik, u hotelima i sličnim objektima, kampovima, obiteljskom smještaju - <i>Vrijeme provođenja:</i> Svibanj 2019. – veljača 2020. godine - <i>Provoditelj:</i> Henda, d.o.o. (anketiranje i obrada podataka); Institut za turizam (dizajn upitnika, logička kontrola i analiza rezultata) - <i>Analiza:</i> Deskriptivna statistika

Primarna kvalitativna istraživanja

<p>Istraživanje: Dubinski intervjui s dionicima¹⁰</p>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Ciljevi i sadržaj:</i> Utvrditi (i) stavove dionika o utjecaju turizma na lokalnu zajednicu, (ii) razinu posjećenosti atrakcija i percepciju gužve, (iii) stavove o smjeru i intenzitetu daljnjeg razvoja turizma u Splitu; - <i>Uzorak:</i> Provedeni su intervjui s predstavnicima gradskih Službi, nositeljima turističke politike, razvojnom agencijom, upraviteljima odabranih turističkih atrakcija i s predstavnicima relevantnih udruženja; - <i>Prikupljanje podataka:</i> Osobni intervju uz strukturirani vodič za intervju - <i>Vrijeme provođenja:</i> Kolovoz - listopad 2022. godine - <i>Provoditelj:</i> Institut za turizam
--	--

⁸ Cjeloviti izvještaj vidjeti: Prilog 1. Stavovi lokalnog stanovništva o turizmu

⁹ Vidjeti: Prilog 2. Stavovi i potrošnja turista u Hrvatskoj – TOMAS Hrvatska 2019, Obilježja turističke potražnje u Splitsko-dalmatinskoj županiji (Obrada prema klasterima SDŽ)

¹⁰ U dubinskim intervjuiima sudjelovali su: (1) Radojka Tomašević, Ana Jerkunica, Tea Reić Marković, Anita Marinić i Pave Zaninović (Grad Split, Služba za razvoj grada); (2) Zrinka Mucalo (RAST); (3) Ingrid Pečarević i Antonela Čmrlec (JU za upravljanje Park šumom Marjan); (4) Ana Vukas Belas (Riznica Splitske katedrale); (5) Marijan Ciprijan (Splitska obala d.o.o.); (6) Ante Šunjić (Žnjan d.o.o.); (7) Marin Krpetić (Udruga stanara povijesne jezgre Get); (8) Anita Birimiša (Društvo turističkih vodiča Splita);

Istraživanje:	- <i>Ciljevi i sadržaj:</i> (i) Upoznati turističku ponudu i prostornu dispoziciju Grada, (ii) doživjeti i vizualno utvrditi opterećenja uzrokovana turizmom u 'vrhu' turističke sezone;
Obilazak terena	- <i>Uzorak:</i> Provedena su dva obilaska terena - <i>Prikupljanje podataka:</i> Strukturirani vodič za obilazak terena - <i>Vrijeme provođenja:</i> (1) 17. i 18. ožujak, 2022.; (2) 7. i 8. kolovoz, 2022. - <i>Provoditelj:</i> Institut za turizam

Sekundarni izvori podataka

U *Studiji* je, uz podatke službenih statističkih izvora i podatke različitih gradskih poduzeća i organizacija, korišten veći broj strateških dokumenata odražavajući širinu specijalističkih tema analiziranih u dokumentu.

Izvori:	- <i>Plan razvoja Splitsko-dalmatinske županije 2022.-2027.</i> (JU RERA, 2022.)
Strateški dokumenti	- <i>Strategija razvoja urbane aglomeracije Split za razdoblje do kraja 2027. godine – Strateški okvir</i> (Urbanex, 2022.)
Planovi	- <i>Strategija razvoja grada Splita do 2030. godine</i> (Sveučilište u Splitu, u tijeku) - <i>Glavni plan razvoja turizma Splitsko-dalmatinske županije 2017.-2027. sa Strateškim i operativnim marketing planom</i> (Institut za turizam, 2018.) - <i>Strateški marketinški plan destinacije Split 2017.-2022.</i> (Ekonomski fakultet Sveučilišta u Splitu, 2017.) - <i>Strateški plan brendiranja integriranog programa Splita kao grada sporta i kulture</i> (Digitalne kulturne transformacije d.o.o. i Studio Sudar d.o.o., 2019.) - <i>Plan upravljanja starom gradskom jezgrom grada Splita s akcijskim planom upravljanja posjetiteljima – Faza I i Faza II</i> (Urbanex, u tijeku) - <i>Regionalni program uređenja i upravljanja morskim plažama na području Splitsko-dalmatinske županije</i> (SAFEGE, d.o.o., 2015.) - <i>Registar kulturnih dobara RH</i> (Ministarstvo kulture RH) - <i>Prostorni plan uređenja grada Splita</i> (Službeni glasnik grada Splita, 31/05, 38/20) - <i>Generalni urbanistički plan grada Splita</i> (Službeni glasnik grada Splita, 1/06, 15/07, 3/08, 3/12, 52/13, 41/14 i 55/14-pročišćeni tekst)

2.5. Turističko zoniranje grada Splita

U skladu s metodologijom 'granica prihvatljive promjene', odnosno preporukom zoniranja velikih prostornih cjelina u manje, analiza turističkog nosivog kapaciteta grada Splita polazi od činjenice da se radi o heterogenom prostoru što nalaže, ukoliko moguće, promatranje utjecaja i pritiska turizma na razini manjih, homogenijih zona. Pri turističkom zoniranju grada Splita sagledavani su sljedeći faktori:

- ▶ **Administrativni ustroj Grada** – grad Split obuhvaća osam naselja (Split, Kamen, Žrnovnica, Sitno Gornje, Sitno Donje, Srinjine, Stobreč i Slatine), odnosno sedam mjesnih odbora, dok je naselje Split, podijeljeno u 27 gradskih kotara.¹¹ Različiti podaci koji se koriste u analizama turističkog nosivog kapaciteta (npr. broj stanovnika, broj stanova, površine, razina buke i sl.) uobičajeno se prikupljaju i moguće je očekivati njihovu raspoloživost na razini administrativnih jedinica.
- ▶ **Karakteristične prostorne tipologije** – grad Split obuhvaća vrlo različite prostorne cjeline određene lokacijskim obilježjima, urbanitetom, sadržajima i specifično, kulturno-povijesnim nasljeđem. Uključuje to slabije naseljeno zaleđe s ruralnim karakteristikama (Žrnovnica, Sitno Gornje, Sitno Donje, Srinjine, Kamen), otočki krajolik (Slatine, otok Čiovo) i obalnu liniju (naselja Split i Stobreč) s brojnim prirodnim plažama i većinom gusto naseljenim obalnim rubom, te visoko urbanizirano naselje Split, i samo vrlo različito, objedinjavajući zaštićenu kulturno-povijesnu cjelinu Grada, s Dioklecijanovom palačom i srednjovjekovnom jezgrom dodatno šticićenima kao UNESCO svjetskom kulturnom baštinom, a gdje se nalazi i najveći broj kulturnih i javnih sadržaja Grada, zatim također zaštićenu Park šumu Marjan kao i sjeverni lučko-industrijski bazen te velike, pretežito stambene zone.
- ▶ **Razina turističke aktivnosti** – prema pokazateljima raspoloživosti turističkih ležajeva i ostvarenih noćenja, grad Split obuhvaća područja vrlo različite razine turističke aktivnosti. Na vrhu ljestvice ističu se gradski kotari Grad, Bačvice, Lučac-Manuš i Varoš, s oko 3.000 do 5.000 ležajeva u svakom, odnosno između oko 150.000 i 250.000 ostvarenih noćenja u 2021. godini, zatim mjesni odbori Slatine i Stobreč s pojedinačno oko 2.500 ležajeva i 150.000 noćenja u 2021., dok turistička aktivnost u ostalim dijelovima Grada pada te je u zaleđu vrlo slabo prisutna, s manje od 1.000 ležajeva gotovo isključivo u objektima u domaćinstvu u svih pet mjesnih odbora zajedno.
- ▶ **Različitost turističkih iskustava** – slijedom svoje atrakcijske osnove, grad Split je destinacija složene ponude turističkih proizvoda pozicioniranih prema različitim tržišnim segmentima gostiju. Ističu se prije svega proizvodi kulture i gradskog turizma, sunca i mora, nautike, zabavnih evenata i poslovnog turizma, te u perspektivi i razvijenije sportsko-rekreacijske ponude, usmjerenih prema segmentima mladih, obitelji, parova srednje i starije dobi te sportaša i poslovnih putnika. Različitost turističkih proizvoda i segmenata potražnje, svaki sa specifičnim potrebama i očekivanjima, implicira različite turističke profile prostora, odnosno obilježja i standarde korištenje prostora.

¹¹ <https://split.hr/gradska-uprava/kotari-i-mjesni-odbori/gradski-kotari>

Temeljem navedenih inputa Grad Split je, za potrebe analize turističkog nosivog kapaciteta, podijeljen u četiri turističke zone (Slika 1):

-
1	Zona 1: Središnji Split	Zona obuhvaća gradske kotare Grad, Bačvice, Lučac-Manuš, Varoš i Meje. To je prostor najveće koncentracije zaštićene kulturno-povijesne i prirodne baštine, uključujući UNESCO zaštićenu staru povijesnu jezgru. Tradicionalno je središte gradskog života i prostor koji personificira 'duh Splita'. Ujedno područje najvišeg intenziteta turističke aktivnosti u Gradu, s udjelom od 45% ukupnih ležajeva i 48% noćenja te mjesto koje obavezno posjećuju gosti iz drugih dijelova Splita, odnosno jednodnevni posjetitelji s kruzera i iz okolice.
2	Zona 2: Kupališni Split	Zona obuhvaća mjesne odbore Slatine i Stobreč te gradske kotare Trstenik, Mertojak i Žnjan. U turističkom smislu, prostor određuju dugi neprekinuti potezi kvalitetnih plaža, s površinom od oko 16.000 m ² u Slatinama (otok Čiovo) i oko 30.000 m ² na južnoj obali grada, uključujući i najveću splitsku plažu Žnjan. Ovo je područje visokog intenziteta turističke aktivnosti s udjelom od 25% ležajeva i 29% noćenja ostvarenih u Gradu.
-

Slika 1. Turističko zoniranje grada Splita

Izvor: Obrada autora

-
3	Zona 3: Šire gradsko područje	Zona obuhvaća ostale gradske kotare naselja Split. Turistički je prepoznatljiva kao lokacija sportskih sadržaja gdje se održavaju razni event, uključujući festival ULTRA Europe. Uz industrijske, lučke i komercijalne sadržaje, pretežito je to zona stambenog karaktera, uključujući, u kontekstu potonjeg, značajan udio od 27% smještajnih kapaciteta i 21% noćenja u Gradu.
4	Zona 4: Zeleno zaleđe	Zona obuhvaća mjesne odbore Kamen, Žrnovnica, Sitno Gornje, Sitno Donje i Srinjine. To je područje mjestimično ruralnih obilježja, turistički nerazvijeno, s udjelom od 3% ležajeva, gotovo isključivo u objektima u domaćinstvu, i 2% noćenja grada Splita.
-

3. Institucionalni i strateški okvir upravljanja turizmom u gradu Splitu

Institucionalni i strateški okvir turizma određuju sposobnost lokalne zajednice u upravljanju turizmom, kako u smislu razvoja turističke aktivnosti tako i ublažavanja ili ograničavanja neželjenih pritisaka koje turizam generira. U poglavlju se daje kratki pregled ključnih aktera, strateških dokumenata i ciljeva koji predstavljaju uporišta za upravljanje turizmom u gradu Splitu u narednih pet do deset godina.

3.1. Institucionalni okvir

Među više institucija čiji djelokrug rada utječe na turizam, glavni nositelji funkcija razvoja i upravljanja turizmom u gradu Splitu čine vertikalno ustrojen sustav upravnih tijela i turističkih zajednica.¹² U nastavku se daje kratki uvid u njihove ingerencije:

Upravna tijela

<p>SDŽ Upravni odjel za turizam i pomorstvo</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Prati, analizira i provodi strategije razvoja turizma; - Prati, analizira i predlaže plan i strategiju upravljanja pomorskim dobrom; - Izrađuje izvješća, stručne podloge, prijedloge i nacрте akata iz djelokruga rada u cilju boljeg i ravnomjernijeg turističkog razvoja; - Utvrđuje propisane minimalne uvjete, razvrstava i kategorizira ugostiteljske objekte; - Izdaje rješenja za pružanje usluga turističkog vodiča; - Utvrđuje minimalne uvjete za nekategorizirane luke nautičkog turizma; - Dodjeljuje koncesije za gospodarsko korištenje pomorskog dobra. <p>Organizacija: Odsjek za turizam; Pododsjek za minimalne uvjete i kategorizaciju.</p>
<p>Grad Split Služba za razvoj grada Upravni odjeli Gradske tvrtke</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Služba za razvoj grada - obavlja poslove strateškog planiranja, predlaganja i koordinacije svih razvojnih aktivnosti Grada. U nadležnosti Službe je praćenje i analiziranje stanja u turizmu, davanje smjernica za unapređenje različitih oblika održivog turizma, predlaganje izvora financiranja ponude te koordinacija svih dionika iz područja turizma; - UO za društvene djelatnosti – između ostaloga obavlja stručne i druge poslove vezane uz obnovu, zaštitu i očuvanje povijesne gradske jezgre; - UO za urbanizam i izgradnju – nadležan za poslove prostornog uređenja te zaštitu okoliša; - Splitska obala, d.o.o. – održavanje javnih gradskih plaža (koje nisu u koncesiji); upravljanje Zapadnom obalom u svojstvu koncesionara; - Žnjan, d.o.o. – vođenje projekta uređenja platoa Žnjan i upravljanje njime u svojstvu koncesionara (40 godina); organizacija kulturno-turističkih događanja u Gradu; - JU za upravljanje Park šumom Marjan – zaštita, održavanje i promicanje Park šume Marjan te ostalih zaštićenih dijelova prirode u Gradu.

¹² (1) www.dalmacija.hr; (2) Službeni glasnik grada Splita, Odluka o ustrojstvu Gradske uprave grada Splita, broj 39, 12.8.2022.; (3) www.splitskaobala.hr; (4) www.znjan.hr; (5) www.marjan-parksuma.hr; (6) Narodne novine, Statut Turističke zajednice Splitsko-dalmatinske županije, NN 53/2020; (7) www.visitsplit.com

Sustav turističkih zajednica

<p>SDŽ Turistička zajednica Županije</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Organizacija djeluje prema načelu destinacijskog menadžmenta, osnovana radi promicanja i razvoja turizma te gospodarskih interesa pružatelja ugostiteljskih i turističkih usluga kroz upravljanje destinacijom; - Kao regionalna destinacijska menadžment organizacija bavi se: <ul style="list-style-type: none"> - Strateškim planiranjem i razvojem turističkih proizvoda Županije; - Upravljanjem sustavom turizma (javnom turističkom infrastrukturom, kvalitetom u turizmu, nadzorom i koordinacijom lokalnih TZ, itd.); - Informacijama i istraživanjima (detaljna turistička statistika Županije, sudjelovanje u eVisitoru, provođenje tržišnih istraživanja, sustav poslovne inteligencije); - Provođenjem aktivnosti strateškog i operativnog marketinga. <p>Organizacija Turističkog ureda: Bez odjelne podjele.</p>
<p>Grad Split Turistička zajednica Grada</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Organizacija djeluje prema načelu destinacijskog menadžmenta, osnovana radi promicanja i razvoja turizma te gospodarskih interesa pružatelja ugostiteljskih i turističkih usluga kroz upravljanje destinacijom; - Kao lokalna destinacijska menadžment organizacija bavi se: <ul style="list-style-type: none"> - Razvojem proizvoda (strateško i operativno planiranje razvoja turizma, upravljanje javnom turističkom infrastrukturom, upravljanje kvalitetom ponude, itd.) - Informacijama i istraživanjima (informativni materijali, mrežne stranice, TIC-evi, turistička signalizacija, sudjelovanje u eVisitoru); - Distribucijom (provedba operativnih marketinških aktivnosti, destinacijski marketinški materijali, slanje podataka, itd.). <p>Organizacija Turističkog ureda: Ured direktorice; Sektor za promociju i oglašavanje; Sektor za informiranje; Sektor za razvoj proizvoda i manifestacije; Sektor za informiranje pružatelja usluga smještaja i turističku pristojbu; Sektor za računovodstvo, financije i opće poslove; 19 zaposlenih.</p>

Zadace prikazanog sustava institucija najizravnije uključenih u oblikovanje turizma u Splitu široko su postavljene pokrivajući razvojne i upravljačke funkcije. Izostaje ili je nedovoljno naglašena funkcija praćenje utjecaja turizma, bilo na razini eksplicitno formulirane zadace ili 'provučena' kao obavezan sadržaj izvještaja, strateških dokumenata, informacijskih sustava ili sl.

3.2. Strateški okvir

Strateški okvir razvoja turizma grada Splita čini vertikalno ustrojen niz regionalnih i lokalnih razvojnih planova te strategija razvoja i marketinga turizma u kojima se iznosi 'željena slika' Grada i turizma. U nastavku se prikazuju glavna usmjerenja postavljena u planskoj dokumentaciji:

Županijski, područni i lokalni razvojni planovi

<p><i>Plan razvoja Splitsko-dalmatinske županije 2022.-2027.</i> (JU RERA, 2022.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Srednjoročna vizija SDŽ: 'Županija za sve – mjesto kvalitetnog, sigurnog i ugodnog življenja za sve njezine žitelje – koja omogućava ravnomjeran gospodarski i društveni razvoj poštujući načela održivosti i socijalne uključenosti'; - Strateški cilj – Turizam: Razvoj teritorijalno ravnomjerno raspoređenog, cjelogodišnjeg, diversificiranog, održivog i inovativnog turizma; - Mjere – Turizam: <ul style="list-style-type: none"> - Unapređenje sustava upravljanja destinacijama; - Razvoj turističke infrastrukture; - Poticanje ulaganja u unapređenje kvalitete, kvantitete, prepoznatljivosti i sigurnosti turističkih proizvoda, usluga i sadržaja; - Razvoj vještina, znanja i kompetencija potrebnih u turističkom privređivanju i kontinuirana prilagodba promjenama na tržištu rada.
<p><i>Strategija razvoja urbane aglomeracije Split do kraja 2027. – Strateški okvir</i> (Urbanex, 2022.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Srednjoročna vizija urbane aglomeracije Split: 'Urbana aglomeracija Split je metropolitansko i razvojno središte Jadrana, mjesto susreta i sinergije tradicionalnog kulturno-povijesnog identiteta i tehnološki naprednog inovativnog gospodarstva, usmjereno prema budućnosti koja osigurava održivost i blagostanje te visoku kvalitetu života građana'; - Prioriteti javne politike – Turizam: Razvoj cjelogodišnjeg turizma, jačanje prepoznatljivosti uz naglasak na održivosti i inovativnosti, valorizacija komparativnih prednosti zaobalja; - Mjera – Turizam: Podizanje kvalitete i održivosti turizma u svrhu jačanja otpornosti gospodarstva i prostora.
<p><i>Strategija razvoja grada Splita do 2030. godine</i> (Sveučilište u Splitu, u tijeku)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Srednjoročna vizija grada Splita: 'Split je najprivlačniji grad za život i rad u RH, svoje potencijale realizira u uvjetima održivog razvoja i društvene pravednosti, predstavljajući gospodarsko, sportsko, kulturno i sveučilišno središte Mediterana integrirano u suvremene europske trendove'; - Mjere – Turizam: Razvoj održivog turizma kao doprinos razvoju zajednice - Aktivnosti – Turizam: <ul style="list-style-type: none"> - Izrada strateškog dokumenta razvoja turizma; - Uspostava kontinuiranog monitoringa razvoja turizma s aspekta ključnih pokazatelja održivosti; - Stimuliranje prostorne disperzije događanja (izvan SGJ); - Porast udjela hotelskog smještaja; - Porast udjela noćenja u pred-sezoni i post-sezoni.

Strategije razvoja i marketinga turizma

<p><i>Glavni plan razvoja turizma Splitsko-dalmatinske županije 2017.-2027. sa Strateškim i operativnim marketing planom</i> (Institut za turizam, 2018.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Vizija turističkog razvoja SDŽ: Kroz zajedništvo i suradnju, odgovorno i poduzetno, razvijamo turističku ponudu koja uspješno spaja inovativnost i profesionalnost s lokalnom kulturom, tradicijom i stilom života'; - Strateški ciljevi: <ul style="list-style-type: none"> - Održivi turistički razvoj uz maksimalno povećanje kvalitete života; - Povećanje prihoda od turizma unapređenjem i razvojem turističkih proizvoda te učinkovitim marketingom; - Unapređenje uvjeta za razvoj turizma; - Unapređenje upravljanja turizmom; - Programi: <ul style="list-style-type: none"> - Stvaranje poticajnog razvojnog okruženja; - Unapređenje komunalne infrastrukture; - Obogaćivanje turističkog proizvoda ; - Unapređenje ponude privatnog sektora (smještaj i drugo); - Podizanje kvalitete ljudskih potencijala.
<p><i>Strateški marketinški plan destinacije Split 2017.-2022.</i> (Ekonomski fakultet Sveučilišta u Splitu, 2017.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Željena slika Splita kao turističke destinacije: 'Stabilnim, diversificiranim i održivim razvojem svih aspekata življenja, Split je prepoznat kao poželjan domaćin svojim građanima i gostima, 365 dana u godini'; - Strateške smjernice razvoja: <ul style="list-style-type: none"> - Turizam kao cjelogodišnja aktivnost; - Diversificiran turistički razvoj (viša otpornost, viši multiplikativni efekt); - Održivi turizam (odgovoran prema baštini, ukupnim resursima i lokalnom stanovništvu); - Cjenovno pozicioniranje: Srednji cjenovni rang; - Turistički proizvodi: <ul style="list-style-type: none"> - Primarni: Kulturni turizam; Eno-gastro turizam; Poslovni turizam; - Sekundarni: Sunce i more; Nautika; Party turizam; Zdravstveni; Sport.
<p><i>Strateški plan brendiranja integriranog programa Splita kao grada sporta i kulture</i> (Digitalne kulturne transformacije, 2019.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Vizija brenda Splita kao grada sporta i kulture: ' Split sa svojom Urbanom aglomeracijom je energična i sunčana destinacija koja posjetitelju pruža doživljaj kulture življenja i uspjeha'; - Ciljevi: <ul style="list-style-type: none"> - Povećati prepoznatljivost Splita kao grada sporta i kulture; - Povećati broj PPS dolazaka motiviranih sportom kulturom; - Prijedlozi ključnih novih događanja koji jačaju snagu brenda: <ul style="list-style-type: none"> - Kultura: Izložbe svjetski poznatih umjetnika; Festival Olivera Dragojevića; Festival klasične glazbe; Jazz festival; - Sport: Svjetsko prvenstvo u piciginu; Regata jedrenja; Maraton.

Strateški dokumenti unisono su usmjereni na održivi razvoj turizma. U tom kontekstu ističe se potreba diversifikacije ponude te teritorijalne i vremenske disperzije turističke aktivnosti. Ujedno se naglašava potreba unapređenja upravljanja destinacijom te uspostava monitoringa pokazatelja održivosti.

3.3. Sažetak i ocjena stanja

Pokazatelji održivosti

Pokazatelji održivosti/pritiska turizma na destinaciju	Poželjni/prihvatljivi standard*	Aktualno stanje
Institucionalni okvir		
Uspostavljen sustav institucija/nadležnosti javnog sektora za planiranje i upravljanje turizmom	DA	Uspostavljen vertikalni sustav upravnih tijela i turističkih zajednica s nadležnostima za planiranje i upravljanje turizmom Nedostatak među-institucionalne koordinacije
Uspostavljeni funkcija praćenja i sustav pokazatelja utjecaja turizma	DA	Nije uspostavljen monitoring utjecaja turizma na grad Split
Strateški okvir		
Uspostavljen sustav strateškog planiranja razvoja turizma	DA	Nije izrađen strateški plan razvoja turizma grada Splita, dok se u dokumentima višeg reda razvoj turizam u Splitu tretira na razini općih strateških usmjerenja
Utvrđeni vizija i strateške smjernice razvoja turizma	DA	Turizam je pozicioniran kao strateška djelatnosti, s orijentacijom na održiv turizam koji je diversificiran te prostorno i vremenski disperziran

* Poželjni standardi za pokazatelje:

Institucionalni okvir: 'DA' u dihotomiji DA/NE; Strateški okvir: 'DA' u dihotomiji DA/NE

Prijetnje i ocjena stanja

Prijetnje	<ul style="list-style-type: none"> – Očekivani daljnji rast turističke potražnje uz rezultirajuću eskalaciju pritiska turizma na društvene i okolišne aspekte života lokalne zajednice; – Očekivani rast potražnje za turističkim nekretninama nakon ulaska RH u schengenski prostor i u eurozonu uz dodatni pritisak na turistički atraktivan prostor, lokalnu infrastrukturu i cijene stambenog prostora.
Ocjena stanja	<ul style="list-style-type: none"> – Nedovoljno efikasan sustav upravljanja održivim razvojem turizma uslijed: <ul style="list-style-type: none"> – nepostojanja sustava monitoringa utjecaja turizma na lokalnu zajednicu; – nedostatka strateškog razvojnog plana turizma grada Splita; – nedostatka koordinacije nadležnih tijela i institucija odgovornih u okviru različitih domena za upravljanje turizmom u gradu Splitu.

4. Analiza korištenja turističke atrakcijske osnove grada Splita

Turističke atrakcije su sadržaji destinacije koji mogu motivirati posjetu ili boravak te predstavljaju srž turističke ponude i glavni su pokretači turističke aktivnosti. Uobičajeno se dijele na više domena, uključujući: prirodnu baštinu, kulturno-povijesnu baštinu, kulturu života i rada, manifestacije, sportsko-rekreacijske objekte i događaje, 'atrakcije zbog atrakcija' i sl.¹³

4.1. Pregled i korištenje turističke atrakcijske osnove

U nastavku se daje pregled glavnih turističkih atrakcija grada Splita s uvidom u razne aspekte i perspektive njihovog korištenja.

Prirodna baština		
Atrakcije	Opis ¹⁴	Korištenje ¹⁵
Klima	<ul style="list-style-type: none"> – Sredozemna klima sa suhim i vrućim ljetom, te umjerenom zimom – 2700 sunčanih sati godišnje 	<ul style="list-style-type: none"> – Mogućnost ugodnog boravka kroz cijelu godinu, naročito u razdoblju ožujak-listopad
More	<ul style="list-style-type: none"> – Površina morskog dijela grada Splita iznosi 149,46 km² (u odnosu na 79,83 km² kopnene površine) 	<ul style="list-style-type: none"> – Temeljni recipijent otpadnih i oborinskih voda Grada – Intenzivan maritimni promet, kruzing i nautički turizam – Kakvoća mora za kupanje tijekom ljeta ocijenjena kao 'izvrсна' (2021.)
Park šuma Marjan	<ul style="list-style-type: none"> – Ima status zaštićenog nepokretnog kulturnog dobra (od 2014.) – Obuhvaća oko 300 ha s više od 500 biljnih vrsta, uključujući staništa šume, makije, mediteranske travnjake i stjenovita staništa. – PŠM upravlja JU za upravljanje Park šumom Marjan – Centar za posjetitelje otvoren je 2021. godine – U tijeku je uređenje Botaničkog vrta, uređenje više tipova staza, rekonstrukcija osmatračnice, revitalizacija crkvice i suhozidne baštine 	<ul style="list-style-type: none"> – PŠM popularno je rekreacijsko (staze, plaže) i zabavno odredište – Broj posjetitelja se do sada nije pratio; planira se postavljanje brojača – Procjenjuje se: u 2018. na promotivnim i edukativnim aktivnostima sudjelovalo oko 5.000 osoba; Centar za posjetitelje u prvoj polovici kolovoza 2022. posjetilo 50-60 osoba/dnevno. Oko 80% su turisti. – Oštećenja vegetacije od strane posjetitelja nisu zabilježena – Ocjenjuje se da je status i kvaliteta PŠM narušena građevinskim zahvatima rezultirajući već alarmantnim stanjem – Usvojeni su <i>Studija održivog razvoja, Prometna studija šireg područja PŠ, Strategija brendiranja, marketinški plan i komunikacijska strategija.</i> – <i>Plan upravljanja PŠM 2022.-2032.</i> nalazi se u proceduri usvajanja.

¹³ Kušen, E. (2002), *Turistička atrakcijska osnova*, Institut za turizam: Zagreb

¹⁴ (1) Sveučilište u Splitu i RaST, d.o.o. (2022.), *Strategija razvoja grada Splita do 2030. godine, Analiza stanja*; (2) www.prirodoslovnih.hr; (3) www.visitsplit.com;

¹⁵ (1) JU za upravljanje Park šumom Marjan, intervju s Ingrid Pečarević (v.d. Ravnatelj) i Antonela Čmrlec (Služba PIE), 18.10.2022.; (2) PPUG Splita, Službeni glasnik grada Splita br. 31/05, 38/20 i 46/20 - pročišćeni tekst; (3) Nastavni zavod za javno zdravstvo, *Izješće o ispitivanju kakvoće mora za kupanje na području SDŽ u 2021.*;

Atrakcije	Opis ¹⁴	Korištenje ¹⁵
Rijeka Žrnovnica	<ul style="list-style-type: none"> – Krška rijeka, dužine 4800 m, izvire podno Mosora i utječe u more kod Stobreča. Obiluje jeguljom i pastrvom, te je stanište jako ugrožene mekousne pastrve solinke – U donjem toku izvedena je šetnica 	<ul style="list-style-type: none"> – Napaja dio splitskog vodovoda – Na području djeluje Športsko-ribolovno društvo Žrnovnica – Dio je vođenih tura lokaliteta snimanja serije 'Game of Thrones' – Broj ribiča i šetača se ne prati; Zagađenja i oštećenja nisu zabilježena

Kulturna baština i produkcija

Atrakcije	Opis ¹⁶	Korištenje ¹⁷
Povijesna jezgra Splita i kontaktne zone	<ul style="list-style-type: none"> – Povijesna jezgra Splita s Dioklecijanovom palačom – uvršteni na UNESCO Popis svjetske baštine: <ul style="list-style-type: none"> – Dioklecijanova palača (3.- 4. st. A.D.) jedna je od najbolje očuvanih antičkih carskih palača na svijetu, posebno značajna kao mjesto neprekidnog stanovanja te transformacije od antičke građevine i srednjovjekovnog grada do današnjih funkcija gradskog središta. Središnji sadržaji u sklopu palače su Peristil, Vestibul, Jupiterov hram, podrumi, četvero antičkih ulaznih vrata, Katedrala Sv. Duje – U ostalim dijelovima jezgre, između ostalih znamenitosti, ističu se trgovi Pjaca s gradskom vijećnicom, Voćni trg i Prokurative, lokaliteti poput pazara i peškarije te Riva, Marmontova ulica i Matejuška – Povijesni predjeli Veli Varoš, Dobri, Manuš i Lučac – nastali izvan zidina srednjovjekovnog grada kao ribarsko i težačka naselja, danas, naročito Varoš i Lučac prepoznati po pučkoj arhitekturi i ambijentu – Zapadna obala – atraktivna obalna šetnica (oko 620 m), spaja povijesnu Rivu s marinama i poluotokom Sustipan – Kulturno-povijesna cjelina poluotoka Sustipan – poluotok istaknutih ambijentalnih i kulturno-povijesnih vrijednosti, uključuje crkvu Sv. Stjepana, ostatke benediktinskog samostana i gradskog groblja te park. Popularno zabavno i rekreacijsko odredište – Kulturno-povijesna cjelina Meja – ambijentalno i urbanistički atraktivan urbanizirani potez uz more, podno južne padine Marjana, uz popularne sadržaje poluotoka Sustipan, park Zvončac, plaže i muzeje – Kulturno-povijesna cjelina priobalnog pojasa Bačvica – obuhvaća područje uz morskou obalu, specifično uvale Bačvice, Ovčice, Firule i dio 	<ul style="list-style-type: none"> – Broj posjetitelja u povijesnoj jezgri se do sada nije pratio. Indikacije: <ul style="list-style-type: none"> – Posjećenost Dioklecijanovih podruma (2019.): 318.223 osoba/godina – Procjenjuje se da 90% gostiju na vođenim turama Splita obilazi Dioklecijanovu palaču; manji udio od oko 50% obilazi i duge dijelove povijesne jezgre (Pjaca, Voćni trg, Marmontova, Prokurative) – U povijesnoj jezgri smješten je velik broj ugostiteljskih sadržaja pretežito orijentiranih prema turistima: <ul style="list-style-type: none"> – Oko 70 restorana, konoba i pizzerija (oko 50% od ukupnih u Splitu); – Oko 10 klubova, uključujući ponudu <i>pub-crawl</i> obilazaka i diskoteka; – U kontaktnoj zoni povijesne jezgre također se nalazi značajan udio ugostiteljskih sadržaja pretežito orijentiranih prema turistima: <ul style="list-style-type: none"> – Oko 30 objekata s ponudom hrane (oko 20% oko ukupnih u Splitu); – U večernjim satima potrebna je rezervacija stola u restoranima, kafići i barovi vrlo su dobro popunjeni – U povijesnoj jezgri su smješteni najposjećeniji muzeji u Gradu te se odvija i velik broj manifestacija i događanja: <ul style="list-style-type: none"> – Muzej grada Splita, Etnografski muzej, Riznica splitske katedrale; – Svakodnevna 'smjena Dioklecijanove straže' na Peristilu; – Predstave 'Splitskog ljeta' na Peristilu i drugim lokacijama u jezgri; – Dio kulturno-povijesnih ustanova u povijesnoj jezgri (npr. Katedrala i Riznica) ima praksu preusmjerenja tokova, formiranja redova ili i zaustavljanja ulaska u objekte tijekom ljetne sezone – <i>Plan upravljanja starom gradskom jezgrom grada Splita s akcijskim planom upravljanja posjetiteljima</i> je u izradi.

¹⁶ (1) www.registar.kulturnadobra.hr; (2) Sveučilište u Splitu i RaST, d.o.o. (2022.), *Strategija razvoja grada Splita do 2030. godine*, Analiza stanja; (3) www.visitsplit.com;

¹⁷ (1) Udruga stanara povijesne jezgre GET, intervju s Marinom Krpetić (Predsjednik), 17.10.2022.; (2) Društvo turističkih vodiča Split, intervju s Anitom Birimiša (Tajnica), 17.10.2022.; (3) Riznica splitske Katedrale, intervju s Anom Vukas Belas (Voditeljica), 18.10.2022.; (4) Obilazak terena, 8.8. i 9.8.2022.; (5) www.split.com; (6) Urbanex (2022), *Plan upravljanja starom gradskom jezgrom grada Splita s akcijskim planom upravljanja posjetiteljima*, www.split.hr; (7) www.epitourean.com; (8) Muzejski dokumentacijski centar (2019. i 2021.), Izvješća muzeja, www.mdc.hr;

Atrakcije	Opis ¹⁶	Korištenje ¹⁷												
	Zente, s popularnim sportsko-rekreativnim (tenis, bazen, pješčane plaže, picigin) i kulturno-zabavnim sadržajima (ljetno kino, promenade)													
Povijesna jezgra Stobreča	– Povijesna jezgra Stobreča – mjesto osnovali Grci i jedno je od najstarijih urbaniziranih naselja na istočnoj strani Jadrana, bio i važna rimska luka. Povijesna jezgra s pučkom arhitekturom zbijena je na uzvišenju u blizini crkvice Gospe od Karmena	– Pučka arhitektura povijesne jezgre Stobreča pretežito je devastirana recentnom gradnjom												
Zaštićene ruralne cjeline i objekti u Žrnovnici	– Zaseoci Mihanovići i Lolići – smješteni uz obronke Mosora, značajni radi očuvanih povijesne matrice naselja, stambene 'gradnje u suho' od većih kamenih segmenata, zajedničkih gumna, toča za grožđe i masline – Mlinice, Žrnovnica – mlinice tipa 'kašikara sa stupom' na rječici Žrnovnici, od kojih je 'Benzonova' mlinica s dva mlina još u upotrebi	– Manji broj individualnih gostiju zainteresiran je za vođeni obilazak Žrnovnice. U fokusu je krajolik, konji, ugostiteljska ponuda – Manji broj organiziranih tura <i>Game of Thrones</i> lokaliteta uključuje i jednu lokaciju snimanja u Žrnovnici uz stanku za ručak (Antoničin mlin)												
Kultura života i rada	– Autentičan duh mjesta – splitski <i>genius loci</i> najčešće se poistovjećuje sa starom gradskom jezgrom, odnosno sa središtem grada kroz dva milenija te sa 'splitskim' stilom života koji uključuje 'život na ulici' i posebice na rivi, picigin i balote, duhovitost, ekstrovertnost i dišpet	– Visoka komercijalizacija stare gradske jezgre sa turistima namijenjenim sadržajima (smještaj, ugostiteljstvo, trgovina, kultura) te iseljavanje sadržaja potrebnih lokalnoj zajednici (stanovanje, obrazovanje, sadržaji za djecu, trgovina i usluge)												
Muzejsko-galerijske ustanove	– Veće muzejsko-galerijske ustanove u Splitu uključuju Arheološki muzej, Muzej hrvatskih arheoloških spomenika, Etnografski muzej, Galeriju umjetnina, Hrvatski pomorski muzej Split, Muzej grada Splita, Galeriju Meštrović Split, Riznicu splitske Katedrale i Prirodoslovni muzej – Ističu se: – Muzej grada Splita – objedinjuje niz zanimljivih zbirki vezanih uz povijest Splita (npr. fotografije, igračke, knjige, plakate) te upravlja i radom drugih muzejskih institucija, uključujući podrumima Dioklecijanove palače. – Riznica splitske Katedrale – pored zbirke sakralne umjetnosti, upravlja i Katedralom, krstionicom i dr. – Etnografski muzej – smješten u Dioklecijanovoj palači na mjestu gdje su originalno bile carske odaje, u muzeju se čuvaju zbirke koje prikazuju život Splitskana, otočana i težaka Dalmatinske zagore. – Galerija Meštrović Split – građena kao dom obitelji Meštrović, Galerija čuva stalni postav skulptura, crteža, slika te obiteljski arhiv.	– Najvišu turističku posjećenost u (pred-pandemijskoj) 2019. bilježe: <table border="1" style="margin-left: auto; margin-right: auto;"> <thead> <tr> <th></th> <th>2019.</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Muzej grada Splita</td> <td>389.814</td> </tr> <tr> <td>- Dioklecijanovi podrumi</td> <td>318.223</td> </tr> <tr> <td>Riznica splitske Katedrale</td> <td>-</td> </tr> <tr> <td>Etnografski muzej</td> <td>56.848</td> </tr> <tr> <td>Galerija Meštrović Split</td> <td>32.139</td> </tr> </tbody> </table> – U 2021. došlo je do pada posjećenosti što se smatra odrazom manjeg interesa za boravkom u zatvorenom uzrokovanog pandemijom. Očekuje se ponovni rast posjećenosti. – Zbog malog prostora i osjetljivosti Katedrale, kripe i krstionice broj istovremenih posjetitelja je ograničen te je tijekom ljetne sezone ustaljena praksa preusmjerenja tokova i formiranja redova za ulaz. – Uz osnovnu djelatnost, u muzejima se održavaju i razna događanja.		2019.	Muzej grada Splita	389.814	- Dioklecijanovi podrumi	318.223	Riznica splitske Katedrale	-	Etnografski muzej	56.848	Galerija Meštrović Split	32.139
	2019.													
Muzej grada Splita	389.814													
- Dioklecijanovi podrumi	318.223													
Riznica splitske Katedrale	-													
Etnografski muzej	56.848													
Galerija Meštrović Split	32.139													
Manifestacije i festivali	– U Splitu se održava izuzetno velik broj događanja tijekom godine. Velika većina ih je usmjerena na lokalne stanovnike, odnosno posjetitelje koji se tada već nalaze u Gradu. – Među događanjima koja su motiv turističkog dolaska u Split ističu se: Međunarodni sajam GAST (ožujak), Croatia Boat Show (travanj), Festival mediteranskog filma (lipanj), ULTRA Europe (srpanj) i Splitsko ljeto (srpanj-kolovoz).	– GAST (Spaladium arena): Oko 16.000 posjetitelja (2022.) – Croatia Boat Show (Riva): Podatak nedostupan; Manifestacija otkazana u 2023. – Festival mediteranskog filma (više lokacija u centru): Oko 10.000 gledatelja (2022.) – ULTRA Europe (Park mladeži): 160.000 posjetitelja (2022.) – Splitsko ljeto (Peristil i više lokacija u centru): 80% popunjenosti												

Sportski i rekreacijski sadržaji

Atrakcije	Opis ¹⁸	Korištenje ¹⁹
Veći sportski objekti	<ul style="list-style-type: none"> – Gradski stadion Poljud – nogometni stadion i atletska staza, oko 35.000 sjedećih mjesta, poznat po kvalitetnoj akustici i osvjetljenju – SC Bazeni Poljud – četiri bazena, uključujući olimpijski i za vaterpolo s tribinama za 2000 i 600 gledatelja; dvorane za gimnastiku, judo i dr. – SC Park mladeži – nogometni stadion i atletska staza (8000 mjesta) – SC Gripe – sadrži polivalentnu veliku (6000 mjesta) i malu (1000) dvoranu te dvorane za borilačke sportove, stolni tenis i dr. – TC Firule – objedinjuje centralno tenis igralište s tribinama za oko 1500 osoba, 8 zemljanih i 2 igrališta s brzom podlogom, polivalentni prostor. U sklopu djeluje poznata tenis škola TK Split. U blizini tenis tereni (4) Sportskog rekreativnog centra Bačvice – Centar za streljačke sportove Stobreč – natkrivena i otkrivena streljana 	<ul style="list-style-type: none"> – Gradski stadion Poljud je u koncesiji i njime upravlja NK Hajduk, a ostalim većim sportskim objektima gradska tvrtka Javna ustanova Športski objekti Split (JUSOS). – Gradski stadion Poljud - ugošćuje sportska natjecanja, muzička događanja i druge priredbe – Bazeni Poljud - ugostio Europsko vaterpolo prvenstvo 2022. – SC Gripe - ugošćuje sportska natjecanja, muzička događanja i druge priredbe – Na stadionu Park mladeži održava se ULTRA Europe
Uređene plaže	<ul style="list-style-type: none"> – Grad Split raspolaže izuzetno velikom površinom (oko 95.000m²) uređenih i lako dostupnih plaža. Glavne uređene plaže su: <ul style="list-style-type: none"> – Prva voda – podno Marjana, 3.800 m², šljunčana – Bene – podno Marjana, 13.000 m², dijelom pješčana, u koncesiji – Kašjuni – podno Marjana, 7.000 m², šljunčana uvala, 'party plaža', u koncesiji – Kaštelet – podno Marjana, 6.500 m², šljunčana plaža – Ježinac – podno Marjana, 1.200 m², šljunčana plaža – Zvončac – podno Marjana, 800 m², šljunak i stijene – Bačvice i Ovčice – južna obala, oko 14.600 m², plitke pješčane plaže – Firule – južna obala, 900 m², pješčana plaža u zaštićenoj uvali – POŠK – južna obala, 1.450 m², prilagođena osobama s invaliditetom – Trstenik – južna obala, 6.400 m², šljunčana plaža – Žnjan – južna obala, oko 15.000 m², šljunak i stijene – Duilovo – južna obala, 1.000 m², plaža za pse – Stobreč-Kaval – 2.800 m², šljunčana plaža – Stobreč-Camping – 4.000 m², šljunčana plaža – Plaže u Slatinama – 16.000 m², stjenovite sa šljunčanim dijelovima 	<ul style="list-style-type: none"> – Većinu plaža održava gradska tvrtka Splitska obala d.o.o. Održavanje uključuje prihranu na godišnjoj razini, sanaciju šetnica i platoa, uređenje opreme (npr. klupe, tuševi, pristup moru i sl.) i čišćenje. Ostale usluge (npr. ugostiteljstvo, ležaljke) osiguravaju se kroz koncesijska odobrenja. – Realizacijom projekta uređenja platoa Žnjan, plaža Žnjan dolazi pod ingerenciju gradske tvrtke Žnjan, d.o.o. – Manji broj plaža je pod koncesijom (Bene i Kašjuni). – Broj kupaca na plažama se ne prati. – Prema <i>Regionalnom programu uređenja plaža</i> iz 2015. godine, a u koji nije uključena plaža Žnjan, raspoloživi prostor po kupcu u vrijeme vršnog opterećenja procijenjen je na 1,3 m². Primjenjujući istu metodologiju*, uz uključivanje plaže Žnjan, raspoloživi prostor po kupcu u vrijeme vršnog opterećenja <u>dan</u>as se procjenjuje na 1,2 m². – Tematizacija plaža prema <i>Regionalnom programu uređenja i upravljanja morskim plažama na području SDŽ</i> se ne provodi. – Nedostatak parkiranja predstavlja izraženi problem, posebice za plaže uz Marjan.

* Izračun plažnog prostora po kupcu: Broj stanovnika x faktor istodobnosti (0,3) + broj turista x faktor istodobnosti (0,7) / ukupna površina plaža

$$161.312 \times 0,3 + 42.564 \times 0,7 / 94.586 = 1,2$$

¹⁸ (1) www.visitsplit.com; (2) www.jusos.hr; (3) www.splitskaobala.hr; (4) SAFEGE (2015), *Regionalni program uređenja i upravljanja morskim plažama na području Splitsko-dalmatinske županije*;

¹⁹ (1) Splitska obala, d.o.o., intervju s Marijanom Ciprijan (Direktor), 18.10.2022.; (2) Žnjan, d.o.o., intervju s Antom Šunjić (Direktor), 18.10.2022.;

Značajni novi projekti povećanja turističke atrakcijske osnove

U Gradu je u tijeku vrlo velik broj projekata, u značajnoj mjeri financiran sredstvima iz Kohezijskog fonda EU, relevantnih za razvoj održivog turizma, npr. iz domena digitalne transformacije gradskih usluga i servisa, upravljanja prometom, upravljanja otpadom, ozelenjavanja, uvođenja okolišno osjetljivog gradskog prijevoza te niz projekata revitalizacije, uređenja, konzervatorsko-restauratorskih radova na pojedinačnim objektima u povijesnoj jezgri. Novi započeti i planirani projekti od posebno velikog značaja u kontekstu turističkog razvoja su²⁰:

Palača života – grad mijena

Projekt obnove i revitalizacije kulturne baštine Stare gradske jezgre koji ima za cilj doprinijeti atraktivnijem doživljaju Dioklecijanove palače. Obuhvaća:

- Obnovu Stare gradske vijećnice i uređenje multifunkcionalnog prostora za izložbe, predavanja i manje koncerte;
- Obnovu dvorišta i prizemlja Muzeja grada Splita koji će postati dostupan osobama s invaliditetom;
- Rekonstrukciju jugoistočne kule Dioklecijanove palače.

U sklopu projekta također se izrađuje Plan upravljanja starom gradskom jezgrom i Akcijski Plan upravljanja posjetiteljima.

Uređenje platoa Žnjan

Projekt obuhvaća uređenje rekreacijske zone na žnjanskom platou, uključujući uređenje plaže i sunčališta, sportske terene, biciklističke staze, ugostiteljsku ponudu, amfiteatar za manja događanja, parkiranje, pristanište za taxi-brodove. Predviđeni su i infrastrukturni zahvati (nove instalacije za oborinsku odvodnju, nova trafo stanica, solarna javna rasvjeta) te ekstenzivna sadnja zelenila. Projekt se prostire na 1 km obalne linije, odnosno na 140.000 m² kopnene površine.

Unapređenje sadržaja Park šume Marjan

Temeljem projekta 'Marjan 2020 - Brdo prošlosti, oaza budućnosti' i iz drugih izvora u tijeku su rekonstrukcija i revitalizacija Botaničkog vrta, rekonstrukcija osmatračnice na Sedlu, uređenje biciklističkih, pješačkih i poučnih staza, obnova Dječjeg grada, revitalizacija crkvice i suhozidne baštine.

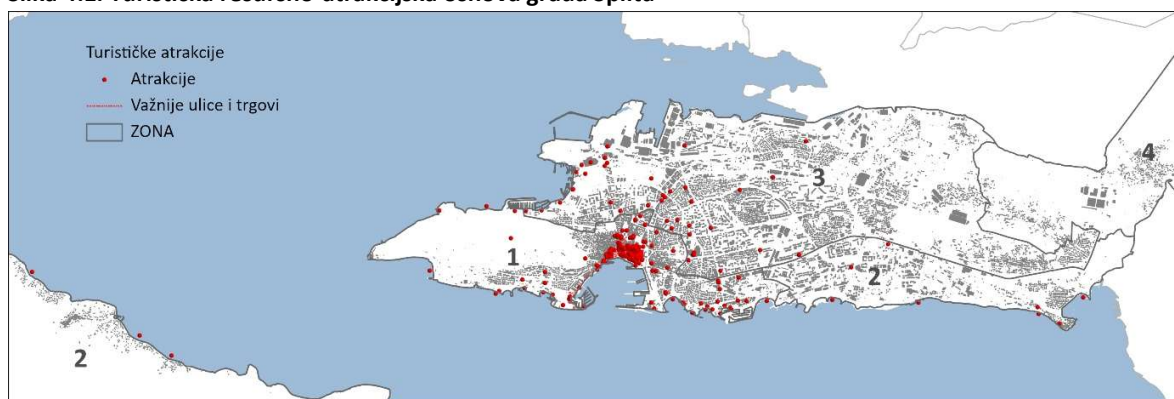
Javni natječaj za izradu idejnog urbanističkog rješenja gradskog projekta Istočna obala Split

Natječajem se traži urbanističko rješenje sveobuhvatne regeneracije Istočne obale s detaljno razrađenim prometnim rješenjem pristupa i izlaza iz Gradske luke temeljeno na postavkama zelenih i održivih gradova.

²⁰ (1) www.split.hr; (2) Žnjan, d.o.o., intervju s Antom Šunjić (Direktor), 18.10.2022.; (3) www.d-a-s.hr;

Kao mediteranski grad iznimnog kulturno-povijesnog nasljeđa, impresivnih prirodnih ljepota i jedinstvene 'vibre', Split je destinacija visoke turističke atraktivnosti. Njegove primarne turističke atrakcije, specifično antička i srednje-vjekovna spomenička baština, dijelom i pod zaštitom UNESCO-a, te ambijentalne kulturno-povijesne cjeline Meje i Bačvice s dugim potezima plaža koje se nastavljaju duž obalnu liniju Grada, koncentrirane su na prostoru turističkih zona 'Središnjeg Splita' (Zona 1) i 'Kupališnog Splita' (Zona 2).²¹ U tim je zonama i koncentracija većine pratećih atrakcija, od muzejske, manifestacijsko-festivalske do ugostiteljske ponude. Štoviše, inovacije u turističkoj ponudi Splita također se najčešće ovdje smještaju (npr. *pub crawl* barovi, nove diskoteke, ugostiteljstvo) ili se, pak, vežu uz ovdje lociranu materijalnu baštinu (npr. 'smjena Dioklecijanove straže' na Peristilu). Dosadašnji model turističkog razvoja bazira se na prostornoj koncentraciji turističkih atrakcija u središtu Grada i uz plažni potez.

Slika 4.1. Turistička resursno-atrakcijska osnova grada Splita

Izvor: Obrada autora

Uslijed koncentracije turističkih atrakcija, zone 'Središnji Split' i 'Kupališni Split' nedvojbeno predstavljaju žarišta turističke aktivnosti u Gradu. One su ujedno i tradicionalne fokalne točke lokalnog života. Njihova prekomjerna turistifikacija može dovesti do konfliktnih interesa i situacija među lokalnim dionicima, među lokalnim stanovništvom i turistima te je također moguće i urušavanje kvalitete turističkog iskustva.

²¹ Vidjeti Točku 2.4. Turističko zoniranje grada Splita

4.2. Stavovi o korištenju turističke atrakcijske osnove

Stavovi stanovnika

Turistički razvoj grada Splita bazira se na prostornoj koncentraciji turističkih atrakcija i aktivnosti na području gradskog središta i obalne linije što iz perspektive lokalnog stanovništva dovodi do nepoželjnog istiskivanja lokalno važnih sadržaja, zauzimanja javnog prostora te čak i gubitka identiteta Grada. Ovi su stavovi najviše izraženi u najviše turistificiranoj zoni 'Središnjeg Splita'. Analiza ukazuje da intenzitet nekih stavova o percipiranim učincima turizma utječe na kvalitetu života lokalnog stanovništva te se oni mogu smatrati 'faktorima rizika'.²² U nastavku se prikazuju odabrani rezultati istraživanja Stavovi lokalnog stanovništva o turizmu:

- **Turizam i gubitak identiteta Splita:** Oko polovica svih ispitanika (49%) smatra da je Split unazad zadnjih deset izgubio svoj duh i autentičnost. Analiza ukazuje da percipirani gubitak identiteta statistički značajno utječe na percepciju kvalitete života uvjetovanu turističkim razvojem.

Stavovi po zonama i uključenosti u turizam:	Z1: Središnji Split	Z2: Kupališni Split	Rade u turizmu	Ne rade u turizmu
Faktor rizika Karakter Splita se izgubio	55%	46%	40%	54%

- **Turizam i zauzimanje javnog prostora:** Oko trećina svih ispitanika (34%) smatra da su javni gradski prostori (npr. Riva, ulice, trgovi, zelene površine) postali manje prikladni za potrebe lokalne zajednice zbog turizma.

Stavovi po zonama i uključenosti u turizam:	Z1: Središnji Split	Z2: Kupališni Split	Rade u turizmu	Ne rade u turizmu
Javni prostor manje prikladan za lokalne potrebe	35%	32%	24%	40%

- **Turizam i istiskivanje sadržaja važnih stanovnicima:** Blizu polovice svih ispitanika (45%) smatra da su sadržaji važni lokalnoj zajednici (npr. obrti, vrtići, škole, primarno zdravstvo i sl.) postali manje dostupni zbog uvođenja turističke ponude. Analiza ukazuje da percipirani gubitak sadržaja statistički značajno utječe na percepciju kvalitete života uvjetovanu turističkim razvojem.

Stavovi po zonama i uključenosti u turizam	Z1: Središnji Split	Z2: Kupališni Split	Rade u turizmu	Ne rade u turizmu
Faktor rizika Sadržaji namijenjeni stanovništvu manje su dostupni	48%	38%	40%	48%

- **Prostorna disperzija turizma:** Velika većina ispitanika (83%) smatra da bi turističku aktivnost trebalo usmjeravati izvan povijesne jezgre i njene neposredne blizine, odnosno na ostale dijelove Grada.

Stavovi po zonama i uključenosti u turizam:	Z1: Središnji Split	Z2: Kupališni Split	Rade u turizmu	Ne rade u turizmu
Turističku aktivnost trebalo bi usmjerivati na ostale dijelove Grada	84%	81%	84%	83%

²² 'Faktori rizika': Analiza ukazuje da percepcija stanovnika o obilježju statistički značajno utječe na percepciju kvalitete života uslijed turističkog razvoja

- **Odnos turizma, okoliša i autentičnosti:** Valorizirajući resurse Grada, dvije trećine stanovnika ocjenjuju zaštitu okoliša (66%), odnosno očuvanje duha mjesta i lokalnog načina života (65%) prioritetom čak i ukoliko to znači usporavanje turističkog razvoja i gubitak radnih mjesta.

Stavovi po zonama i uključenosti u turizam:	Z1: Središnji Split	Z2: Kupališni Split	Rade u turizmu	Ne rade u turizmu
Zaštita okoliša je prioritet pa i onda kada usporava ekonomski rast	66%	56%	68%	64%
Očuvanje duha mjesta i lokalnog načina života je prioritet, čak i ako usporava turistički razvoj i donekle smanjuje zaposlenost	67%	61%	60%	69%

Stavovi turista

Stavovi turista o elementima atrakcijske osnove grada Splita djelomično se razlikuju od stavova lokalnog stanovništva. Posebice se to odnosi na razlike u percepciji atmosfere i ugođaja, a što indicira određena razmimoilaženja između očekivanja lokalne zajednice i turista. U nastavku se prikazuju odabrani rezultati istraživanja TOMAS Hrvatska 2019 o stavovima gostiju u Splitu:

- **Elementi ponude prirodne baštine:** Velika većina turista (84%) iskazuje vrlo visoku razinu zadovoljstva 'ljepotom prirode i krajolika' što je ujedno i jedan od najbolje ocijenjenih atributa turističke ponude grada Splita. Istovremeno, gosti iskazuju bitno niži, odnosno srednji stupanj zadovoljstva 'ekološkom očuvanosti prostora'.

Elementi prirodne baštine:	Ljepota prirode i krajolika	Ekološka očuvanost prostora
Zadovoljstvo ponudom*	84%	68%

* Udio ispitanika koji element ponude ocjenjuju s ocjenama 6 i 7 na skali od 1 (jako loše) do 7 (odlično)

- **Elementi ponude kulturne baštine:** Velika većina turista (85%) iskazuje vrlo visoku razinu zadovoljstva 'atmosferom i ugođajem' u Splitu što je ujedno i najbolje ocijenjen element turističke ponude Grada. Gosti su, nadalje, visoko zadovoljni ponudom 'kulture i umjetnosti', no srednje zadovoljni 'zabavom i noćnim životom', 'događanjima i manifestacijama' te 'gastro ponudom'.

Elementi kulturne baštine:	Atmosfera i ugođaj	Kultura i umjetnost	Zabava i noćni život	Događanja i manifest.	Gastro ponuda
Zadovoljstvo ponudom*	85%	73%	68%	65%	65%

* Udio ispitanika koji element ponude ocjenjuju s ocjenama 6 i 7 na skali od 1 (jako loše) do 7 (odlično)

- **Elementi ponude sporta i rekreacije:** Turisti iskazuju visoku razinu zadovoljstva 'čistoćom plaža', ali i nižu, srednju razinu zadovoljstva 'opremljenošću i uređenosti' plaža, 'biciklističkim rutama i stazama' te općenito 'sportski sadržajima' u Gradu.

Elementi sporta i rekreacije:	Čistoća plaža	Oprema i uređenost plaža	Biciklističke rute i staze	Sportski sadržaji
Zadovoljstvo ponudom*	72%	65%	61%	60%

* Udio ispitanika koji element ponude ocjenjuju s ocjenama 6 i 7 na skali od 1 (jako loše) do 7 (odlično)

4.3. Sažetak i ocjena stanja

Pokazatelji održivosti

Pokazatelji održivosti/pritiska turizma na destinaciju	Poželjni/prihvatljivi standard	Aktualno stanje
Prirodna baština		
Kakvoća mora za kupanje tijekom turističke sezone	Usklađenost sa standardima Uredbe o kakvoći mora za kupanje (NN 73/08)	Kakvoća mora za kupanje u 2021. ocijenjena kao izvrsna
Pritisak djelomično turizmom motivirane gradnje na prostor PŠ Marjan	Usklađenost s prostorno-planskom dokumentacijom (PPUG i GUP)	Gradnja u PŠM se nastavlja te se stanje smatra alarmantnim
Oštećenja vegetacije u PŠ Marjan uslijed turističke aktivnosti	Nema bitnih oštećenja vegetacije	Oštećenja vegetacije uslijed turističke aktivnosti nisu zabilježena
Zagađenje rijeke Žrnovnice / oštećenje vegetacije uslijed turističke aktivnosti	Nema bitnih zagađenja rijeke / oštećenja vegetacije	Zagađenja rijeke / oštećenja vegetacije uslijed turističke aktivnosti nisu zabilježena
Stavovi turista		
Zadovoljstvo turista ljepotom prirode i krajolika	Minimalno zadovoljstvo na razini županijskog prosjeka	'Vrlo visoka' razina zadovoljstva i blago viša od žup. prosjeka
Ekološka očuvanost prostora	Minimalno zadovoljstvo na razini županijskog prosjeka	'Srednja' razina zadovoljstva i blago viša od žup. prosjeka
Kulturna baština		
Koncentracija kulturnih sadržaja u zoni 'Središnji Split'	'Visoka' koncentracija**	'Vrlo visoka' koncentracija sadržaja
Koncentracija ugostiteljskih sadržaja u zoni 'Središnji Split'	'Srednja' koncentracija**	'Vrlo visoka' koncentracija sadržaja
Koncentracija događanja i večernjih zabavnih sadržaja u zoni 'Središnji Split'	'Niska' koncentracija**	'Visoka' koncentracija sadržaja
Oštećenja/degradacija kulturne baštine uslijed turističke aktivnosti	Nema oštećenja/degradacije kulturne baštine	Nisu zabilježena trajnija oštećenja kulturne baštine uslijed turističke aktivnosti, iako dolazi do onečišćenja uslijed neprimjernog ponašanja turista
Stavovi stanovnika		
Promjena 'duha' grada uslijed utjecaja turizma	Manje od 50% stanovnika iskazuje stav	49% svih i 55% u 'Središnjem Splitu' smatra da se je Grad izgubio duh i autentičnost (Faktor rizika***)
Turizam kao 'uzurpator' javnog prostora	Manje od 50% stanovnika iskazuje stav	35% svih ispitanika smatra da je javni prostor manje prikladan za lokalne potrebe zbog turizma
Turizam kao razlog istiskivanja sadržaja važnih stanovnicima	Manje od 50% stanovnika iskazuje stav	45% svih i 48% u 'Središnjem Splitu' smatra da su sadržaji važni lokalnom stanovništvu istisnuti zbog turizma (Faktor rizika)

Pokazatelji održivosti/pritiska turizma na destinaciju	Poželjni/prihvatljivi standard	Aktualno stanje
Stavovi turista		
Zadovoljstvo atmosferom i ugođajem	Minimalno zadovoljstvo na razini županijskog prosjeka	'Vrlo visoka' razina zadovoljstva i nešto viša od žup. prosjeka
Zadovoljstvo ponudom kulture i umjetnosti	Minimalno zadovoljstvo na razini županijskog prosjeka	'Visoka' razina zadovoljstva i značajno viša od žup. prosjeka
Zadovoljstvo ponudom događanja i manifestacija	Minimalno zadovoljstvo na razini županijskog prosjeka	'Srednja' razina zadovoljstva i viša od županijskog prosjeka
Zadovoljstvo ponudom zabave i noćnog života	Minimalno zadovoljstvo na razini županijskog prosjeka	'Srednja' razina zadovoljstva i viša od županijskog prosjeka
Zadovoljstvo gastronomskom ponudom	Minimalno zadovoljstvo na razini županijskog prosjeka	'Srednja' razina zadovoljstva i viša od županijskog prosjeka
Sportski i rekreacijski sadržaji		
Raspoloživa površina plaže po kupaču u vrhu turističke sezone	Minimalno 5m ² /kupaču	Raspoloživa površina od 1,2m ² /kupaču u vrhu sezone značajno je ispod standarda
Stavovi turista		
Zadovoljstvo čistoćom plaža	Minimalno zadovoljstvo na razini županijskog prosjeka	'Visoka' razina zadovoljstva te jednaka županijskom prosjeku
Zadovoljstvo opremom i uređenjem plaža	Minimalno zadovoljstvo na razini županijskog prosjeka	'Srednja' razina zadovoljstva i blago viša od 'žup. prosjeka

** Poželjni standard za pokazatelj 'koncentracija pretežito turistima namijenjenih sadržaja': Ekspertna ocjena na skali od 'niska' do 'vrlo visoka'

*** Faktor rizika: Statistička analiza ukazuje da percepcija stanovnika o obilježju statistički značajno utječe na percepciju kvalitete života uslijed turističkog razvoja

Pokazatelji smjera promjene

Pokazatelji smjera promjene	Poželjni/prihvatljivi standard	Aktualno stanje
Stavovi stanovnika		
Koncentracija ili disperzija turističke aktivnosti	Više od 50% stanovnika iskazuje stav	83% svih ispitanika smatra da je poželjno disperzirati turističku aktivnost
Prioritet zaštite okoliša ili ekonomskog rasta	Više od 50% stanovnika iskazuje stav	66% svih ispitanika smatra zaštitu okoliša prioritetom
Prioritet očuvanja duha mjesta ili rasta turizma i zaposlenosti	Više od 50% stanovnika iskazuje stav	65% svih ispitanika smatra očuvanje lokalnog načina života prioritetom

Prijetnje i ocjena stanja

Prijetnje	<ul style="list-style-type: none">– Očekivani daljnji rast turističke potražnje te rezultirajuća eskalacija pritiska turizma na društvene i okolišne aspekte života lokalne zajednice;– Očekivani rast potražnje za turističkim nekretninama nakon ulaska RH u schengenski prostor i u eurozonu uz dodatni pritisak na turistički atraktivan prostor, lokalnu infrastrukturu i cijene stambenog prostora;– Očekivani daljnji rast turističke aktivnosti, posebice u središtu Grada, bez adekvatnih politika usmjerenih na zaštitu kvalitete života stanovnika u područjima visoke izloženosti turizmu;– Nepostojanje sustava monitoringa utjecaja turizma na lokalnu zajednicu: Nerazvijen sustav praćenja broja i profila trgovačkih, ugostiteljskih i zabavnih sadržaja posebice u središtu Grada;– Nedovoljno učinkovita koordinacija nadležnih tijela i institucija odgovornih za upravljanje razvojem Grada.
Ocjena stanja	<ul style="list-style-type: none">– Izrazita koncentracija i nastavak trenda koncentriranja turistima privlačnih i/ili namijenjenih sadržaja i atrakcija u zonama 'Središnji Split' i 'Kupališni Split' dovodi do kritične razine iritacije lokalnog stanovništva uslijed:<ul style="list-style-type: none">– percepcije gubitka duha Grada,– istiskivanja sadržaja važnih za lokalnu zajednicu;– Potencijalno međusobno iritabilan odnos lokalne zajednice i turista uslijed njihove oprečne percepcije duha Grada, ali i srednje razine zadovoljstva turista s većinom 'novo-stvorenih' atrakcija;– Degradacija zaštićene prirodne baštine uslijed djelomično i turizmom motivirane gradnje na području PŠ Marjan, odnosno prekomjerne koncentracije kupača na gradskim plažama.

5. Analiza ponude komercijalnih i nekomercijalnih smještajnih kapaciteta u gradu Splitu

5.1. Komercijalni smještajni kapaciteti

Grad Split je u 2022. godini raspolagao s ukupnim komercijalnim smještajnim kapacitetom od 33,7 tisuća kreveta, od čega dvije trećine u domaćinstvima (66,2%) te 13,1% u hotelima, 3,4% u kampovima i 17,4% u ostalim objektima (Tablica 5.1.).

Tablica 5.1. Broj kreveta u komercijalnim smještajnim kapacitetima na području Grada Splita u 2019., 2021., i 2022. godini, prema vrsti kapaciteta, stope rasta i struktura u %

	Ukupno kreveta			2022./2019.	2022./2021.
	2019.	2021.	2022.		
Ukupno	32.948	31.898	33.665	2,2%	5,5%
Hoteli	3.857	4.507	4.403	14,2%	-2,3%
Kampovi	1.128	1.128	1.128	0,0%	0,0%
Objekti u domaćinstvu	23.056	20.438	22.293	-3,3%	9,1%
Ostali ugostiteljski objekti za smještaj	4.907	5.825	5.841	19,0%	0,3%
Struktura u % (ukupno = 100)					
Hoteli	11,7	14,1	13,1		
Kampovi	3,4	3,5	3,4		
Objekti u domaćinstvu	70,0	64,1	66,2		
Ostali objekti za smještaj	14,9	18,3	17,4		

Izvor: eVisitor

Kao posljedica post-pandemijskih pozitivnih očekivanja te jednostavnog ulaska i izlaska s tržišta, smještajni kapacitet u domaćinstvima u 2022. godini veći je za 9,1% nego godinu dana ranije, iako je razdoblju od 2019. do 2022. godine kumulativno smanjen za 3,3%.

Ukupan smještajni kapacitet od 2019. do 2022. godine povećan je za 2,2%, ponajprije uslijed rasta broja novih kreveta u objektima koji su ostvarili uvjete za tržišnu komercijalizaciju, hotelima za 14,2% te ostalim objektima za smještaj za 19,0%.

Tablica 5.2. Broj kreveta u ukupnim komercijalnim smještajnim kapacitetima te objektima u domaćinstvu u 2019., 2021., i 2022. godini, prema turističkim zonama grada Splita

	2019.	2021.	2022.	2022./2019.	2022./2021.
Komercijalni kapaciteti - ukupno					
Z1: Središnji Split	14.990	14.565	15.191	1,3%	4,3%
Z2: Kupališni Split	8.202	8.217	8.573	4,5%	4,3%
Z3: Šire gradsko područje	8.979	8.323	9.013	0,4%	8,3%
Z4: Zeleno zaleđe	777	793	882	13,5%	11,2%
Objekti u domaćinstvu					
Z1: Središnji Split	10.650	9.919	10.622	-0,3%	7,1%
Z2: Kupališni Split	5.617	5.135	5.510	-1,9%	7,3%
Z3: Šire gradsko područje	6.076	4.649	5.331	-12,3%	14,7%
Z4: Zeleno zaleđe	713	735	824	15,6%	12,1%

Izvor: eVisitor

Komercijalni smještajni kapaciteti mjereni brojem kreveta asimetrično su raspoređeni na području Grada (Tablica 5.2.). U zoni 'Središnji Split' u 2022. godini nalazi se 45,1% ukupnog smještajnog kapaciteta Grada od čega je 70% u objektima u kućanstvu, a na području zone 'Kupališni Split' 25,5% od čega 64,3% u objektima u kućanstvu. Drugim riječima, u ove dvije zone nalazi se 70,6% ukupnog smještajnog kapaciteta Grada dok 'Šire gradsko područje' raspolaže s dodatnih 26,8% komercijalnih kapaciteta, a u zoni 'Zeleno zaleđe' tek je 2,6% ukupnih kapaciteta.

U razdoblju od 2019. do 2022. godine najveći apsolutni rast broja kreveta zabilježen je na području 'Kupališnog Splita' u kojem je na tržište stavljeno 371 novih kreveta, a potom u zoni 'Središnji Split' s 201 novih kreveta.

Gradski kotari (GK) Grad, Bačvice, Varoš i Lučac-Manuš na području zone 'Središnji Split' dijelovi su Grada koji raspolažu s najvećim smještajnim kapacitetom (Tablica 5.3.).

Tablica 5.3. Broj kreveta u ukupnim komercijalnim smještajnim kapacitetima te objektima u domaćinstvu u 2019., 2021. i 2022. godini, prema turističkim zonama i gradskim četvrtima (kotari i mjesni odbori)

	Kreveti u svim objektima			Kreveti u objektima u domaćinstvu		
	2019.	2021.	2022.	2019.	2021.	2022.
Z1: Središnji Split	14.990	14.565	15.191	10.650	9.919	10.622
Grad	4.650	4.717	4.926	2.647	2.535	2.731
Bačvice	3.302	3.166	3.242	2.099	1.944	2.126
Varoš	3.049	2.922	3.038	2.516	2.351	2.435
Lučac-Manuš	2.990	2.815	2.970	2.643	2.419	2.592
Meje	999	945	1.015	745	670	738
Z2: Kupališni Split	8.202	8.217	8.573	5.617	5.135	5.510
Split - Slatine	2.595	2.592	2.638	2.385	2.380	2.476
Split - Stobreč	2.462	2.402	2.469	1.238	1.171	1.238
Trstenik	1.460	1.702	1.758	757	612	666
Žnjan	1.333	1.279	1.421	887	732	849
Metonjak	352	242	287	350	240	281
Z3: Šire gradsko područje	8.979	8.323	9.013	6.076	4.649	5.331
Spinut	984	1.530	1.605	746	613	682
Split 3	1.423	1.381	1.437	240	198	254
Bol	1.361	1.174	1.229	869	693	748
Lovret	1.152	999	1.095	792	607	703
Ostalo	4.059	3.239	3.647	3.429	2.538	2.944
Z4: Zeleno Zaleđe	777	793	882	713	735	824

Izvor: eVisitor

U 2022. godini na području GK Grad bilo je uspostavljeno ukupno 4.926 kreveta, za 276 kreveta ili 5,9% više nego u 2019. godini. Ovo je dio Splita u kojem je ostvareno i povećanje broja kreveta u objektima u domaćinstvu za 84 kreveta (3,2%). Drugim riječima, unatoč oscilacijama potražnje u uvjetima COVID-19 krize, smještajni kapacitet u samom središtu Grada dodatno je povećan kao odraz očekivanja kratkoročnog i dugoročnog kretanja potražnje te prethodno pripremljenih projekata.

Povećanje smještajnog kapaciteta ostvareno je i u GK koji su primarno orijentirani na 'sunce i more' proizvod. Odražavajući očekivanja turističkih poduzetnika o tržišnom potencijalu tog proizvoda, Slatine i Stobreč ostvarile su blago povećanje ukupnog smještajnog kapaciteta, čak i uz stagnaciju ponude objekata u domaćinstvu na području Stobreča. Osim Slatina i Stobreča koji čine 60% ukupnog kapaciteta 'Kupališnog Splita', iznadprosječan rast kapaciteta ostvarili su i kotari Trstenik (20%) te Žnjan (7%).

Blizina gradskog središta kao i važnih atrakcija Grada, uključujući i privlačnu snagu stadiona Poljud i Parka Mladeži (gdje se održava Festival ULTRA Europe), rezultirala je i izuzetnim rastom ukupnih kapaciteta na području kotara Spinut u kojem je broj kreveta s 984 u 2019. godini povećan na 1.605 u 2022. godini odnosno za 63%. Rast kapaciteta na području Spinuta odredio je i dinamiku rasta kapaciteta cijele zone 'Šire gradsko područje', iako blagi rast kapaciteta na ostvaruje i GK Split 3.

Asimetričan prostorni raspored smještajnih kapaciteta Grada, kao rezultat različitih resursa i atrakcija na koje se ponuda smještaja primarno oslanja, dodatno je naglašena u intenzitetu izgrađenosti kapaciteta kao pokazatelju broja kreveta prema stanovniku pojedinog naselja odnosno kotara (Tablica 5.4.). Intenzitet izgrađenosti kapaciteta najveći je tako na području Slatina gdje je

na 100 stanovnika u 2022. godini bilo organizirano 238,5 kreveta, a s bitno nižom razinom intenziteta izgrađenosti kapaciteta slijede kotar Grad sa 84 kreveta na sto stanovnika te naselje Stobreč sa 83,6 kreveta. Potrebno je upozoriti da je izračun utemeljen na broju stanovnika prema kotarima i naseljima Grada iz 2011. godine budući da u ovom trenutku nije moguće dobiti podatke prema kotarima iz Popisa stanovništva 2021. godine. Budući da rezultat Popisa stanovništva za 2021. na razini naselja ukazuje na smanjenje broja stanovnika Grada i pojedinih naselja moguće je pretpostaviti da je intenzitet izgrađenosti danas stvarno i veći. Primjerice, na području naselja Slatine broj stanovnika između 2011. i 2021. godine, odnosno dva popisa stanovništva, smanjen je za 15,7% što implicira da je i stvarno opterećenje 18,6% veće nego što je prikazano u tablici 5.4. Isto tako, na području Stobreča broj stanovnika smanjen je za 3,5% što rezultira približno jednakim dodatnim rastom intenziteta izgrađenosti.

Tablica 5.4. Broj kreveta u ukupnim komercijalnim smještajnim kapacitetima na sto stanovnika u 2022. godini, u deset kotara i naselja grada Splita s najvećom izgrađenosti kapaciteta po stanovniku

	2022.
Slatine	238,5
Grad	84,0
Stobreč	83,6
Varoš	61,9
Lučac-Manuš	52,7
Bačvice	47,9
Žnjan	26,5
Meje	26,0
Trstenik	25,4
Spinut	21,6

* DZS, Popis stanovništva 2011.

Izvor: eVisitor

Na području naselja Split broj stanovnika smanjen je za 10%, no, opravdano je očekivati da smanjenje nije bilo ujednačeno po pojedinim gradskim kotarima. Pri tome je moguće očekivati da je zbog atraktivnosti za investicijsko ulaganje u nekretnine kao oblika zaštite vrijednosti, ali i očekivanja realnog rasta cijena nekretnina kao odraza procesa gentrifikacije broj stanovnika na području gradskog središta iznadprosječno smanjen.

U tom smislu moguće je očekivati da primjerice na području kotara Grad u 2021. godini na jednog stanovnika dolazi jedan krevet u komercijalnom kapacitetu. Budući da je u kotaru Grad 55% ukupnih registriranih kapaciteta organizirano u kućanstvima, uz minimalno (vidjeti: točku 5.2.) očekivanu dodatnu trećinu kapaciteta u nekomercijalnom smještaju (stanovi za odmor), slijedi da je, kao iskaz razmjera procesa turističkog zauzimanja prostora, u stambenim prostorima na području kotara Grad uspostavljen gotovo jednak broj turističkih kreveta u kućanstvima koliko ima i stanovnika.

Uz očekivani rast nekretninske potražnje te odseljavanja, kojeg potvrđuju i rezultati provedene ankete stanovnika Grada o razmjerima i razlozima iseljavanja iz centra (vidjeti: Prilog 1, Stavovi lokalnog stanovništva o turizmu), trendovi povećanja intenziteta izgrađenosti smještajnih kapaciteta jasno ukazuju na moguće daljnje smjerove promjene odnosa stanovanja i turizma na području gradskog središta, ali i drugih dijelova Grada.

5.2. Nekomercijalni smještajni kapaciteti

Osim komercijalnih smještajnih kapaciteta, važan segment turističke smještajne ponude vezan je i uz nekomercijalne smještajne kapacitete, a prije svega kuće i stanove za odmor (Tablica 5.5.). Sukladno podacima eVisitora na području grada Splita registrirano je 46 kuća za odmor (u Slatinama 40, Splitu 5, Žrnovnici 1) te 43 stana za odmor (9 stanova na području Slatina, 33 u Splitu te 1 u Stobreču) u kojima je registrirano sveukupno 425 kreveta.

Tablica 5.5. Broj smještajnih jedinica (objekata) i kreveta u nekomercijalnim smještajnim objektima u gradu Splitu u 2022. godini prema naseljima i vrstama objekata

	Objekt	Broj smještajnih jedinica	Broj kreveta
	Podvrsta objekta		
Slatine	Kuća za odmor (vikendica)	40	206
Slatine	Stan za odmor (vikendica)	9	44
Split	Kuća za odmor (vikendica)	5	30
Split	Stan za odmor (vikendica)	33	135
Stobreč	Stan za odmor (vikendica)	1	4
Žrnovnica	Kuća za odmor (vikendica)	1	6
Ukupno		89	425

Izvor: eVisitor

Osim izuzetno malog broja registriranih objekata, posebno u odnosu na ukupan komercijalni smještajni kapacitet i turističku atraktivnost Grada, na obujam podcijenjenosti raspoloživih podataka o veličini nekomercijalnog smještajnog kapaciteta upućuju podaci Popisa stanovništva iz 2011. godine (kao posljednje godine za koju su podaci raspoloživi) o broju i namjeni stanova prema naseljima. Naime, sukladno podacima iz Popisa stanovništva u 2011. godini od ukupno 76.568 stanova na području Grada, 716 stanova se koristilo povremeno za odmor i rekreaciju, a 594 za iznajmljivanje turistima (Tablica 5.6.). Drugim riječima, broj objekata koji se još u 2011. godini koristio kao kuća ili stan za odmor bio je 8 puta veći od broja registriranih kapaciteta u 2022. godini.

Tablica 5.6. Broj stanova na području grada Splita u 2021. i 2011. godini prema načinu korištenja te naseljima

	Ukupno stanovi	Stanovi za stalno stanovanje			Stanovi koji se koriste povremeno		Stanovi u kojima se samo obavljala djelatnost		
		Ukupno	Nastanjeni	Privremeno nenastanjeni	Napušteni	Za odmor i rekreaciju	Sezonski radovi u poljoprivredi	Iznajmljivanje turistima	Ostale djelatnosti
Split 2011.	76.568	74.608	61.662	12.557	389	716	15	594	635
Split 2021.	83.360	77.309							
Donje Sitno	159	138							
Gornje Sitno	214	169							
Kamen	896	873							
Slatine	1.512	633							
Split	77.063	72.360							
Srinjine	486	446							
Stobreč	1.526	1.323							
Žrnovnica	1.504	1.367							

Izvor: DZS, Popis stanovništva Hrvatske 2011. i 2021.

Pri tome dodatno treba uzeti u obzir da je (Tablica 5.7.):

- U 2011. godini na području Grada bilo 12.557 privremeno nenastanjenih stanova, što ovisno o vlasništvu tih stanova nameće pitanje njihova karaktera (barem dijela) kao stvarne kuće ili stana za odmor odnosno nekomercijalnog smještajnog kapaciteta;
- U 2021. godini broj ukupnih stanova za područje Grada povećan je za 6.792 stanova (8,9%), od čega stanova za stalno stanovanje za 2.701 stan, iz čega slijedi da je broj stanova za ostalu

upotrebu (stanovi koji se koriste povremeno i stanovi u kojima se obavljala samo djelatnosti), uz pretpostavku da se ne radi o stanovima koji nemaju funkciju, povećan za 4.091 stan odnosno da je utrostručen u odnosu na 2011. godinu.

Tablica 5.7. Broj stanova na području grada Splita u 2021. i 2011. godini prema načinu korištenja

	Ukupno stanovi	Stanovi za stalno stanovanje	Ostali stanovi*
Split 2011.	76.568	74.608	1.960
Split 2021.	83.360	77.309	6.051
Stopa promjene 2021./2011.	8,9	3,6	208,7

* rezidual broja ukupnih stanova i stanova za stalno stanovanje, a uključuje stanove koji se koriste povremeno za odmor i rekreaciju te sezonske radove u poljoprivredi, te stanovi u kojima se samo obavljala djelatnost za iznajmljivanje turistima te ostale djelatnosti

Uz pretpostavku proporcionalnog utrostručenja broja kuća i stanova za odmor iz popisa stanovništva 2011. godine, sukladno utvrđenom rastu stanova za ostalu upotrebu od 2011. do 2021. godine, slijedi da na području Grada Splita postoji, ne uzimajući u obzir karakter stanova koji se privremeno ne koriste, barem 2.210 smještajnih jedinica za odmor. Uz prosječno 4,8 kreveta po smještajnoj jedinici registriranim na području Grada Splita u sustavu eVisitor slijedi da je na području Grada opravdano očekivati minimalno 10,5 tisuća kreveta u nekomercijalnom smještaju odnosno čak 25 puta više nego što je registrirano u sustavu eVisitor.

5.3. Nautički vezovi

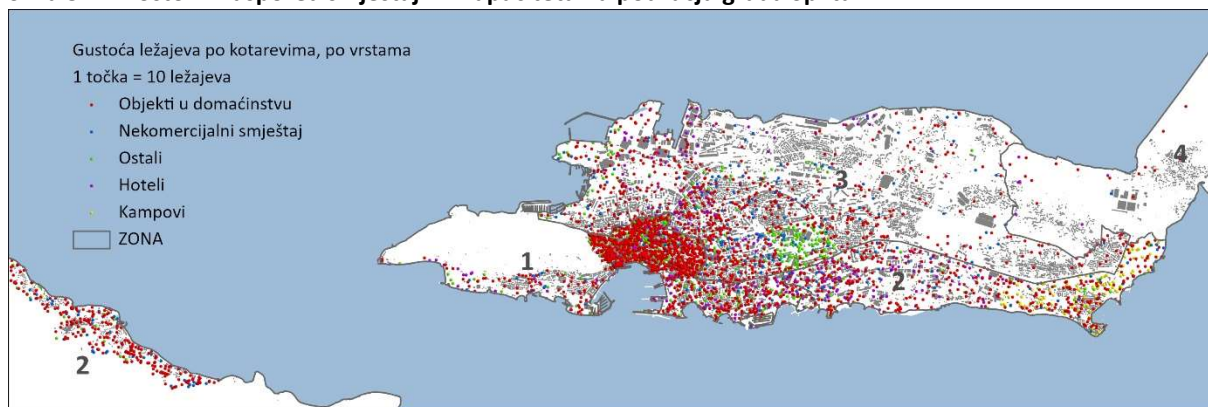
ACI marina Split s kapacitetom od 318 vezova u moru te 30 suhih vezova posluje cijelu godinu (kategorija 4 sidra).²³ Marina nudi i raznovrsne usluge od trgovine i restorana do tehničkog servisa i iznajmljivanja plovila. Marina ima Plavu zastavu.

Lučka uprava Splitsko-dalmatinske županije trenutačno upravlja i sportskim lučicama Spinut i Zenta.²⁴ Lučica Spinut ima kapacitet 850 vezova u moru te 300 brodova na suhom vezu, lučica Zenta 720 vezova u moru. Sukladno objavljenim cjenicima, u lučici Spinut moguć je dnevni vez, a u lučici Zenta nekomunalni mjesečni vez.

5.4. Ukupni smještajni kapaciteti na području Grada

Na području grada Splita u komercijalnim smještajnim kapacitetima organizirano je 33,7 tisuća kreveta te, prema procjenama, barem 10,5 tisuća kreveta u kućama i stanovima za odmor.

Slika 5.1. Prostorni raspored smještajnih kapaciteta na području grada Splita

Izvor: Obrada autora

²³ www.aci-marinas.com/hr/marina/aci-split/

²⁴ <http://www.lucka-uprava-sdz.hr>

Drugim riječima prihvatni kapacitet Grada (bez kuća i stanova stanovnika kao mogućih 'kapaciteta' za prihvata prijatelja i rođaka) dostiže 44,2 tisuće kreveta i gotovo je za trećinu veći od registriranog smještajnog kapaciteta. Pri tome, kao potencijalni turistički smještajni kapacitet treba, barem dijelom, računati i na stanove koji se privremeno ne koriste, a koji su u 2011. godini činili 16,4% ukupnog stambenog fonda te kapacitete luka nautičkog turizma (luka otvorenih za javni promet).

5.5. Stavovi o ponudi smještajnih kapaciteta

Stavovi stanovnika

Istraživanje provedeno u cilju utvrđivanja stavova stanovnika Grada Splita o turizmu pokazalo je da stanovnici Grada, i kao odraz postojeće strukture smještaja, podržavaju daljnji rast kapaciteta, ali i da razvoj smještajnih kapaciteta treba ići u smjeru hotelske ponude. Nešto više od dvije-trećine ispitanika (68%) podržava daljnji razvoj hotela, četvrtina (25%) preferira usmjerenje ka privatnom smještaju, a tek 8% stanovnika Grada smatra da ne treba razvijati ni hotele, ni privatni smještaj (Tablica 5.8.).

U svim zonama većina ispitanika smatra da treba poticati gradnju hotela. Najvišu podršku izgradnji hotela iskazuju ispitanici u turistički najizloženijim dijelovima Grada, odnosno na području 'Kupališnog Splita' (72%) i 'Središnjeg Splita' (70%). S druge strane, najvišu podršku većoj ponudi privatnog smještaja iskazuju ispitanici 'Šireg gradskog područja' (33%) i 'Zelenog zaleđa' (31%). Najviše je protivnika gradnje turističkog smještaja u 'Središnjem Splitu' s udjelom od 10% ispitanika.

Tablica 5.8. Preferencije u razvoju turističkog smještaja u Splitu (%)

Preferencije u razvoju turističkog smještaja	Grad Split	Zona				Prihod od turizma	
		Središnji Split	Kupališni Split	Šire gradsko područje	Zeleno zaleđe	Imamo prihode od turizma	Nemamo prihode od turizma
Hoteli	67,8	70,1	71,6	60,6	67,5	60,3	72,6
Privatni smještaj	24,6	19,5	21,5	33,1	31,2	29,7	21,4
Niti jedno, niti drugo	7,6	10,4	6,9	6,3	1,3	10,0	6,0
UKUPNO	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Izvor: Stavovi lokalnog stanovništva o turizmu, Institut za turizam, 2022.

Većina ispitanika, bez obzira da li ostvaruju prihode u turizmu ili ne, podržava daljnju gradnju hotela, pri čemu je podrška ne uključenih u turizam viša (73%) od onih uključenih (60%).

Orijentacija stanovnika prema izgradnji hotela odraz je i stava prema procesu pretvaranja stanova u turističke apartmane. Naime, većina ispitanika (57%) smatra da se pretvaranje stanova u turističke apartmane negativno odražava na kvalitetu života u Splitu. Štoviše, provedena analiza ukazuje da je 'apartmanizacija' jedan od faktora rizika koji statistički značajno utječu na percepciju kvalitete života uvjetovane turističkim razvojem.

Tablica 5.9. Utjecaj pretvaranja stanova u turističke apartmane na kvalitetu života u Splitu (%)

Apartmanizacija Faktor rizika	Grad Split	Zona				Prihod od turizma	
		Središnji Split	Kupališni Split	Šire gradsko područje	Zeleno zaleđe	Imamo prihode od turizma	Nemamo prihode od turizma
1 Život postaje puno lošiji	31,4	34,5	29,5	25,5	33,2	27,3	34,0
2	26,1	19,2	35,7	27,8	33,0	18,4	31,0
3	25,2	28,1	17,0	30,6	17,4	29,7	22,2
4	10,1	8,8	12,9	10,7	9,6	16,0	6,3
5 Život postaje puno bolji	7,2	9,4	4,9	5,4	6,8	8,6	6,5
UKUPNO	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Izvor: Grad Split - Stavovi lokalnog stanovništva o turizmu, Institut za turizam 2022.

Stav o degradaciji kvalitete života uslijed pretvaranja stanova u turistički smještaj prevladava u svim zonama. Štoviše, to je stav oko dvije-trećine ispitanika na području 'Kupališnog Splita' (65%) i 'Zelenog zaleđa' (66%), odnosno nešto više od polovice ispitanika 'Središnjeg Splita' (54%) i 'Šireg gradskog područja' (53%). Stanovnici Grada koji nisu gospodarski uključeni u turizam iskazuju bitno višu razinu kritičnosti prema ovom procesu.

Stavovi turista

Sukladno rezultatima istraživanja Stavovi i potrošnja turista u Hrvatskoj-TOMAS 2019, raspoloživih za grad Split kao jednog od klastera SDŽ, 81% gostiju u Splitu iskazuje vrlo visok stupanj zadovoljstva 'smještajnim objektima'. Štoviše, Split ima najbolje ocjenjenu ponudu smještaja u Županiji, a smještaj je i jedan od najbolje ocjenjenih elemenata turističke ponude Grada, prvi iza onih 'naslijeđenih' ('ljepota', 'atmosfera i ugođaj').

5.6. Sažetak i ocjena stanja

Pokazatelji održivosti

Pokazatelji održivosti/pritiska turizma na destinaciju	Poželjni/prihvatljivi standard	Aktualno stanje
Omjer kreveta u komercijalnom i smještaju u kućama i stanovima za odmor u odnosu na broj stanovnika kao mjerilo transformacije lokalne zajednice	0,6 kreveta u komercijalnom smještaju i kućama i stanovima za odmor po stanovniku kao granici preko koje turizam postaje snažan čimbenik transformacije i ugrožavanja urbane revitalizacije uslijed procesa gentrifikacije i aparmanizacije*	Postavljen standard premašen Broj kreveta u komercijalnom smještaju na 100 stanovnika u GK: Grad (84 kreveta), Varoš (61,9) Lučac-Manuš (52,7), Bačvice (47,9) uz korekciju za nekomercijalni smještaj prelazi postavljeni standard. Prema ovom kriteriju turizam je već danas glavni faktor transformacije u Slatinama i Stobreču (238,5 odnosno 83,6 kreveta u komercijalnom smještaju na 100 stanovnika).
Stavovi stanovnika		
Utjecaj pretvaranja stanova u turističke apartmane na kvalitetu života u Splitu	Manje od 50% stanovnika iskazuje stav	57% svih i 54% u 'Središnjem Splitu' smatra da proces pretvaranja stanova u turističke apartmane smanjuje kvalitetu života u Gradu (Faktor rizika**)
Stavovi turista		
Stupanj zadovoljstva kvalitetom smještaja	Ocjena zadovoljstva minimalno na razini prosjeka Županije	'Vrlo visoka' razina zadovoljstva te iznad žup. prosjeka za 15%

* Standard odražava postojeću situaciju u pojedinim GK, poželjno bi bilo da zbog veličine grada Splita udio ne prelazi 0,2 kreveta odnosno razinu umjerenog utjecaja na transformaciju lokalne zajednice²⁵

** Faktor rizika: Statistička analiza ukazuje da percepcija stanovnika o obilježju statistički značajno utječe na percepciju kvalitete života uslijed turističkog razvoja

²⁵ Definirano neizravno na temelju: Rogić, I. (2006), Tipologija naselja i kuća za odmor u Rogić, I., Mišetić, A., Zimmerman, R., ur. *Kuća pokraj mora-Povremeno stanovanje na hrvatskoj obali*, Institut Ivo Pilar, Zagreb, 2006.

Pokazatelji smjera promjene

Pokazatelji smjera promjene	Poželjni/prihvatljivi standard	Aktualno stanje
Stavovi stanovnika		
Razvoj hotelskog smještaja	Više od 50% stanovnika iskazuje stav	U svim zonama većina ispitanika (68%) smatra da treba poticati gradnju hotela. Najviša podrška u zonama 'Kupališni Split' (72%) i 'Središnji Split' (70%)
Razvoj privatnog smještaja	Više od 50% stanovnika iskazuje stav	U svim zonama manje od polovica ispitanika (25%) smatra da turistički razvoj treba temeljiti na privatnom smještaju

Prijetnje i ocjena stanja

Prijetnje	<ul style="list-style-type: none"> – Nepromijenjena nacionalna, županijska i gradska regulativna vezana uz transformaciju stambenih prostora u komercijalne i nekomercijalne turističke prostore; – Rast potražnje za ulaganjem u nekretnine na području Grada, posebno u uvjetima ulaska Hrvatske u eurozonu te Schengenski prostor; – Očekivani daljnji rast turističke aktivnosti, posebice u središtu Grada, bez adekvatnih politika usmjerenih na zaštitu kvalitete života stanovnika u područjima visoke izloženosti turizmu; – Nepostojanje sustava monitoringa utjecaja turizma na lokalnu zajednicu: Nerazvijen sustav praćenja kretanja komercijalnih i nekomercijalnih kapaciteta (uključujući i praćenje u sustavu eVisitor) kao i broja te korištenja privremeno nenaseljenih stanova za stalno stanovanje; – Nemogućnost uspostave odgovarajućeg sustava ekonomski održivog osiguranja/izgradnje stambenih prostora za stanovanje stanovnika Grada.
Ocjena stanja	<ul style="list-style-type: none"> – Prekomjerni intenzitet ponude smještajnih kapaciteta na području zone 'Središnji Split', uključujući otvaranje smještajnih kapaciteta u stambenim objektima (apartmanizacija), ugrožava sposobnost urbane revitalizacije; – Stanovnici iskazuju negativan stav prema procesu pretvaranja stanova u turističke apartmane te smatraju da to umanjuje kvalitetu života u Gradu; – Iz perspektive turista kvaliteta turističkog proizvoda nije (za sada) narušena uslijed pretvaranja stanova u turističke apartmane.

6. Analiza obilježja turističke potražnje u gradu Splitu

6.1. Turistička potražnja u komercijalnim kapacitetima

U 2021. godini na području grada Splita ostvareno je 1,7 milijuna noćenja u komercijalnim smještajnim kapacitetima, 37,2% manje nego u 2019. godini (Tablica 6.1.). U objektima u domaćinstvu realizira se više od polovice ukupnih noćenja, a približno četvrtina u hotelima. U uvjetima još uvijek izražene COVID-19 krize tijekom 2021. godine, najmanje smanjenje noćenja u odnosu na 2019. godinu ostvarili su kampovi. Hoteli su istodobno zabilježili smanjenje od 36,9%, a objekti u domaćinstvu 38,5%.

Tablica 6.1. Broj noćenja na području grada Splita u 2019. i 2021. godini prema vrsti kapaciteta, struktura i stope promjene u %

Vrsta	Noćenja		Struktura u %, ukupno = 100		Stope promjene 2021./2019.
	2019.	2021.	2019.	2021.	
Hoteli	609.674	384.776	22,1	22,2	-36,9
Kampovi	120.256	97.335	4,4	5,6	-19,1
Objekti u domaćinstvu	1.642.913	1.009.731	59,6	58,3	-38,5
Ostali ugostiteljski objekti za smještaj	384.462	241.089	13,9	13,9	-37,3
Ukupno	2.757.305	1.732.931	100,0	100,0	-37,2

Izvor: eVisitor

Analizirajući nadalje kretanja iz 2019., kao pred-pandemijske godine 'normalnog' poslovanja, 51,1% svih noćenja ostvareno je na području zone 'Središnji Split', 24,7% u 'Kupališnom Splitu' te 22,5% u zoni 'Šire gradsko područje', dok zona 'Zeleno zaleđe' generira tek 1,6% ukupnih noćenja (Tablica 6.2.).

Tablica 6.2. Broj noćenja na području grada Splita u 2019. i 2021. godini prema zonama, gradskim kotarima i naseljima te vrsti kapaciteta

	Noćenja u svim objektima		Noćenja u objektima u domaćinstvu	
	2019.	2021.	2019.	2021.
Z1: Središnji Split	1.409.309	831.977	856.729	520.506
Grad	470.977	247.908	213.408	128.424
Bačvice	341.814	231.993	181.826	113.124
Varoš	256.152	151.689	198.995	119.006
Lučac-Manuš	245.654	142.270	198.995	119.006
Meje	94.712	58.117	56.993	38.608
Z2: Kupališni Split	681.282	504.002	368.082	260.651
Split - Slatine	171.611	136.686	154.352	129.559
Split - Stobreč	211.118	158.319	86.040	56.629
Trstenik	188.495	138.578	54.728	29.012
Žnjan	90.089	60.884	52.993	35.916
Ostalo	19.969	9.535	19.969	9.535
Z3: Šire gradsko područje	621.609	358.802	377.460	190.734
Spinut	57.900	51.897	49.790	28.317
Split 3	35.657	42.441	12.664	7.344
Bol	118.262	81.080	58.289	30.449
Lovret	117.292	40.189	53.401	24.821
Ostalo	292.498	143.195	203.316	99.803
Z4: Zeleno zaleđe	45.105	38.150	40.642	37.840

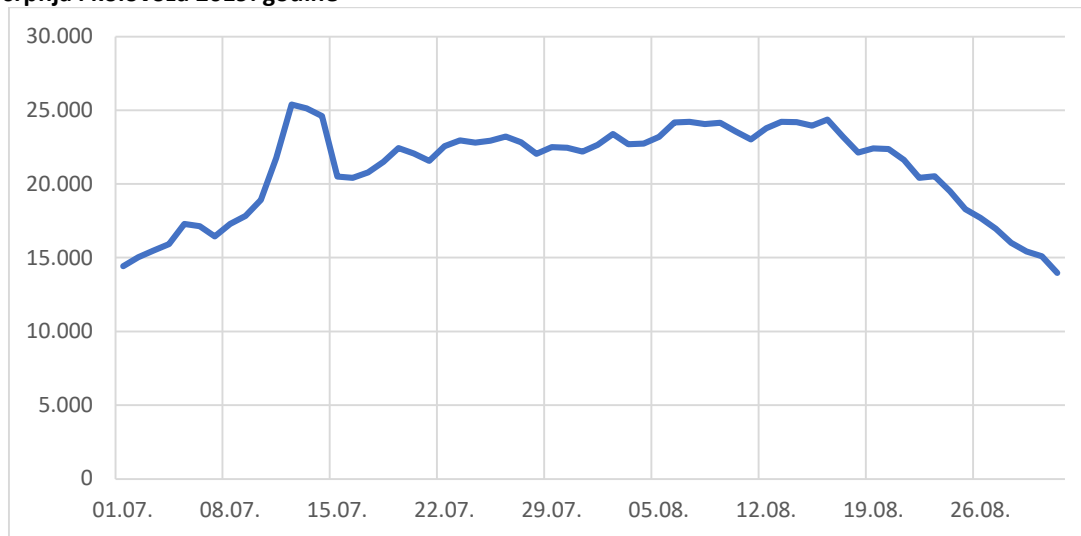
Izvor: eVisitor

Na području 'Središnjeg Splita' u 2019. godini u objektima u domaćinstvu ostvareno je 60,8% noćenja, a 20,2% noćenja u hotelima. Hotelski smještaj generira relativno najveći udio u noćenjima u 'Širem gradskom području' (26,4%) te, potom, u 'Kupališnom Splitu' (22,9%).

U odnosu na strukturu noćenja iz 2019. godine, hoteli su u 2021. godini najviše povećali udio na području 'Središnjeg Splita' i 'Kupališnog Splita'.

Kotari Grad, Bačvice te Varoš i Lučac-Manuš najveća su pojedinačna turistička područja Grada prema kriteriju ostvarenih noćenja, a u 2019. godini zajedno su prihvatili 47,7% svih noćenja. Prema važnosti slijede Stobreč, Trstenik i Slatine iz zone 'Kupališnog Splita' koji zajedno generiraju 20,7% ukupnih noćenja Grada.

Slika 6.1. Dnevna distribucija noćenja u komercijalnim smještajnim kapacitetima u gradu Splitu tijekom srpnja i kolovoza 2019. godine

Izvor: eVisitor

Broj noćenja na razini godine, iako jasno ocrtava asimetričnu distribuciju turističke aktivnosti na području Grada, ne pruža i uvid u intenzitet odnosno pritisak turističke aktivnosti na pojedine zone odnosno dijelove Grada, posebice s obzirom na sezonalnost potražnje.

Sezonalnost potražnje izražena je tijekom dva 'udarna' ljetna mjeseca, pri čemu se vršni dani potražnje, s iznimkom utjecaja festivala Ultra Europe 2019. u srpnju kada se i dostiže maksimum dnevnog broja noćenja Grada, ostvaruju ponedjeljkom 2., 9. i 16. kolovoza (Slika 6.1.).

Na analizirani vršni dan 'uobičajene ljetne' potražnje (bez utjecaja festivala Ultra Europe) u 2019. godini, na području zone 'Središnji Split' ostvareno je 44,7% ukupnih noćenja, na području zone 'Kupališni Split' 27,8% te zone 'Šire gradsko područje' 25,2% (Tablica 6.3.). Dakle, uslijed različite sezonske distribucije potražnje prema turističkim zonama odnosno turističkim proizvodima Grada, udio 'Kupališnog Splita' u ukupnim noćenjima Grada na vršni dan bio je 3 postotna boda veći nego na razini godine, a zone 'Središnji Split' za 6,8 postotnih bodova manji nego na razini godine.

Kotar Grad ostvaruje 13,9% svih noćenja Grada na vršni dan potražnje, Bačvice 10,9%, Varoš 8,4%, dok naselja Slatine i Stobreč, područja Splita dominantno orijentirana na kupališni proizvod, ostvaruju 9,4% odnosno 8,4% noćenja Grada.

Tablica 6.3. Broj noćenja prema zonama te gradskim kotarima i naseljima grada Splita u 2019. i vrsti kapaciteta, na vršni dan potražnje tijekom ljetne sezone (2.8.2019., prvi ponedjeljak u kolovozu)

	Svi objekti			Objekti u domaćinstvu		
	Noćenja	Kreveti	Iskorištenost u %	Noćenja	Kreveti	Iskorištenost u %
Z1: Središnji Split	10.460	15.408	67,9	6.927	11.035	62,8
Grad	3.242	4.784	67,8	1.661	2.790	59,5
Bačvice	2.541	3.398	74,8	1.531	2.179	70,3
Varoš	1.963	3.089	63,5	1.547	2.568	60,2
Lučac-Manuš	1.975	3.090	63,9	1.721	2.731	63,0
Meje	739	1.047	70,6	467	767	60,9
Z2: Kupališni Split	6.507	8.493	76,6	4.313	5.938	72,6
Split - Slatine	2.196	2.748	79,9	2.018	2.538	79,5
Split - Stobreč	1.885	2.460	76,6	908	1.264	71,8
Trstenik	1.282	1.488	86,2	548	787	69,6
Žnjan	909	1.397	65,1	604	951	63,5
Mertonjak	235	400	58,8	235	398	59,0
Z3: Šire gradsko područje	5.882	9.651	60,9	4.187	6.758	62,0
Spinut	559	1.060	52,7	501	822	60,9
Split 3	632	1.457	43,4	141	274	51,5
Bol	910	1.466	62,1	563	976	57,7
Lovret	840	1.215	69,1	550	855	64,3
Ostalo	2.941	4.453	66,0	2.432	3.831	63,5
Z4: Zeleno Zaleđe	531	779	68,2	471	715	65,9

Izvor: eVisitor

Registrirana iskorištenost kapaciteta na vršni dan potražnje od 67,9% na području zone 'Središnji Split' te 76,6% na području zone 'Kupališni Split' ukazuje, uz utjecaj neiskorištenih registriranih osnovnih kreveta u popunjenim smještajnim jedinicama (prosječan broj turista po smještajnoj jedinici manji od broja registriranih kreveta), na moguće postojanje neregistriranih turističkih tokova.

Sukladno rezultatima analize Satelitskog računa turizma za 2016. godinu²⁶, neregistrirane turističke tokove moguće je procijeniti na minimalno 10% ukupnih kapaciteta (procjena se odnosi na cijelu godinu i cijelu Hrvatsku), budući da u vršnim danima turističke aktivnosti, primjerice u vrijeme održavanja festivala Ultra Europe, na području naselja Split posebice njegovog Gradskog središta, ali i šireg gradskog područja gotovo da nije moguće naći slobodan smještaj.

Kada je riječ o intenzitetu turističke aktivnosti mjerene brojem noćenja po stanovniku u vršnim danima turističke potražnje, kao pokazatelju pritiska turizma na stanovnike pojedinih dijelova Grada, prije svega valja upozoriti da je izračun pokazatelja utvrđen na temelju broja stanovnika iz popisa stanovništva iz 2011. godine (Tablica 6.4.). Stoga je moguće ustvrditi da je stvarni broj noćenja po stanovniku na vršne dane turističke sezone (2019. godina) bio barem za četvrtinu veći od registriranog (Slatine 1,99, Stobreč 0,63, Grad 0,55, Varoš 0,39) uslijed utjecaja smanjenja broja stanovnika, ali i uslijed neregistriranih tokova potražnje. Tako je, primjerice, intenzitet turističke aktivnosti na području kotara Grad moguće procijeniti na vrlo visokih 0,7-0,8 turista po stanovniku.

²⁶ Institut za turizam (2016), *Satelitski račun turizma RH za 2016. godinu*

Tablica 6.4. Intenzitet turističke aktivnosti mjeren brojem noćenja po stanovniku na vršni dan turističke aktivnosti u kolovozu 2019. godine (2.8.)

	Noćenja po stanovniku
Z1: Središnji Split	
Grad	0,55
Bačvice	0,36
Varoš	0,39
Lučac-Manuš	0,35
Meje	0,19
Z2: Kupališni Split	
Split - Slatine	1,99
Split - Stobreč	0,63
Trstenik	0,18
Žnjan	0,17
Mertonjak	0,03
Z3: Šire gradsko područje	
Spinut	0,07
Split 3	0,07
Bol	0,09
Lovret	0,08
Ostalo	0,04
Z4: Zeleno Zaleđe	0,08

* DZS, Popis stanovništva 2011.

Izvor: eVisitor

Turistička potražnja u gradu Splitu razlikuje se od ostalih dijelova Splitsko-dalmatinske županije. Rezultati istraživanja TOMAS – Hrvatska 2019²⁷ ukazuju na sljedeće bitne razlike:

Demografska obilježja	<ul style="list-style-type: none"> - Dob: Split posjećuje znatno veći udio mladih do 25 godina koji čine gotovo četvrtinu ukupne potražnje (24%). Zajedno sa skupinom gostiju do 35 godina, nešto više od polovice (52%) posjetitelja Splita su mladi. - Stupanj obrazovanja: Više od polovice gostiju Splita (52%) su visoko obrazovani. - Mjesečna primanja kućanstva: Bitno je viši nego drugdje udio gostiju s mjesečnim obiteljskim primanjima iznad 5.000 Eura (21%). - Pratnja na putovanju: Najviše posjetitelja Splita putuje u paru ili s prijateljima (57%), odnosno i sami (16%), dok su, atipično, obitelji s djecom manje zastupljene.
Motivi putovanja i aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> - Kao i drugdje u SDŽ, 'more' je glavni motiv dolaska u Split (40%) iako u bitno manjoj mjeri, uz istovremeno snažnije izražene motive 'touring/sightseeing' (28%), 'city break' (10%). Gosti u Splitu više se od prosjeka u Županiji bave 'razgledavanjem', 'posjećivanjem zaštićenih prirodnih područja', 'posjećivanjem muzeja', a bitno manje 'plivanjem', dok je 'odlazak u restorane' na istoj razini.
Duljina boravka	<ul style="list-style-type: none"> - Boravak u Splitu je kraći te gotovo polovica gostiju (48%) ovdje provodi 1-3 dana, odnosno 85% gostiju ostaje do sedam dana.
Zadovoljstvo i preporuka	<ul style="list-style-type: none"> - Udio posjetitelja Splita 'visoko zadovoljnih' ukupnim boravkom (85%) viši je od županijskog prosjeka (80%), jednako kao i 'visoka vjerojatnost preporuke' (73%) u odnosu na Županiju u cjelini (66%).

Tipično za gradsku potražnju, Split u većoj mjeri posjećuju parovi, platežna moć gostiju je viša, boravak je kraći, a interes za ponudom kulture viši iako je izražen i dualni karakter Splita kao kupališne destinacije. Specifičnost je vrlo visok udio mladih što je, može se pretpostaviti, samo djelomično generirano festivalom ULTRA Europe. Ovakvu dobnu strukturu gostiju moguće je povezati s nekim od kritičnih faktora utjecaja na kvalitetu života lokalnog stanovništva, a ponajprije s iritirajućom razinom buke (vidjeti Točku 8.6.).

²⁷ Vidjeti: Prilog 2. Stavovi i potrošnja turista u Hrvatskoj – TOMAS Hrvatska 2019, Obilježja turističke potražnje u Splitsko-dalmatinskoj županiji (Obrada prema klasterima SDŽ)

6.2. Turistička potražnja u nekomercijalnim kapacitetima

Prema podacima eVisitora na području grada Splita u 2021. godini službeno je registrirano u nekomercijalnim kapacitetima (boravci u kućama i stanovima za odmor te boravci prijatelja i rođaka) 24.491 noćenja i 1.418 dolazaka turista. U odnosu na 2019. godinu to predstavlja smanjenje broja noćenja za 21%, a broja turista za 22,7%.

Uz pretpostavku da na području Grada postoji barem 2.210 smještajnih jedinica za odmor te prosječno 4,8 kreveta po smještajnoj jedinici uz iskorištenost kapaciteta od 65% (prosjeak Grada na vršni dan turističke sezone), slijedi da je u vršnim razdobljima sezone moguće dnevno ostvariti 6.900 noćenja u nekomercijalnim kapacitetima.

Valja naglasiti da osim boravaka u kućama i stanovima za odmor, značajan dio nekomercijalnih boravaka generiraju i boravci prijatelja i rođaka. Na razini Splitsko-dalmatinske županije procjenjuje se da je u 2021. godini 13% ukupnih noćenja turista iz inozemstva ostvareno u ovom segmentu potražnje, kao i 29% posjeta domaćih turista u Splitu (vidjeti Točku 6.5.).

6.3. Nautički turizam

Luke nautičkog turizma

Podaci o korištenju luka nautičkog turizma u vršnim razdobljima sezone nisu raspoloživi. Uz pretpostavku da se 30% vezova u moru ACI marine Split te 10% vezova u moru lučice Spinut koristi za jednodnevni vez, uz potpunu iskorištenost tijekom vršne sezone, te pretpostavku da je na plovilu prosječno 5 osoba²⁸ slijedi da je moguće očekivati barem 900 osoba koji borave i noće u Splitu.

Međunarodni kruzing

U Grad Split je u 2019. godini došlo 360 tisuća posjetitelja na 282 kruzera iz inozemstva (Tablica 6.5.), najviše tijekom listopada (54,5 tisuća) i kolovoza (54,1 tisuću). Tijekom kolovoza, u vrijeme najvećeg intenziteta turističke aktivnosti, Grad je dnevno posjećivalo do 6,6 tisuća posjetitelja s kruzera. Drugim riječima, može se pretpostaviti da je u zoni 'Središnji Split' boravilo (barem u jednom dijelu dana) osim komercijalnih turista barem još jedna trećina posjetitelja s kruzera.

Tablica 6.5. Broj ticanja međunarodnih kruzera u splitskoj luci, broj turista na kruzerima te maksimalni dnevni broj turista tijekom razdoblja od lipnja do rujna 2019. godine

	Broj ticanja	Broj turista	Maksimalni dnevni broj turista
Siječanj	3	2.642	
Veljača	6	858	
Ožujak	8	3.651	
Travanj	23	31.326	
Svibanj	34	48.040	
Lipanj	34	48.272	4.247-4.916
Srpanj	37	51.680	5.229-5.323
Kolovoz	38	54.112	5.167-6.649
Rujan	39	49.492	4.391-4.999
Listopad	40	54.461	
Studeni	14	15.211	
Prosinac	6	210	
Sveukupno	282	359 955	

Izvor: LU Splitsko-dalmatinske županije

²⁸ Institut za turizam (2917), Stavovi i potrošnja nautičara u Hrvatskoj – TOMAS Nautika 2017

Domaći kruzing

Tijekom 2019. godine ostvareno je ukupno 1.962 ticanja domaćih putničkih brodova/domaćih kruzera na kojima je bilo ukupno 150,4 tisuće posjetitelja (Tablica 6.6.). U 2021. godini ostvaren je promet od 47,2 tisuće putnika.

U 2019. godini najveći je promet ostvaren tijekom kolovoza (30,2 tisuće) te srpnja (29,6 tisuća). U nedostatku podataka o dnevnoj distribuciji dolazaka, slijedi da je prosječno dnevno u kolovoza 2019. godine u Split dolazilo 975 posjetitelja što, uz očekivane unutar-tjedne oscilacije broja ticanja, može u vršnim danima potencijalno generirati dvostruko veći fizički promet posjetitelja.

Tablica 6.6. Broj putnika na domaćim putničkim brodovima (domaćim kruzerima) u splitskoj luci prema mjesecima 2019. godine

Siječanj	
Veljača	
Ožujak	
Travanj	3.338
Svibanj	19.290
Lipanj	25.881
Srpanj	29.612
Kolovoz	30.214
Rujan	27.946
Listopad	14.154
Studeni	
Prosinac	
Ukupno	150.435

Izvor: LU Splitsko-dalmatinske županije

Brodski izleti

Promet izletničkih brodova u splitskoj luci u 2019. godini dostigao je 92,7 tisuća (35,7 tisuća u 2021. godini), dolaznih i odlaznih, posjetitelja (Tablica 6.7.), što prosječno dnevno tijekom kolovoza generira prosječan promet od 670 putnika dnevno.

Tablica 6.7. Broj putnika na izletničkim brodovima u splitskoj luci prema mjesecima 2019. godine

siječanj	377
veljača	
ožujak	
travanj	5.127
svibanj	12.193
lipanj	17.656
srpanj	17.950
kolovoz	20.789
rujan	16.537
listopad	2.046
studeni	41
prosinac	
UKUPNO	92.716

Izvor: LU Splitsko-dalmatinske županije

6.4. Putnički promet splitske luke

Splitska luka ostvarila je 2019. godine, bez domaćih i međunarodnih kružnih putovanja te prometa izletničkih brodova, 4,8 milijuna odlaznih i dolaznih putnika (u 2021. godini 3,8 milijuna) te 786,4 tisuća vozila na domaćim linijama kao i 183,3 tisuće putnika te 43,2 tisuće vozila u međunarodnom prometu (Tablica 6.8.). U vršnim danima (vikendi tijekom kolovoza) promet luke dostiže i 75 tisuća osoba i 10 tisuća vozila. Za očekivati je da se tek manji broj tranzitnih putnika/vozila, osim čekanja na ukrcaj i iskrcaj u luci, zadržava na području Grada, odnosno 'Središnjeg Splita'.

Tablica 6.8. Sveukupni putnički promet splitske luke I-XII mjesec u 2019. godini

	Putnici	Vozila
Trajektne veze sa otocima	3.567.642	786.399
Promet katamarana	1.145.818	
Linija Split-Trogir-Slatine	107.940	
Međunarodni trajektni promet	183.283	43.195

Izvor: LU Splitsko-dalmatinske županije

6.5. Jednodnevni posjetitelji i tranzit

Grad Split važno je atrakcijsko područje za cijelo okruženje koje zacijelo generira dio dnevne potražnje u Gradu bez obzira radi li se o cjelodnevni izletima, dolascima vezanim uz večernji boravak ili obilazak Grada tijekom dana. U nešto užem obuhvatu jedinica lokalne samouprave (Tablica 6.9.) od turističkog klastera Split i splitska rivijera²⁹ procjenjuje se da je u vršnim danima sezone 2021. godine Gradu bilo 'okrenuto' 39,7 tisuća turista koji su boravili u komercijalnim smještajnim kapacitetima (u 2021. godini u odabranim je jedinicama lokalne samouprave ostvareno ukupno 2,6 milijuna noćenja od čega najviše na području Segeta, Okruga, Podstrane te Trogira).

Tablica 6.9. Broj noćenja u jedinicama lokalne samouprave u okruženju Splita u 2021. godini

	Hoteli	Kampovi	Objekti u domaćinstvu	Ostalo	Ukupno
2021.					
Kaštela	22.528	0	413.081	46.358	481.967
Klis	0	0	20.301	618	20.919
Okrug	0	45.335	479.112	11.977	536.424
Podstrana	94.520	0	337.404	50.219	482.143
Seget	141.452	205.142	158.779	83.081	588.454
Solin	26.891	0	38.084	1.374	66.349
Trogir	55.216	0	351.126	35.181	441.523
Ukupno	340.607	250.477	1.797.887	228.808	2.617.779
2.8.2021.					
Kaštela	276	0	6.567	733	7.576
Klis	0	0	340	8	348
Okrug	0	486	8.000	213	8.699
Podstrana	938	0	4.955	675	6.568
Seget	1.974	2.782	2.626	1.257	8.639
Solin	304	0	579	22	905
Trogir	634	0	5.831	524	6.989
Ukupno	4.126	3.268	28.898	3.432	39.724

Izvor: eVisitor

²⁹ Klaster Split i Splitska rivijera: Grad Split, Grad Kaštela, Grad Omiš, Grad Trogir, Grad Solin, Općina Dugi Rat, Općina Marina, Općina Okrug, Općina Podstrana, Općina Seget, Općina Šolta, Općina Klis.

Uz pretpostavku da trećina turista koji su boravili u destinacijama u okruženju, tijekom vršnog razdoblja turističke sezone tijekom sedmodnevnog boravka posjeti grad Split, slijedi da je moguće očekivati oko 1,7 tisuća jednodnevnih posjetitelja dnevno iz okruženja.

Valja naglasiti da dio jednodnevne potražnje generiraju i organizirani izleti autobusima. Uz pretpostavku potpune iskorištenosti osam parkirališnih mjesta za turističke autobuse kojima upravlja Split parking d.o.o. (to nisu i sva raspoloživa parkirališta) u vrijeme vršnih dana turističke sezone i prosječno 30 posjetitelja po autobusu slijedi da Grad posjeti minimalno dnevno 240 turista na organiziranim izletima.

Dio jednodnevnih posjeta, nadalje, generiraju tranzitni cestovni putnici kroz Split. Prema podacima Hrvatskih cesta,³⁰ Stobreč (brojačko mjesto 5422) bio je s 65.005 vozila među prvih pet lokacija s najvećim prosječnim ljetnim dnevnim prometom, u Hrvatskoj dok je prosječan godišnji dnevni promet vozila u 2021. godini bio 54.786 vozila. Čak i ako se turističkoj potražnji pripíše samo razlika između dnevnog ljetnog i godišnjeg prometa od 10.219 vozila, uz prosječno 2,5 putnika po vozilu,³¹ slijedi da se potencijalno dnevno može zaustaviti barem 25,5 tisuća posjetitelja. Budući da se većina ovih putnika naravno neće zaustaviti u tranzitnom putovanju na području Splita, kao i da se većina njih neće uputiti prema središtu grada, ovaj segment potražnje neće se obuhvatiti izračunom dnevnih posjeta.

6.6. Ukupna potražnja

Ukupnu turističku potražnju na području Grada iz perspektive turističkog nosivog kapaciteta čine:

- Dolasci (noćenja) u komercijalnim kapacitetima u vršne dane turističke aktivnosti;
- Dolasci (noćenja) u nekomercijalnim kapacitetima (kuće i stanovi za odmor, posjete prijateljima i rođacima) u vršne dane turističke aktivnosti;
- Posjetitelji u nautičkom turizmu (domaći i strani kruzing, yahting na vlastitim ili iznajmljenim plovilima, posjete na jednodnevnim putovanjima u Split);
- Jednodnevne posjete (izleti) iz okolišnih jedinica lokalne samouprave;
- Tranzit kroz Split sa zaustavljanjem, prije svega vezan uz tranzit u trajektnoj luci Split.

Boravci vezani uz komercijalne i nekomercijalne smještajne kapacitete te u nautičkom turizmu detaljnije su analizirani u Točkama 6.1., 6.2. i 6.3.

Kada je riječ o dolascima (noćenjima) u nekomercijalnim kapacitetima te jednodnevnim dolascima, što je već pokazano u Poglavljima 5. i 6. relevantni statistički podaci iz službenih izvora nisu raspoloživi, ni na razini cijele godine ni na razini njezinih pojedinih dijelova.

Valja ipak upozoriti na dva relevantna izvora koji pružaju dodatne indikativne podatke o obilježjima turističke aktivnosti i na području Grada Splita, ali i razini neregistriranih turističkih tokova:

- Broj dolazaka i noćenja u komercijalne i nekomercijalne kapacitete koje ostvaruju dolazni turisti iz inozemstva na području Hrvatske, a boravili su u Splitsko-dalmatinskoj županiji i Splitu (Tablica 6.10.); izvor podataka je anketno istraživanje na granici koje provodi Hrvatska narodna banka za potrebe izrade bilance plaćanja RH, istraživanje sadrži podatke o turističkim boravcima stranih osoba budući da je mogućnost jednodnevnih dolazaka u Hrvatsku odnosno Split iz inozemstva vjerojatno minimalna, osim eventualno preko graničnih prijelaza koji povezuju Splitsko-dalmatinsku županiju i Bosnu i Hercegovinu.

³⁰ Hrvatske ceste, Brojenje prometa na cestama Republike Hrvatske godine 2021., Prometis d.o.o.

³¹ Prema podacima TOMAS 2019, Institut za turizam u Jadransku Hrvatsku 43% gostiju dolazi u krugu obitelji, 40% u pratnji partnera, 11% s prijateljima i 7% bez pratnje

Tablica 6.10. Broj noćenja stranih turista na području Splitsko-dalmatinske županije prema vrstama smještajnog kapaciteta i broj noćenja strani turista u Splitu u 2021. godini

	Broj dolazaka	Struktura u %
Ukupno turisti SDŽ	2.270.430	100
Komercijalni kapaciteti	1.594.282	70
Plovila	36.447	2
Kuće i stanovi za odmor	319.274	14
Prijatelji i rođaci	295.998	13
Ostalo (nedefinirano)	24.429	1
	Broj noćenja	
Splitsko-dalmatinske županije	21.134.806	
Split	4.207.062	

Izvor: HNB

Podaci pokazuju da je tijekom 2021. godine na području Splitsko-dalmatinske županije ostvareno 2,3 milijuna dolazaka gostiju iz inozemstva čija je primarno odredište bilo na području Županije i koji su na području Županije ostvarili noćenje u komercijalnim i nekomercijalnim kapacitetima. Od ukupnog broja dolazaka 70% dolazaka ostvaruju turisti koji su boravili u komercijalnim kapacitetima, a oko 27% turisti koji su boravili u nekomercijalnim kapacitetima. Uz razumijevanje različite dinamike i strukture dolazaka po vrstama kapaciteta na razini godine i razdoblja vršne turističke sezone, ali i činjenice da se radi o podacima za Županiju, a ne i Grad Split, moguće je ipak pretpostaviti da slični odnosi vrijede i na razini Grada pri čemu to potvrđuje i procjena broja noćenja. Naime, procijenjeno je da su turisti iz inozemstva u 2021. godini na području Županije ostvarili 21,1 milijuna noćenja (9,3 noćenja po dolasku) od čega 4,2 milijuna na području Grada Splita.

Drugim riječima, službeno registrirani broj noćenja u 2021. godini čini tek 41% procijenjenog ukupnog broja noćenja, što uz metodološka ograničenja i jednog i drugog izvora, ukazuje na prethodno analiziranu veličinu i utjecaj:

- neregistriranih noćenja u registriranim komercijalnim kapacitetima (na koji ukazuje iskorištenost kapaciteta u vršnim danima sezone),
 - statistički neregistrirane potražnje vezane uz kuće i stanove za odmor, kao i posjete prijatelja i rođaka stanovnicima Grada;
 - statistički neregistrirane potražnje u neregistriranim komercijalnim kapacitetima.
- Na veličinu neregistrirane potražnje dodatno upućuje i izvor Državnog zavoda za statistiku, odnosno istraživanje Turistička aktivnost domaćeg stanovništva, a koje osim podataka o broju dolazaka i noćenja u komercijalnim i nekomercijalnim kapacitetima koju ostvaruju domaći turisti na području Splita sadrži i informaciju o broju jednodnevnih domaćih dolazaka na području Grada. Prema ovom izvoru, na području grada Splita boravilo je u 2021. godini 133,2 tisuće domaćih turista koji su ostvarili 812,7 tisuća noćenja, odnosno 6,1 noćenje po dolasku (Tablica 6.11.). U komercijalnim (plaćenim) smještajnim kapacitetima ostvareno je 72% noćenja, a 28% noćenja u nekomercijalnim. Pri tome je ostvareni broj noćenja u nekomercijalnom smještaju dominantno određen posjetama rođacima i prijateljima koji čine 88% dolazaka turista koji su boravili u nekomercijalnom smještaju (uz 3,6 noćenja prosječnog boravka), a 12% dolazaka čine turisti koji su boravili u vlastitim kućama i stanovima za odmor (prosječna duljina boravka 13,4 noćenja).

Tablica 6.11. Broj višednevnih turista i noćenja u gradu Splitu prema vrsti kapaciteta u 2021. godini

	Broj dolazaka	Struktura dolazaka u %	Broj noćenja	Struktura noćenja u %
Ukupno	133.185	100,0	812.667	100,0
Plaćene vrste smještaja	81.588	61,3	586.445	72,2
Neplaćene vrste smještaja	51.597	38,7	226.222	27,8
Vlastita kuća ili stan za odmor, vikendica	6.063	4,6	81.527	10,0
Kod rodbine ili prijatelja	38.366	28,8	137.527	16,9
Ostalo	7.168	5,4	7.168	0,9

Izvor: DZS

Nadalje, domaći posjetitelji ostvarili su u 2021. godini i 184,2 tisuće jednodnevnih boravaka u Gradu Splitu, od čega 44,2% posjetitelji s područja Splitsko-dalmatinske županije, 45,5% posjetitelji iz Županija u bližem okruženju, a 10,3% posjetitelji iz ostalih dijelova Hrvatske, od čega posjetitelji iz Zagreba čine polovicu (Tablica 6.12.).

Tablica 6.12. Struktura jednodnevnih putovanja (privatnih i poslovnih) u 2021. godini ostvarenih u gradu Splitu prema županiji prebivališta posjetitelja u %

Splitsko-dalmatinska županija	44,2
Zadarska županija	15,6
Šibensko-kninska županija	15,5
Dubrovačko-neretvanska županija	14,5
Grad Zagreb	5,2
Primorsko-goranska županija	2,1
Zagrebačka županija	1,4
Vukovarsko-srijemska županija	1,0
Ličko-senjska županija	0,4
Karlovačka županija	0,4
Ukupno	100,0

Izvor: DZS

Drugim riječima, temeljem statističkih izvora koji su orijentirani na stranu potražnje, a ne na stranu ponude, uz metodološka ograničenja vezana uz činjenicu da obuhvat istraživanja nije bio prilagođen mjerenju turističke aktivnosti na razini grada Splita, moguće je pretpostaviti da je na području grada Splita u 2021. godini ostvareno 4.207.062 noćenja stranih turista i 812.667 domaćih turista odnosno ukupno 5.019.729 noćenja. Slijedi da je broj noćenja registriran u sustavu eVisitor tek 35% procijenjenog ukupnog broja noćenja u gradu Splitu. Uz metodološka ograničenja i jednog i drugog izvora to ukazuje na prethodno analiziranu veličinu i utjecaj:

- neregistriranih noćenja u registriranim komercijalnim kapacitetima (na koji ukazuje iskorištenost kapaciteta u vršnim danima sezone);
- statistički neregistrirane potražnje u neregistriranim komercijalnim kapacitetima, čak i veću od procijene veličine nekomercijalnih kapaciteta u Poglavlju 6.2.;
- statistički neregistrirane potražnje vezane uz kuće i stanove za odmor, kao i posjete prijatelja i rođaka stanovnicima Grada;
- noćenja ostvarena u nautičkom turizmu vezana uz dolaske turista na 'domaćim' kruzerima kao i plovilima za odmor i rekreaciju bez obzira radi li se o privatnim plovilima ili o charteru.

Završno, ukoliko se kao temelj za procjenu broja turista na području grada Splita koji ostvaruju noćenje u danima vršne sezone uzme odnos prosječnog dnevnog broja noćenja u godini (prema

podacima iz Tablice 6.1. u 2019. kao referentnoj godini ostvareno je prosječno dnevno 7.554 noćenja) i dnevnog broja turista u vršnom danu sezone (prema Tablici 6.3. ostvareno je 23.380 dolazaka/noćenja turista), slijedi da je približno u danima vršne sezone na području Grada boravilo dnevno oko 42,6 tisuća turista u komercijalnim i nekomercijalnim kapacitetima. Ukoliko se procijenjeni broj turista koji su boravili u svim smještajnim kapacitetima samo indikativno, budući da distribucija pojedinih segmenata turista ne slijedi u cijelosti distribuciju registriranih boravaka turista u registriranim komercijalnim kapacitetima, rasporedi po turističkim zonama Grada na temelju strukture službeno registriranih turista u razdoblju vršne sezone u 2019. godini moguće je, barem okvirno, procijeniti da fizički intenzitet turističke aktivnosti potencijalno dostiže i preko jednog turista po stanovniku na pojedinim dijelovima zone 'Središnji Split', posebice ukoliko se uzme u obzir da je temelj za izračun pokazatelja turističkog intenziteta bio broj stanovnika iz 2011. godine koji je u odnosu na broj stanovnika na području Splita u 2021. godini veći za 11% (Točka 10.1.). Jednako tako, procjenjuje se da je turistički intenzitet na području Slatina bitno veći od tri turista po stanovniku, a na području Stobreča od jednog turista po stanovniku.

Tablica 6.13. Procijenjeni ukupan broj turista na vršni dan potražnje u 2021. godini i broj turista po stanovniku pojedine turističke zone i GK Splita

	Broj turista/ noćenja na vršni dan	Broj stanovnika 2011.	Broj turista po stanovniku
Z1: Gradsko središte	19.043	27.063	0,70
Grad	5.902	5.862	1,01
Bačvice	4.626	4.908	0,94
Varoš	3.574	5.633	0,63
Lučac-Manuš	3.596	3.898	0,92
Meje	1.345	6.762	0,20
Z2: Kupališni Split	11.846	23.428	0,51
Split - Slatine	3.998	1.106	3,61
Split - Stobreč	3.432	2.953	1,16
Trstenik	2.334	6.927	0,34
Žnjan	1.655	5.357	0,31
Mertonjak	428	7.085	0,06
Z3: Šire gradsko područje	10.708	118.935	0,09
Z4: Zeleno Zaleđe	967	6.848	0,14

Izvor: procjena autora

Slijedi dakle da je na području grada Splita u vršnim danima sezone moguće očekivati boravak 42,6 tisuća turista, od čega na području 'Središnjeg Splita' 19,0 tisuća. Pri tome turizam, posebice na području jezgre Grada, generira i dodani pritisak vezan uz jednodnevne posjetitelje koji u vršnim danima sezone može dostizati razinu od oko 12.500 osoba, i to:

- Strani kruzring: 5.000 posjetitelja
- Domaći kruzring: 2.000 posjetitelja
- Izleti: 1.800
- Jednodnevni posjetitelji (okruženje): 1.700
- Putnički promet splitske luke: 2.000.

Drugim riječima, moguće je očekivati da na području 'Središnjeg Splita' u vršnim danima turističke sezone dnevno boravi 19 tisuća turista, ali i da područje posjećuje i do 12,5 tisuća jednodnevnih posjetitelja pri čemu treba računati da pritisak na središte Grada generira, barem u dijelovima dana, i veliki broj od 23,5 tisuće turista koji borave u ostalim turističkim zonama Grada.

6.7. Stavovi o volumenu turističke potražnje

Stavovi stanovnika

Volumen turističke potražnje i, posebice, njezina koncentracija na ograničenom prostoru u dijelu godine dovodi u gradu Splitu ne samo do iritacije dijela stanovnika gužvama, već može biti i poticaj za iseljavanje iz središta Grada. Istraživanje Stavova lokalnog stanovništva o turizmu i provedena analiza ukazuju da doživljaj gužve značajno utječe na percepciju pada kvalitete života u Gradu. U nastavku se prikazuju odabrani rezultati istraživanja:

- **Turizam i gužva:** Gotovo dvije-trećine svih ispitanika (64%) smatraju da ljetne gužve općenito umanjuju kvalitetu života u Splitu. Specifično, gužva u prometu problem je za 91% ispitanika, a gužve na ulicama i javnim površinama za 70% ispitanika. Analiza ukazuje da doživljaj gužve statistički značajno utječe na percepciju kvalitete života uvjetovanu turističkim razvojem. Pri tome su stanovnici 'Središnjeg Splita' nešto kritičniji od ostalih.

Stavovi prema zonama i uključenosti u turizam:	Z1: Središnji Split	Z2: Kupališni Split	Rade u turizmu	Ne rade u turizmu
Faktor rizika Ljetne gužve negativno utječu na kvalitetu života	62%	59%	61%	66%
Faktor rizika Gužva na ulicama/ javnim površinama predstavlja problem	70%	67%	69%	71%
Faktor rizika Gužva u prometu predstavlja problem	91%	86%	93%	90%

- **Turizam i istiskivanje stanovništva iz centra Splita:** Nešto više od trećine svih ispitanika (35%) vide buku i gužvu povezane s turizmom kao glavne razloge preseljenja iz centra Grada, pri čemu je stav bitno izraženiji među stanovnicima 'Središnjeg Splita' (52%).

Stavovi prema zonama i uključenosti u turizam:	Z1: Središnji Split	Z2: Kupališni Split	Rade u turizmu	Ne rade u turizmu
Preseljenje- neprikladno susjedstvo (buka, gužva)	52%	15%	40%	31%

- **Produljenje turističke sezone:** Gotovo polovica svih ispitanika (47%) bila bi zadovoljna produljenjem turističke sezone, odnosno s mogućnosti više zarade od turizma usprkos nastavku gužvi koje bi to podrazumijevalo. Ovaj stav dijele i gužvama najviše izloženi stanovnici 'Središnjeg Splita' (48%).

Stavovi prema zonama i uključenosti u turizam:	Z1: Središnji Split	Z2: Kupališni Split	Rade u turizmu	Ne rade u turizmu
Bili bi zadovoljni produljenjem sezone i ljetnim prihodima, iako bi to podrazumijevalo ljetne gužve	48%	42%	54%	42%

- **Aktivnosti u funkciji razvoja turizma:** Tek 16% svih ispitanika smatra povećanje broja uplovljavanja kruzera visokim razvojnim prioritetom. Nadalje, niskih 26% vidi razvoj festivalske scene kao visoki prioritet. Ovo su prema stavovima stanovnika dvije najniže rangirane aktivnosti u funkciji budućeg razvoja turizma. Podrška razvoju kruzinga i festivala najniža je u 'Središnjem Splitu'.

Stavovi prema zonama i uključenosti u turizam:	Z1: Središnji Split	Z2: Kupališni Split	Rade u turizmu	Ne rade u turizmu
Veliki zabavni festivali poput ULTRE visoki su razvojni prioritet	23%	27%	30%	23%
Mogućnost prihvata većeg broja kruzera visoki je razvojni prioritet	11%	19%	16%	17%

Stavovi lokalnih dionika

U dubinskim intervjuima s lokalnim dionicima obrađena je između ostaloga i tema gužve u gradu Splitu tijekom turističke sezone te, specifično, ocjena njihove osobne percepcije intenziteta gužve³² na pojedinim atrakcijskim točkama u Gradu. Stavovi lokalnih dionika iznose se u nastavku:

- **Povijesna jezgra** – percepcija gužve ocjenjuje se najvišom ocjenom, 5-'jako velika gužva, neugodno je za boravak'. Ocjena se odnosi na posebno kritično vrijeme kada su prisutni gosti s krucera i/ili kada se odvija smjena 'Dioklecijanove straže' na Peristilu. U večernjim satima dojamu gužve pridonose gosti *pub-crawl* barova i diskoteka uz dodatni problem ekscesnog ponašanja pojedinaca;
- **Muzeji** – smatra se da razina posjećenosti muzeja tijekom ljetne sezone ne izaziva neugodne gužve te se kreće između 2-'ima ljudi, ali nije gužva' i 4-'velika gužva, ali nije neugodno';
- **Plaže** – smatra se da su gužvama više izložene plaže uz Marjan, ali da općenito gužve na plažama tijekom ljeta nisu neugodne te se kreću između 3-'ima dosta ljudi, živahno je' i 4-'velika je gužva, ali nije neugodno';
- **Park šuma Marjan** – percepcija gužve varira između ocjena 2-'ima ljudi, ali nije gužva' i 3-'ima dosta ljudi, živahno je';
- **Parkovi Zvončac i Sustipan** – percepcija gužve se ocjenjuje s 4-'velika gužva, ali nije neugodno', te se naglašava da se to odnosi ponajprije na vrijeme vikenda kada je pojačana posjećenost manifestacija, evenata i privatnih događanja (npr. vjenčanja) koje se ovdje događaju.

Stavovi turista

Stavovi turista o gužvama u gradu Splitu bitno se razlikuju od percepcije lokalne zajednice. Turisti u najvećoj mjeri ne doživljavaju razinu gužve kao problem te njihovo iskustvo boravka u Gradu nije time narušeno. Štoviše, ukupno zadovoljstvo gostiju boravkom u Splitu vrlo je visoko. S obzirom na veličinu razlike u doživljaju gužve između lokalne zajednice i turista, ovo može biti izvor konflikta među njima.

- **Smetnje tijekom boravka uslijed gužve:** Tek mali udio gostiju iskazuje nezadovoljstvo 'gužvama na ulicama, trgovima, šetnicama, atrakcijama i sl.' (13%) iako je udio 'nezadovoljnih' u gradu Splitu blago viši od županijskog prosjeka.

Elementi ponude:	Gužva na ulicama, trgovima, šetnicama, atrakcijama i sl.
Smetnja tijekom boravka*	13%

* Prikazan je postotak ispitanika koji su zasmetani 'donekle' ili 'jako' pojedinim elementom

- **Zadovoljstvo ukupnim boravkom:** Turisti iskazuju vrlo visoku razinu zadovoljstva ukupnim boravkom u gradu Splitu (85%), što je ocjena iznad županijskog prosjeka te pozicionira Split kao drugi najbolje ocjenjen turistički klaster Splitsko-dalmatinskoj županiji.

Elementi ponude:	Ukupni boravak u gradu Splitu
Zadovoljstvo ponudom	85%

* Udio ispitanika koji element ponude ocjenjuju s ocjenama 6 i 7 na skali od 1 (jako loše) do 7 (odlično)

³² 'Percepcija gužve' je subjektivni dojam lokalnih dionika, ocjenjuje se na skali: 1-'nema skoro nikoga', 2-'ima ljudi, ali nije gužva', 3-'ima dosta ljudi, živahno je', 4-'velika je gužva, ali nije neugodno', 5-'jako velika gužva, neugodno je za boravak'.

6.8. Sažetak i ocjena stanja

Pokazatelji održivosti

Pokazatelji održivosti/pritiska turizma na destinaciju	Poželjni/prihvatljivi standard	Aktualno stanje
Intenzitet stacionarnog, komercijalnog i nekomercijalnog, turizma kao omjer broja turista po stanovniku u vršnim danima turističke sezone	0,6 noćenja u komercijalnom smještaju i kućama i stanovima za odmor kao granici iznad koje turizam postaje snažan čimbenik transformacije i ugrožavanja urbane revitalizacije uslijed procesa gentrifikacije i apartmanizacije*	Postavljen standard premašen Zona 'Središnji Split', odnosno svi GK izuzev Meja, prelazi definirani standard te se potencijalno ugrožava sposobnost urbane revitalizacije; U zoni 'Kupališni Split', Slatine i Stobreč prelaze definirani standard, pri čemu su Slatine primjer u kojem turizam već danas predstavlja faktor glavne transformacije
Intenzitet jednodnevnog turizma kao broj jednodnevnih posjetitelja po m ² izgrađene površine zone 'Središnji Split'	Na pojedinim atrakcijskim točkama u zoni 'Središnji Split' poželjno osigurati minimalno 2,5m ² po jednodnevnom posjetitelju	Procjenjuje se da je postavljen standard premašen Na primjeru lokacije Peristil (oko 540m ²) procjenjuje se raspoloživ prostor od oko 1,7m ² /jednodnevni posjetitelj Dodatni pritisak istodobno generiraju (u različita doba dana) i turisti koji borave u ostalim dijelovima Grada, kao i turisti koji borave na samom području zone 'Središnji Split' (u analizu nije uključen tranzitni promet koji prije svega generira Luka)
Stavovi stanovnika		
Iritacija ljetnom gužvom i specifično gužvama na ulicama/ javnim površinama	Manje od 50% stanovnika iskazuje stav	64% smatra da ljetne gužve umanjuju kvalitetu života; 70% smatra gužve na ulicama i javnim površinama problemom (Faktor rizika***)
Gužva kao motiv preseljenja iz centra Grada	Manje od 50% stanovnika iskazuje stav	35% svih i 52% stanovnika 'Središnjeg Splita' smatra gužvu (i buku) glavnim razlogom preseljenja iz centra Grada
Stavovi lokalnih dionika**		
Percepcija gužve u povijesnoj jezgri tijekom turističke sezone	Percepcija gužve između 2-4	Ocjenjuje se s 5
Percepcija gužve u muzejima tijekom turističke sezone	Percepcija gužve između 2-4	Ocjenjuje se s 2-4
Stavovi o gužvi na plažama tijekom ljetne sezone	Percepcija gužve između 2-4	Ocjenjuje se s 3-4

Pokazatelji održivosti/pritiska turizma na destinaciju	Poželjni/prihvatljivi standard	Aktualno stanje
Percepcija gužve u PŠ Marjan tijekom turističke sezone	Percepcija gužve između 2-4	Ocjenjuje je s 2-3
Percepcija gužve u parkovima Zvončac i Sustipan tijekom turističke sezone	Percepcija gužve između 2-4	Ocjenjuje se s 4
Stavovi turista		
Nezadovoljstvo radi gužve na ulicama, trgovima, atrakcijama	Nezadovoljstvo na razini ili niže od županijskog prosjeka	13% nezadovoljnih turista, nešto više od županijskog prosjeka
Zadovoljstvo ukupnim boravkom	Minimalno zadovoljstvo na razini županijskog prosjeka	'Vrlo visoka' razina zadovoljstva ukupnim boravkom i više od županijskog prosjeka

*Standard odražava postojeću situaciju u pojedinim GK, poželjno bi bilo da zbog veličine grada Splita udio ne prelazi 0,2 turista po stanovniku odnosno razinu umjerenog utjecaja na transformaciju lokalne zajednice.³³

**Poželjni standard za pokazatelj 'gužva': Ekspertna ocjena na skali od 1 (nema skoro nikoga) do 5 (jako velika gužva, neugodni boravak)

*** Faktor rizika: Statistička analiza ukazuje da percepcija stanovnika o obilježju statistički značajno utječe na percepciju kvalitete života uslijed turističkog razvoja

Pokazatelji smjera promjene

Pokazatelji smjera promjene	Poželjni/prihvatljivi standard	Aktualno stanje
Stavovi stanovnika		
Produljenje turističke sezone	Više od 50% stanovnika zastupa stav	47% svih i 48% stanovnika 'Središnjeg Splita' podupire produljenje turističke sezone usprkos nastavka gužve
Razvojne aktivnosti: Veliki festivali	Više od 50% stanovnika zastupa stav	26% svih stanovnika smatra razvoj velikih festivala visokim prioritetom
Razvojne aktivnosti: Kruzing	Više od 50% stanovnika zastupa stav	16% svih stanovnika smatra razvoj kruzinga visokim prioritetom

Prijetnje i ocjena stanja

Prijetnje	<ul style="list-style-type: none"> – Očekivano povećanje broja turista i jednodnevnih posjetitelja u gradu Splitu u vršnim danima turističke sezone bez adekvatnog upravljanja turističkim proizvodima destinacije; – Očekivani daljnji rast turističke aktivnosti, posebice u središtu Grada, bez adekvatnih politika usmjerenih na zaštitu kvalitete života stanovnika u područjima visoke izloženosti turizmu; – Povećanje koncentracije sadržaja destinacijske ponude na području zone 'Središnji Split'; – Nepostojanje sustava monitoringa utjecaja turizma na lokalnu zajednicu: Nerazvijen sustav praćenja turističke potražnje na području Grada uključujući i jednodnevne posjetitelje.
------------------	---

³³ Definirano neizravno na temelju: Rogić, I. (2006), Tipologija naselja i kuća za odmor u Rogić, I., Mišetić, A., Zimmerman, R., ur. *Kuća pokraj mora-Povremeno stanovanje na hrvatskoj obali*, Institut Ivo Pilar, Zagreb, 2006.

Ocjena stanja

- Prekomjerna razina intenziteta turističke aktivnosti na području zone 'Središnji Split' snažan je faktor transformacije;
- Prekomjerna razina intenziteta turističke aktivnosti na području Stobreča i posebice Slatina glavni je faktor transformacije mjesta;
- Volumen i koncentracija turista, posebice u zoni 'Središnji Split', dovodi do iritacije stanovništva gužvama i potencijalno do iseljavanja u druge dijelove Grada ili i okolice;
- Turisti iskazuju vrlo visok stupanj zadovoljstva ponudom te manifestacije prekomjernog turizma iz perspektive stanovnika Grada, ne utječu, (barem za sada), na visoku razinu zadovoljstva potražnje.

7. Analiza izgrađenosti prostora i potencijal širenja turističkih sadržaja na području grada Splitu

7.1. Površine i izgrađenost građevinskih područja naselja i građevinskih područja ugostiteljsko-turističke namjene prema PPUG Splita

Prema PPUG Split³⁴ određena su građevinska područja naselja te su u njima na pojedinim područjima detaljnije razgraničene površine namijenjene za javnu i društvenu namjenu, gospodarsku namjenu, sportsko-rekreacijsku namjenu te javne zelene površine. Preostali dijelovi građevinskih područja naselja određeni su kao mješovite namjene.

Prema PPUG Splita područja namijenjena ugostiteljsko-turističkoj namjeni planirana su kao dio građevinskih područja naselja, a nisu planirane izdvojene zone izvan naselja. Gradnja ugostiteljsko-turističkih građevina, osim u zonama koje su planirane kao ugostiteljsko-turističke namjene, dozvoljena je i u područjima mješovite namjene, ali i poslovne namjene, te dijelom proizvodne namjene (dozvoljeno je u dijelu proizvodne namjene planirati mješovitu namjenu u GUP-u).

Ugostiteljsko-turistički kapaciteti mogu se realizirati u sklopu građevina ugostiteljsko-turističke namjene, ali temeljem važećih propisa mogu se realizirati i u sklopu građevina stambene namjene, prvenstveno kao objekti u domaćinstvu ili nekomercijalni smještaj.

Prema podacima u Tablici 7.1. proizlazi da su mogućnosti dodatne nove izgradnje građevina stambene namjene, a koje sve mogu potencijalno postati ugostiteljsko-turistički kapaciteti, ograničene na zone 'Kupališni Split' (97 ha neizgrađenog GP mješovite namjene), 'Šire gradsko područje' (114 ha neizgrađenog GP mješovite namjene) i 'Zeleno zaleđe' (166 ha neizgrađenog GP mješovite namjene) dok se u zoni 'Središnji Split' mogućnosti gradnje stambenih građevina svode gotovo isključivo na rekonstrukciju i prenamjenu postojećih građevina.

Tablica 7.1. Površine moguće gradnje građevina stambene namjene prema PPUG*, po zonama

Površine moguće gradnje građevina stambene namjene (potencijalno ugostiteljsko-turistički kapacitet)		ZONA 1	ZONA 2	ZONA 3	ZONA 4
		Središnji Split	Kupališni Split	Šire gradsko područje	Zeleno zaleđe
GPN MJEŠOVITA NAMJENA	UKUPNO	234,5 ha	365,6 ha	1003,3 ha	379,4 ha
	Izgrađeno	232,7 ha (99%)	269 ha (74%)	889 ha (89%)	205,5 ha (55%)
	Neizgrađeno	1,8 ha (1%)	96,6 ha (26%)	114,3 ha (11%)	165,9 ha (45%)

* NAPOMENA: Podaci o površinama građevinskih područja temelje se na analizi kartografskih prikaza PPU Grada Splita. Izgrađenost predmetnih građevinskih područja je analizirana i revidirana u odnosu na podatke iz PPUG temeljem Digitalnog ortofoto prikaza 2019/20. Prema važećem PPUG kao neizgrađeni dio GP određivane su samo neuređene i neizgrađene površine veće od 5000m². Kako bi se dobio bolji uvid u potencijale dodatne izgradnje, u ovoj analizi su u neizgrađene površine uvršteni su svi dijelovi građevinskih područja na kojima nisu vidljive građevine na DOF snimku. Prilikom izrade analize površina građevinskih područja uočeno je da pojedine površine građevinskih područja utvrđene analizom ne odgovaraju u potpunosti površinama koje su iskazane u PPUG Splita u tablici 28. *Iskaz prostornih pokazatelja*. S obzirom da nisu bili dostupni vektorski podaci iz prostornog plana, analize su rađene na temelju dostupnih kartografskih prikaza u rasterskim grafičkim formatima te nije bilo moguće detaljno utvrditi iz čega proizlaze odstupanja u iskazu površina.

³⁴ Prostorni plan uređenja grada Splita, Službeni glasnik grada Splita, 31/05, 38/20

Gradnja ugostiteljsko-turističkih građevina (Tablica 7.2.) planirana je prema PPUG-u unutar građevinskih područja naselja u zonama ugostiteljsko-turističke namjene oznake T1 i T3, ali je omogućena i unutar zona mješovite namjene te zona poslovne namjene (na potezu uz Vukovarsku ulicu te na istočnoj obali Gradske luke).

Tablica 7.2. Površine moguće gradnje građevina ugostiteljsko-turističke namjene prema PPUG, po zonama

Površine moguće gradnje građevina ugostiteljsko- turističke namjene	ZONA 1		ZONA 2		ZONA 3		ZONA 4		
	Središnji Split		Kupališni Split		Šire gradsko područje		Zeleno zaleđe		
UKUPNO	18,6 ha		77,2 ha		-		-		
Izgrađeno	11,3 ha (61%)		27,9 ha (36%)		-		-		
Neizgrađeno	7,3 ha (39%)		49,2 ha (64%)		-		-		
Maksimalni kapacitet prema PPUG:	3200 kreveta		6500 kreveta*		-		-		
<i>UT namjena po vrstama:</i>	UKUPNO (ha)	IZGR. DIO (ha), %	UKUPNO (ha)	IZGR. DIO (ha), %	UKUPNO (ha)	IZGR. DIO (ha), %	UKUPNO (ha)	IZGR. DIO (ha), %	
<i>T1 (hoteli)</i>	18,6 ha, 3200 kreveta	11,3 ha, (61%)	54,2 ha, 4500 kreveta	22,6 ha (42%)	-	-	-	-	
<i>T2 (turističko naselje)</i>	0	-	17,6 ha, 1500 kreveta	0 ha (0%)	-	-	-	-	
<i>T3 (kamp)</i>	0	-	5,4 500 kreveta	5,4 ha (100%)	-	-	-	-	
POSLOVNA NAMJENA	UKUPNO	5,9 ha		-		5,1 ha		-	
	Izgrađeno	5,9 ha		-		0		-	
	Neizgrađeno	0		-		5,1 ha		-	
GPN MJEŠOVITA NAMJENA	UKUPNO	234,5 ha		365,6 ha		1003,3 ha		379,4 ha	
	Izgrađeno	232,7 ha (99%)		269 ha (74%)		889 ha (89%)		205,5 ha (55%)	
	Neizgrađeno	1,8 ha (1%)		96,6 ha (26 %)		114,3 ha (11%)		165,9 ha (45%)	

Pri tome je potrebno imati u vidu da je prema PPUG-u unutar područja mješovite namjene, osim stambene, moguće planirati površine namijenjene javnim i društvenim sadržajima, sadržajima poslovanja, proizvodnje, turizma, sporta i rekreacije, prometa i infrastrukture te drugih sličnih sadržaja. Drugim riječima, utvrđene površine iz PPUG-a nisu nužno u cijelosti potencijal za daljnju gradnju i povećanje stambenih građevina ili povećanje ugostiteljsko-turističkih kapaciteta, već se dio tih površina kroz GUP može namijeniti drugim sadržajima. Stoga je potrebno izvršiti i detaljniju analizu tih područja u odnosu na namjene i uvjete određene u GUP-u Grada.

7.2. Površine i izgrađenost stambene, mješovite i ugostiteljsko-turističke namjene prema GUP-u grada Splita

Kako bi se sagledao stvarni potencijal za daljnju gradnju i mogućnosti povećanja broja stambenih građevina/jedinica ili povećanje ugostiteljsko-turističkih kapaciteta potrebno je sagledati planirane namjene i uvjete iz GUP-a grada Splita.³⁵

Područje za koje je izrađen i na snazi GUP ne zauzima cijelo administrativno područje grada Splita. Zone 'Središnji Split' i 'Šire gradsko područje' cijele se nalaze unutar obuhvata GUP-a, zona 'Kupališni Split' djelomično se nalazi unutar obuhvata (izvan GUP-a je naselje Slatine na otoku Čiovo), dok se tek manji dio zone 'Zeleno zaleđe' nalazi se unutar obuhvata GUP-a.

U Tablici 7.3. daje se prikaz udjela ukupnih površina područja GP naselja mješovite i ugostiteljsko-turističke namjene, prema zonama koje se nalaze unutar i izvan obuhvata GUP-a.

Tablica 7.3. Udio ukupnih površina područja GP mješovite i ugostiteljsko-turističke namjene unutar i izvan obuhvata GUP-a, po zonama

		ZONA 1	ZONA 2	ZONA 3	ZONA 4
		Središnji Split	Kupališni Split	Šire gradsko područje	Zeleno zaleđe
GPN MJŠOVITA NAMJENA	Ukupno Grad Split	234,5 ha	365,6 ha	1003,3 ha	379,4 ha
	Unutar obuhvata GUP-a	234,5 ha, od toga neizgrađeno: 1,8 ha	269,1 ha, od toga neizgrađeno: 56,8 ha	1003,3 ha, od toga neizgrađeno: 114,3 ha	84,4 ha od toga neizgrađeno: 29 ha
	Izvan obuhvata GUP-a	-	96,5 ha, od toga neizgrađeno: 39,8 ha	-	295 ha, od toga neizgrađeno: 136,9 ha
GPN UGOSTITELJSKO-TURISTIČKA NAMJENA	Ukupno Grad Split	18,6 ha	77,2 ha	-	-
	Unutar obuhvata GUP-a	18,6 ha, od toga neizgrađeno: 7,3 ha	59,5 ha, od toga neizgrađeno: 31,6ha	-	-
	Izvan obuhvata GUP-a	-	17,6 ha, od toga neizgrađeno: 17,6 ha	-	-

U daljnjoj analizi odvojeno se sagledavaju mogućnosti gradnje stambenih građevina (koje sve mogu potencijalno postati ugostiteljsko-turistički kapaciteti) i planirane površine za ugostiteljsko-turističku namjenu.

Utvrđeno je da se, u skladu s uvjetima GUP-a, povećanje broja stambenih građevina/jedinica može dogoditi na površinama planiranim u GUP-u kao:

- Mješovita namjena M1
- Mješovita namjena M2
- Mješovita namjena M3
- Stambena namjena S
- Poslovna namjena i stanovanje K5

³⁵ Generalni urbanistički plan Splita, Službeni glasnik grada Splita, 1/06, 15/07, 3/08, 3/12, 32/13, 52/13, 41/14 i 55/14-pročišćeni tekst

Unutar svih navedenih namjena omogućeno je još detaljnije razgraničavanje izradom provedbenih dokumenata prostornog uređenja – urbanističkih planova, a koji za potrebe ove analize nisu analizirani jer je ocijenjeno da je razina razrade iz GUP-a dovoljno detaljna za potrebe dobivanja okvirne ocjene mogućnosti daljnje gradnje.

U Tablici 7.4. daje se ukupni prikaz površina namjena u kojima je prema GUP-u moguća gradnja stambenih građevina/jedinica.

Tablica 7.4. Površine na kojima je moguća gradnja građevina stambene namjene prema GUP-u, po zonama

Površine moguće gradnje građevina stambene namjene (potencijalno ugostiteljsko- turistički kapacitet)	ZONA 1	ZONA 2	ZONA 3	ZONA 4	
	Središnji Split	Kupališni Split	Šire gradsko područje	Zeleno zaleđe	
M1	Ukupno	56 ha	128 ha	519 ha	63,2 ha
	Izgrađeni dio	56 ha	110,3 ha	489 ha	34,2 ha
	Neizgrađeni dio	0 ha	17,7 ha	30 ha	29 ha
M2	Ukupno	34,1 ha	17,74 ha	14,88 ha	-
	Izgrađeni dio	34,1 ha	6,24 ha	14,88 ha	-
	Neizgrađeni dio	0 ha	11,5 ha	-	-
M3	Ukupno	-	20,05 ha	-	-
	Izgrađeni dio	-	11,25 ha	-	-
	Neizgrađeni dio	-	8,8 ha	-	-
S	Ukupno	60,7 ha	-	3,6 ha	-
	Izgrađeni dio	60,7 ha	-	3,6 ha	-
	Neizgrađeni dio	0 ha	-	0 ha	-
K5	Ukupno	-	-	63,7 ha	-
	Izgrađeni dio	-	-	53,5 ha	-
	Neizgrađeni dio	-	-	10,2 ha	-
UKUPNO M (1, 2, 3) + S + K5	Ukupno	150,8 ha	165,8 ha	601,18 ha	63,2 ha
	Izgrađeni dio	150,8 ha	127,79 ha	560,98 ha	34,2 ha
	Neizgrađeni dio	0 ha	38 ha	40,2 ha	29 ha

U Tablici 7.5. daje se prikaz površina ugostiteljsko-turističke namjene unutar naselja prema GUP-u.

Tablica 7.5. Površine ugostiteljsko-turističke namjene u GUP-u, po zonama

Površine ugostiteljsko-turističke namjene u GUP-u	ZONA 1	ZONA 2	ZONA 3	ZONA 4	
	Središnji Split	Kupališni Split	Šire gradsko područje	Zeleno zaleđe	
T1	Ukupno	20,3 ha	62,7 ha	0,7 ha	-
	Izgrađeni dio	20,3 ha	5,9 ha	0 ha	-
	Neizgrađeni dio	0 ha	56,8 ha	0,7 ha	-
T3	Ukupno	-	5,5	-	-
	Izgrađeni dio	-	5,5	-	-
	Neizgrađeni dio	-	0	-	-

Prema uvjetima GUP-a, gradnja ugostiteljsko-turističkih građevina (svih vrsta osim autokampova) omogućena je također i na svim površinama za gradnju stambenih građevina (M1, M2, M3, S, K5). Osim toga, u sklopu zona sportskih centara te proizvodne namjene (brodogradilište) i poslovne namjene (K) dio površine može biti namijenjen pratećim ugostiteljsko-turističkim sadržajima.

7.3. Ocjena potencijala dodatne izgradnje stambene namjene i ugostiteljsko-turističke namjene na području grada Splita

Kako bi se dobio uvid u mogućnosti daljnjeg rasta ugostiteljsko-turističkih kapaciteta, u nastavku se sagledavaju mogućnosti gradnje stambenih građevina i planirane površine za ugostiteljsko-turističku namjenu u postojećoj prostorno-planskoj dokumentaciji. Naime, ugostiteljsko-turistički kapaciteti mogu se realizirati u sklopu građevina ugostiteljsko-turističke namjene, ali temeljem važećih propisa mogu se realizirati i u sklopu građevina stambene namjene, prvenstveno kao objekti u domaćinstvu ili nekomercijalni smještaj.

U analizi se odvojeno sagledavaju mogućnosti gradnje stambenih građevina i planirane površine za ugostiteljsko-turističku namjenu.

Mogućnosti dodatne izgradnje građevina stambene namjene

Za potrebe analize stvarnog potencijala za daljnju gradnju i mogućnosti povećanja broja stambenih građevina/jedinica sagledana je ukupna neizgrađena površina građevinskog područja na kojemu je dozvoljena gradnja stambenih građevina. U tom smislu, analizirani su uvjeti PPUG-a Splita te uvjeti i namjene prema važećem GUP-u grada Splita. Pri tome, a s obzirom da područje za koje je izrađen i na snazi GUP ne zauzima cijelo administrativno područje grada Splita, odvojeno se iskazuju površine izvan i unutar obuhvata GUP-a (zone 'Središnji Split' i 'Šire gradsko područje' u cijelosti se nalaze unutar GUP-a, zona 'Kupališni Split' djelomično je unutar obuhvata s obzirom da GUP ne obuhvaća naselje Slatine na otoku Čiovo, te se tek manji dio Zone 4 nalazi unutar obuhvata GUP-a).

Prema uvjetima iz prostorno-planske dokumentacije, gradnja građevina stambene namjene moguća je na površinama:

- izvan obuhvata GUP-a: Mješovite namjene,
- unutar obuhvata GUP-a: Mješovite namjene (M1, M2, M3), stambene namjene (S) i poslovna namjena i stanovanje (K5)

Tablica 7.6. Površine moguće gradnje građevina stambene namjene prema uvjetima PPUG i GUP-a, po zonama

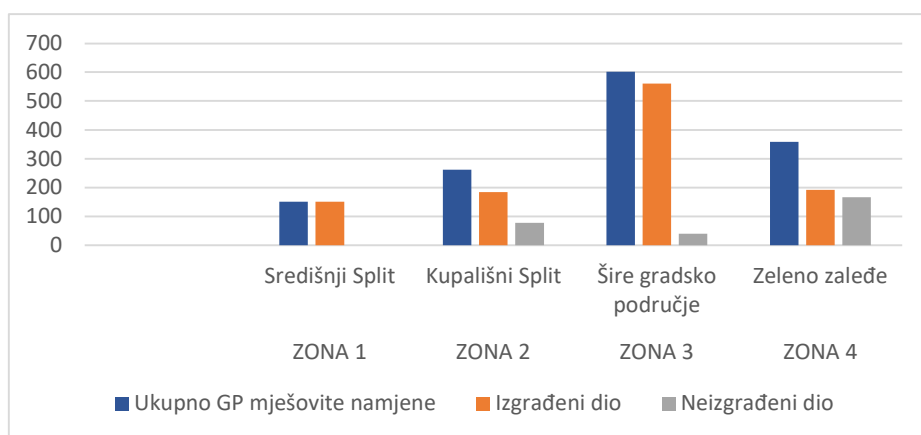
Površine moguće gradnje građevina stambene namjene (potencijalno ugostiteljsko-turistički kapaciteti)		ZONA 1	ZONA 2	ZONA 3	ZONA 4
		Središnji Split	Kupališni Split	Šire gradsko područje	Zeleno zaleđe
Izvan obuhvata GUP-a:	Ukupno		96,5 ha,		295 ha,
	Izgrađeni dio	-	56,7 ha	-	158,1 ha
Mješovita namjena	Neizgrađeni dio		39,8 ha		136,9 ha
Unutar obuhvata GUP-a:	Ukupno	150,8 ha	165,8 ha	601,18 ha	63,2 ha
	Izgrađeni dio	150,8 ha	127,79 ha	560,98 ha	34,2 ha
M (1,2,3) + S + K5	Neizgrađeni dio:	-	38 ha	40,2 ha	29 ha
UKUPNO (izvan GUP-a i unutar obuhvata GUP-a)	Ukupno	150,8 ha	262,3 ha	601,18 ha	358,2 ha
	Izgrađeni dio	150,8 ha	184,49 ha	560,98 ha	192,3 ha
	Neizgrađeni dio	0	77,8 ha	40,2 ha	165,9 ha

NAPOMENA: Podaci o površinama građevinskih područja temelje se na analizi kartografskih prikaza PPU Grada Splita i GUP Splita. Izgrađenost građevinskih područja je analizirana i revidirana u odnosu na podatke iz PPUG temeljem Digitalnog ortofoto prikaza 2019/20. Prema važećem PPUG kao neizgrađeni dio GP određivane su samo neuređene i neizgrađene površine veće od 5000m². Kako bi se dobio bolji uvid u potencijale dodatne izgradnje, u ovoj analizi su u neizgrađene površine uvršteni su svi dijelovi građevinskih područja na kojima nisu vidljive građevine na DOF snimku. Prilikom izrade analize površina građevinskih područja uočeno je da pojedine površine građevinskih područja utvrđene analizom ne odgovaraju u potpunosti površinama koje su iskazane u PPUG Splita u tablici 28. *Iskaz prostornih pokazatelja*. S obzirom da nisu bili dostupni vektorski podaci iz prostornog plana, analize su rađene na temelju dostupnih kartografskih prikaza u rasterskim grafičkim formatima te nije bilo moguće detaljno utvrditi iz čega proizlaze odstupanja u iskazu površina.

Iz analiziranih podataka (Tablica 7.6.) proizlazi da su mogućnosti dodatne nove stambene izgradnje, a time i potencijalno novih smještajnih kapaciteta ograničene na Zonu 2: 'Kupališni Split' (77,8 ha neizgrađenog GP mješovite namjene), Zonu 3: 'Šire gradsko područje' (40,2 ha neizgrađenog GP mješovite namjene) i Zonu 4: 'Zeleno zaleđe' (165,9 ha neizgrađenog GP mješovite namjene), dok se u Zoni 1: 'Središnji Split' mogućnosti dodatne gradnje stambenih građevina, svode gotovo isključivo na rekonstrukciju i prenamjenu postojećih građevina. Povećanje broja stambenih jedinica također je moguće i rekonstrukcijom i prenamjenom postojećih građevina i unutar Zona 2, 3 i 4.

Odnos izgrađenog i neizgrađenog planiranog prostora stambene namjene prikazan je na Slici 7.1.

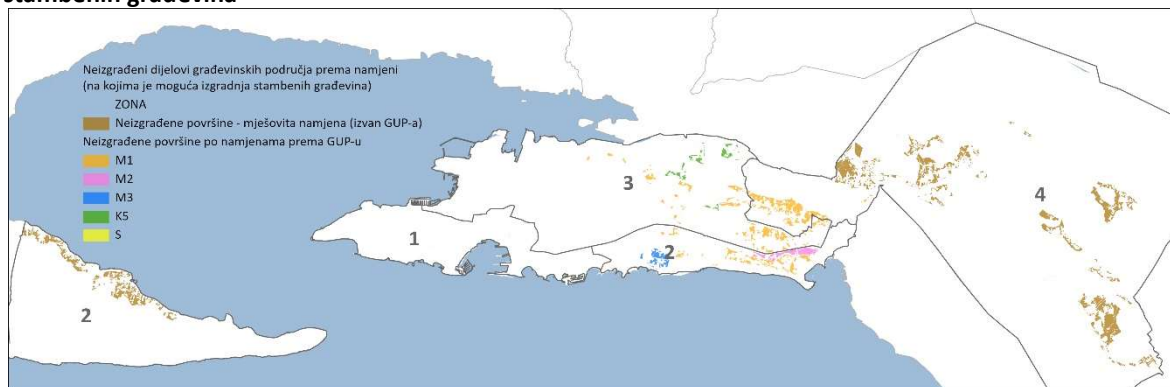
Slika 7.1. Ukupne, izgrađene i planirane površine građevina stambene namjene

Izvor: PPUG Splita, GUP Splita, obrada autora

Lokacije neizgrađenog prostora s planiranom stambenom namjenom na području grada Splita prikazane su na Slici 7.2.

Slika 7.2. Neizgrađeni dijelovi građevinskih područja prema namjeni na kojima je dozvoljena gradnja stambenih građevina

Izvor: PPUG Splita, GUP Splita, obrada autora

Kako bi se nadalje pristupilo procjeni mogućeg povećanja broja stambenih jedinica najprije je analizirana ostvarena gustoća izgradnje stambenih jedinica na izgrađenom dijelu građevinskih područja naselja, tj. broj stambenih jedinica na 1 ha izgrađenog dijela GP naselja mješovite namjene.³⁶ S obzirom da na području Grada tipologija građevina i gustoća izgrađenosti nije jednaka,

³⁶ U izračunu je pretpostavljeno da je popisani broj stambenih jedinica iz prvih rezultata Popisa stanovništva 2021. realiziran u okviru površina mješovite namjene (prema PPUG i GUP). U stvarnosti zasigurno postoje odstupanja te je dio stambenih jedinica vjerojatno realiziran i unutar površina drugih namjena. Ipak, za potrebe ovog izračuna, a s obzirom da se radi tek o okvirnoj usmjeravajućoj ocjeni, za izračun gustoće uzet je ukupan broj stambenih jedinica iz Popisa.

pristupilo se procjeni raspodjele broja stambenih jedinica po naseljima u odnosu na zoniranje Grada utvrđeno za potrebe ove studije (Tablica 7.7.).

Tablica 7.7. Broj stambenih jedinica po naseljima grada Splita

Turistička zona	Naselje	Ukupno stambene jedinice
ZONA 4	Donje Sitno	159
ZONA 4	Gornje Sitno	214
ZONA 4	Kamen	896
ZONA 2	Slatine	1.512
ZONA 1, 2 i 3	Split	77.063
ZONA 4	Srinjine	486
ZONA 2	Stobreč	1.526
ZONA 4	Žrnovnica	1.504
GRAD SPLIT	UKUPNO	83.360

Izvor: DZS, Prvi rezultati Popisa stanovništva 2021.; Obrada autora

Potom je analizirano koliko je moguće izgraditi stambenih jedinica na utvrđenim neizgrađenim dijelovima ako se gradnja nastavi jednakom gustoćom kao i u izgrađenom dijelu (Tablica 7.8.). Pri tome je potrebno uzeti u obzir da je dio postojećih utvrđenih stambenih jedinica iz Popisa stanovništva 2021. izgrađen prije stupanja na snagu PPUG-a i GUP-a, temeljem nekih ranijih standarda, uvjeta i načina gradnje. Stoga dobiveni potencijal nove izgradnje od 14.836 stambene, odnosno potencijalno turističko-ugostiteljske, jedinice treba gledati okvirno i usmjeravajuće, a ne kao točnu procjenu mogućnosti.

Tablica 7.8. Ocjena mogućnosti gradnje novih stambenih jedinica na utvrđenim neizgrađenim dijelovima GP naselja

	Okvirna procjena raspodjele stambenih jedinica po zonama	Procjena broja SJ po zonama	GP naselja* izgrađeni dio	Ostvarena gustoća SJ na 1ha izgrađenog dijela	GP naselja* neizgrađeni dio	Potencijalni broj novih SJ na neizgrađenom dijelu
ZONA 1 UKUPNO	1/4 Split	19.266	150,8 ha	128	0 ha	-
ZONA 2 UKUPNO	1/4 Split + Slatine + Stobreč	22.305	184,5 ha	121	77,8 ha	9.405
ZONA 3 UKUPNO	2/4 Split	38.530	560,98 ha	69	40,2 ha	2.620
ZONA 4 UKUPNO	Kamen, Donje Sitno, Gornje Sitno, Srinjine, Žrnovnica	3.259	192,3 ha	17	165,9 ha	2.811
GRAD SPLIT	UKUPNO	83.360	1.088 ha		283,9 ha	14.836

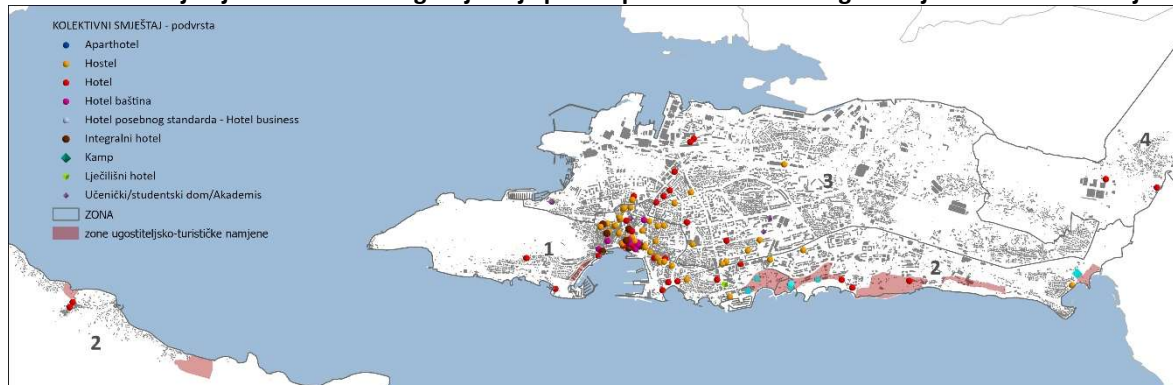
* Dijelovi GP naselja na kojima je moguća gradnja stambenih građevina prema uvjetima plana

S obzirom da su uvjeti za gradnju građevina u PPUG Splita i GUP-u Splita raznoliko i detaljno razrađeni, ovise o različitim situacijama i tipologijama građevina, ponegdje su normirani i do razine pojedinih ulica, ocijenjeno je da procjenu mogućnosti rasta broja stambenih građevina/jedinica rekonstrukcijom i prenamjenom nije moguće izraditi s prihvatljivom točnošću. Realno je, međutim, da se kroz rekonstrukciju i prenamjenu može dodatno povećati broj stambenih građevina/jedinica, odnosno time i turističko-ugostiteljskih smještajnih kapaciteta.

Mogućnosti dodatne izgradnje građevina u zonama ugostiteljsko-turističke namjene

Analiza prostornog razmještaja postojećih hotela i sličnih objekata te kampova u odnosu na planirane T-zone ugostiteljsko-turističke namjene pokazuje da je većina ovih smještajnih kapaciteta u Splitu realizirana izvan planiranih T-zona (Slika 7.3.).

Slika 7.3. Položaj objekata kolektivnog smještaja prema podvrsti i zonama ugostiteljsko-turističke namjene

Izvor: eVisitor (stanje na dan 31.8.2022.g.), obrada autora

Tako je u odnosu na planirani smještajni kapacitet u T-zonama trenutno nerealizirano 8.130 kreveta i to isključivo u T1 zonama, odnosno u hotelima i sličnim kapacitetima (Tablica 7.9.).

Tablica 7.9. Zone ugostiteljsko-turističke namjene unutar naselja, planirani i postojeći kapaciteti (kolektivnog smještaja)

	Naziv T zone	Maksimalni kapacitet kreveta (PPUG)	Površina (ha)	Postojeći kreveti	Nerealizirani kreveti
ZONA 1 Središnji Split	Zapadna obala (T1)	1.200	2,8 (izgrađeno)	U rekonstrukciji	1.200
	Uvala Trstenik (T1)	2.000	15,8 (od toga neizgrađeno 7,4 ha, 47%)	126	1.874
	ZONA 1 UKUPNO	3.200	18,6 (od toga neizgrađeno 7,4 ha, 40%)	126	3.074
ZONA 2 Kupališni Split	Stobreč (T3)	500	5,4 (izgrađeno)	1.128	-
	Orišac (T1)	1.000	9,0 (od toga neizgrađeno 8,1 ha, 91%)	-	1.000
	Duilovo (T1)	2.000	29,7 (od toga neizgrađeno 19,6 ha, 66%)	387	1.613
	Trstenik Radoševac (T1)	1.500	15,5 (od toga neizgrađeno 3,9 ha, 25%)	557	943
	Uvala Duboka Garma (T1)	300	3,1 (od toga neizgrađeno 3,1 ha, 100%)	-	300
	T zona Slatine (T1)	1.200	14,5 (od toga neizgrađeno 100%)	-	1.200
	ZONA 2 UKUPNO	6.500	77,2 (od toga neizgrađeno 49,2 ha, 64%)	2.072	5.056
GRAD SPLIT UKUPNO	9.700	95,8 (od toga neizgrađeno 56.6ha, 59%)	2.198	8.130	

Izvor: PPUG, eVisitor (na dan 31.8.2022.), obrada autora

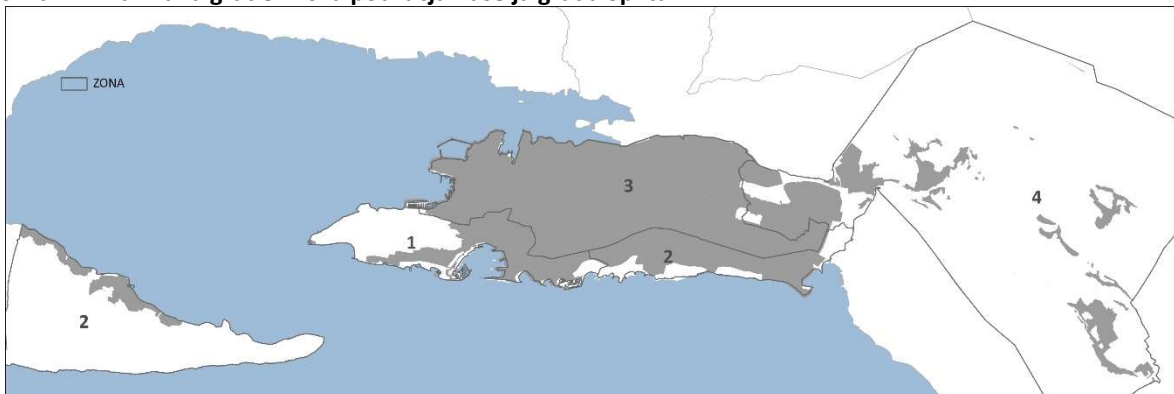
Dok T1 ili hotelske zone omogućavaju daljnje povećanje smještajnog kapaciteta grada Splita, u jedinoj gradskoj T3 kamp zoni u Stobreču dosegnut je maksimalni kapacitet koji prema PPUG-u iznosi 500 kreveta.

Prostorno-planskom dokumentacijom također je omogućena realizacija građevina ugostiteljsko-turističke namjene (svih vrsta osim autokampova) i na površinama drugih namjena (mješovite M1, M2, M3, stambene i poslovno stambene), ali i u sklopu zona sportskih centara te kao pratećih sadržaja u proizvodnim i poslovnim zonama. To znači da postoje značajne mogućnosti povećanja kapaciteta ugostiteljsko-turističkog smještaja u vrstama kolektivnog smještaja i izvan zona planiranih kao ugostiteljsko-turističke namjene.

7.4. Mogućnosti povećanja građevinskih područja naselja

Prema mogućnostima iz Zakona o prostornom uređenju, širenje građevinskih područja naselja dozvoljeno je kada se planirana građevinska područja izgrade 80% (u prostoru ograničenja ZOP-a tj. 1000 m od obalne linije) odnosno 50% (u prostoru izvan ograničenja). U tom slučaju dozvoljeno je povećanje građevinskih područja za 20% (u prostoru ograničenja) odnosno 30% (izvan prostora ograničenja). Pri tome treba voditi računa da mogućnosti širenja građevinskih područja naselja, osim o uvjetima iz Zakona, ovise i o drugim kriterijima u odnosu na prostor, kao npr. konfiguraciji terena, osjetljivosti i zaštiti prostora i sl. što znači da neće biti moguće u potpunosti iskoristiti dozvoljena povećanja prema uvjetima iz Zakona.

Slika 7.4. Planirana građevinska područja naselja grada Splita

Izvor: PPUG Splita, obrada autora

Sagledavanjem planiranih građevinskih područja (svih namjena) na području grada Splita, može se utvrditi da u Zoni 1: 'Središnji Split', cijeloj Zoni 3: 'Šire gradsko područje' i najvećem dijelu Zone 2: 'Kupališni Split' gotovo da i ne postoji mogućnost širenja građevinskih područja s obzirom da je, izuzev područja Park šume Marjan i nekoliko manjih planiranih zaštitnih i pejzažnih površina, gotovo cijelo područje već planirano kao građevinsko (Slika 7.4.).

Po ispunjenju uvjeta iz Zakona, širenje građevinskih područja naselja može se dogoditi u Zoni 2: 'Kupališni Split' i to prvenstveno na području naselja Slatine u ukupnoj površini najviše 20% postojećeg GP, odnosno za najviše 24,5 ha s obzirom da se radi o području unutar prostora ograničenja (Tablica 7.10). Širenje građevinskih područja naselja također je po ispunjenju uvjeta iz Zakona (izgrađenost 50%) moguće u Zoni 4: 'Zelena zaleđe', na području naselja Žrnovnica, Srinjine, Sitno Donje i Gornje za 30% ukupne površine, odnosno za najviše oko 99 ha. Ukupna mogućnost proširenja građevinskog područja naselja grada Splita iznosi oko 124 ha i to u najvećoj mjeri na području Zone 4: 'Zelena zaleđe'. Kako je i ranije rečeno, mogućnosti stvarnog proširenja ovise i o drugim kriterijima (npr. konfiguracija, osjetljivost terena i sl.).

Tablica 7.10. Površine mogućih povećanja građevinskog područja naselja

Zona	Naselje	Planirano GP naselja	Maksimalno povećanja GP naselja prema uvjetima iz Zakona o prostornom uređenju
ZONA 1, 3 i dio ZONA 2, 4 (Unutar obuhvata GUP-a)	Split, Stobreč, Kamen (dio)	2.313 ha	Nema prostornih mogućnosti širenja, izuzev prenamjenom područja gospodarske i/ili sportske i rekreacijske namjene
ZONA 2	Slatine	122,3	24,5 ha (20%)
	Srinjine	111,3	33,4 ha (30%)
	Donje Sitno	25,4	7,6 ha (30%)
ZONA 4	Gornje Sitno	37,0	11,1 ha (30%)
	Žrnovnica (dio izvan GUP-a)	155,8	46,7 ha (30%)
	Kamen (dio izvan GUP-a)	1,2	0,4 ha (30%)
UKUPNO		2.766 ha	123,7 ha

Izvor: PPUG Splita, obrada autora

7.5. Nautički vezovi

Prema Prostorom planu Splitsko-dalmatinske županije³⁷, na području Grada Splita planirane su sljedeće luke nautičkog turizma:

- postojeća luka (ACI) u sklopu Gradske luke s najviše 450 vezova (državnog značaja),
- Gradska luka (planirana) s najviše 40 nautičkih vezova (županijskog značaja).

Osim u lukama nautičkog turizma, nautički vezovi mogu se realizirati i u okviru luka otvorenih za javni promet, a na području grada Splita županijskim planom planirane su sljedeće luke otvorene za javni promet:

- postojeća luka Split s pripadajućim bazenima (državnog značaja),
- planirane luke Gradska luka, Orišac i Zenta (sve županijski značaj).

Osim navedenih, na području grada Splita postoje i planirane su i sportske luke. Sportske luke, općenito nisu luke nautičkog turizma, ali u naravi se njihovo poslovanje sve većim dijelom počinje preklapati s lukama nautičkog turizma te ukupni kapacitet morskih i suhih (kopnenih) vezova unutar sportskih luka predstavlja značajan nautički potencijal. Sportske luke predviđene županijskim prostornim planom na području grada Splita mogu biti državnog značaja (200 vezova i više) te županijskog značaja (manje od 200 vezova) i uključuju:

- Spinut (državni značaj),
- Poljud, Mornar, Marjan, Zvončac, Labud, Matejuška, Stobreč, Slatine (sve županijski značaj).

Maksimalni planski kapacitet će se odrediti u PPUG Splita te će se tek nakon završenog procesa usklađivanja s Prostornim planom Splitsko-dalmatinske županije moći vidjeti eventualne promjene u broju nautičkih vezova dostupnih u Gradu.

³⁷ Napomena: III. izmjene i dopune županijskog prostornog plana stupile su na snagu krajem 2021., te su tim planom, između ostalih, izvršene i značajne izmjene u sustavu morskih luka na području Grada Splita. PPUG Splita još nije usklađen u tom dijelu sa županijskim planom, a u tijeku je njegova izmjena. S obzirom da se u tom slučaju primjenjuje plan više razine, tj. županijski prostorni plan, navode se uvjeti iz tog plana.

7.6. Ocjena potencijala povećanja kapaciteta plaža na području Grada

Grad Split raspolaže s oko 91.000 m² uređenih morskih plaža što s obzirom na prisutan volumen potražnje iznosi niskih 1,2 m² plažne površine po kupaču (vidjeti Točku 4.1., Sportski i rekreacijski sadržaji / Uređene plaže).

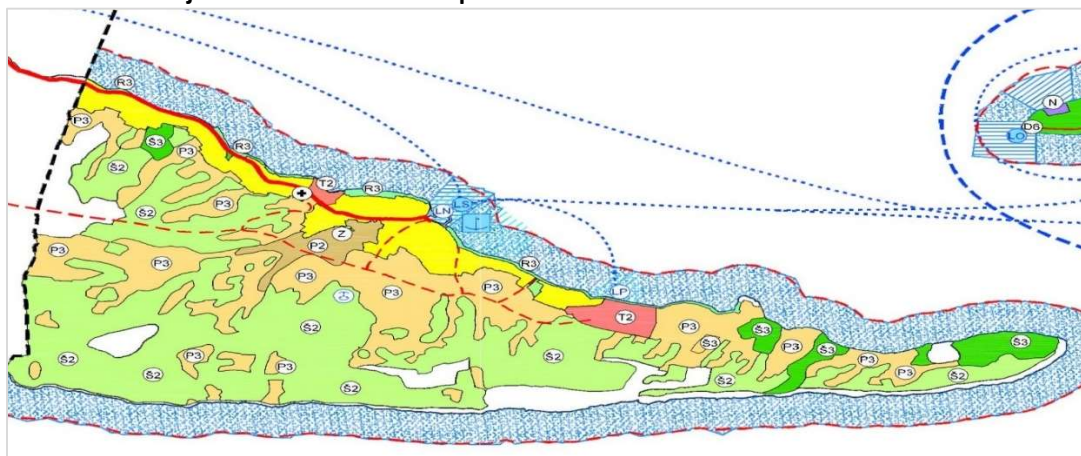
Mogućnosti povećanja plaža sagledane su kroz analizu uvjeta iz PPUG Splita i GUP Splita³⁸:

- Prema PPUG uređene morske plaže su planirane kao zone R3 namijenjene za rekreaciju te obuhvaćaju površine kupališta na obalnom području Slatina i Splita. Izvan luka i zone posebne namjene omogućava se uređenje i opremanje uređenih morskih plaža što uključuje plažne površine i građevine u funkciji plaže, poput kabina, tuševa, usluga (iznajmljivanje plažnih i sportskih rekvizita), zabavnih i ugostiteljskih sadržaja.

Prirodne morske plaže planiraju se na dijelovima obale koja se čuva u prirodnom izgledu: istočna i južna obala otoka Čiovo, obala od rta Marjana do uvale Kašjuni te obala od Duilova do Stobreča.

Na otoku Čiovo planirana su uređena kupališta/plaže (R3), utvrđena je obveza uređenja obalne šetnice (lungomare, minimalne širine 3,0 m) na potezu obale gdje postojeća cesta nije granica zone sporta i rekreacije. Dozvoljene su intervencije na obalnom rubu u smislu oblikovanja plaže (obnavljanje šljunka, uređenje platoa i sunčališta) i njene zaštite (izgradnja zaštitnih peraa). Prateći sadržaji kupališta mogu se smjestiti u pokretnim, montažnim ili čvrstim građevinama maksimalne visine 3,5 m.

Slika 7.5. Područje otoka Čiovo i zone R3-plaže

Izvor: PPUG Split

Istočni dio obale Slatina, od luke do planirane ugostiteljsko turističke zone namijenjen je za uređenje kupališta, oblikovanje peraa za zadržavanje plaža te manje sportske i rekreacijske građevine u funkciji kupališta i sporta na moru (garderobe, rekviziti, ski lift i sl.). Za potrebe korištenja obale u funkciji sporta i rekreacije omogućava se uređenje javnih parkirališta.

Ukupna duljina obalne linije na otoku Čiovo koja je Planom određena kao zona R3 iznosi oko 4,9 km, i najvećim dijelom se već i koristi za kupanje.

³⁸ U tijeku je izmjena PPUG-a (Odluka o izradi Izmjena i dopuna PPUG-a, Čl.5., stavak(6), Sl.gl. Grada Splita br. 44/21): Usporedbom obuhvata građevinskih područja unutar Park šume Marjan sa stanjem na terenu, uočeno je da su površine građevinskih područja rekreacijske namjene „R3 – kupalište“ znatno predimenzionirane u odnosu na stvarnu površinu uređenih plaža na terenu. Površine građevinskih područja unutar PŠ Marjan potrebno je smanjiti i uskladiti sa stvarnim površinama uređenih dijelova plaža na terenu, odnosno isključiti iz njih zelene površine i prirodne dijelove plaža.

- Na području obuhvata GUP-a uz obalu je obavezno uređenje obalne šetnice (lungomare), osim područja luka i zona posebne namjene. U GUP-u su određene površine rekreacijske namjene – kupališta R3 te je određeno da se na tim površinama mogu uređivati plaže i oblikovati obalna linija, odnosno zadržavati obala u prirodnom stanju (na poluotoku Marjan i području Duilovo – Orišac - Stobreč). Površine se mogu uređivati za boravak na otvorenom uz obveznu sadnju visokog zelenila. Na uređenim plažama moguća je gradnja građevina što upotpunjuju i služe osnovnoj djelatnosti (garderobe, sanitarije, manji ugostiteljski sadržaji, spremišta rekvizita), ukupne BRP-e do maksimalno 200 m²/ha cjelovite uređene površine kupališta.

Na potezu obale od Duilova prema Stobreču, određena je površina Z5 - zaštitno i pejzažno zelenilo dužine obalne linije oko 1.8 km. Iako se dio tog područja već koristi za kupanje, GUP-om nije omogućeno uređivanje plaža na tom području, vjerojatno zbog nepovoljnosti terena i zaštite stabilnosti.

Planirane površine za uređenja plaža na području obuhvata GUP-a Splita uglavnom prate područja već postojećih plaža, pa se bez većih zahvata i izmjene obalne linije ne može očekivati značajnije povećanje kapaciteta plažnog prostora.

Preostala područja uz obalu već su PPUG-om i GUP-om određena za druge namjene pa su i time mogućnosti povećanja površina plaža ograničene.

Proizlazi da je povećanje površine uređenih plaža moguće gotovo isključivo kroz zahvate na postojećim uređenim plažama odnosno planiranim R3 zonama kroz oblikovanje obalne linije.

7.7. Stavovi o korištenju prostora i razvoju turističke aktivnosti

Stavovi stanovnika i turista o brojnim aspektima postojeće turističke ponude i turističkog razvoja grada Splita detaljnije su prezentirani kroz pojedina pripadajuća poglavlja u ovom dokumentu. No, s obzirom da dio stavova indirektno odražava i mišljenja o korištenju prostora, oni najviše relevantni za ovu temu u nastavku se ponavljaju u skraćenom obliku.

Stavovi stanovnika

- **Razina turizma:** Gotovo dvije-trećine ispitanika (65%) opredijelilo se za očuvanje duha mjesta kao prioritetom čak i ako usporava turistički rast i smanjuje zaposlenost. Jednako tako 66% ispitanika smatra zaštitu okoliša prioritetom nad ekonomskim rastom.
- **Prostorna disperzija turizma:** Velika većina ispitanika (83%) smatra da bi turističku aktivnost trebalo usmjeravati izvan povijesne jezgre i njene neposredne blizine, odnosno na ostale dijelove Grada.
- **Struktura smještajnih kapaciteta:** Dvije-trećine ispitanika (68%) smatra da razvoj smještajnih kapaciteta treba ići u smjeru hotelske ponude.
- **Raspoloživost stambenog prostora:** Tri-četvrtine ispitanika (76%) ističe nezadovoljstvo s raspoloživosti stambenog prostora u okviru prihvatljive cijene.
- **Pretvaranje stanova u turistički smještaj:** Većina ispitanika (57%) smatra da se pretvaranje stanova u turističke apartmane negativno odražava na kvalitetu života u Splitu.

Stavovi turista

- Turisti iskazuju vrlo visoku razinu zadovoljstva 'ljepotom mjesta' te 'atmosferom i ugođajem', kao i visoku razinu zadovoljstva s 'uređenosti mjesta'.
- Turisti iskazuju srednju razinu zadovoljstva s 'opremljenosti i uređenosti plaža' u Gradu.

7.8. Sažetak i ocjena stanja

Pokazatelji održivosti

Pokazatelji održivosti/pritiska turizma na destinaciju	Poželjni/prihvatljivi standard	Aktualno stanje
Mogućnosti nove stambene izgradnje na neizgrađenim površinama mješovite namjene građevinskog područja naselja (mogu potencijalno postati ugostiteljsko-turistički kapaciteti) Mogućnost stambene izgradnje kroz rekonstrukciju i prenamjenu postojećih građevina (nije procjenjivano)	Ne primjenjuje se standard. Definirano važećim prostorno-planskom dokumentacijom: PPUG Splita i GUP Splita	- Raspoloživo 284 ha neizgrađene površine GP naselja, i to: Zona 1: 0 ha Zona 2: 78 ha Zona 3: 40 ha Zona 4: 166 ha - Potencijalno 14.836 novih stambenih jedinica na neizgrađenom dijelu GP naselja, i to: Zona 1: 0 Zona 2: 9.405 Zona 3: 2.620 Zona 4: 2.811
Mogućnost povećanja građevinskih područja naselja	Prema kriterijima Zakona o prostornom uređenju	Mogućnost povećanja GP naselja za oko 124 ha, i to: Zone 1, veći dio 2 i 3: Nema Zona 2-Slatine: 25 ha Zona 4: 99 ha
Nerealizirani kapacitet u T1 zonama, u naselju: Hoteli i slični objekti	Ne primjenjuje se standard. Definirano važećim prostorno-planskom dokumentacijom: PPUG Splita i GUP Splita	Mogućnost povećanja za ukupno 8.130 kreveta u hotelima i sličnim objektima, prije svega na području Zone 2: 'Kupališni Split'
Raspoloživa površina plaže po kupaču u vrhu turističke sezone Mogućnost povećanja površine plaža	Minimalno 5m ² /kupaču	Raspoloživa površina od 1,2m ² /kupaču u vrhu sezone je značajno ispod standarda Mogućnost povećanja površina plaža ograničena na postojeće plaže kroz eventualno oblikovanje obalne linije
Stavovi stanovnika		
Nezadovoljstvo s raspoloživosti stambenog prostora po prihvatljivoj cijeni uzrokovanog turizmom	Manje od 50% stanovnika iskazuje stav	76% svih ispitanika nezadovoljno je raspoloživosti i cijenama stambenog prostora
Utjecaj pretvaranja stanova u turističke apartmane na kvalitetu života u Splitu	Manje od 50% stanovnika iskazuje stav	57% ispitanika smatra da pretvaranje stanova u turističke apartmane smanjuje kvalitetu života u Gradu (Faktor rizika*)
Stavovi turista		
Zadovoljstvo ljepotom mjesta	Minimalno zadovoljstvo na razini županijskog prosjeka	'Vrlo visoka' razina zadovoljstva i blago viša od županijskog prosjeka

Pokazatelji održivosti/pritiska turizma na destinaciju	Poželjni/prihvatljivi standard	Aktualno stanje
Zadovoljstvo atmosferom i ugođajem	Minimalno zadovoljstvo na razini županijskog prosjeka	'Vrlo visoka' razina zadovoljstva i blago viša od županijskog prosjeka
Zadovoljstvo opremom i uređenjem plaža	Minimalno zadovoljstvo na razini županijskog prosjeka	'Srednja' razina zadovoljstva i blago viša od žup. prosjeka

* Faktor rizika: Statistička analiza ukazuje da percepcija stanovnika o obilježju statistički značajno utječe na percepciju kvalitete života uslijed turističkog razvoja

Pokazatelji smjera promjene

Pokazatelji smjera promjene	Poželjni/prihvatljivi standard	Aktualno stanje
Stavovi stanovnika		
Koncentracija ili disperzija turističke aktivnosti	Više od 50% stanovnika iskazuje stav	83% svih ispitanika smatra da je poželjno disperzirati turističku aktivnost
Prioritet zaštite okoliša ili ekonomskog rasta	Više od 50% stanovnika iskazuje stav	66% svih ispitanika smatra zaštitu okoliša prioritetom
Prioritet očuvanja duha mjesta ili rasta turizma i zaposlenosti	Više od 50% stanovnika iskazuje stav	65% svih ispitanika smatra očuvanje lokalnog načina života prioritetom
Razvoj hotelskog smještaja	Više od 50% stanovnika iskazuje stav	68% ispitanika smatra da treba poticati gradnju hotela

Prijetnje i ocjena stanja

Prijetnje	<ul style="list-style-type: none"> – Nepromijenjena nacionalna, županijska i gradska regulativna vezana uz transformaciju stambenih prostora u komercijalne i nekomercijalne turističke prostore; – Rast potražnje za ulaganjem u nekretnine na području Grada, posebno u uvjetima ulaska Hrvatske u eurozonu te Schengenski prostor; – Niska razina realizacije planiranih T1 zona: Hoteli i slični objekti; – Nepostojanje sustava monitoringa utjecaja turizma na lokalnu zajednicu kao inputa za prostorno planiranje: Nerazvijen sustav praćenja kretanja komercijalnih i nekomercijalnih smještajnih kapaciteta, korištenja stambenog fonda, praćenja turističke potražnje;
Ocjena stanja	<ul style="list-style-type: none"> – Raspoloživost značajnog neizgrađenog prostora u GP naselja s mogućnosti stambene gradnje koja može postati ugostiteljsko-turistički kapacitet te, nadalje, mogućnost povećanja građevinskog područja naselja u svim dijelovima osim 'Središnjeg Splita'. Može dovesti do daljnjeg povećanja pritiska turizma na lokalnu zajednicu i sve destinacijske sustave; – Značajan raspoloživ kapacitet u T1 zonama za gradnju hotelskog i sličnog smještaja također podrazumijeva dodatne pritiske turizma na Grad, ali se može gledati i kao prilika za tržišno repozicioniranje; – Mogućnosti povećanja plažnog prostora su ograničene na eventualno preoblikovanje obalne linije postojećih uređenih plaža; – Stanovnici iskazuju negativan stav prema raspoloživosti stambenog prostora i prema procesu pretvaranja stanova u turističke apartmane; – Iskustvo turista nije narušeno aspektima postojeće izgrađenosti prostora.

8. Analiza komunalne i prometne infrastrukture grada Splita

8.1. Otpad

Uz minimiziranje nastajanja otpada kao općeg cilja sustava gospodarenja otpadom usklađenog s temeljnom nacionalnom legislativom (Zakon o gospodarenju otpadom, NN 84/21 te Plan gospodarenja otpadom RH za razdoblje 2017.-2022., NN 3/17), izazov u kontekstu sagledavanja ključnih odrednica turističkog nosivog kapaciteta grada Splita predstavlja valoriziranje specifičnog utjecaja turističke potražnje na cijeli sustav. Podaci o prikupljenim količinama ukupnog neopasnog otpada na odlagalištu Karepovac, na kojem se otpad prikuplja iz više jedinica lokalne samouprave, u razdoblju od 2015. do 2018. godine (Tablica 8.1.) pokazuju da je čitav sustav zbrinjavanja otpada izložen sezonskim oscilacijama koje se mogu povezati s turističkom sezonom. Naime, razina otpada koja se zbrinjavala na odlagalištu Karepovac u 2018. godini u srpnju i kolovozu bila je za 23,5% veća od mjesečnog prosjeka u toj godini, pri čemu je u razdoblju od srpnja do kolovoza odloženo 20,5%, a od lipnja do rujna 38,2% ukupnog godišnjeg otpada. U analiziranom razdoblju u 2018. godini zabilježena je najveća razina, ali i najviši rast odloženog otpada koji je na razini godine dostizao 5,2%, ali i 2,2 postotna boda više u razdoblju srpanj-kolovoz te 1,1 postotnih bodova više u razdoblju lipanj-kolovoz.

Tablica 8.1. Prikupljene količine ukupnog neopasnog otpada na odlagalištu Karepovac za razdoblje od 2015. do 2018. godine (u tonama)

	2015.	2016.	2017.	2018.
U tonama				
Ukupno prikupljeni otpad u godini	133.387,66	132.107,11	135.361,95	140.376,27
Srpanj-kolovoz	26.852,14	26.699,27	28.060,53	28.841,85
Lipanj-Rujan	50.480,73	50.291,76	52.291,30	53.657,46
Udio prikupljenog otpada u godini u %				
Srpanj-kolovoz	20,1	20,2	20,7	20,5
Lipanj-Rujan	37,8	38,1	38,6	38,2
Stope promjena 2015=100				
Ukupno prikupljeni otpad		-1,0	1,5	5,2
Srpanj-kolovoz		-0,6	4,5	7,4
Lipanj-Rujan		-0,4	3,6	6,3

Izvor: Strategija razvoja grada Splita do 2030. godine (dokument Urbano okruženje), Sveučilište u Splitu

Odlaganje otpada predstavlja kritičnu točku čitavog sustava gospodarenja otpadom u gradu Splitu, a povezano je s kapacitetom, odnosno sa zatvaranjem odlagališta Karepovac te statusom realizacije Županijskog centra za gospodarenje otpadom (ŽCGO).³⁹ Naime, sanitarna ploha koja je izgrađena u fazi sanacije odlagališta komunalnog otpada Karepovac je kapaciteta oko 800.000 m³, a do sada je na nju odloženo oko 200.000 m³ što znači da odlagalište prema dosadašnjoj dinamici odlaganja otpada ima kapaciteta za još tri godine. S druge strane, dostupne informacije o statusu (budućeg)

³⁹ Prema Planu gospodarenja otpadom navedeno je da se grad Split nalazi u vrlo nezavidnoj situaciji glede postupanja s komunalnim otpadom. Glavni problem proizlazi iz činjenice da nije došlo do planirane izgradnje županijskog centra za gospodarenje otpadom – ŽCGO „Lećeveca“, a da se isti i izgradio, Grad Split bi morao organizirati izdvajanje korisnog dijela na izvoru, uključujući i odvojeno prikupljanje biorazgradivog komunalnog otpada. Pri izradi državne strategije nisu uvažavane posebnosti pojedinih područja i gradova, posebice onih na dalmatinskoj obali koji su turističke destinacije sa specifičnim prostornim karakteristikama:

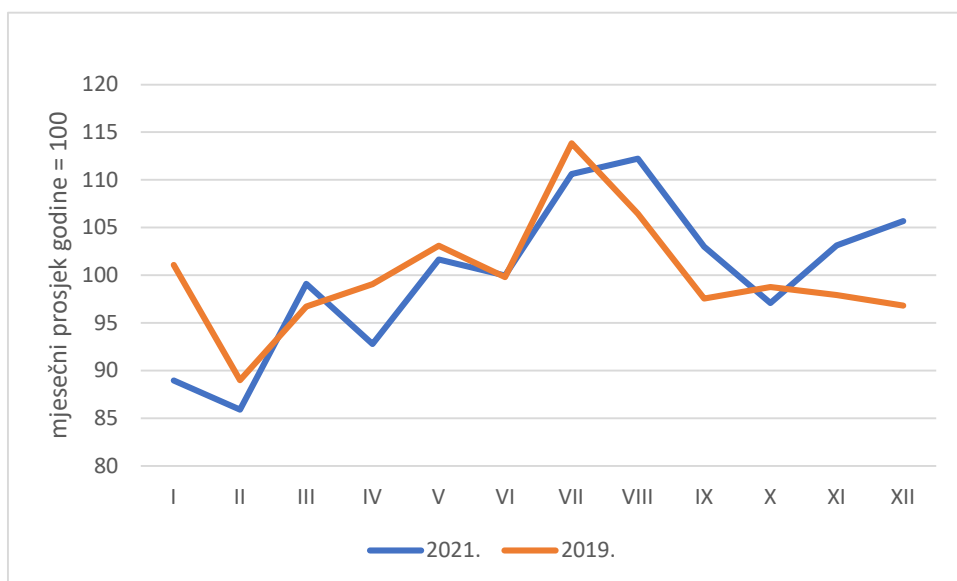
- zatvorena gradska jezgra i zaleđe koje otežava postavljanje više različitih posuda i reciklažnih dvorišta,
- velike oscilacije u količinama otpada između turističke sezone i ostalih dijelova godine,
- visoke ljetne temperature koje otežavaju postavljanje posuda za odvojeno prikupljanje biorazgradivog otpada,
- velika udaljenost od sredina (industrije) koje mogu preuzeti korisne sirovine i sl.

Svi rokovi planirani za izgradnju i puštanje u rad ŽCGO „Lećeveca“ su do sada prolongirani, tako da će se odlagalište Karepovac koristiti do trenutka otvaranja, tj. puštanja u rad ŽCGO-a.

Centra za gospodarenje otpadom SDŽ (naselje Kladnjice u Općini Lećevica) ukazuju na usporenu realizaciju inicijalnih planova operacionalizacije centra, pri čemu predstoji, nakon djelomično izrađene projektne dokumentacije (<https://rcco.hr/centar-gospodarenje-otpadom/>), ishođenje dozvola za gradnju, a potom i prijava na EU fondove te raspisivanje natječaja za realizaciju izgradnje i opremanje. No, valja naglasiti da davatelj javne usluge prikupljanja komunalnog otpada trgovačko društvo „Čistoća“ d.o.o. Split poduzima brojne aktivnosti informatičkog unapređenja sustava prikupljanja otpada (čipiranje, baze podataka, elektronska evidencija odvoza i sl.).

„Čistoća“ d.o.o. Split prikuplja otpad ne samo s područja grada Splita, već i s područja grada Solin te općina Podstrana, Klis i Dugopolje. Podaci o prikupljenom ukupnom otpadu s javnih površina (papir, ambalaža od plastike, tetrapak, ambalažno staklo, biorazgradivi, miješani komunalni, glomazni otpad) u 2019. i 2021. godini također ukazuju na sezonske oscilacije očekivano uvjetovane turističkom sezonom, ali slabijeg intenziteta nego u slučaju prikupljenog otpada na odlagalištu Karepovac (Tablica 8.1.). Naime, prosječan mjesečni otpad prikupljen u razdoblju srpanj-kolovoz 2021. godine bio je za 11,4% veći od prosjeka cijele godine, a u razdoblju od lipnja do rujna za 6,4%. Pri tome je u 2021. godini u razdoblju srpanj-kolovoz prikupljeno 3,4% manje otpada nego u 2019. godini, a od lipnja do rujna za 2,6% manje.

Slika 8.1. Ukupan otpad s javnih površina (papir, ambalaža od plastike, tetrapak, ambalažno staklo, biorazgradivi, miješani komunalni, glomazni) u 2021 i 2019 koji je prikupila „Čistoća“ d.o.o. Split

Izvor: Čistoća d.o.o. Split

Dodatni uvid u potencijalni utjecaj turističke aktivnosti na generiranje i prikupljanje otpada na području Grada pruža uvid u mjesečnu dinamiku prikupljenog mješovitog otpada s javnih površina isključivo na području grada Splita (100-totni iznos prikupljenog otpada se veže uz grad Split), a izračunat je na temelju datoteke 2021 WACO Čistoća d.o.o. Split (Tablica 8.2.). Podaci pokazuju da je od ukupno prikupljenog mješovitog komunalnog otpada u 2021. godini u iznosu od 42,4 tisuće tona, u razdoblju od lipnja do rujna prikupljeno 14,3 tisuće tona odnosno 33,6%, pri čemu je u kolovozu prikupljeno 3,7 tisuća tona što je za 4,2% više od prosječno mjesečno prikupljenog otpada u toj godini. Mjesečne oscilacije prikupljenog otpada u razdoblju od lipnja do rujna 2021. godine u odnosu na mjesečni godišnji promet kreću se u rasponu od -3% u rujnu i -1% u lipnju do 3% u srpnju i 4% u kolovozu. Moguće je dakle zaključiti da razina turističke aktivnosti tijekom ljetnog razdoblja još uvijek ne generira pritisak na sustav gospodarenja otpadom koji bi izolirano mogao narušiti njegovu održivost.

Tablica 8.2. Prikupljen mješoviti komunalni otpad s javnih površina na području Grada Splita u 2021. godini,

	Prikupljen otpad u kg
Ukupno 2021.	42.422.606
Lipanj 2021.	3.506.100
Srpanj 2021.	3.640.900
Kolovoz 2021.	3.684.280
Rujan 2021.	3.428.646
Ukupno lipanj-rujan 2021.	14.259.926

Izvor: Čistoća d.o.o. Split (WACO)

Podaci po gradskim kotarima nisu raspoloživi, no za očekivati je da je u zonama intenzivnije turističke aktivnosti sezonalnost prikupljanja otpada s javnih površina izraženija u odnosu na prosjek. Procjenjuje se da sustav gospodarenja otpadom u ovom trenutku ima raspoložive kapacitete zbrinjavanja i tih iznadprosječnih količina otpada (vidjeti Točku 8.8.)

8.2. Pitka voda i odvodnja

Vodopskrba

Grad Split ima izgrađen cjeloviti sustav vodoopskrbe, a opskrbljuje se sa Zone opskrbe Jadro sustavom koji uključuje 953,7 km razvodne mreže od čega se 815,5 km odnosi na tlačno gravitacijsku mrežu izgrađenu sa azbest-cementnim, pocinčanim, PEHD cijevima kao i cijevima od nodularnog lijeva. Naselja Gornje Sitno i Srinjine snabdijevaju se sa ZO Cetina B.

Godišnji izvještaj za 2021. godinu tvrtke Vodovod i kanalizacija d.o.o., Split koja je odgovorna za snabdijevanje Splita vodom pokazuje da 150.410 stanovnika naselja Splita te 2.875 stanovnika Stobreča ima vodovodni priključak, pri čemu se sa Zone opskrbe Jadro ukupno na području Splita i njegovog prstena⁴⁰ snabdijeva 244.902 stanovnika s 46.333 priključaka u kućanstvima. Ovim potrošačima dnevno se isporučuje 36.991 m³ vode od čega 93,7% stanovništvu. Prema popisu stanovništva 2021. godine (Državni zavod za statistiku) naselje Split imalo je ukupno 149.830 stanovnika, a Stobreč 2.879 stanovnika što upućuje da je pokrivenost oba naselja pitkom vodom potpuna.

U 2021. godini sa ZO Jadro isporučeno je ukupno 13.501.973 m³ vode.

Kvalitetu vode na ZO Jadro nadziru interni laboratorij i laboratorij Zavoda za javno zdravstvo na dnevnoj, tjednoj i mjesečnoj osnovi. Dnevno se nadzire mutnoća vode, tjedno boja, miris, temperatura, pH, elektrovodljivost, amonijak, nitrit, nitrat, klorid, slobodni klor, br. kolonija 22oC/36oC, ukupni koliformi, escherichia coli, enterokoki, chlostridium perfringens, a mjesečno parametri skupine A i B iz Priloga I i Priloga II (NN 125/17; 39/20). U 2021. godini na izvorištu ZO Jadro ispitan je 161 uzorak na fizikalno-kemijske, kemijske te mikrobiološke pokazatelje. Kemijski neispravnih pokazatelja bilo je 5, dok su svi uzorci bili mikrobiološki neispravni. Dezinfekcijom vode prije upuštanja u vodoopskrbni sustav osigurava se zadovoljavanje bakteriološkog standarda uz probleme s kemijskom ispravnošću vode. Naime, tijekom 2021. godine vodovodna mreža vezana uz ZO Jadro ispitan je 2.784 puta od čega su 82 uzorka bila kemijski neispravna (3% uzoraka), dok su svi analizirani uzorci bili mikrobiološki ispravni.

Prema podacima tvrtke Vodovod i kanalizacija d.o.o., Split na području Grada u 2021. godini isporučeno je ukupno 10,8 milijuna m³ vode, 4,8% manje nego u 2019. godini.

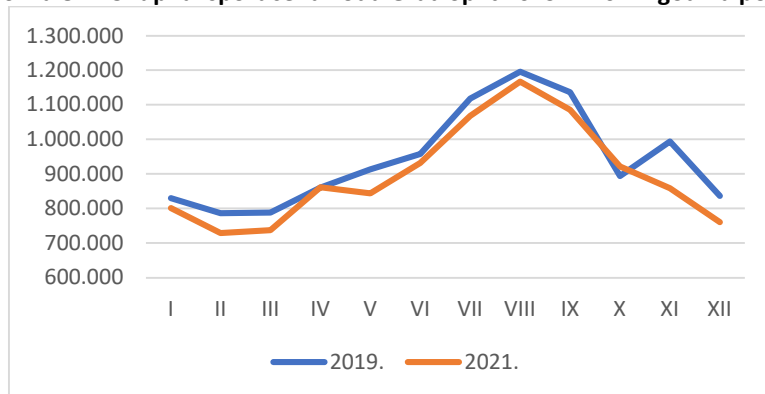
⁴⁰ S područja ZO Jadro opskrbljuju se sljedeća naselja: Arbanija, Blaca, Divulje, Kamen, Kaštel Gomilica, Kaštel Kambelovac, Kaštel Lukšić, Kaštel Novi, Kaštel Stari, Kaštel Sućurac, Kaštel Štafilić, Klis, Kućine, Mastrinka, Mravince, Okrug Donji, Okrug Gornji, Plano, Podstrana, Seget Donji, Seget Gornji, Seget Vranjica, Slatine, Solin, Split, Stobreč, Trogir, Vranjic, Žedno

Procjenjuje se da su gubici vode u distributivnoj mreži neprihvatljivo veliki (Studija o utjecaju zahvata na okoliš Aglomeracija Split-Solin, Dvokut Ecro 2016.). Strategija razvoja grada Splita do 2030. godine (dokument Urbano okruženje) navodi da ukupni stvarni gubici na vodoopskrbnom sustavu dostižu 75%, pri čemu je posebno naglašen i problem visokog radnog tlaka u sustavu na više pod 60% područja splitskog poluotoka koji generira gubitke uslijed puknuća cijevi i curenja vode.

U 2021. godini u gradu Splitu 73,1% vode isporučeno je sektoru kućanstva, 7,1% ustanovama, 0,5% industriji, 1,4% gospodarskim subjektima u turizmu, 3,2% poljoprivredi te 14,7% ostalim djelatnostima.

Isporuke vode obilježavaju sezonske oscilacije (Slika 8.2.), tako je u razdoblju srpanj-kolovoz 2021. godine isporučeno 20,8% ukupnih godišnjih isporuka vode, a u 2019. godini 20,5%. Najveće isporuke vode zabilježene su u kolovozu kada je isporuka vode bila za 30% veća od prosječne mjesečne potrošnje u 2021. godini, a 27% veća nego u 2019. godini. Od lipnja do rujna u 2021. godini isporučeno je 39,5% godišnjih isporuka vode, a u 2019. godini 39,0%.

Slika 8.2. Ukupna isporučena voda Grad Split 2019. i 2021. godina po mjesecima u m³

Izvor: Vodovod i kanalizacija d.o.o., Split

Prema zaključcima Strategije razvoja poslovanja Vodovoda i kanalizacije Split d.o.o. do 2030., infrastruktura na području Splitsko-dalmatinske županije nije odgovarajuća za nagle skokove u povećanju broja korisnika vodoopskrbe i odvodnje tijekom ljetne turističke sezone.

Sustav javne odvodnje

Oko 90% stanovnika grada Splita je priključeno na javni sustav odvodnje otpadnih voda, odnosno oko 75% splitskog poluotoka ima kanalizacijsku mrežu koja je mješovitog tipa odvodnje te pojedini dijelovi poluotoka nemaju izgrađenu oborinsku kanalizaciju.⁴¹

Navedena mreža zahtijeva rekonstrukciju radi povećanja kapaciteta i odvajanja oborinskih voda, a aktivnosti na rekonstrukciji pokrenute su u okviru projekta Aglomeracija Split-Solin kojim je predviđena investicija u poboljšanja vodno-komunalne infrastrukture aglomeracije ukupne vrijednosti 237,8 milijuna Eura. Prostornim planom uređenja Grada Splita utvrđeno je da se djelotvorna i ekonomski prihvatljiva zaštita mora ne može ostvariti dok se mješoviti sustav ne rekonstruira i razdjeli.

⁴¹ Prema podacima Popisa stanovništva iz 2011. godine (Državni zavod za statistiku) na kanalizacijsku mrežu bilo je priključeno 68.106 stanova (odnosno 91,3% svih stanova), a septičke (crne) jame koristilo je 6.161 stana (odnosno 8,2%), ostatak od 0,5% ukupnog broja stanova odnosi se na objekte za koje nema podataka ili nemaju kanalizacijske instalacije.

Usluge odvodnje na području Splita pruža tvrtka Vodovod i kanalizacija d.o.o., Split koja usluge pruža i Solinu, Kaštelima, Trogiru, Podstrani, Segetu i Šolti. Kanalizacijski sustav grada Splita dijeli se na dva velika sliva, Južni i Sjeverni sliv, a oba su mješovitog tipa.⁴² U Južnom slivu (od gradskog kotara Žnjan na istoku do gradskog kotara Meje na zapadu) uspostavljena su tri kolektora: kolektor Gradske luke, kolektor Bačvice i kolektor uz prugu s mrežom sekundarne kanalizacije. Preko kolektora otpadne vode se dovode na mehanički uređaj za pročišćavanje Katalinića brig (pročišćavanje I. stupnja, mehanički uređaji - rešetke, pjeskolov i mastolov), a nakon pred-tretmana ispuštaju se u Brački kanal. U Sjevernom slivu (sjeverni dijelovi grada Splita, uključujući područje Lore, brodogradilište Split, Sjevernu luku i Dujmovaču, te Solin i Vranjica) uspostavljena su dva kolektora: Duje i Kolektor u ulici Zagorski put koji prihvaćaju otpadne vode sa sjevernog dijela Grada. Još uvijek postoji više izljevni mjesta u more pri čemu se vode s područja Spinuta i Lore i dalje ispuštaju direktno u more.

Strategija razvoja grada Splita do 2030. godine (dokument Urbano okruženje) prepoznaje da je neizgrađenost sustava opće obilježje sustava odvodnje, prikupljanja i pročišćavanja otpadnih voda. S obzirom na stupanj pročišćavanja otpadnih voda (prethodno pročišćavanje) procjenjuje se da je trenutačno stanje pročišćavanja otpadnih voda na nezadovoljavajućoj razini, a prepoznaje se i problem ispusta preljevne otpadne vode iz područja Trstenika izravno na plažu kao i problem povećane prisutnosti klorida u otpadnoj vodi koja dotječe na UPOV Stupe putem hidrotehničkog tunela Stupe, čiji je uzrok prodor morske vode u sustav na području Vranjica i crpne stanice Solin.

8.3. Električna energija

Opskrba električnom energijom za šire područje Splita (Trogir – Omiš) odvija se mrežom Prijenosno područje (PrP) Split naponskih razina 400, 220 i 110 kV (HOPS d.o.o.) te distribucijskom mrežom 35, 20, 10 i 0,4 kV.

U splitskom prijenosnom području maksimalna opterećenja pojavljuju se ljeti kojima operator upravlja raspodjelom opterećenja po pojedinim TS 110/x. Očekuje se da će PrP Split u razdoblju od 2022. do 2031. zadržati udio u vršnom opterećenju elektroenergetskog sustava Hrvatske od 27%. Pri tome se ocjenjuje da će splitskoj prijenosnoj mreži biti potrebna rekonstrukcija starih odnosno izgradnja nekoliko novih transformatorskih stanica, važnih za postizanje potrebne razine sigurnosti napajanja Grada (Desetogodišnji plan razvoja hrvatske prijenosne mreže 2022.-2031. s detaljnom razradom za početno trogodišnje i jednogodišnje razdoblje, HOPS).

Strategija razvoja grada Splita do 2030. godine - Urbano okruženje naglašava nužnost daljnjeg sagledavanja razvoja elektroenergetske mreže na širem području grada Splita kao i potrebu da se prilikom planiranja značajnijih projekata osiguraju znatno veće snage u cilju pouzdanog napajanja. Dokument kao ključnu slabu točku sustava prepoznaje u širenju urbanog prostora grada Splita na dijelove grada s nadzemnim vodovima prijenosne mreže koji zahtijevaju široke koridore te ograničavaju i otežavaju razvoj novih građevinskih prostora i komunalne infrastrukture. Ocjenjuje se da je distribucijska mreže 10 kV razgranata i međusobno dobro povezana, te nema strukturnih problema koji bi uzrokovali potencijalne značajnije probleme u sigurnosti napajanja grada Splita. Strategijom se nadalje vezano uz potrošnju električne energije zaključuje da prema kategoriji/strukturi potrošnje električne energije na području grada Splita dominira potrošnja kućanstava (više od 50% ukupne potrošnje), da u zimskom razdoblju dominantni udio ukupne potrošnje električne energije odlazi na grijanje te da nema rasta vršnog opterećenja niti ukupne potrošnje tijekom zadnjih desetak godina. Naime, veća potrošnja tijekom ljetnih mjeseci, potaknuta

⁴² <https://www.vik-split.hr/o-nama/djelatnost/odvodnja>

potrošnjom kućanstava za hlađenje te turističkom potrošnjom, kompenzira se smanjenjem industrijske potrošnje te nižom potrošnjom zbog toplijih zima.

Valja dodatno ukazati i mogućnost utjecaja pregrijavanja dalekovoda na požare kao i opterećenja transformatorskih jedinica.

8.4. Zrak

Kvaliteta zraka prati se na državnoj i lokalnoj razini kroz mrežu mjernih postaja koju čine državna mreža za trajno praćenje kvalitete zraka i lokalne mreže za praćenje kvalitete zraka kao i mjerne postaje posebne namjene.⁴³ Na području Splitsko-dalmatinske županije uspostavljena je samo jedna postaja državne mreže za trajno praćenje kvalitete zraka i to mjerna postaja Hum na otoku Visu. Do uspostave mjernih postaja državne mreže za trajno praćenje kvalitete zraka na području Aglomeracije Split, predviđeno je da se za ocjenu onečišćenosti aglomeracije Split (HR ST) koriste podaci mjerenja s mjernih postaja:

- 1. Kaštel Sućurac - Grad Kaštela (AMS 1)
- 2. Sveti Kajo - Grad Solin (AMS 2)
- 3. Centar - Grad Split (AMS 3).

Automatska mjerna stanica AMS 3 – Centar, Grad Split nalazi se u poslovno stambenoj zoni na uzvisini, uz prometnicu sa srednje jakim prometom (udaljenost od prometnice 28 m). Statistička analiza izmjerenih vrijednosti koncentracije UTT, sadržaja metala u UTT (Pb, Cd, Ni, As, Hg i Tl), količine lebdećih čestica PM_{2,5} i PM₁₀, sadržaja metala (Pb, Cd, Ni, As) u PM₁₀, izmjerene količine plinova (SO₂ i NO₂) ukazuje na zrak I. kategorije kvalitete, odnosno neznatno onečišćen zrak. Sukladno Zaključcima godišnjeg izvještaja o ispitivanju kvalitete zraka s mjernih postaja u vlasništvu Cemex Hrvatska d.d. za siječanj 2021. godina – prosinac 2021. godina, a koje provodi Nastavni zavod za javno zdravstvo Splitsko-dalmatinske županije:⁴⁴

- Srednja izmjerena vrijednost UTT (88 mg/m²d) niža je od dopuštene granične vrijednosti (GV 350 mg/m²d);
- Srednje izmjerene godišnje vrijednosti metala (As, Cd, Pb, Ni, Hg i Tl) u UTT na istoj lokaciji niže su od graničnih vrijednosti;
- Srednje godišnje vrijednosti PM_{2,5} niže su od ciljnih vrijednosti (CV 25 µg/m³);
- Srednje godišnje vrijednosti PM₁₀ niže su od propisane granične vrijednosti (GV 40 µg/m³);
- Izmjerene srednje godišnje vrijednosti As, Cd, i Ni u PM₁₀ niže su od ciljnih vrijednosti, dok su vrijednosti Pb u PM₁₀, niže od propisane granične vrijednosti (GV 0,5 µg/m³);
- Izmjerene satne vrijednosti sumporovog dioksida (SO₂) ne prelaze niti jednom graničnu vrijednost (GV za SO₂ 350 µg/m³);
- Izmjerene dnevne (24 satne) vrijednosti sumporovog dioksida (SO₂) ne prelaze niti jednom graničnu vrijednost (GV za SO₂ 125 µg/m³).

Rezultati mjerenja ukupne taložne tvari (UTT) za 2021. godinu pokazuju da je maksimalna vrijednost, sezonski uvjetovana, izmjerena u prosincu kada je iznosila 249 mg/m²d, a potom u

⁴³ Izvor podataka o emisijama u zrak na području Republike Hrvatske je baza Registra onečišćavanja okoliša (sadrži podatke o ispuštanjima i/ili prijenosu onečišćujućih tvari u zrak, vodu i/ili more i tlo te nastanku odnosno gospodarenju otpadom). Podaci iz ROO (bilježe se podaci za CO₂, NO₂ i PM₁₀), onečišćenja iz stacionarnih izvora. Mjerne postaje, parametri mjerenja NO₂ (µg/ m³), O₃ (µg/m³), PM_{2.5} (lebdeće čestice < 2,5 µm, µg/ m³), PM₁₀ (lebdeće čestice <10µm, µg/m³), prizemni O₃, Sox, benzeni (aerodrom).

⁴⁴ Godišnji izvještaj o ispitivanju kvalitete zraka s mjernih postaja u Vlasništvu Cemex Hrvatska d.d. Datum ispitivanja: razdoblje od 1. siječnja 2021. do 31. prosinca 2021. Izvršitelj: Nastavni zavod za javno zdravstvo Splitsko-dalmatinske županije. Godišnje izvješće o ispitivanju kvalitete zraka na području mjerne postaje „PLANO“ za 2019. Izvršitelj: Nastavni zavod za javno zdravstvo Splitsko-dalmatinske županije.

studenom (107 mg/m²d) te kolovozu (97 mg/m²d), dok su minimalne vrijednosti izmjerene u rujnu (35 mg/m²d) te srpnju (48 mg/m²d).

U 2021. godini na mjernoj stanici utvrđeno je 24 puta prekoračenje dozvoljenih veličina sumporovog dioksida uz vrijeme usrednjavanja od jednog sata, dušikovog dioksida 18 puta te PM10 35 puta, pri tome je za PM10 utvrđeno da su granične vrijednosti tijekom godine prekoračene 7 puta.

Elaborat Procjena kvalitete zraka na području Splitsko-dalmatinske županije (Ekoneg, 2019) pokazuje da je za sve onečišćujuće tvari na području Splitsko-dalmatinske županije najveći pritisak antropogenih emisija području gradova Split, Solin i Kaštela budući da se radi o području s najvećom gustoćom stanovnika, najgušćom mrežom cestovnih prometnica i najvećim industrijskim postrojenjima. Gustoća emisije NO, CO pod utjecajem prometa najveća je u središnjem, najgušće naseljenom području Grada Splita, a čestica PM10 i PM2,5, pod utjecajem malih kućnih ložišta, u prigradskim područjima i manjim naseljima.

8.5. More za kupanje

Nastavni zavod za javno zdravstvo Splitsko-dalmatinske županije ocijenio je, sukladno standardima danima u Uredbi o kakvoći mora za kupanje (NN 73/08), kakvoću mora za kupanje na 20 lokacija ispitivanja širega splitskog područja koje obuhvaća grad Split i općinu Podstrana u 2021. godini izvrsnom godišnjom i konačnom ocjenom (Izvešće o ispitivanju kakvoće mora za kupanje na području Splitsko-dalmatinske županije u 2021.godini).

Kakvoća mora za kupanje ispitivala se deset puta u razdoblju od 17. svibnja do 03. listopada.

Ovisno o hidrološkim i meteorološkim uvjetima koji se bilježe pri uzorkovanju morske vode, te broju kupača na plažama kroz sezonu kupanja u Splitsko-dalmatinskoj županiji, ocjene kakvoće mora na pojedinim lokacijama su varirale, tako je od 200 uzetih pojedinačnih uzoraka 197 bilo izvrsne kakvoće, dok su tri bila u kategoriji dobre kakvoće, i to:

- 7.6.2021. godine na lokacijama Stobreč-ušće i Firule, te
- 27.9. 2021. godine na lokaciji Bačvice – ulaz.

8.6. Buka i osvjetljenje

Buka

Strateška karta buke Grada Splita za 2016. godinu prepoznaje cestovni promet kao ključni generator buke te Strategija razvoja grada Splita do 2030. godine - Urbano okruženje kao područja s najvećim odstupanjem od granične vrijednosti 55 dB prepoznaje: ulicu kralja Stjepana Držislava, ulicu Zbora narodne garde, Poljičku cestu, ulicu Domovinskog rata, ulicu Hrvatske mornarice, Solinska ulicu te Gradsku i Sjevernu luku, pri čemu je 42% stanovnika izloženo prekomjernim razinama buke cestovnog prometa u razdoblju dana, večeri i noći. Utvrđeno je da je onečišćenja bukom od industrijskih pogona i postrojenja zanemarivo te da je 1,4% stanovnika izloženo buci koju produciraju industrijski pogoni i postrojenja.

Analiza buke za 2016. godinu nije obuhvatila i analizu buke koju generira ugostiteljstvo, a koja je očekivano posebno izražena tijekom noći u nekih zonama intenzivnije turističke aktivnosti u Gradu (vidjeti Točku 8.8.).

Osvjetljenje

Prema zaključcima Strategije razvoja grada Splita do 2030. godine - Urbano okruženje, svjetlosno zagađenje neba nad gradom Splitom ulazi u razred gradskog neba, s tendencijom prema najvišem razredu zagađenja.

8.7. Promet

Cestovni promet

Osnovnu cestovnog prometa grada Splita čine: državna cesta D8 koja povezuje Split s Trogirom i Omišem, državna cesta D1 koja predstavlja spoj prema autocesti A1, te mreža glavnih gradskih prometnica. Iako kroz središte grada Splita ne prolaze značajniji tranzitni pravci, lokacija trajektne luke te autobusnog i željezničkog kolodvora u središtu Grada, kao i područja na kojima se ceste sužavaju s dvije trake po smjeru na jednu, predstavljaju značajna prometna 'uska grla' koja generiraju zagušenja, posebno tijekom vršnog razdoblja turističke sezone.⁴⁵ Prometni pritisci te gužve vidljivi su i uslijed ograničenih mogućnosti ulaska i izlaska iz Grada (najopterećeniji prometni pravci vezani su uz autocestu te smjer Kaštela i Trogira odnosno smjer prema Omišu).

Posebno je to značajno s obzirom na povećanje intenziteta cestovnog prometa:

- Prema podacima Hrvatskih cesta, odnosno podacima o prometu s automatskog brojlara u Stobreču, u 2021. godini izmjeren je prosječni godišnji dnevni promet vozila od 54.786 vozila, a prosječni ljetni dnevni promet od 65.005. U odnosu na 2019. godinu to je predstavljalo povećanje prometa, i unatoč utjecaju COVID-19 krize na ukupna turistička kretanja, na razini godine za 1,45%, ali i 4,8% tijekom ljeta;
- Jednako tako, prema podacima Hrvatskih cesta prosječan dnevni promet vozila na trajektima u Splitu u 2021. godini bio je 2.297 vozila, odnosno 5,3% više nego u 2019. godini. No, trajektna luka ostvaruje više nego dvostruko veći prosječni dnevni promet vozila tijekom ljeta. U 2021. godini ostvaren je tako prosječan dnevni promet od 5.154 vozila, odnosno za 10,8% više nego u pred-pandemijskoj 2019. godini. Snažan promet cestovnih vozila, kada kroz luku prođe i 120 tisuća putnika i oko 23 tisuće vozila, stvara kilometarske kolone na prometnicama prema Trajektnoj luci.⁴⁶

Za razliku od intenzivnog pomorskog putničkog prometa, uključujući i promet koji generiraju turistička/izletnička plovila te plovila za odmor i razonodu u luci nautičkog turizma i komunalnim lukama kao i u gradskoj luci, važnost željezničkog prometa konstantno opada.

Strategija razvoja grada Splita do 2030. godine (dokument Urbano okruženje) prepoznaje izgrađenost cestovne mreže koja osigurava povezanost glavnih prometnih pravaca, osobito u središnjem pojasu urbane zone Splita. U dokumentu se upozorava da uslijed neadekvatnog razvoja cestovnog sustava pojedini dijelovi grada nemaju odgovarajuću uličnu mrežu, a primjetan je i nedostatak povezanosti cestovnih pravaca koji bi omogućili rasterećenje prometnih tokova.

Promet u mirovanju

Sustav parkiranja dodatni je problem cestovne infrastrukture Grada koji odražava nesrazmjer između ponude parkirališnih mjesta (1.615 uličnih, 1.748 izvan-uličnih, 3.549 garažnih parkirnih mjesta pod naplatom) i potražnje, a posebice je izračen, iako ne i isključivo, u centralnom gradskom području. U kolovozu 2021. godine prosječna dnevna iskorištenost deset parkirališnih lokacija

⁴⁵ iC Consulten (2020), Masterplan-Studija za lokacije Istočna obala i Kopilica

⁴⁶ <https://slobodnadalmacija.hr/split/vrhunac-sezone-stvara-kilometarske-kolone-na-prometnicama-prema-trajektnoj-luci-savjet-je-ostanite-doma-ili-krenite-pjesice-1215963>

tijekom razdoblja naplate u središtu Grada bila je veća od 80%, a najveću iskorištenosti bilježila su parkirališta na lokacijama: Zagrebačka ulica (96%), Šperun-Sv. Frane (90%), ulica Domovinskog rata 21 (86%) i 29 (84%) te Kragićeva poljana (85%). Izuzetno visoku iskorištenost ostvaruju i garaže. Procjenjuje se da ni kamionski i autobusni terminali nisu odgovarajući (Strategija razvoja grada Splita do 2030. godine, dokument Urbano okruženje).

Pješački promet

Pješački promet u središtu Grada odvija se po neadekvatnoj pješačkoj infrastrukturi (prema lučkom području), a pješačke staze su preuske za postojeći broj pješaka, posebice ljeti.⁴⁷

Sigurnost u prometu

Na rastući problem cestovnog prometa, kao odraz jaza između pojačane aktivnosti vozila i neadekvatne prometne infrastrukture, upućuje i broj prometnih nesreća (Tablica 8.3.).

Tablica 8.3. Prometne nesreće u gradu Splitu u 2019. i 2021. godini

	Nesreće			Ukupno
	s poginulim osobama	s ozlijeđenim osobama	s materijalnom štetom	
2019.	6	347	573	926
Srpanj	2	32	59	93
Kolovoz	2	36	40	78
2021.	4	365	647	1016
Srpanj	1	42	51	94
Kolovoz	1	42	64	107

Izvor: Postaja prometne policije Split

Naime, broj prometnih nesreća u 2021. godini bio je za 10% veći nego u 2019. godini, prije svega kao odraz 13%-tnog rasta nesreća s materijalnom štetom. Mjesečni najveći broj nesreća, posebice u 2021. godini bio je u kolovozu, a potom rujnu te srpnju što koincidira s pojačanim prometom rijeko vršnog razdoblja turističke sezone. Od ukupnog broja prometnih nesreća u 2021. godini 64% odnosilo se na nesreće s materijalnom štetom, 36 s ozlijeđenim osobama dok je jedan posto nesreća imao za posljedicu gubitak života. Tijekom ljetnih mjeseci 2021. godine zabilježen je, u odnosu na godišnji prosjek, iznadprosječan udio nesreća s ozlijeđenim osobama.

8.8. Stavovi o komunalnoj i prometnoj infrastrukturi

Stavovi stanovnika

Iskustva s različitim aspektima komunalne i prometne infrastrukture generiraju među najvišim razinama iritacije stanovnika Splita tijekom turističke sezone. Odabrani rezultati istraživanja Stavova lokalnog stanovništva o turizmu ukazuju na:

- **Turizam i otpad:** Velika većina stanovnika Splita (90%) smatra neprimjerno odložen otpad tijekom turističke sezone problemom. Neugodni mirisi (iz kontejnera, kanalizacije, ventilacije) također su problematični za najveći broj stanovnika (81%). Ovo su među najsnažnijim faktorima iritacije stanovnika tijekom turističke sezone.

Stavovi prema zonama i uključenosti u turizam:	Z1: Središnji Split	Z2: Kupališni Split	Rade u turizmu	Ne rade u turizmu
Neprimjereno odloženo smeće predstavlja problem	83%	91%	88%	91%
Neugodni mirisi predstavljaju problem	78%	75%	76%	85%

⁴⁷ iC Consulten (2020), Masterplan-Studija za lokacije Istočna obala i Kopilica

- **Turizam i buka:** Buka tijekom turističke sezone predstavlja problem za 70% stanovnika Grada, a trećina ih buku smatra velikim problemom. Analiza ukazuje da doživljaj buke statistički značajno utječe na percepciju kvalitete života uvjetovane turističkom aktivnošću. Buka je posebno izražen problem za ispitanike iz zone 'Središnji Split' (74%) gdje je opravdano očekivati da je problem generiran ponudom različitih destinacijskih sadržaja namijenjenih turistima posebice ugostiteljskim objektima.

Stavovi prema zonama i uključenosti u turizam:	Z1: Središnji Split	Z2: Kupališni Split	Rade u turizmu	Ne rade u turizmu
Faktor rizika Buka predstavlja problem	74%	70%	68%	70%

- **Turizam i promet:** Promet u mirovanju i u kretanju predstavljaju najjače faktore iritacije ispitanika tijekom trajanja turističke sezone u Splitu. Naime, vrlo visokih 92% navodi pronalazak slobodnog parkirnog mjesta kao problem, a 91% doživljava gužve u prometu kao problematično iskustvo. Svi aspekti prometa, kao zajednički kritični faktor, statistički značajno utječu na percepciju kvalitete života u uvjetima vršne turističke sezone.

Stavovi prema zonama i uključenosti u turizam:	Z1: Središnji Split	Z2: Kupališni Split	Rade u turizmu	Ne rade u turizmu
Faktor rizika Pronalazak slobodnog parkirnog mjesta predstavlja problem	92%	95%	92%	91%
Faktor rizika Gužva u prometu predstavlja problem	91%	86%	93%	90%
Faktor rizika Gužva u javnom prijevozu je problem	54%	66%	62%	60%

Stavovi turista

Prema istraživanju TOMAS Hrvatska 2019, turisti uglavnom nisu zasmetani stanjem zbrinjavanja otpada, kao niti bukom u Splitu. Utoliko se njihova percepcija bitno razlikuje od stavova stanovnika. Obje su skupine, međutim, visoko kritične o prometu u kretanju koji predstavlja faktor najvećeg nezadovoljstva tijekom turističkog boravka odnosno života u Gradu tijekom turističke sezone.

- **Zbrinjavanje otpada:** Za razliku od stanovnika Splita, vrlo mali udio turista ima negativna iskustva sa zbrinjavanjem otpada u Gradu. Niskih 10% nezadovoljno je s odlaganjem smeća ili nemogućnosti razdvajanja otpada te su ovi rezultati niži od županijskog prosjeka. Nešto više i neznatno više od županijskog prosjeka ih je zasmetano neugodnim mirisima otpada (16%).

Elementi komunalne infrastrukture:	Neprijmjereno odloženo smeće	Neugodni mirisi (iz kontejnera)	Nemogućnost razdvajanja otpada
Nezadovoljstvo ponudom*	10%	16%	10%

* Prikazan je postotak ispitanika koji su zasmetani 'donekle' ili 'jako' pojedinim elementom

- **Buka:** Svega 8% turista zasmetano je bukom, što je i (neznatno) niže od županijskog prosjeka. I u ovom se slučaju iskustva gostiju razlikuju od iskustva stanovnika.

Elementi ponude:	Buka koja remeti komfor smještaja
Nezadovoljstvo ponudom*	8%

* Prikazan je postotak ispitanika koji su zasmetani 'donekle' ili 'jako' pojedinim elementom

- **Promet:** Promet u mjestu najlošije je ocijenjen element turističke ponude grada Splita (47%), dok je zadovoljstvo lokalnim javnim prijevozom nisko (55%). U ocjenama prometa u kretanju postoji podudarnost sa stavovima stanovnika. Turisti su, međutim, visoko zadovoljni (72%) mogućnostima kretanja pješice u destinaciji.

Elementi prometne infrastrukture:	Promet u mjestu	Lokalni javni prijevoz	Prometna dostupnost	Pješački promet
Zadovoljstvo ponudom*	47%	55%	63%	72%

* Udio ispitanika koji element ponude ocjenjuju s ocjenama 6 i 7 na skali od 1 (jako loše) do 7 (odlično)

8.9. Sažetak i ocjena stanja

Pokazatelji održivosti

Pokazatelji održivosti/pritiska turizma na destinaciju	Poželjni/prihvatljivi standard	Aktualno stanje
Zbrinjavanje otpada		
Količina mješovitog komunalnog otpada generirana turističkom aktivnošću, iskazana kao razlika između mjesečno generiranog MKO u razdoblju 6.-9. mjesec i prosjeka ostalih mjeseci u godini	Sposobnost gradskog sustava gospodarenja otpadom u zbrinjavanju količina MKO generiranih tijekom turističke sezone prema važećim propisima	Srednjoročno ugrožena sposobnost gradskog sustava gospodarenja otpadom uslijed dostizanja kapaciteta odlagališta Karepovac u roku od 3 godine i nespремnost za rad ŽCGO Lećevica
Stavovi stanovnika		
Iritacija neprimjerno odloženim otpadom	Manje od 50% stanovnika iskazuje stav	90% svih ispitanika zasmetano neprimjerno odloženim otpadom u vrijeme turističke sezone
Iritacija neugodnim mirisima (kontejneri, ventilacija)	Manje od 50% stanovnika iskazuje stav	81% svih ispitanika zasmetano neugodnim mirisima tijekom turističke sezone problemom
Stavovi turista		
Nezadovoljstvo radi neprimjerno odloženog smeća	Nezadovoljstvo na razini ili niže od županijskog prosjeka	10% nezadovoljnih turista, niže od županijskog prosjeka
Nezadovoljstvo radi neugodnih mirisa (iz kontejnera)	Nezadovoljstvo na razini ili niže od županijskog prosjeka	16% nezadovoljnih turista, nešto više od županijskog prosjeka
Nezadovoljstvo nemogućnosti razdvajanja	Nezadovoljstvo na razini ili niže od županijskog prosjeka	10% nezadovoljnih turista, niže od županijskog prosjeka
Pitka voda		
Količina potrošene vode generirana turističkom aktivnošću, iskazana kao razlika između mjesečne potrošnje vode u razdoblju 6.-9. mjesec i prosjeka ostalih mjeseci u godini	Sposobnost nesmetane opskrbe vodom pri vršnoj potrošnji tijekom turističke sezone	Županijska infrastruktura ne podnosi nagle skokove u povećanju broja korisnika vodoopskrbe tijekom ljetne turističke sezone
Onečišćivanje vode uslijed povećanog pritiska na crpljenje vode radi rasta potražnje u turističkoj sezoni, iskazane kao razlike zdravstvene ispravnosti vode u razdoblju 6.-9. mjesec i ostalih mjeseci u godini	Zdravstvena ispravnost vode tijekom cijele godine prema važećim propisima	Isporučena voda je kemijski i mikrobiološki ispravna
Odvodnja		
Količina otpadnih voda generiranih turističkom aktivnošću, iskazana kao razlika između mjesečne emisije otpadnih voda u razdoblju 6.-9. mjesec i prosjeka ostalih mjeseci u godini	Sposobnost nesmetanog prihvata i pročišćivanja otpadnih voda pri vršnoj razini korištenja tijekom turističke sezone	Županijska infrastruktura ne podnosi nagle skokove u povećanju broja korisnika odvodnje tijekom ljetne turističke sezone

Pokazatelji održivosti/pritiska turizma na destinaciju	Poželjni/prihvatljivi standard	Aktualno stanje
Udio smještajnih i ugostiteljskih objekata priključenih na javnu kanalizacijsku mrežu	Priključeno (100%) smještajnih i ugostiteljskih objekata	Može se pretpostaviti 100% razina priključenosti (s obzirom na visoku ukupnu razinu priključenosti)
Električna energija		
Udio ukupne potrošnje električne energije u odnosu na raspoloživi kapacitet u danima vršne turističke sezone (prvi tjedan kolovoza)	Sposobnost nesmetane opskrbe električnom energijom pri vršnoj potrošnji	Nema rasta ukupne potrošnje zadnjih 10 godina, operater upravlja vršnom potrošnjom raspodjelom opterećenja
Sigurnost mreže pod vršnim opterećenjem	Mreža sigurna u okvirima zakonskih/stručnih gabarita	Potrebna rekonstrukcija i izgradnja novih TS radi sigurnosti
Zrak		
Kvaliteta zraka u danima vršne turističke sezone (prvi tjedan kolovoza) mjerena na nekoliko postaja u gradu Splitu u odnosu na kvalitetu zraka u odabranim danima izvan sezone	Zrak I. kategorije u skladu s važećim propisima	Zrak I. kategorije; Potrebna uspostava adekvatnijih mjernih postaja
More za kupanje		
Kvaliteta mora za kupanje u danima vršne turističke sezone (prvi tjedan kolovoza) mjerena na više lokacija u gradu Splitu u odnosu na kvalitetu mora u odabranim danima izvan sezone	Izvrсна kakvoća u skladu s važećim propisima	Izvrсна godišnja i konačna ocjena prema službenim mjerenjima u 2021. godini
Buka		
Razina buke u danima vršne turističke sezone (prvi tjedan kolovoza) u odnosu na odabrane dane izvan sezone uz: glavne prometnice u Gradu; lokacije intenzivnijeg boravka turista	Razina buke do granice najviše dopuštene razine buke danju i noću u skladu s važećim propisima	Ne postoje recentnija mjerenja; U vrijeme turističke sezone opravdano očekivati razinu buke višu od dozvoljene na svim navedenim tipovima lokacija
Stavovi stanovnika		
Iritacija razinom buke u vrijeme turističke sezone	Manje od 50% stanovnika iskazuje stav	70% svih stanovnika te 74% u 'Središnjem Splitu' i 70% u 'Kupališnom Splitu', kao najviše izloženima turizmu, smatra buku tijekom sezone problemom (Faktor rizika*)
Stavovi turista		
Nezadovoljstvo uslijed buke	Nezadovoljstvo na razini ili niže od županijskog prosjeka	8% nezadovoljnih turista, niže od županijskog prosjeka
Promet		
Intenzitet cestovnog prometa u danima vršne turističke sezone (prvi tjedan kolovoza) u odnosu na odabrane dane izvan sezone na: pravac D1; glavne gradske ulice; u/oko Gradske luke	Brzina kretanja vozila 50% niža od dopuštene brzine	Podatak o brzini kretanja vozila nije dostupan, no iskustvo ukazuje da intenzitet prometa u/oko Gradske luke generira vrlo velika prometna zagušenja u danima vršne turističke sezone

Pokazatelji održivosti/pritiska turizma na destinaciju	Poželjni/prihvatljivi standard	Aktualno stanje
Iskorištenost javnih parkirališta s naplatom u centru Grada u vršnom razdoblju turističke sezone (prvi tjedan kolovoza) u odnosu na iskorištenost na odabrane dane izvan sezone	Iskorištenost do 90% u vršnom razdoblju i u vršnim satima dana	Prosječna dnevna iskorištenost 10 parkirališta s naplatom u centru grada tijekom kolovoza 2021. iznosila je oko 80%
Stavovi stanovnika		
Iritacija pronalaženjem parkirnog mjesta tijekom turističke sezone	Manje od 50% stanovnika iskazuje stav	92% svih ispitanika navodi pronalazak slobodnog parkirnog mjesta kao problem (Faktor rizika*)
Iritacija gužvom u prometu tijekom turističke sezone	Manje od 50% stanovnika iskazuje stav	91% svih ispitanika doživljava gužve u prometu tijekom sezone kao problem (Faktor rizika*)
Stavovi turista		
Zadovoljstvo prometom u mjestu	Zadovoljstvo na razini ili više od županijskog prosjeka	47% ispitanika nezadovoljno je prometom u mjestu te je to najlošije ocjenjen element turističke ponude, iako je zadovoljstvo nešto više od županijskog prosjeka

* Faktor rizika: Statistička analiza ukazuje da percepcija obilježja statistički značajno utječe na percepciju kvalitete života uslijed turističkog razvoja

Prijetnje i ocjena stanja

Prijetnje	<ul style="list-style-type: none"> – Očekivani daljnji rast turističke potražnje i daljnja koncentracija turističke aktivnosti u zonama 'Središnji' i 'Kupališni Split' te rezultirajuća eskalacija pritiska turizma na komunalnu i prometnu infrastrukturu povijesnih i najgušće naseljenih dijelova Grada; – Očekivani rast potražnje za turističkim nekretninama nakon ulaska RH u schengenski prostor i u eurozonu uz dodatni pritisak na komunalnu i prometnu infrastrukturu; – Nepostojanje sustava monitoringa utjecaja turizma na lokalnu zajednicu: Izostaje sustavno praćenje utjecaja turizma na komunalnu i prometnu infrastrukturu.
Ocjena stanja	<ul style="list-style-type: none"> – Sustavi zbrinjavanja otpada, vodoopskrbe i odvodnje te prometa kritične su točke daljnjeg ukupnog i turističkog razvoja Grada; – Opskrbu električnom energijom ugrožava starost električne mreže; – Razina buke se ne prati redovito, niti se prati na lokacijama najveće turističke aktivnosti iako je moguće očekivati prekoračenja zakonskih ograničenja; – Kvaliteta zraka i mora su I. kategorije, odnosno izvrsne kakvoće; – Prometne gužve, nedostatak parkiranja i prekomjerna buka vezana uz ugostiteljske i zabavne sadržaje najviši su faktori iritacije stanovnika; – Izuzev nedostatka parkiranja, turisti nisu zasmetani stanjem komunalne infrastrukture i prometa.

9. Analiza stanovništva i zaposlenosti u gradu Splitu

9.1. Broj stanovnika

Grad Split imao je u 2021. godini 161,3 tisuće stanovnika, što je za 9,4% manje nego u 2011. godini (Tablica 9.1.). Najveće smanjenje broja stanovnika zabilježeno je u Slatinama (15,7%) te na području naselja Split (10%). Stobreč kao treće po broju stanovnika naselje Grada, s izraženom turističkom aktivnosti, zabilježilo je ispodprosječno smanjenje broja stanovnika od 3,5%. Povećanje stanovništva istodobno bilježe naselja Kamen, Žrnovnica te Srinjine.

Tablica 9.1. Broj stanovnika u naseljima Grada Splitu prema rezultatima popisa stanovništva za 2011. i 2021. godinu

	2021.	2011.	2021./2011., stopa promjene u %
Grad Split	161.312	178.102	-9,4
Donje Sitno	290	313	-7,3
Gornje Sitno	358	392	-8,7
Kamen	1.942	1.769	9,8
Slatine	932	1.106	-15,7
Split	150.410	167.121	-10,0
Srinjine	1.205	1.201	0,3
Stobreč	2.875	2.978	-3,5
Žrnovnica	3.300	3.222	2,4

Izvor: DZS

Iako podaci o kretanju stanovnika prema turističkim zonama nisu dostupni u vrijeme izrade ovog dokumenta,⁴⁸ opravdano je očekivati smanjenje broja stanovnika na području svih turističkih zona, a posebice 'Središnjeg Splita', između ostaloga i uslijed utjecaja turizma na kvalitetu i troškove stanovanja (vidjeti Točku 9.3.).

9.2. Zaposlenost

Broj zaposlenih u pravnim osobama u gradu Splitu prema podacima Državnog zavoda za statistiku dostigao je 63,2 tisuće osoba u 2021. godini i gotovo se konstantno povećava od 2015. godine, te je kumulativno do 2021. godine povećan za 17% (Tablica 9.2.).

Tablica 9.2. Zaposleni gradu Splitu u pravnim osobama, stanje 31. ožujka 2021.

	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Zaposleni	56.432	57.540	55.977	53.969	54.608	57.627	57.293	60.960	62.841	63.195

Izvor: DZS

Posljednji raspoloživi podaci službene statistike o broju zaposlenih u pravnim osobama na području Grada prema NKD (2007.) su za 2018. godinu (stanje 31. ožujka) i pokazuju da su najvažniji generatori zapošljavanja bili:

- Trgovina na veliko i malo, popravak motornih vozila i motocikla, 11.143 zaposlenih, 18,3% ukupnog broja zaposlenih u pravnim osobama;
- Javna uprava i obrana, obvezno socijalno osiguranje, 6.625 zaposlenih s udjelom 10,9%;
- Obrazovanje, 6.532 zaposlenih s udjelom 10,7%;
- Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi, 6.198 zaposlenih s udjelom 10,2%;

⁴⁸ Prema informacijama DZS-a, podaci o kretanju stanovništvu na razini gradski kotara Splita biti će dostupni krajem 2023. godine.

- Prerađivačka industrija, 5.283 zaposlenih s udjelom 8,7%;
- Građevinarstvo, 4.513 zaposlenih s udjelom 7,4%.

Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane generirala je u 2018. godini zaposlenost od 3,165 osoba odnosno ukupno 5,2% zaposlenih u pravnim osobama. Valja naglasiti da utvrđena zaposlenost nepotpuno ocrtava važnost djelatnosti za ukupnu zaposlenost Grada budući da se radi o stanju izvan turističke sezone kao i da nedostaju zaposleni u obrtu, koji su posebno važni u segmentu pripreme i usluživanja hrane i pića.

Podaci o zaposlenosti prema gospodarskim djelatnostima u izvorima službene statistike za 2021. godinu nisu dostupni te se kao zamjenski izvor za analizu koristi Registar godišnjih financijskih izvještaja koji vodi FINA (Tablica 9.3.) unatoč užem obuhvatu od onoga koji ima Državni zavod za statistiku (obuhvat FINA-e uključuje samo pravne i fizičke osoba koji su obveznici poreza na dobit). U 2021. godini, prema broju zaposlenih na kraju godine, u gospodarskim subjektima sa sjedištem na području grada Splita najviše je bilo zaposlenih u djelatnosti trgovine (26%), građevinarstva (12,4%), prerađivačke industrije (11,8%) te pružanja smještaja i usluživanja hrane (10%).

Tablica 9.3. Broj zaposlenih u gospodarskim subjektima sa središtem na području Grada Split prema podacima iz Registra godišnjih financijskih izvještaja

	Zaposleni na kraju razdoblja				Zaposleni na bazi sati rada			
	2019.	2021.	stopa promjene u %	struktura 2021. u %	2019.	2021.	stopa promjene u %	struktura 2021. u %
Ukupno	42.032	40.870	-2,8	100,0	39.497	37.662	-4,6	100,0
Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala	11.210	10.613	-5,3	26,0	9.961	9.388	-5,8	24,9
Građevinarstvo	4.936	5.071	2,7	12,4	4.742	4.820	1,6	12,8
Prerađivačka industrija	5.974	4.837	-19,0	11,8	5.702	4.356	-23,6	11,6
Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	4.060	4.088	0,7	10,0	3.900	3.809	-2,3	10,1
Smještaj	1.166	1.151	-1,3	2,8	1.143	1.007	-11,9	2,7
Djelatnosti pripreme i usluživanja hrane i pića	2.894	2.937	1,5	7,2	2.757	2.802	1,6	7,4
Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	3.801	4.001	5,3	9,8	3.604	3.789	5,1	10,1
Prijevoz i skladištenje	2.570	2.571	0,0	6,3	2.514	2.498	-0,6	6,6
Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	2.698	2.562	-5,0	6,3	2.647	2.327	-12,1	6,2
Informacije i komunikacije	1.553	1.736	11,8	4,2	1.507	1.658	10,0	4,4
Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	962	1.049	9,0	2,6	940	988	5,1	2,6
Ostale uslužne djelatnosti	952	1.015	6,6	2,5	914	957	4,7	2,5
Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	734	946	28,9	2,3	688	858	24,7	2,3
Obrazovanje	845	848	0,4	2,1	760	755	-0,7	2,0
Umjetnost, zabava i rekreacija	814	754	-7,4	1,8	763	717	-6,0	1,9
Poslovanje nekretninama	591	494	-16,4	1,2	533	471	-11,6	1,3
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	87	104	19,5	0,3	84	102	21,4	0,3
Ostale djelatnosti	245	183	-25,3	0,4	238	169	-29,0	0,4

*Redoslijed gospodarskih djelatnosti prema broju zaposlenih na kraju razdoblja u 2021. godini
Izvor: FINA

Broj zaposlenih je u 2021. u odnosu na 2019. godinu u tvrtkama sa sjedištem na području Grada smanjen je za 2,8%. Najveće smanjenje broja zaposlenih na kraju razdoblja ostvareno je, među

djelatnostima koje generiraju najveću zaposlenost, u prerađivačkoj industriji (19%) te trgovini (5,3%). Građevinarstvo je zabilježilo rast broja zaposlenih (2,7%), a blagi rast za 0,7% ostvaren je i u djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane, unatoč još uvijek prisutnim negativnim učincima COVID-19 krize. Pri tome je smještaj ostvario smanjenje zaposlenosti za 1,5% (zaposlenost mjerena ostvarenim satima rada smanjena je čak za 11,9%), dok je broj zaposlenih u djelatnosti pripreme i usluživanja hrane i pića (bez obuhvata većeg dijela obrta) povećan i prema kriteriju zaposlenih na kraju godine (1,5%) i broju zaposlenih prema satima rada (1,6%).

Prema podacima Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje (Tablica 9.4.), broj zaposlenih na području Grada iznosio je u 2021. godini u kolovozu 82,9 tisuća osoba (84,4 tisuće u 2019. godini), a u siječnju 80,3 tisuće osoba (81,1 tisuću u 2019. godini) što pokazuje relativno male oscilacije u zaposlenosti u odnosu na sezonalnost poslovanja, potencijalno uvjetovanu i turističkom aktivnosti. U kolovozu 2021. godine 88% radnika bilo je zaposleno kod pravnih osoba, a 5% kod fizičkih osoba. Obrtnici i samostalne profesionalne djelatnosti generiraju ukupno 6% zaposlenih.

Tablica 9.4. Broj zaposlenih prema poslodavcu u gradu Splitu u 2019. i 2021. godini

	Radnici kod pravnih osoba	Obrtnici	Samostalne profesionalne djelatnosti	Radnici kod fizičkih osoba	Ostalo	Ukupno
I 2019.	71.746	2.217	2.704	3.981	482	81.130
VIII 2019.	74.257	2.649	2.594	4.417	445	84.362
I 2021.	71.252	2.492	2.449	3.670	429	80.292
VIII 2021.	73.300	2.677	2.583	3.943	404	82.907

Izvor: Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje

Prema rezultatima istraživanja Stavovi lokalnog stanovništva o turizmu, oko 40% ispitanika u Splitu ostvaruje prihode od turizma, od čega za 10% stanovnika turizam predstavlja glavni izvor prihoda, a dopunski izvor za 29% (vidjeti Točku 10.2.).

Tablica 9.5. Broj nezaposlenih i stopa nezaposlenosti u Gradu Splitu u 2019. i 2021. godini

	2019.		2021.	
	nezaposleni	stopa	nezaposleni	stopa
Siječanj	11.217	12,1%	11.358	12,4%
Kolovoz	7.835	8,5%	9.235	10,0%

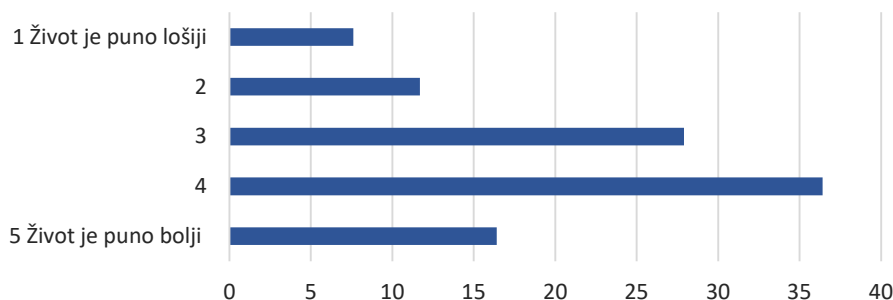
Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje

Valja ukazati da smanjenje broja nezaposlenih (Tablica 9.5.) između siječnja i kolovoza u 2019. i 2021. godine u velikoj mjeri odgovara povećanju zaposlenosti na području Grada u istom razdoblju, ali i na činjenicu da je Grad u vrhuncu turističke sezone 2019. godine bilježio stopu nezaposlenosti od 8,5%, a u 2021. godini od 10,0%.

9.3. Stavovi stanovnika o utjecaju turizma na kvalitetu života u Splitu

Rezultati istraživanja Stavova lokalnog stanovništva o turizmu ukazuju da polovica ispitanika (53%) smatra da je život u Splitu bolji ili čak puno bolji zbog turizma (Slika 9.1.), dok je udio onih sa suprotnim stavom najmanji (19%). Na razini pojedinih zona većina ispitanika u svakoj od njih također smatra da turizam pozitivno djeluje na kvalitetu života u Splitu. Najpozitivniji stav imaju ispitanici u 'Zelenom zaleđu' (71%) i potom u 'Kupališnom Splitu' (61%). Najkritičniji su ispitanici u 'Središnjem Splitu' gdje četvrtina smatra da je život u Splitu lošiji zbog turizma. Bez obzira da li ostvaruju prihod od turizma ili ne, većina ispitanika iz obje skupine smatra život u Splitu boljim zbog turizma.

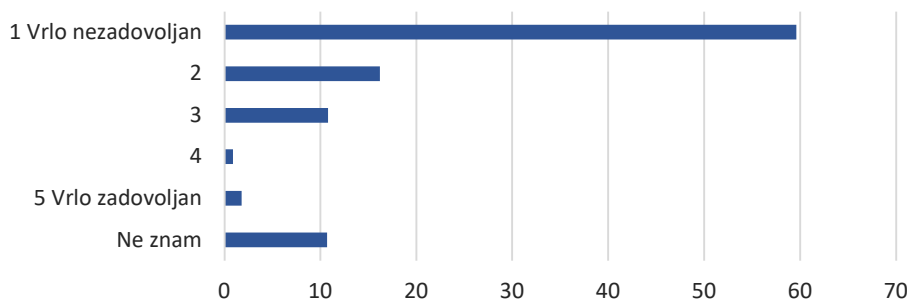
Slika 9.1. Utjecaj turizma na kvalitetu svakodnevnog života u Splitu

Izvor: Grad Split - Stavovi lokalnog stanovništva o turizmu, Institut za turizam 2022.

Iako je opća percepcija utjecaja turizma na kvalitetu života u gradu Splitu pretežito pozitivna, stanovnici uz turizam vežu i niz okolnosti koje otežavaju život na osobnoj razini. Prije svega se ističe nezadovoljstvo s raspoloživosti stambenog prostora u okviru prihvatljive cijene. Naime, svega 3% ispitanika je zadovoljno s mogućnosti nalaženja odgovarajućeg stambenog prostora po razumnoj cijeni u Gradu (Slika 9.2.), a visoki udio nezadovoljnih (76%) prisutan je u sličnoj mjeri u svim zonama Grada kao i među onima koji ostvaruju prihode u turizmu, a naročito među onima koji nisu uključeni u turističku aktivnost. Realno je za pretpostaviti da na raspoloživost stambenog prostora i njegovu cijenu utječe pretvaranje stanova u apartmane za najam turistima.

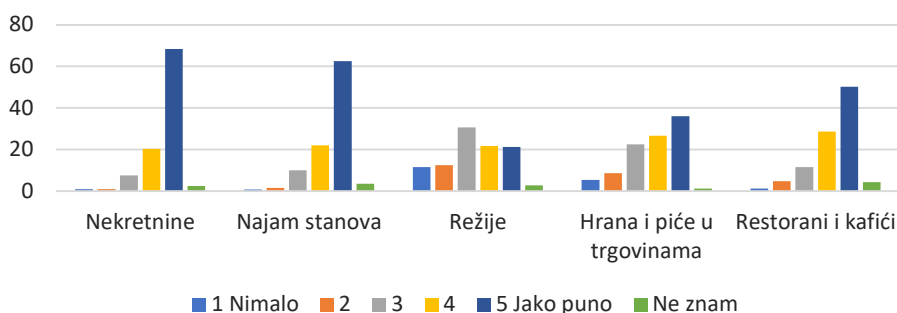
Slika 9.2. Zadovoljstvo s mogućnosti pronalaska odgovarajućeg stambenog prostora u Splitu

Izvor: Grad Split - Stavovi lokalnog stanovništva o turizmu, Institut za turizam 2022.

Osim ograničenosti i visokih cijena stambenog prostora, stanovnici jasno prepoznaju i utjecaj turizma na opći rast troškova života u gradu Splitu (Slika 9.3.). Naime, većina ispitanika smatra da je uslijed turističkog razvoja došlo do općeg porasta troškova života tijekom proteklih pet godina i to, osim u segmentu cijena nekretnina i najma stanova, cijene su rasle u restoranima i kafićima (79%) kao i što je došlo do rasta cijena hrane i pića u trgovinama (63%).

Slika 9.3. Utjecaj turizma na povećanje troškova života u Splitu

Izvor: Grad Split - Stavovi lokalnog stanovništva o turizmu, Institut za turizam 2022.

Stav o turizmu kao generatoru povećanja troškova života rasprostranjen je u svim zonama Grada bez značajnih razlika među njima. Ipak, u zoni 'Kupališni Split' percepcija turizma kao uzroka rasta cijena nekretnina (93%) i ugostiteljskih usluga (83%) nešto je viša od prosjeka, dok se u zoni 'Zeleno zaleđe' turizam manje od prosjeka vidi kao generator rasta cijena.

Turizam se u određenoj mjeri vidi i kao razlogom iseljavanja stanovnika iz centra Grada. Prema rezultatima Istraživanja stavova lokalnog stanovništva o turizmu, oko 30% ispitanika poznaje nekoga ili su sami odselili iz centra Splita u proteklih deset godina (Tablica 9.6.). Kao glavne razloge preseljenja iz centra Grada ispitanici navode neprikladnost susjedstva uslijed buke, gužve ili sl. (35%), pri čemu stanovnici 'Središnjeg Splita' upravo to vide kao glavni razlog preseljenja (52%), mogućnost zarade od prodaje nekretnine u centru ili njezinog iznajmljivanja turistima (30%) te povećane troškove života (19%).

Tablica 9.6. Razlozi preseljenja stanovnika iz centra Splita (%)

	Grad Split	Zona				Prihod od turizma	
		Središnji Split	Kupališni Split	Šire gradsko područje	Zeleno zaleđe	Imamo prihode od turizma	Nemamo prihode od turizma
Neprikladno susjedstvo (buka, gužva i sl.)	35,1	51,7	14,6	27,6	16,0	40,0	31,0
Mogućnost zarade od prodaje nekretnina ili najma turistima	29,9	25,4	40,8	35,3	19,9	32,6	27,6
Povećani troškovi života	18,7	18,0	22,0	3,4	47,5	25,2	13,2
Nešto drugo*	16,3	4,9	22,6	33,7	16,6	2,2	28,2
UKUPNO	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Izvor: Grad Split - Stavovi lokalnog stanovništva o turizmu, Institut za turizam 2022.

Gledajući unaprijed na kako bi se daljnji rast turizma u gradu Splitu odrazio na kvalitetu života lokalne zajednice stanovnici iskazuju dvojbu ili i nesigurnost što je moguće interpretirati i kao relativno kritičan stav prema snažnijem usmjerenju Grada na turističku aktivnost (Tablica 9.7.). Naime, 40% ispitanika misli da bi život bio lošiji, oko 30% smatra da bi bio bolji, dok oko 31% dvoji ili se nije spreman opredijeliti.

Tablica 9.7. Utjecaj daljnjeg rasta turizma na kvalitetu života u Splitu (%)

	Grad Split	Zona				Prihod od turizma	
		Središnji Split	Kupališni Split	Šire gradsko područje	Zeleno zaleđe	Imamo prihode od turizma	Nemamo prihode od turizma
1 Puno lošija kvaliteta	21,5	27,1	15,7	18,6	15,8	22,9	20,6
2	18,5	18,3	18,2	18,7	18,9	12,1	22,5
3	31,4	29,2	31,9	35,9	30,6	31,6	31,3
4	15,0	13,4	21,2	11,6	17,8	20,1	11,8
5 Puno bolja kvaliteta	13,6	12,0	13,0	15,2	16,9	13,3	13,8
UKUPNO	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Izvor: Grad Split - Stavovi lokalnog stanovništva o turizmu, Institut za turizam 2022.

Iako među zonama nema suštinske razlike u stavovima, zona 'Središnji Split', kao danas turizmu najviše izložen dio Splita, odskače s najvišim udjelom ispitanika (45%) koji smatraju da bi daljnji rast turizma rezultirao lošijom kvalitetom života te je jedino u ovoj zoni njihov udio bitno veći, gotovo dvostruko, od ispitanika koji smatraju da bi život uz daljnji rast turizma bio bolji.

9.4. Sažetak i ocjena stanja

Pokazatelji održivosti

Pokazatelji održivosti/pritiska turizma na destinaciju	Poželjni/prihvatljivi standard	Aktualno stanje
Stanovništvo		
Promjene broja stalnih stanovnika uslijed turizma	Ne definira se u ovoj fazi (nedostatak podataka o promjeni broja stalnih stanovnika uvjetovanoj turizmom)	-
Rast sezonskog stanovništva uslijed rada u turizmu	Ne definira se u ovoj fazi (nedostatak podatak; poželjno pratiti trend)	-
Stavovi stanovnika		
Preseljenje stanovnika iz centra uslijed iritacije gužvom, bukom i sl. uzrokovanih turizmom	Manje od 50% stanovnika iskazuje stav	35% svih i 52% ispitanika u 'Središnjem Splitu' vidi gužvu i buku kao razlog preseljenja
Preseljenje stanovnika iz centra uslijed povećanih troškova života uzrokovanih turizmom	Manje od 50% stanovnika iskazuje stav	19% svih ispitanika vidi povećane troškove života kao razlog preseljenja
Preseljenje stanovnika uslijed prodaje/najma nekretnine uzrokovanih turizmom	Manje od 50% stanovnika iskazuje stav	30% svih ispitanika vidi prodaju/najam nekretnine u centru kao razlog preseljenja
Nezadovoljstvo s raspoloživosti stambenog prostora po prihvatljivoj cijeni uzrokovanoj turizmom	Manje od 50% stanovnika iskazuje stav	76% svih ispitanika nezadovoljno je raspoloživosti i cijenama stambenog prostora
Rast cijena najma stanova generiran razvojem turizma	Manje od 50% stanovnika iskazuje stav	85% svih ispitanika smatra da je razvoj turizma generirao rast cijena najma stanova
Rast cijena nekretnina generiran razvojem turizma	Manje od 50% stanovnika iskazuje stav	89% svih ispitanika smatra da je razvoj turizma generirao rast cijena nekretnina
Kvaliteta svakodnevnog života bolja zbog turizma	Više od 50% stanovnika iskazuje stav	53% svih i 44% ispitanika u 'Središnjem Splitu' smatra život boljim/puno boljim zbog turizma
Rast kvalitete života u sljedećih pet godina zbog daljnjeg rasta turizma	Više od 50% stanovnika iskazuje stav	30% svih ispitanika smatra da će kvaliteta života biti bolja uz daljnji rast turizma
Zaposlenost		
Ovisnost zaposlenosti o turizmu, mjereno kao udio zaposlenih u djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane u ukupnom broju zaposlenih	Ne definira se u ovoj fazi (poželjno pratiti trend)	10% zaposlenih u djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (prema FINA)
Ovisnost zaposlenosti o turizmu mjerena kao odnos broja zaposlenih u vršnim mjesecima turističke sezone i izvan sezone	Ekspertna procjena umjerene sezonske oscilacije zaposlenosti	Povećanje broja zaposlenih u kolovozu u odnosu na siječanj u 2019. za 4,0% u 2021. za 3,3%

Prijetnje i ocjena stanja

<p>Prijetnje</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Očekivani daljnji rast turističke potražnje te rezultirajuća eskalacija pritisaka turizma na društvene aspekte života lokalne zajednice; – Očekivani rast potražnje za turističkim nekretninama nakon ulaska RH u schengenski prostor i u eurozonu uz dodatni pritisak na cijene nekretnina te cijene i raspoloživost stambenog prostora; – Očekivani daljnji rast turističke aktivnosti, posebice u središtu Grada, bez adekvatnih politika usmjerenih na zaštitu kvalitete života stanovnika u područjima visoke izloženosti turizmu; – Nepostojanje sustava monitoringa utjecaja turizma na lokalnu zajednicu: Izostaje sustavno praćenje parametara kvalitete života stanovnika; izostaje sustavno praćenje stavova stanovnika o utjecajima turizma.
<p>Ocjena stanja</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Smanjenje broja stanovnika pojedinih dijelova Grada generirano je dijelom izravnim (npr. buka/gužve) i neizravnim utjecajem turističke aktivnosti (npr. zarada od prodaje nekretnina, troškovi života); – Turizam negativno utječe na raspoloživost stambenog prostora, cijene najma stanova i cijene nekretnina; – Stanovnici ne očekuju rast kvalitete života u Gradu s daljnjim rastom turizma; – Registrirana zaposlenost, prema raspoloživim izvorima, ne ovisi o turističkoj aktivnosti i njezinim sezonskim oscilacijama. S obzirom da prema istraživanju Stavova lokalnog stanovništva o turizmu 40% stanovnika ostvaruje prihode od turizma (vidjeti Točku 10.2.) valja na umu imati i neregistriranu zaposlenost.

10. Analiza važnosti turizma za gospodarstvo grada Splita

10.1. Struktura poslovnih prihoda i ekonomičnost tvrtki sa sjedištem u gradu Splitu prema djelatnostima

Grad Split razvrstan je u iznadprosječno razvijenu (VIII.) skupinu jedinica lokalne samouprave (Odluka o razvrstavanju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave prema stupnju razvijenosti NN132/2017).

Podaci o gospodarskoj strukturi odnosno bruto dodanoj vrijednosti koju ostvaruju gospodarske djelatnosti Grada nisu dostupni u izvorima službene statistike te se kao dovoljno kvalitetan izvor za analizu koriste podaci Registara godišnjih financijskih izvještaja koji vodi FINA i koji predstavlja središnji izvor informacija o uspješnosti poslovanja i financijskom položaju pravnih i fizičkih osoba koji su obveznici poreza na dobit. Sukladno podacima Registra godišnjih financijskih izvještaja o poslovanju tvrtki koje imaju središte na području Grada (Tablica 10.1.), gospodarski subjekti u djelatnosti trgovine generiraju 39% ukupno ostvarenih poslovnih prihoda u 2021. godini, a prema važnosti slijede građevinarstvo (16%), prerađivačka industrija (9%) te administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti (6%).

Tablica 10.1. Poslovni prihod, razlika poslovnih prihoda i rashoda, udio razlike poslovnih prihoda i rashoda u poslovnim prihodima u %, stopa promjene i struktura poslovnih prihoda u 2021. godinu u %

	Poslovni prihodi u 000 eura				Razlika poslovnih prihoda i rashoda u 000 eura			
	2019.	2021.	stopa promjene u %	struktura 2021. u %	2019.	2021.	2019. udio u posl. prih. u %	2021. udio u posl. prih. u %
Ukupno	3.789.614	3.727.719	-2	100	102.513	264.794	3	7
Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala	1.371.527	1.454.477	6	39	-4.379	75.845	-0	5
Građevinarstvo	557.981	583.098	5	16	34.646	27.988	6	5
Prerađivačka industrija	434.967	353.160	-19	9	24.399	15.644	6	4
Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	268.205	226.250	-16	6	9.848	13.379	4	6
Stručne, znan. i teh. djelatnosti	174.816	199.888	14	5	21.263	33.308	12	17
Prijevoz i skladištenje	163.562	174.692	7	5	-26.389	25.514	-16	15
Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	213.277	170.293	-20	5	2.360	16.802	1	10
Smještaj	114.116	65.522	-43	2	-20	10.174	-0	16
Djelatnosti pripreme i usluživanja hrane i pića	99.161	104.770	6	3	2.381	6.628	2	6
Informacije i komunikacije	81.596	94.590	16	3	16.188	17.120	20	18
Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gosp. otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	61.617	64.011	4	2	3.179	487	5	1
Poslovanje nekretninama	68.315	59.662	-13	2	1.348	4.760	2	8
Umjetnost, zabava i rekreacija	75.134	55.523	-26	1	4.694	-2.923	6	-5
Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	23.639	40.234	70	1	1.983	8.338	8	21
Ostalo	81.700	81.548	-0	2	11.013	11.731	13	14

*Redoslijed gospodarskih djelatnosti prema poslovnom prihodu u 2021. godini
Izvor: FINA

Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane ostvarila je 5% poslovnog prihoda Grada u 2021. godini, uz smanjenje od 20% u odnosu na 2019. godinu. Posebno veliko smanjenje zabilježila je djelatnost smještaja čiji je poslovni prihod u 2021. bio za 43% manji nego u 2019.

godini, istodobno djelatnost pripreme i usluživanja hrane i pića generirala je, i unatoč COVID-19 krizi, povećanje prihoda za 6%.

U 2019. godini gospodarstvo je ostvarilo udio razlike poslovnih prihoda i rashoda u poslovnim prihodima od 3%, a u 2021. godini, u uvjetima i racionalizacije troškova, od 7%.

Povećanje efikasnosti poslovanja obilježilo je i aktivnost djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane. I dok je registrirana razlika poslovnih prihoda i rashoda u djelatnosti u 2019. godini bila tek na razini od 1% ukupnog prihoda, u 2021. godini povećala se na 10%. Čak je i aktivnost smještaja, unatoč značajno padu poslovnih prihoda, povećala efikasnost mjerenu udjelom razlike poslovnog prihoda i rashoda u poslovnom prihodu s 0% u 2019. godini na 16% 2021. godini.

Unatoč relativno skromnom udjelu registriranog poslovno prihoda u ukupnom prihodu Grada koji ostvaruje djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane kao 'klasična' turistička aktivnost, valja naglasiti da je stvarna važnost turizma za ekonomska kretanja u gradu bitno veća. Odras je to činjenice da turizam u značajnoj mjeri pokreće gospodarsku aktivnost u djelatnostima kao što je trgovina, građevinarstvo, prijevoz, ali i poslovanje nekretninama, sport i zabavu, a neizravno i brojne druge djelatnosti uključujući prerađivačku industriju ili primjerice informacije i komunikacije. Jednako tako, analizirana gospodarska struktura ne uključuje ni gospodarsku aktivnost vezanu uz iznajmljivanje smještaja u domaćinstvima ili nekomercijalni smještaj koji u bitnoj mjeri određuju ukupnu turističku aktivnost na području grada (vidjeti Poglavlje 6.).

10.2. Uključenost stanovnika u turizam

Postojeću usmjerenost grada Splita na turizam i važnost sektora ocrtavaju i rezultati istraživanja Stavova lokalnog stanovništva o turizmu iz kojih proizlazi da oko 40% ispitanika u Splitu ostvaruje prihode od turizma, od čega za 10% stanovnika turizam predstavlja glavni izvor prihoda, a dopunski izvor za 29% (Tablica 10.2.).

Tablica 10.2. Turizam kao izvor prihoda kućanstava u Splitu, udio u % prema turističkim zonama Grada

	Grad Split	Zona			
		Središnji Split	Kupališni Split	Šire gradsko područje	Zeleno zaleđe
Glavni izvor prihoda	10,0	11,0	8,3	10,3	8,9
Dodatni izvor prihoda	28,8	30,9	34,2	27,2	18,1
Nemamo prihoda od turizma	61,1	58,1	57,5	62,5	73,0
UKUPNO	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Izvor: Grad Split - Stavovi lokalnog stanovništva o turizmu, Institut za turizam 2022.

Ispitanici u zonama 'Kupališni Split' (43%) i 'Središnji Split' (42%) blago su više od ostalih usmjereni na turizam i to posebice kao dodatne djelatnosti. Stanovnici zone 'Zeleno zaleđe' (27%) za sada su najmanje orijentirani na turističku aktivnost.

10.3. Stavovi stanovnika o poželjnom smjeru gospodarskog razvoja

Unatoč relativno velikom udjelu stanovnika koji izravno ili neizravno ostvaruju prihode od turizma, prema rezultatima istraživanja Stavovi lokalnog stanovništva o turizmu značajna većina ispitanika (61%) smatra da se splitsko gospodarstvo u budućnosti treba fokusirati i na druge, ne-turističke djelatnosti, pri čemu tek 11% stanovnika smatra da turizam treba biti u središtu gospodarskog razvoja (Tablica 10.3.). Većina ispitanika u svim zonama Grada, bez obzira na postojeću razinu usmjerenosti zone na turizam, podržava okretanje gospodarstva od turizma prema drugim gospodarskim aktivnostima. Zagovornici zaokreta u najvećoj su mjeri ispitanici 'Šireg gradskog područja' (67%), ali i do sada izrazito turistificiranog 'Središnjeg Splita' (66%). Iako postoji značajna

razlika u stavovima, odnosno u razini podrške zaokretu splitskog gospodarstva od turizma prema drugim aktivnostima među ispitanicima koji imaju prihode od turizma (51%) i snažnijeg stava onih koji ne ostvaruju prihode u turizmu (68%), u obje je skupine udio zagovornika zaokreta višestruko veći od onih koji favoriziraju daljnje fokusiranje Splita na turizam.

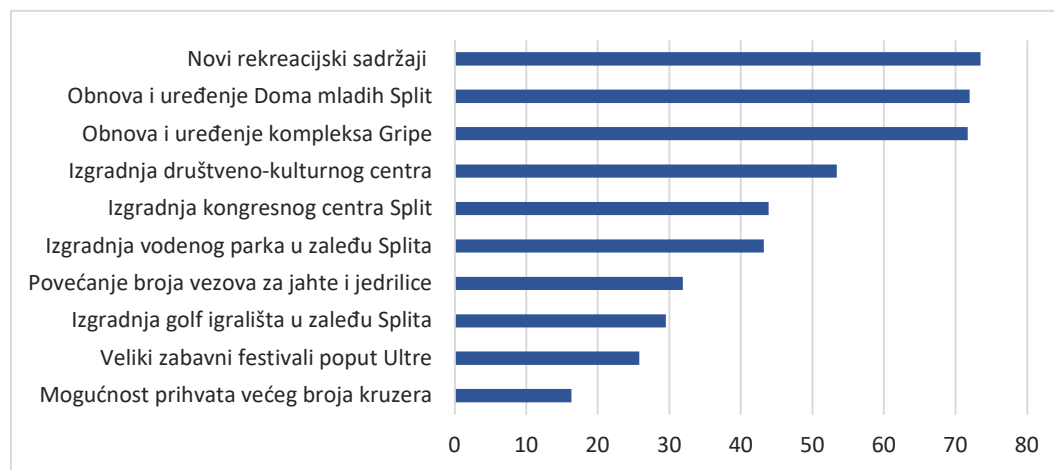
Tablica 10.3. Poželjni smjer gospodarskog razvoja Splita (%)

	Grad Split	Zona				Prihod od turizma	
		Uže središte	Kupališni Split	Šire gradsko područje	Zeleno zaleđe	Imamo prihode od turizma	Nemamo prihode od turizma
1 U najvećoj mogućoj mjeri fokus na turizam	5,5	6,7	6,3	1,4	7,1	8,5	3,6
2	5,1	2,7	5,7	7,1	8,9	8,8	2,8
3	28,0	24,9	34,4	24,3	35,9	31,4	25,9
4	23,8	25,1	22,9	25,2	18,4	23,8	23,7
5 U najvećoj mogućoj mjeri fokus na druge gospodarske aktivnosti	37,6	40,6	30,7	42,0	29,7	27,5	44,0
UKUPNO	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Izvor: Grad Split - Stavovi lokalnog stanovništva o turizmu, Institut za turizam 2022.

Kada se radi o smjeru daljnjeg razvoja turizma u gradu Splitu, ispitanici u najvećoj mjeri podržavaju razvoj onih turističkih sadržaja koji su ujedno u funkciji unapređenja standarda i kvalitete života lokalne zajednice (Slika 10.1.). To su sportsko-rekreacijski sadržaji, poput biciklističkih staza (74%) i obnove Sportskog centra Gripe (72%), te nadalje multifunkcionalni društveni sadržaji kao Dom mladih (72%) i društveno-kulturni centar (53%). Najmanja je podrška za isključivo turizmu orijentirane, i inače kontroverzne, velike zabavne festivale (26%) i prihvata kruzera (16%).

Slika 10.1. Stavovi o aktivnostima s visokim prioritetom za turistički razvoj Splita

Izvor: Grad Split - Stavovi lokalnog stanovništva o turizmu, Institut za turizam 2022.

Stavovi ispitanika prema zonama i prema ostvarivanju prihoda od turizma bitno se ne razlikuju. Izuzetke predstavljaju viši interes u zoni 'Zelenog zaleđa' za izgradnju kongresnog centra i golf igrališta, odnosno viša sklonost uključenih u turizam ka izgradnji kongresnog centra, povećanju broja nautičkih vezova i organizaciji velikih festivala.

10.4. Sažetak i ocjena stanja

Pokazatelji održivosti

Pokazatelji održivosti/pritiska turizma na destinaciju	Poželjni/prihvatljivi standard	Aktualno stanje
Usmjerenost Grada na turizam iskazana kao udio djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane u poslovnom prihodu Grada	Ne definira se u ovoj fazi (poželjno pratiti trend); Teži se umjerenom usmjerenosti na turizam	Udio djelatnosti u 2021. na razini 5% poslovnog prihoda Grada. Usmjerenost realno viša (ako bi se obuhvatio obrt i smještaj u domaćinstvu) te značaj multiplikativnog faktora turizma
Ovisnost stanovnika o prihodima od turizma iskazana kao udio stanovnika za koje je turizam glavni ili dodatni izvor prihoda u ukupnom broju stanovnika	Ne definira se u ovoj fazi; (poželjno pratiti trend); Teži se umjerenom usmjerenosti na turizam	40% svih stanovnika ostvaruje prihode od turizma, od čega je turizam glavni izvor prihoda za 10% i dopunski za 29%

Pokazatelji smjera promjene

Pokazatelji smjera promjene	Poželjni/prihvatljivi standard	Aktualno stanje
Stavovi stanovnika		
Odnos turizma i ne-turističkih djelatnosti u gospodarskom razvoju Grada	Više od 50% stanovnika iskazuje stav	61% svih stanovnika zagovara fokus na ne-turističke djelatnosti, a svega 11% fokus na turizam
Visoko prioritetne razvojne aktivnosti	Više od 50% stanovnika iskazuje stav	50%+ stanovnika smatra visokim prioritetom razvoj sadržaja korisnih za lokalnu zajednicu i turizam (rekreacijski sadržaji, Dom mladih i Sportski centar Gripe, novi višenamjenski društveno-kulturni centar)

Prijetnje i ocjena stanja

Prijetnje	<ul style="list-style-type: none"> – Tržišni trendovi iz okruženja koji utječu na kretanje turističke aktivnosti; – Nepostojanje sustava monitoringa utjecaja turizma na lokalnu zajednicu: Izostaje sustavno praćenje značaja turizma za gospodarstvo.
Ocjena stanja	<ul style="list-style-type: none"> – Prihod djelatnosti izravno uključenih u turizam ne utječe dominantno na gospodarsku strukturu Grada, iako podatak ne ocrta utjecaj turizma zbog velikog udjela smještaja u domaćinstvu i važnosti obrta koji nisu obuhvaćeni prihodima tvrtki kao i strukture potrošnje turista koji kupuju širok spektar destinacijskih proizvoda (trgovina, zabava, kultura, prijevoz i sl.); – Visok udio stanovnika koji ostvaruju prihode od turizma, iako za samo 10% turizam predstavlja glavni izvor prihoda; – Stanovnici dominantno iskazuju preferenciju prema ujednačenom gospodarskom razvoju u kojem turizam neće biti temelj rasta.

11. Kritični faktori turističkog nosivog kapaciteta grada Splita

U prethodnim poglavljima prikazana je analiza utjecaja turizma na destinacijske sustave grada Splita, utemeljena na objektivnim, 'čvrstim' podacima te subjektivnoj percepciji stanovnika i turista i izvedena iz raskoraka standarda prihvatljive promjene, kako ih je definirao istraživački tim, i aktualnog stanja indikatora. U nastavku se integriraju utvrđena saznanja o 'kritičnim faktorima', uključujući 'uska grla' i 'ograničenja'⁴⁹, koji determiniraju turistički nosivi kapacitet Grada odnosno njegov održiv turistički razvoj:

Destinacijski sustavi grada Splita	Kritični faktor	Status
Institucionalni i strateški okvir upravljanja turizmom	Usko grlo: Neefikasnost sustava upravljanja održivim razvojem turizma	<ul style="list-style-type: none"> - Nepostojanje sustava monitoringa utjecaja turizma; - Nedostatak koordinacije nadležnih tijela i institucija u turizmu; - Nedostatak strateškog razvojnog plana održivog turizma.
Korištenje turističke atrakcijske osnove	Usko grlo: Izrazita koncentracija turistima namijenjenih sadržaja u zonama 'Središnji Split' i 'Kupališni Split'	<ul style="list-style-type: none"> - Koncentracija turistima namijenjenih sadržaja, uključujući npr. oko 70% ukupne restoranske i sl. ponude, dovodi do iritacije stanovnika uslijed istiskivanja sadržaja važnih za lokalnu zajednicu i uslijed percepcije gubitka duha Grada.
	Usko grlo: Prekomjerna koncentracija kupača na gradskim plažama	<ul style="list-style-type: none"> - Kupačima je raspoloživa je sub-standardna površina plažnog prostora od 1,2m²/osobi.
Ponuda komercijalnih i nekomercijalnih smještajnih kapaciteta	Usko grlo: Prekomjerni intenzitet ponude smještajnih kapaciteta u zonama 'Središnji Split' i 'Kupališni Split'	<ul style="list-style-type: none"> - Ukupna ponuda smještaja u Gradu procjenjuje se na 44,2 tisuće kreveta (2021.) što je za trećinu više od statistički registriranih kapaciteta. Visoki intenzitet ponude faktor je transformacije zone 'Središnji Split' te Slatina i Stobreča u 'Kupališnom Splitu' i prema percepciji stanovnika dovodi do smanjenja kvalitete života u Gradu.
Obilježja turističke potražnje	Usko grlo: Prekomjerni intenzitet stacionarne potražnje u zonama 'Središnji Split' i 'Kupališni Split' u vršnim danima turističke sezone	<ul style="list-style-type: none"> - Procjenjuje se da statistički registrirana noćenja u Gradu predstavljaju 35% od ukupno ostvarenih oko 5 milijuna (2021.). Visoki intenzitet potražnje faktor je transformacije zone 'Središnji Split' te Slatina i Stobreča u 'Kupališnom Splitu' i prema percepciji stanovnika dovodi do ljetne gužve koja umanjuje kvalitetu života u Gradu, ali je i jedan od razloga preseljenja iz centra.
Izgrađenost prostora i potencijal širenja turističkih sadržaja	Mogućnost daljnjeg rasta smještajnog kapaciteta	<ul style="list-style-type: none"> - Procjenjuje se potencijal izgradnje ukupno oko 14,8 tisuća novih stambenih jedinica na neizgrađenim građevinskim područjima naselja u svim zonama

⁴⁹ 'Uska grla' obuhvaćaju kritične faktore koje je moguće ublažiti ili riješiti kroz promjene u upravljanju, primjenom tehnologije, investicijama i sl. 'Ograničenja' se odnose na kritične faktore kojima se ne može lako upravljati, odnosno za koja je teško mijenjati prag nosivosti ili je cijena pomicanja praga previsoka.

Destinacijski sustavi grada Splita	Kritični faktor	Status
		<p>izuzev 'Središnjeg Splita', a koje mogu postati ugostiteljsko-turistički kapaciteti, pri čemu je moguće i daljnje povećanje građevinskog područja naselja u Slatinama i zoni 'Zeleno zaleđe'. Realna je mogućnost dodatne stambene izgradnje, a time i smještajnog kapaciteta, kroz rekonstrukciju postojećih građevina (u ovoj studiji nije procjenjivana). Istovremeno stanovnici smatraju pretvaranje stanova u turističke apartmane smanjuje kvalitetu života u Gradu.</p>
<p>Komunalna i prometna infrastruktura</p>	<p>Usko grlo: Ograničene mogućnosti povećanja površina plaža</p> <p>Uska grla:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ugrožena sposobnost zbrinjavanja otpadom - Ugrožena sposobnost opskrbe vodom - Ugrožena sposobnost prihvata i pročišćavanja otpadne vode - Nesigurnost električne mreže - Prekomjerna razina buke uz glavne gradske prometnice i na lokacijama intenzivnijeg boravka turista - Nedovoljna prometna protočnost glavnih gradskih ulica, u Gradskoj luci i okolnim pristupnim ulicama - Nedovoljna parkirna mjesta 	<ul style="list-style-type: none"> - Mogućnost povećanja plažnog prostora ograničena je na preoblikovanje obalne linije uređenih plaža. - Srednjoročno ugrožena sposobnost zbrinjavanja otpada uslijed ograničenog kapaciteta odlagališta Karepovac i nespremnosti za rad ŽCGO Lećevica; - Županijska vodoopskrbna infrastruktura ne podnosi nagla povećanje broja korisnika; - Županijska kanalizacijska infrastruktura ne podnosi nagla povećanje broja korisnika; - Nesigurnost električne mreže pri vršnom opterećenju radi starosti; - Iako ne postoje recentnija mjerenja buke na navedenim lokacijama, moguće je očekivati razine više od zakonski dozvoljenih, čemu u prilog govore stavovi turizmu najviše izloženih stanovnika 'Središnjeg' i 'Kupališnog Splita' za koje je buka faktor iritacije, a i jedan od razloga preseljenja iz centra; - Slaba prometna protočnost u i oko Gradske luke, pri čemu stanovnici ljetne prometne gužve općenito doživljavaju kao faktor iritacije te je promet u mjestu najlošije ocjenjen element turističke ponude od strane turista; - Pronalaženje parkirnog mjesta najviši je faktor iritacije stanovnika.
<p>Stanovništvo i zaposlenost</p>	<p>Usko grlo: Istiskanje/premještane stanovništva</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Iseljavanja stanovnika je prema njihovim uvjerenjima potaknuto izravnim utjecajima turizma kao što su buka ili gužva, ali i neizravnim kao što su rast cijena nekretnina, najma stanova i troškova života. Stanovnici ne vide daljnji rast turizma kao faktor više kvalitete života u budućnosti.

Analizom je prepoznat cijeli niz 'uskih grla' gdje se temeljem, objektivnih 'čvrstih' podataka i stavova stanovnika te pretpostavljenih standarda prihvatljive promjene od strane istraživačkog tima ukazuje na aspekte dosegnutog turističkog nosivog kapaciteta grada Splita. Ovdje valja istaknuti da stavovi turista niti u jednom aspektu, izuzev nezadovoljstva prometom u mjestu, ne ukazuju na kritične faktore nosivog kapaciteta grada Splita iz njihove perspektive.

12. Sljedeći koraci

Iz rezultata provedene analize turističkog nosivog kapaciteta grada Splita proizlazi da se ključne korektivne mjere rješavanja prepoznatih 'uskih grla', s izuzetkom kapitalnih intervencija u sferi komunalne i prometne infrastrukture, odnose prije svega na mjere destinacijskog menadžmenta usmjerene na organizaciju, dimenzioniranje i prostornu alokaciju destinacijskog lanca vrijednosti (smještajni i ugostiteljski kapaciteti, kultura, zabava) te na kontinuirani monitoring turističke aktivnosti. U tom kontekstu u neposrednom predstojećem razdoblju potrebno je poduzeti sljedeće paralelne korake:

- **Usuglašavanje Studije turističkog nosivog kapaciteta grada Splita i izrada akcijskog plana:** Studija turističkog nosivog kapaciteta Grada predstavlja ekspertnu ocjenu ključnih odrednica turističke nosivosti grada Splita. Njezina transformacija u operativni dokument upravljanja turističkim nosivim kapacitetom Grada Splita pretpostavlja proces valorizacije ključnih nalaza Studije iz perspektive 'lokalne' zajednice odnosno ključnih dionika dugoročno održivog razvoja Grada. Proces valorizacije nalaže ocjenu pokazatelja turističke nosivosti na temelju standarda koji specifično odražavaju dugoročne razvojne interese stanovnika, turističkog gospodarstva, gradske uprave i gradskih poduzeća, ali i institucija nadležnih za zaštitu prirodne i kulturne baštine te neprofitnih organizacija uključenih u destinacijski lanac vrijednosti. Kombinacija ekspertnih ocjena turističke nosivosti s rezultatima tog provedenog konzultativnog procesa osnovica su za izradu integriranog i operativnog akcijskog plana upravljanja turističkom nosivosti grada Splita koji će, povezujući dugoročne razvojne interese i obveze svih dionika, imati utemeljenje u definiranim aktivnostima, razdoblju realizacije, odgovornim institucijama te potrebnim resursima, ali i prepoznatim rizicima te pokazateljima provedbe.
- **Organizacija informacijske osnove:** Učinkovito upravljanje turističkim nosivim kapacitetom grada Splita, kao važnim elementom javne politike upravljanja turističkom destinacijom, podrazumijeva uspostavu sustava monitoringa utjecaja turizma na Grad, odnosno mogućnost kontinuiranog praćenja učinaka mjera turističke politike na temelju činjeničnih podataka (*evidence based*). Polazeći od analitičke podloge ovog dokumenta, takva informacijska osnovica treba obuhvatiti set 'čvrstih' podataka kao i rezultate istraživanja percepcije stanovnika i turista pokrivajući domene prostorno-okolišnih, socio-kulturnih i gospodarskih utjecaja turizma na grad Split (vidjeti Poglavlja 3-10). Organizacija informacijske osnove podrazumijeva: uspostavu projektnog tima; definiranje metodološkog okvira i arhitekture sustava (odabir podataka, izvora, metoda prikupljanja, načina 'eksportiranja' podataka); definiranje tehničkih pretpostavki i načina diseminacije podataka; podizanje razine znanja i vještina korisnika uključenih u njegovo funkcioniranje. Informacijsku osnovicu nužno je uskladiti s financijskim i radnim mogućnostima te realnim informacijskim potrebama.
- **Unapređenje koordinacije nadležnih tijela i institucija u turizmu:** Polazeći od činjenice da je upravljanje turističkom destinacijom u uvjetima postojećeg institucionalnog okruženja nužno podijeljeno između upravnih odjela regionalne i lokalne samouprave te sustava turističkih zajednica, nužno je sagledati načine koordinacije raspoloživih službi u cilju uspostave funkcije monitoringa turističkog nosivog kapaciteta grada Splita. U tom smislu, potrebno je ponajprije alocirati odgovornosti za: održavanje informacijskog sustava; prikupljanje 'čvrstih' podataka; provođenje istraživanja stavova stanovnika i turista o turizmu; analizu podataka; pripremu izvještaja i diseminaciju podataka; praćenje trendova i primjera iz prakse vezanih za destinacijski menadžment; pripremu prijedloga korektivnih mjera; upravljanje turističkim nosivim kapacitetom grada Splita.

Navedene aktivnosti mogu se smatrati preduvjetima uspostave učinkovite funkcije praćenja turističkog nosivog kapaciteta grada Splita te im je u tom smislu važno pristupiti u najkraćem roku.

PRILOG 1

**Stavovi i potrošnja turista u Hrvatskoj
TOMAS Hrvatska 2019**

**Obilježja turističke potražnje u
Splitsko dalmatinskoj županiji prema klasterima**
Institut za turizam, 2020.

D1.

DOB TURISTA PREMA KLASTERIMA U SDŽ

(%)

Dob turista (godine)	Ukupno	Grad Split	Splitska rivijera	Makarska rivijera	Otok Brač	Otok Vis	Otok Hvar	Dalmatinska zagora
Do 29	19,5	34,7	17,1	12,0	18,5	22,8	30,5	24,4
30 do 49	53,2	36,7	48,0	63,5	60,8	38,5	53,4	62,5
50 i više	27,3	28,6	34,9	24,5	20,8	38,7	16,1	13,1
UKUPNO	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

D2.

DOB TURISTA PREMA KLASTERIMA U SDŽ

(%)

Dob turista (godine)	Ukupno	Grad Split	Splitska rivijera	Makarska rivijera	Otok Brač	Otok Vis	Otok Hvar	Dalmatinska zagora
Do 25	11,5	23,7	13,7	4,4	10,6	15,4	11,4	10,4
26 do 35	23,8	28,1	15,8	25,8	22,7	21,7	36,7	30,6
36 do 45	30,1	14,7	26,1	39,9	36,3	16,4	27,5	39,3
46 do 55	18,6	14,4	24,7	14,9	19,8	21,3	18,7	12,2
56 i više	15,9	19,0	19,7	15,1	10,7	25,1	5,6	7,5
UKUPNO	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Prosječna starost	41,7	39,2	43,7	42,4	40,6	42,4	37,5	38,2

(aritmetička sredina)

D3.

GENERACIJSKE SKUPINE* TURISTA PREMA KLASTERIMA U SDŽ

(%)

Generacijska skupina (prema godini rođenja)	Ukupno	Grad Split	Splitska rivijera	Makarska rivijera	Otok Brač	Otok Vis	Otok Hvar	Dalmatinska zagora
Generacija Z (1996. i kasnije)	8,1	15,7	10,9	2,6	6,4	9,2	9,0	5,7
Generacija Y (1981. - 1995.)	35,8	40,1	23,5	41,0	36,2	31,9	49,3	46,3
Generacija X (1961. - 1980.)	43,3	27,8	50,3	44,5	48,6	46,0	36,4	42,2
Baby boomers (1943. - 1960.)	12,4	16,0	15,1	11,6	8,8	12,9	4,9	5,5
Golden age* (prije 1943.)	0,3	0,4	0,3	0,4	0,0	0,0	0,3	0,3
UKUPNO	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

* Prema Nordin S. (2005) Tourism of Tomorrow - Travel Trends and Forces of Change. ETOUR - European Tourism Research Institute. Ostersund

D4.
STUPANJ OBRAZOVANJA PREMA KLASTERIMA U SDŽ (%)

Završena škola	Ukupno	Grad Split	Splitska rivijera	Makarska rivijera	Otok Brač	Otok Vis	Otok Hvar	Dalmatinska zagora
Srednja škola ili niže	26,4	16,4	29,0	31,3	26,0	27,2	12,4	50,4
Viša škola	36,3	31,7	36,5	41,8	26,9	33,6	33,0	23,1
Fakultet i više	37,3	52,0	34,5	26,9	47,1	39,2	54,6	26,4
UKUPNO	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

D5.
MJESEČNA PRIMANJA KUĆANSTVA PREMA KLASTERIMA U SDŽ (%)

Mjesečna primanja kućanstva	Ukupno	Grad Split	Splitska rivijera	Makarska rivijera	Otok Brač	Otok Vis	Otok Hvar	Dalmatinska zagora
Do 500 eura	1,6	3,1	1,7	0,9	1,7	0,0	2,8	0,6
501 do 1.000 eura	7,0	7,2	11,1	5,2	5,3	6,0	5,3	16,5
1.001 do 1.500 eura	9,0	11,5	8,9	9,2	1,7	15,3	10,3	22,5
1.501 do 2.000 eura	14,7	13,9	17,6	16,1	13,9	8,8	3,1	24,4
2.001 do 2.500 eura	17,0	13,3	7,5	24,6	10,0	7,1	19,1	14,8
2.501 do 3.000 eura	16,2	8,7	13,9	18,3	16,8	7,6	21,6	3,9
3.001 do 3.500 eura	9,6	8,0	11,6	9,6	5,4	13,2	9,9	3,3
3.501 do 4.000 eura	8,6	8,5	10,0	5,5	12,6	22,2	13,9	3,1
4.001 do 5.000 eura	6,0	4,8	5,6	5,1	16,1	13,6	3,6	3,2
5.001 euro i više	10,4	20,9	12,0	5,5	16,6	6,3	10,5	7,6
UKUPNO	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

D6.
PRATNJA NA PUTOVANJU PREMA KLASTERIMA U SDŽ (%)

Pratnja na putovanju	Ukupno	Grad Split	Splitska rivijera	Makarska rivijera	Otok Brač	Otok Vis	Otok Hvar	Dalmatinska zagora
Sam(a)	6,6	15,7	5,5	5,1	2,2	8,1	4,7	8,3
Samo s partnerom	36,7	39,3	28,2	40,5	34,1	58,5	44,0	48,3
S članovima obitelji	46,4	27,6	60,0	43,6	58,3	26,7	35,9	33,9
S prijateljima (poznanicima)	10,3	17,5	6,3	10,7	5,4	6,8	15,3	9,5
UKUPNO	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

D9.

GLAVNI MOTIVI ODMORIŠNIH PUTOVANJA* PREMA KLASTERIMA U SDŽ

(%)

Motivi	Ukupno	Grad Split	Splitska rivijera	Makarska rivijera	Otok Brač	Otok Vis	Otok Hvar	Dalmatinska zagora
More	70,3	39,7	84,4	74,4	70,7	75,4	56,0	48,1
Priroda	10,5	9,1	7,3	13,6	8,1	8,8	13,1	21,2
Touring, sightseeing	9,5	27,8	5,1	4,7	8,8	11,6	12,0	26,9
Gradovi (city break)	2,9	9,8	1,7	1,6	1,6	0,0	3,4	0,9
Zabava i festivali	1,6	1,3	0,0	1,0	2,5	0,0	9,2	0,0
Kultura i umjetnost	1,0	4,0	0,6	0,4	0,3	0,0	0,8	0,0
Cikloturizam, mountain biking	0,7	0,3	0,0	2,0	0,0	0,0	0,1	0,0
Gastronomija (uživanje u jelu i piću)	0,6	1,1	0,0	0,9	0,0	0,0	1,4	1,4
Manifestacije i događanja	0,5	1,2	0,2	0,2	0,0	0,0	2,0	1,1
Ostali sportovi i rekreacija	0,4	1,9	0,2	0,0	1,2	0,0	0,0	0,3
Wellness, toplice	0,4	0,2	0,1	0,4	2,4	0,0	0,0	0,0
Sela, ruralno područje	0,3	0,1	0,2	0,3	0,5	1,6	0,4	0,0
Planinarenje, hodanje	0,1	0,3	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Nešto drugo	1,2	3,2	0,3	0,5	4,0	2,6	1,5	0,0
UKUPNO	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Napomena: Odnosi se samo na turiste koji su naveli *Odmor* kao glavni razlog putovanja

D24.

DULJINA BORAVKA U TURISTIČKOM MJESTU PREMA KLASTERIMA U SDŽ

(%)

Broj noćenja u mjestu	Ukupno	Grad Split	Splitska rivijera	Makarska rivijera	Otok Brač	Otok Vis	Otok Hvar	Dalmatinska zagora
1 do 3	17,0	47,9	10,6	5,1	18,1	14,8	26,3	53,3
4 do 7	50,0	36,8	42,7	62,7	55,0	31,7	50,3	17,7
8 do 10	18,5	7,1	23,4	23,1	10,7	28,9	11,1	12,9
11 do 14	11,0	5,4	17,5	7,9	12,4	19,4	7,2	16,1
15 do 21	2,8	2,6	4,3	1,1	2,4	3,1	5,1	0,1
22 do 28	0,2	0,2	0,6	0,1	0,0	0,6	0,0	0,0
29 i više	0,5	0,0	0,9	0,1	1,4	1,5	0,0	0,0
UKUPNO	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
								(aritmetička sredina)
Prosječan broj noćenja u mjestu	7,3	4,8	8,7	7,4	7,5	8,4	6,5	5,3

D32.

VJEROJATNOST PREPORUKE MJESTA PRIJATELJIMA, RODBINI ILI KOLEGAMA PREMA KLASTERIMA U SDŽ (%)

	Ukupno	Grad Split	Splitska rivijera	Makarska rivijera	Otok Brač	Otok Vis	Otok Hvar	Dalmatinska zagora
Nije vjerojatno da ću preporučiti*	6,3	2,5	10,9	4,7	6,7	0,0	3,9	6,8
Vjerojatno ću preporučiti**	27,4	24,3	22,3	35,7	25,2	19,2	22,2	17,1
Jako je vjerojatno da ću preporučiti***	66,3	73,3	66,8	59,6	68,1	80,8	73,9	76,1
UKUPNO	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

*Zbroj postotaka za ocjene od 0 do 5 na skali od 0 (malo vjerojatno) do 10 (jako vjerojatno).

**Zbroj postotaka za ocjene od 6 do 8 na skali od 0 (malo vjerojatno) do 10 (jako vjerojatno).

***Zbroj postotaka za ocjene 9 i 10 na skali od 0 (malo vjerojatno) do 10 (jako vjerojatno).

D31.

SMETNJE TIJEKOM BORAVKA* U DESTINACIJI PREMA KLASTERIMA U SDŽ (%)

Smetnje	Ukupno	Grad Split	Splitska rivijera	Makarska rivijera	Otok Brač	Otok Vis	Otok Hvar	Dalmatinska zagora
Gužva na ulicama, trgovima, šetnicama, atrakcijama i sl.	8,7	12,5	11,2	5,3	6,0	5,9	8,3	19,7
Gužva na kupališnom prostoru (preveliki broj kupača)	10,1	9,8	12,4	8,0	8,3	3,7	12,5	15,4
Buka koja remeti komfor vašeg smještaja (odmor, spavanje)	9,4	7,9	0,0	6,6	7,1	5,5	7,9	5,6
Neprimjereno odloženo smeće	11,8	9,6	19,2	5,9	11,8	20,5	12,4	13,4
Nemogućnost razdvajanja otpada	12,0	10,4	16,0	9,6	10,5	17,5	10,2	16,3
Neugodni mirisi (iz kontejnera i kanti za smeće)	13,1	15,8	21,7	5,5	15,0	15,4	5,7	23,0
Nešto drugo	0,9	0,8	0,4	0,6	0,6	1,2	4,2	0,0

* Prikazan je postotak ispitanika koji su zasmetani (donekle ili jako) pojedinim elementom

D29.

STUPANJ ZADOVOLJSTVA ELEMENTIMA TURISTIČKE PONUDE MJESTA PREMA KLASTERIMA U SDŽ

(%)

Rank	Elementi ponude	Ukupno	Grad Split	Splitska rivijera	Makarska rivijera	Otok Brač	Otok Vis	Otok Hvar	Dalmatinska zagora
1.	Ljepota prirode i krajolika	83,9	84,2	83,6	87,6	74,6	97,9	79,8	63,0
2.	Ljepota mjesta	83,3	84,2	80,9	87,1	77,6	92,6	78,9	87,2
3.	Atmosfera, ugođaj	78,6	85,0	70,6	84,8	71,6	91,9	73,3	91,6
4.	Gostoljubivost lokalnog stanovništva	75,2	78,4	73,8	76,8	69,1	69,0	75,9	64,0
5.	Uređenost mjesta	74,6	74,4	70,2	83,2	67,7	76,4	63,0	47,3
6.	Osobna sigurnost	74,3	70,4	71,7	85,2	62,1	49,8	65,5	47,5
7.	Čistoća plaža	71,3	71,5	64,7	76,4	72,0	76,3	71,6	72,7
8.	Smještajni objekt	70,6	81,3	65,4	72,1	64,2	75,4	68,3	67,0
9.	Mogućnosti kvalitetnog kretanja pješice u destinaciji	69,2	72,2	70,8	67,2	64,2	87,9	70,5	51,9
10.	Besplatni internet u destinaciji	67,1	78,7	64,7	63,2	74,3	73,2	58,0	87,0
11.	Ekološka očuvanost prostora	65,9	68,2	52,8	81,7	54,5	71,5	54,3	37,5
12.	Pješačke staze	65,0	67,0	68,3	64,3	61,3	81,4	53,3	65,1
13.	Informacije u destinaciji	64,8	77,6	66,1	60,4	63,8	70,3	56,6	57,4
14.	Prometna dostupnost destinacije	64,6	63,1	65,0	73,4	52,6	53,0	48,0	41,7
15.	Prilagođenost destinacije djeci	63,5	67,3	61,3	66,0	62,0	55,4	58,0	69,3
16.	Opremljenost, uređenost plaža	62,7	65,2	62,9	65,1	61,1	75,8	51,1	44,7
17.	Gastronomska ponuda u mjestu	61,4	64,5	58,8	67,0	50,8	49,9	57,7	34,9
18.	Ponuda organiziranih izleta u okolicu	61,2	68,5	61,0	59,2	65,3	51,4	60,1	23,7
19.	Označavanje znamenitosti	59,9	74,7	61,3	52,6	56,9	73,1	48,5	49,1
20.	Zabava, noćni život	58,5	68,2	68,2	47,9	47,0	63,1	49,8	34,7
21.	Biciklističke rute i staze	56,7	61,4	59,2	56,4	42,2	62,1	45,0	54,5
22.	Kultura i umjetnost	55,2	72,5	66,0	42,8	45,1	48,7	48,3	48,4
23.	Sportski sadržaji	55,1	60,3	61,4	50,7	59,9	46,8	41,7	37,7
24.	Informacije, edukacija u zaštićenim prirodnim područjima	54,0	67,4	53,0	54,8	46,9	42,8	38,5	37,6
25.	Događanja i manifestacije	53,0	65,0	63,7	44,4	55,3	49,6	43,3	25,8
26.	Prilagođenost destinacije osobama s posebnim potrebama	51,6	62,6	52,3	51,4	44,1	37,6	34,3	38,7
27.	Mogućnost za kupnju	50,0	61,3	58,1	43,7	40,7	53,6	34,6	41,6
28.	Lokalni javni prijevoz	47,9	54,8	47,4	51,3	40,5	33,1	33,0	41,0
29.	Promet u mjestu	43,3	46,9	49,6	39,2	43,7	32,4	35,8	16,4
30.	UKUPNI BORAVAK	79,6	85,1	74,7	82,7	72,9	91,6	80,4	66,4

* Rang prema zbroju postotaka za ocjene 6 i 7 na skali od 1 (jako loše) do 7 (odlično).

Stupanj zadovoljstva: Vrlo visok Visok Srednji Nizak Vrlo nizak

PRILOG 2

Stavovi lokalnog stanovništva o turizmu

TZ Grada Splita / Institut za turizam, 2022.

[Company name]

STUDIJA TURISTIČKOG NOSIVOG KAPACITETA GRADA SPLITA

Zagreb, prosinac 2022.

Projekt:	Studija turističkog nosivog kapaciteta grada Splita
Naručitelj:	Turistička zajednica grada Splita
Izvršitelj:	Institut za turizam, Zagreb
Voditelj projekta:	dr.sc. Neven Ivandić
Autori:	dr. sc. Ivo Beroš dr. sc. Hrvoje Carić dr. sc. Neven Ivandić dr. sc. Ivan Sever mr. sc. Neda Telišman-Košuta
Dokument:	Stavovi lokalnog stanovništva o turizmu
Mjesto i datum:	Zagreb, prosinac 2022. godine

SADRŽAJ

Sažetak	3
1. Ciljevi i metodologija istraživanja	4
2. Demografska obilježja ispitanika	5
3. Kritični faktori turističkog razvoja Splita	5
4. Usmjerenost na turizam kao izvor prihoda u Splitu	6
5. Stavovi o utjecaju turizma na kvalitetu života u Splitu	7
6. Stavovi o utjecaju turizma na izgled i karakter Splita	15
7. Stavovi o daljnjem razvoju turizma u Splitu	19

SAŽETAK

Ciljevi i metodologija istraživanja

- ▶ Glavni ciljevi istraživanja su (1) sagledati percepciju lokalne zajednice o utjecajima turizma na Split te (2) utvrditi njihova mišljenja o daljnjem turističkom razvoju Grada. Istraživanje je provedeno na stratificiranom slučajnom uzorku od 385 ispitanika te je korištena metoda osobnog telefonskog intervjua (CATI) uz strukturirani upitnik. Istraživanje je provela agencija Ipsos tijekom lipnja 2022. godine.

Rezultati istraživanja

- ▶ Iako se iz slika turistima ispunjene povijesne jezgre tijekom ljetnih mjeseci ili iz vijesti o rekordnom rastu turističkih noćenja može činiti drugačije, Split nije dominantno turizmu okrenut Grad, niti to želi biti:
 - Oko 40% ispitanika ostvaruje prihode od turizma, pri čemu je turizam glavni izvor prihoda za svega 10%, a dopunski za 29% ispitanika;
 - Značajna većina ispitanika (61%) smatra da se splitsko gospodarstvo u budućnosti treba fokusirati na ne-turističke djelatnosti;
 - Stavovi o utjecaju daljnjeg rasta turizma na kvalitetu života u Splitu su podijeljeni, iako veći udio ispitanika (40%) misli da bi tada život bio lošiji;
 - U odgovorima na niz pitanja o utjecajima turizma, ispitanici su među ponuđenim ocjenama na skali od 1 do 5, u značajnom omjeru (25%-40%) zaokruživali ocjenu 3, što se može tumačiti kao nemogućnost opredjeljenja te nepostojanje čvrstog stava uslijed nedovoljno osobnog iskustva s turizmom ili ne razmišljanja o utjecajima turizma, odnosno kao stav da turizam nema značajan efekt na promatranu pojavu.
- ▶ Ispitanici prepoznaju ekonomske koristi od turizma, iako udjeli afirmativnih stavova o turizmu ne odražavaju čvrsta uvjerenja lokalne zajednice u cjelini:
 - Polovica ispitanika (53%) smatra da je život u Splitu bolji zbog turizma;
 - Najveći udio ispitanika (45%) smatra da Split postaje ljepši grad uslijed turističkog razvoja;
 - Gotovo polovica ispitanika (47%) podržava produljenje turističke sezone i mogućnost ostvarenja zarade od turizma kroz cijelu godinu;

Rezultati istraživanja (nastavak)

- ▶ Ispitanici povezuju turizam s nizom pojava koje ugrožavaju kvalitetu života lokalnog stanovništva u Splitu:
 - Najjači faktori iritacije tijekom turističke sezone su nedostatak parkiranja (92%), gužve u prometu (91%) i neprimjerno odloženo smeće (90%). Slijede neugodni mirisi (81%), neprimjerno ponašanje turista (80%), gužva na ulicama (70%) i buka (70%);
 - Većina ispitanika smatra da je uslijed turističkog razvoja došlo do porasta troškova života, a posebno nekretnina (89%) i najma stanova (85%).
 - Većina ispitanika (57%) smatra da se pretvaranje stanova u turističke apartmane negativno odražava na kvalitetu života;
 - Gotovo dvije-trećine ispitanika (64%) doživljava ljetne gužve kao negativno iskustvo;
 - Značajan udio ispitanika smatra da javni sadržaji za lokalno stanovništvo, poput vrtića, tržnica i sl. (45%), kao i javni prostori, poput Rive, ulica, trgova i sl. (34%), postaju manje dostupni lokalnoj zajednici zbog turizma;
 - Ukoliko su u mogućnosti značajan udio ispitanika često izbjegava lokacije-turističke atrakcije, poput gradskih plaža (51%), povijesne jezgre (41%) i Rive (34%), tijekom turističke sezone;
 - Kao glavne razloge preseljenja iz centra navode se s turizmom povezani neprikladnost susjedstva uslijed buke i gužve (35%), mogućnost zarade od prodaje ili najma nekretnina (30%) te povećane troškove života (19%);
 - Gotovo polovica ispitanika (49%) smatra da je Split izgubio svoj karakter i autentičnost u proteklih deset godina.
- ▶ Analiza ukazuje da su kritični faktori utjecaja turizma na kvalitetu života u Splitu: izgled Grada, apartmanizacija, gužve i buka, duh Grada i dostupnost sadržaja važnih stanovnicima.
- ▶ U opredjeljenjima vezanim za budući razvoj turizma u Splitu ispitanici naglašavaju odgovornost prema lokalnoj zajednici:
 - Pri upravljanju turizmom, većina ispitanika (66%) opredijelilo se za zaštitu okoliša i očuvanje duha mjesta kao prioritetima nad ekonomskim rastom;
 - Projekti razvoja turizma s najvišom podrškom su uređenje biciklističkih staza (74%), Sportski centar Gripe (72%) i Dom mladih (72%). Najmanja je podrška velikim zabavnim festivalima (26%) i razvoju kruzinga (16%).

1. CILJEVI I METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Istraživanje Stavovi lokalnog stanovništva o turizmu dizajnirano je i provedeno za potrebe izrade Studije turističkog nosivog kapaciteta grada Splita s glavnim ciljevima: 1) sagledavanja percepcije lokalne zajednice o utjecajima turizma na Grad, te 2) propitivanja njihovih mišljenja o daljnjem razvoju turizma u Gradu.

Istraživanje je provedeno među stanovnicima grada Splita u dobi od 18 do 75 godina na stratificiranom slučajnom uzorku od ukupno 385 ispitanika. Uzorak je strukturiran prema turističkim zonama definiranim za potrebe ovog projekta:

Tablica 1.1. Veličina uzorka prema turističkim zonama

Turistička zona	Gradski kotari i mjesni odbori	Veličina uzorka
Uže središte Splita	Grad, Lučac-Manuš, Bačvice, Meje, Varoš	174
Kupališni Split	Mertojak, Trstenik, Žnjan, Stobreč, Slatine	69
Šire gradsko područje	Blatine-Škrabe, Bol, Brda, Gripe, Kman, Kocunar, Lokve, Lovret, Mejaši, Neslanovac, Plokite, Pujanke, Ravne Njive, Sirobuja, Spinut, Split 3, Sućidar, Šine, Visoka	88
Zeleno zaleđe	Donje Sitno, Gornje Sitno, Kamen, Srinjine, Žrnovnica	54
Grad Split		385

Podaci su prikupljeni metodom osobnog, telefonskog intervjua (CATI) koristeći strukturirani upitnik. Sadržajem upitnika obuhvaćene su sljedeće teme:

- Usmjerenost ispitanika na turizam kao izvor prihoda;
- Stavovi o utjecaju turizma na kvalitetu života u Splitu;
- Stavovi o utjecaju turizma na izgled i karakter Splita;
- Stavovi o daljnjem razvoju turizma u Splitu.

Istraživanje je provela agencija Ipsos u lipnju 2022. godine.

Podaci su analizirani koristeći deskriptivnu statistiku i regresijsku analizu.

Analiza percepcije učinaka turizma na kvalitetu života

Kritični faktori utjecaja turističkog razvoja grada Splita na kvalitetu života lokalnog stanovništva utvrđeni su na temelju procjene granične vrijednosti (engl. *threshold*) iznad koje se učinci mogu smatrati neprihvatljivima, upućujući na osjetljivost stavova lokalne zajednice na vrijednost pojedinog indikatora. Za određivanje granične vrijednosti iznad koje se pojedino obilježje odnosno učinak turizma može smatrati kritičnim faktorom korišten je kriterij statističke značajnosti: ukoliko percepcija pojedinog obilježja statistički značajno utječe na percepciju kvalitete života uslijed turističkog razvoja, obilježje je smatrano kritičnim faktorom.

Kako bi se identificirala relativna važnost pojedinog kritičnog faktora primijenjen je kriterij udjela varijabilnosti u zavisnoj varijabli od interesa, odnosno u percepciji kvalitete života, objašnjen percepcijom pojedinog učinka turizma. Ukoliko je zadovoljena pretpostavka homogenih standardnih devijacija vrijednosti različitih obilježja, za usporedbu relativne važnosti varijabli u nekim je slučajevima moguće primijeniti standardizirane regresijske koeficijente, umjesto analize udjela objašnjene varijabilnosti zavisne varijable. U analizi je korišten model višestruke linearne ili logističke regresije, kako bi se što bolje obuhvatio utjecaj različitih učinaka turizma, uzimajući u obzir i potencijalni efekt obilježja koja nisu od primarnog interesa (spola, dobi, razine edukacije i ostvarivanja prihoda od turizma, koje su uključene u model kao kontrolne varijable). S ciljem izbjegavanja multikolinearnosti u regresijskom modelu neka obilježja su grupirana korištenjem eksploratorne faktorske analize (ukoliko se radi o tkzv. reflektivnim indikatorima) ili izračunom sumarnog indeksa (ukoliko se radi o tkzv. formativnim indikatorima).

2. DEMOGRAFSKA OBILJEŽJA ISPITANIKA

Spol

U istraživanju je sudjelovalo 208 (54%) žena i 177 (46%) muškaraca. Udio žena i muškaraca je podjednak u svim turističkim zonama Splita s izuzetkom 'Šireg gradskog područja' gdje su žene značajno više zastupljene (70%) u odnosu na muškarce (30%).

Dob

Različite dobne skupine u podjednakoj su mjeri zastupljene u istraživanju.

Tablica 2.1. Struktura uzorka prema dobi (%)

Dobna skupina	Grad Split						UKUPNO
	18-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70+	
	15,8	17,2	17,7	18,7	14,2	16,4	100,0

U odnosu na zastupljenost dobnih skupina prema turističkim zonama Grada, u 'Užem središtu' značajno je niži udio najmlađih ispitanika (18-29), dok su ovdje najviše prisutni stariji (50+) ispitanici. Suprotno tome, u 'Širem gradskom području' značajno je viši udio najmlađe (18-29) dobne skupine.

Razina obrazovanja

Među ispitanicima u istraživanju, 43% ih je sa srednjom školom ili niže, 17% ima završenu višu školu te 40% fakultet ili više. Udio ispitanika s višim i visokim obrazovanjem blago nadmašuje one sa srednjom školom ili niže u svim turističkim zonama Grada, izuzev na području 'Zelenog zaleđa'.

3. KRITIČNI FAKTORI TURISTIČKOG RAZVOJA SPLITA

U ordinalnoj logističkoj regresiji povezanosti učinaka turizma s kvalitetom života kao zavisna varijabla korištena je percepcija utjecaja turizma na život u Splitu (tj. 'je li život u Splitu bolji, lošiji ili niti bolji niti lošiji uslijed turističkog razvoja'). Nezavisne varijable odnosile su se na percepciju različitih učinaka turizma. Radi izbjegavanja problema multikolinearnosti na pitanju o problemima u Splitu (buka, gužva, smeće i sl.) napravljena je eksploratorna faktorska analiza kojom su izlučena dva faktora, koja se mogu interpretirati kao društveni i okolišni aspekti gužve. U pitanju o učincima turizma na povećanje cijena, percepcija povećanja pojedinih kategorija cijena sumarnim je izračunom pretvorena u indeks. Rezultati analize faktora rizika prikazani su u Tablici 3.1.

Tablica 3.1. Analiza faktora rizika za grad Split

Indikator	Varijabla	Statistička značajnost	Relativna važnost	
		p-vrijednost	Standardizirana procjena	Rang
Utjecaj turizma na izgled Grada	Izgled	<0.001	0.437	1
Utjecaj pretvaranja stanova u apartmane na život stanovnika	Apartmanizacija	0.000	0.342	2
Problemi: Buka i gužve	Faktor 1	0.004	0.227	3
Utjecaj turizma na karakter Grada	Duh	0.008	0.208	4
Utjecaj turizma na dostupnost sadržaja važnih stanovnicima	Sadržaji	0.019	0.185	5
Izbjegavanje atrakcija ljeti	Izbjegavanje	0.044	0.177	6
Preseljenje iz centra Grada	Iseljavanje	0.100	0.117	7
Dostupnost stambenog prostora po razumnoj cijeni	Cijene stana	0.248	0.094	8
Cijene	Indeks cijena	0.506	0.054	9
Utjecaj turizma na korištenje javnog prostora	Prostor	0.523	0.053	10
Problemi: Neprimjerno	Faktor 2	0.578	0.046	11

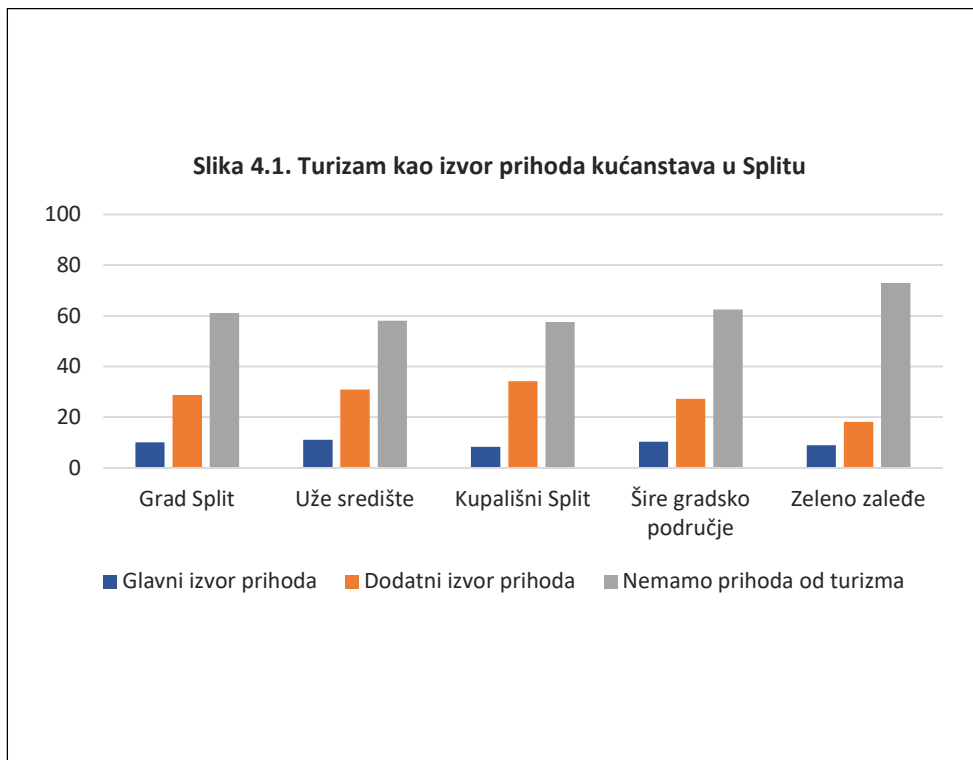
Rezultati ukazuju na sljedeće kritične faktore (prema važnosti): izgled Grada, apartmanizacija, gužve i buka koju stvaraju turisti (Faktor 1 i 'izbjegavanje'), promjena duha/autentičnosti Splita i dostupnost sadržaja važnih stanovnicima.

4. USMJERENOST NA TURIZAM KAO IZVOR PRIHODA U SPLITU

Turizam kao izvor prihoda kućanstava u Splitu

Tablica 4.1. Turizam kao izvor prihoda kućanstva⁵⁰

Turizam kao izvor prihoda kućanstva	Grad Split	Zona			
		Uže središte	Kupališni Split	Šire gradsko područje	Zeleno zaleđe
Glavni izvor prihoda	10,0	11,0	8,3	10,3	8,9
Dodatni izvor prihoda	28,8	30,9	34,2	27,2	18,1
Nemamo prihoda od turizma	61,1	58,1	57,5	62,5	73,0
UKUPNO	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

- **Oko 40% ispitanika u Splitu ostvaruje prihode od turizma. Od toga, za 10% turizam predstavlja glavni izvor prihoda, a dopunski izvor za 29%.**
- Većina ispitanika (61%) ostvaruje prihode u drugim djelatnostima.
- Iako većina ispitanika u svim gradskim zonama ostvaruje prihode iz drugih djelatnosti, oni u zonama 'Kupališni Split' (43%) i 'Uže središte' (42%) blago su više od ostalih usmjereni na turizam i to posebice kao dodatne djelatnosti. Zona 'Zelenog zaleđa' (27%) za sada je najmanje orijentirana na turističku aktivnost.

⁵⁰ Pitanje C5: Vama i/ili članovima Vaše uže obitelji turizam je: a) Glavni izvor prihoda, b) Dodatni izvor prihoda, c) Nemamo nikakvih prihoda od turizma

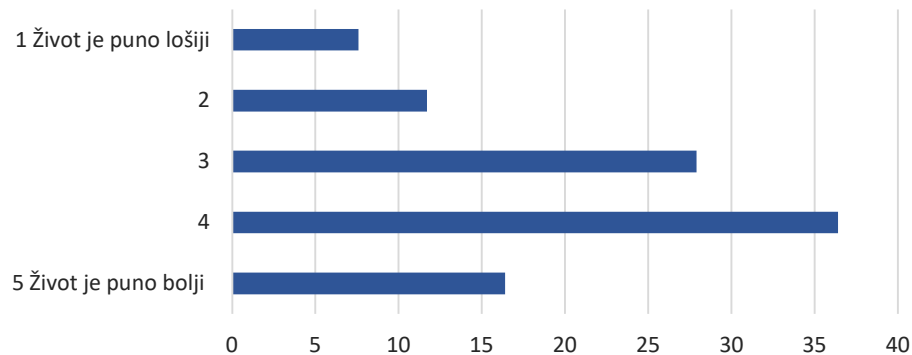
5. STAVOVI O UTJECAJU TURIZMA NA KVALITETU ŽIVOTA U SPLITU

Utjecaj turizma na kvalitetu svakodnevnog života

Tablica 5.1. Utjecaj turizma na kvalitetu svakodnevnog života u Splitu (%)⁵¹

Utjecaj turizma na kvalitetu svakodnevnog života	Grad Split	Zona				Prihod od turizma	
		Uže središte	Kupališni Split	Šire gradsko područje	Zeleno zaleđe	Imamo prihode od turizma	Nemamo prihode od turizma
1 Život u Splitu je puno lošiji zbog turizma	7,6	10,9	6,9	2,2	6,4	5,3	9,0
2	11,7	14,3	8,6	13,1	5,5	10,6	12,5
3	27,9	31,1	23,5	31,7	17,0	22,8	31,1
4	36,4	29,8	44,5	40,3	40,9	44,8	31,1
5 Život u Splitu je puno bolji zbog turizma	16,4	13,9	16,5	12,7	30,2	16,5	16,3
UKUPNO	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Slika 5.1. Utjecaj turizma na kvalitetu svakodnevnog života u Splitu

- **Polovica ispitanika (53%) smatra da je život u Splitu bolji zbog turizma.** Udio onih sa suprotnim stavom koji misle da je kvaliteta života lošija zbog turizma je najmanji (19%), dok značajan udio ispitanika (28%) nema decidan stav o utjecaju turizma na kvalitetu života u Gradu.
- Na razini pojedinih zona većina ispitanika u svakoj od njih također smatra da turizam pozitivno djeluje na kvalitetu života u Splitu. Najpozitivniji stav imaju ispitanici u 'Zelenom zaleđu' (71%) i potom u 'Kupališnom Splitu' (61%). Najkritičniji su ispitanici u 'Užem središtu' gdje četvrtina smatra da je život u Splitu lošiji zbog turizma.
- Bez obzira da li ostvaruju prihod od turizma ili ne, većina ispitanika iz obje skupine smatra život u Splitu boljim zbog turizma. Ovaj je stav, međutim, više izražen među ispitanicima uključenima u turističku aktivnost (61%) u usporedbi s onima koji ne ostvaruju prihode od bavljenja turizmom (47%).

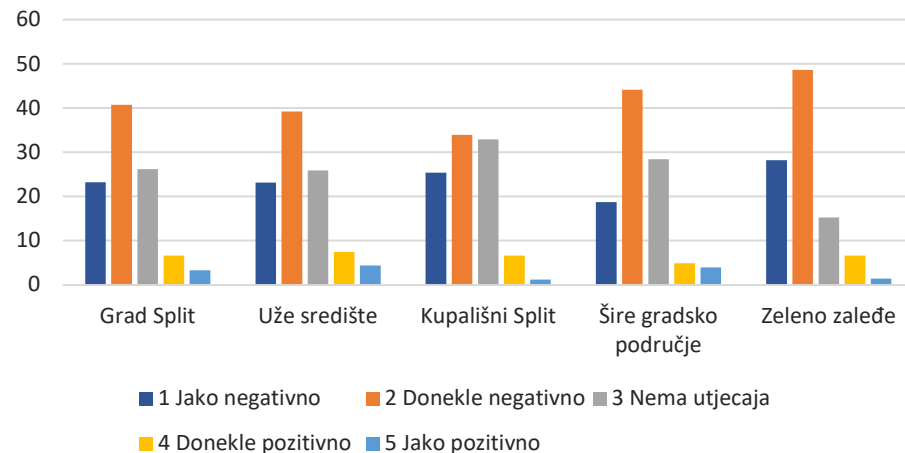
⁵¹ Pitanje A1: Razmislite kako sve turizam utječe na Vaš svakodnevni život, lokalno gospodarstvo, okoliš, sigurnost u mjestu, cijene i slično. Uzimajući u obzir i dobre i loše strane turizma, smatrate li da je život u Splitu lošiji ili bolji zbog turizma?

Utjecaj ljetne gužve na kvalitetu života

Tablica 5.2. Utjecaj ljetne gužve na kvalitetu života u Splitu (%)⁵²

Utjecaj ljetne gužve na kvalitetu života*	Grad Split	Zona				Prihod od turizma	
		Uže središte	Kupališni Split	Šire gradsko područje	Zeleno zaleđe	Imamo prihode od turizma	Nemamo prihode od turizma
1 Jako negativno	23,2	23,1	25,4	18,7	28,2	21,1	24,6
2	40,7	39,2	33,9	44,1	48,6	40,2	41,1
3	26,2	25,9	32,9	28,4	15,2	26,9	25,7
4	6,6	7,4	6,6	4,9	6,6	6,4	6,7
5 Jako pozitivno	3,3	4,4	1,2	3,9	1,4	5,4	1,9
UKUPNO	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Slika 5.2. Utjecaj ljetne gužve na kvalitetu života u Splitu

- **Gotovo dvije-trećine ispitanika (64%) smatra ljetne gužve negativnim iskustvom koje umanjuje kvalitetu života stanovnika Splita**, oko četvrtina (26%) nema jasan stav, dok tek mali udio (10%) misli da ljetne gužve pridonose kvaliteti života.
- U pojedinim zonama većina, odnosno oko 60% ispitanika također smatra ljetne gužve jako ili donekle negativnim iskustvom, a one naročito iritiraju ispitanike 'Zelenog zaleđa' (77%) koje je najudaljenije od središta Grada.
- Iako ljetne gužve iritiraju većinu ispitanika bez obzira na njihovu uključenost u turizam, oni koji nemaju prihode od turizma nešto su kritičniji (66%) od onih koji ostvaruju prihode u turizmu (61%).

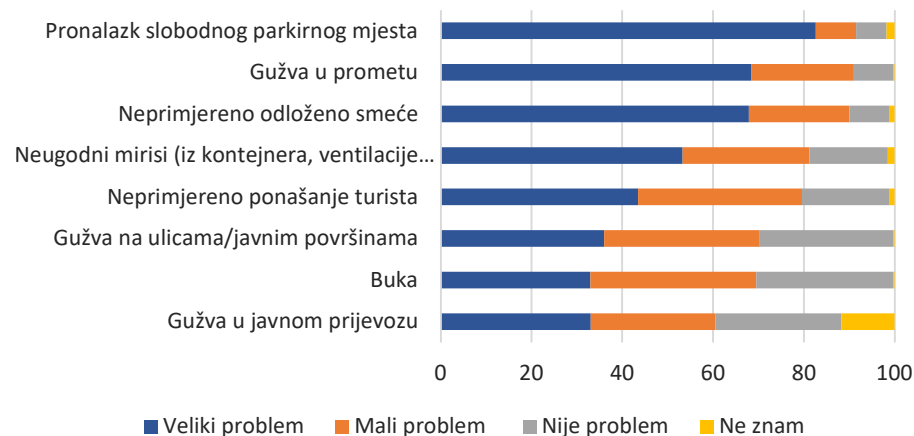
⁵² Pitanje A6: Kako ljetna gužva utječe na Vaš život?

Faktori iritacije tijekom turističke sezone

Tablica 5.3. Faktori iritacije tijekom turističke sezone (%)⁵³

Razina problema	Grad Split: Aspekti iritacije							
	Pronalazak slobodnog parkirnog mjesta	Gužva u prometu	Neprimjereno odloženo smeće	Neugodni mirisi	Neprimjereno ponašanje turista	Gužva na ulicama/ javnim površinama	Buka	Gužva u javnom prijevozu
Veliki problem	82,6	68,4	67,9	53,3	43,5	36,0	33,0	33,1
Mali problem	8,9	22,6	22,1	27,9	36,1	34,3	36,5	27,4
Nije problem	6,7	8,8	8,8	17,3	19,2	29,5	30,2	27,8
Ne znam	1,8	0,2	1,2	1,5	1,2	0,2	0,3	11,7
UKUPNO	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Slika 5.3. Faktori iritacije tijekom turističke sezone

- **Promet u mirovanju i u kretanju te neprimjereno odloženo smeće predstavljaju najjače faktore iritacije ispitanika tijekom trajanja turističke sezone u Splitu.** Naime, vrlo visokih 92% navodi pronalazak slobodnog parkirnog mjesta kao problem, 91% doživljava gužve u prometu kao problematično iskustvo, a 90% ističe probleme s neprimjereno odloženim smećem. U percepciji ispitanika zatim se ističu problemi s neugodnim mirisima (81%) te neprimjereno ponašanje turista (80%) i potom, u nešto manjem, ali još uvijek visokom omjeru navode se gužva na ulicama i javnim površinama (70%), buka (70%) i gužva u javnom prijevozu (61%).
- U svim se zonama manjak parkirnog prostora, gužve u prometu i neprimjereno odlaganje smeća ističu kao faktori najviše iritacije tijekom turističke sezone. Istovremeno, na 'Širem gradskom području' i u 'Zelenom zaleđu' problemi s odlaganjem smeća izraženiji su nego drugdje, ispitanike 'Zelenog zaleđa' više od drugih iritira gužva u prometu i u javnom prijevozu, dok je za ispitanike 'Užeg središta' buka veći problem nego za druge.
- Uglavnom nema bitnih razlika u stavovima o iritaciji turizmom između ispitanika koji ostvaruju i ne ostvaruju prihode od turizma. Iznimke se odnose na kritičnije stavove o ponašanju turista, odlaganju smeća i neugodnim mirisima među onima koji ne ostvaruju prihode od turizma.

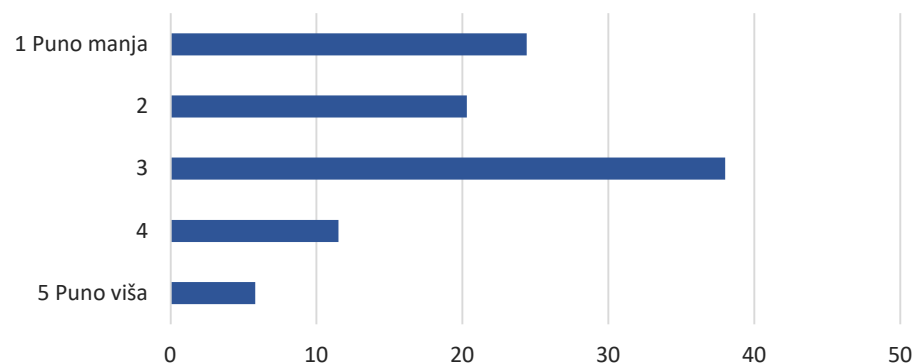
⁵³ Pitanje A8: Kada pomislite na Split tijekom turističke sezone, što od navedenog predstavlja veliki problem – onaj koji često remeti Vaš svakodnevni život, što predstavlja mali problem – onaj koji ponekad remeti Vaš svakodnevni život, a što uopće nije problem?

Utjecaj turizma na dostupnost javnih sadržaja za potrebe lokalnog stanovništva

Tablica 5.4. Utjecaj turizma na dostupnost javnih sadržaja za potrebe lokalnog stanovništva u Splitu (%)⁵⁴

Dostupnost javnih sadržaja za potrebe stanovništva pod utjecajem turizma*	Grad Split	Zona				Prihod od turizma	
		Uže središte	Kupališni Split	Šire gradsko područje	Zeleno zaleđe	Imamo prihode od turizma	Nemamo prihode od turizma
1 Puno manja	24,4	27,3	24,4	24,4	15,6	18,4	28,2
2	20,3	20,6	14,0	26,0	17,6	20,9	19,8
3	38,0	33,2	46,4	35,8	46,2	37,4	38,4
4	11,5	12,5	9,7	10,3	12,3	17,5	7,7
5 Puno viša	5,8	6,4	5,5	3,5	8,3	5,8	5,9
UKUPNO	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Slika 5.4. Utjecaj turizma na dostupnost javnih sadržaja za potrebe lokalnog stanovništva u Splitu

- **Najveći udio ispitanika (45%) smatra da javni sadržaji za potrebe lokalnog stanovništva, poput vrtića, škola, zdravstvenih ustanova, tržnica i sl., postaju manje dostupni uslijed turizma.** Visok udio ispitanika (38%) je neodlučan ili niti ne povezuje turizam s dostupnosti javnih sadržaja primarno namijenjenih lokalnoj zajednici, dok ih najmanje (17%) misli da su oni postali dostupniji uslijed turizma.
- Stavovi ispitanika prema različitim zonama uglavnom korespondiraju ovoj općoj slici, iako su ispitanici 'Šireg gradskog područja' (50%) i 'Užeg središta' (48%) dodatno kritični vezano uz utjecaj turizma na smanjenje dostupnosti javnih sadržaja primarno potrebnih lokalnom stanovništvu.
- Najveći udio ispitanika, neovisno o osobnom interesu u turizmu, dijele mišljenje da je uslijed turizma došlo do smanjenja dostupnosti javnih sadržaja za lokalno stanovništvo. Ispitanici koji ostvaruju prihode od turizma ipak u većoj mjeri (23%) vide koristi od turizma u usporedbi s onima koji ne sudjeluju u turističkoj aktivnosti (14%). U obje skupine međutim nešto više od trećine ispitanika nisu odlučni o tome kako turizam utječe na dostupnost javnih sadržaja za lokalno stanovništvo.

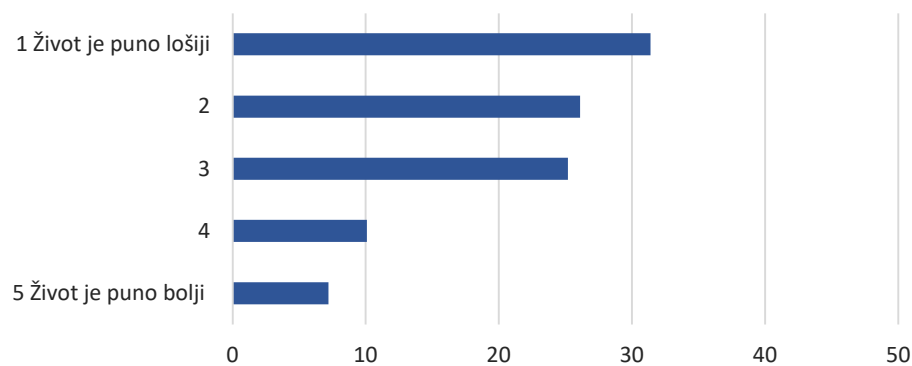
⁵⁴ Pitanje A10: Intenzivnim turističkim razvojem, u Splitu se znatno povećala dostupnost turističkih sadržaja poput kafića, restorana i suvenirnica. Jesu li, zbog turističkih sadržaja, javni sadržaji za lokalno stanovništvo – poput vrtića, škola, zdravstvenih ustanova, tržnica i knjižnica – postali manje ili više dostupni?

Utjecaj pretvaranja stanova u turističke apartmane na kvalitetu života

Tablica 5.5. Utjecaj pretvaranja stanova u turističke apartmane na kvalitetu života u Splitu (%)⁵⁵

Utjecaj pretvaranja stanova u turističke apartmane	Grad Split	Zona				Prihod od turizma	
		Uže središte	Kupališni Split	Šire gradsko područje	Zeleno zaleđe	Imamo prihode od turizma	Nemamo prihode od turizma
1 Život postaje puno lošiji	31,4	34,5	29,5	25,5	33,2	27,3	34,0
2	26,1	19,2	35,7	27,8	33,0	18,4	31,0
3	25,2	28,1	17,0	30,6	17,4	29,7	22,2
4	10,1	8,8	12,9	10,7	9,6	16,0	6,3
5 Život postaje puno bolji	7,2	9,4	4,9	5,4	6,8	8,6	6,5
UKUPNO	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Slika 5.5. Utjecaj pretvaranja stanova u turističke apartmane na kvalitetu života u Splitu

- Većina ispitanika (57%) smatra da se pretvaranje stanova u turističke apartmane negativno odražava na kvalitetu života u Splitu, dok bitno manji udio (17%) misli da taj proces rezultira boljim životom. Istovremeno, četvrtina ispitanika je neodlučna i ne iskazuje jasan stav kako pretvaranje stanova u turistički smještaj utječe na kvalitetu života lokalne zajednice ili pak smatra da te dvije pojave nisu povezane.
- U svim zonama prevladava stav o degradaciji kvalitete života uslijed pretvaranja stanova u turistički smještaj. Štoviše, to je stav oko dvije-trećine ispitanika na području 'Kupališnog Splita' (65%) i 'Zelenog zaleđa' (66%), odnosno oko polovice ispitanika 'Užeg središta' (54%) i 'Šireg gradskog područja' (53%). U potonje dvije zone udjeli neopredijeljenih ispitanika su značajni.
- Iako veći udio uključenih (46%) i neuključenih (65%) u turizam dijeli stav o negativnom utjecaju pretvaranja stanova u turističke apartmane, postoji značajna razlika među njima, odnosno bitno viša razina kritičnosti onih koji ne ostvaruju prihode od turizma.

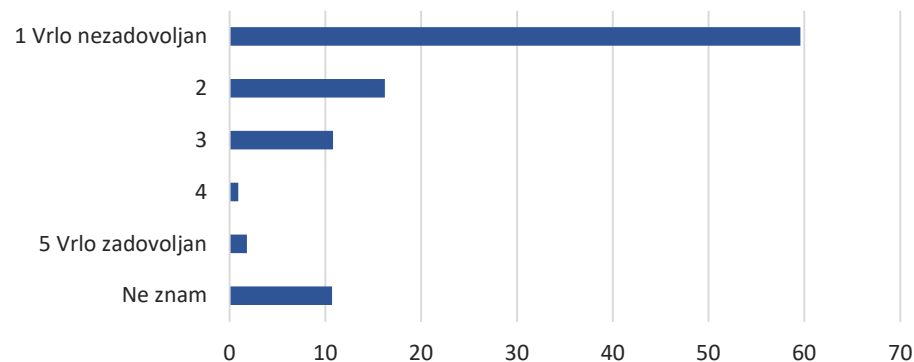
⁵⁵ Pitanje A3: Što mislite o pretvaranju stanova u turističke apartmane, postaje li život stanovnika zbog toga lošiji ili bolji?

Zadovoljstvo s mogućnosti pronalaska odgovarajućeg stambenog prostora

Tablica 5.6. Zadovoljstvo s mogućnosti pronalaska odgovarajućeg stambenog prostora u Splitu (%)⁵⁶

Razina zadovoljstva	Grad Split	Zona				Prihod od turizma	
		Uže središte	Kupališni Split	Šire gradsko područje	Zeleno zaleđe	Imamo prihode od turizma	Nemamo prihode od turizma
1 Vrlo nezadovoljan	59,6	55,5	66,7	65,8	53,3	57,9	60,6
2	16,2	19,0	10,3	18,0	12,5	12,3	18,9
3	10,8	11,3	12,5	8,8	10,4	13,1	9,4
4	0,9	0,4	1,2	-	3,5	1,6	0,4
5 Vrlo zadovoljan	1,8	1,2	1,3	-	7,1	-	2,8
Ne znam/Ne mogu ocijeniti	10,7	12,6	8,0	7,4	13,2	15,1	7,9
UKUPNO	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Slika 5.6. Zadovoljstvo s mogućnosti pronalaska odgovarajućeg stambenog prostora u Splitu

- Svega 3% ispitanika je zadovoljno s mogućnosti nalaženja odgovarajućeg stambenog prostora po razumnoj cijeni u Splitu! Uz oko 22% onih koji nisu sigurni ili ne mogu ocijeniti stambenu ponudu Grada, tri-četvrtine ispitanika nezadovoljno je ponudom adekvatnog stambenog prostora.
- Visoko nezadovoljstvo s mogućnosti pronalaska odgovarajuće nekretnine po razumnoj cijeni dijele ispitanici u svim zonama Grada, pogotovo u 'Širem gradskom području' (84%), ali i u 'Kupališnom Splitu' (77%), u 'Užem središtu' (75%) kao i u 'Zelenom zaleđu' (66%).
- Većina ispitanika koji ostvaruju (70%) i ne ostvaruju (80%) prihode u turizmu dijele nezadovoljstvo ponudom stambenog prostora u Splitu. Nezadovoljstvo je snažnije izraženo među onima koji nemaju prihode od turizma.

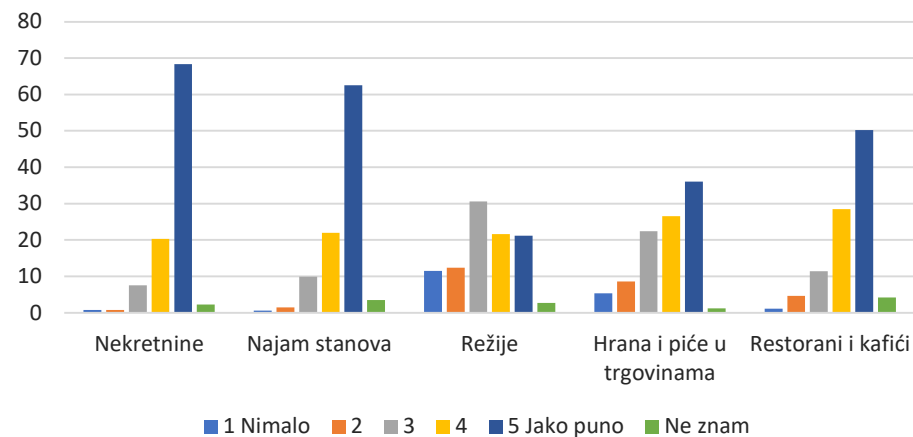
⁵⁶ Pitanje A11: Koliko ste zadovoljni mogućnostima pronalaska odgovarajućeg stambenog prostora u Splitu po razumnoj cijeni?

Utjecaj turizma na povećanje troškova života

Tablica 5.7. Utjecaj turizma na povećanje troškova života u Splitu (%)⁵⁷

Povećanje cijena u proteklih pet godina	Grad Split: Troškovi života				
	Nekretnine	Najam stanova	Režije	Hrana i piće u trgovinama	Restorani i kafići
1 Nimalo	0,8	0,6	11,5	5,3	1,1
2	0,8	1,5	12,4	8,6	4,6
3	7,5	9,9	30,6	22,4	11,4
4	20,3	22,0	21,6	26,5	28,5
5 Jako puno	68,3	62,5	21,2	36,0	50,2
Ne znam	2,3	3,5	2,7	1,2	4,2
UKUPNO	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Slika 5.7. Utjecaj turizma na povećanje troškova života u Splitu

- Većina ispitanika smatra da je uslijed turističkog razvoja došlo do porasta troškova života u Splitu tijekom proteklih pet godina. Gotovo svi se slažu da je turizam generirao rast cijena nekretnina (89%) i najma stanova (85%), a oko tri-četvrtine ispitanika smatra da je turizam i uzrok rasta cijena u restoranima i kafićima (79%). Većina, nadalje, atribuirala turizmu i rast cijena hrane i pića u trgovinama (63%).
- Stav o turizmu kao generatoru povećanja troškova života rasprostranjen je u svim zonama Grada bez značajnih razlika među njima. Ipak, u zoni 'Kupališni Split' percepcija turizma kao uzroka rasta cijena nekretnina (93%) i ugostiteljskih usluga (83%) nešto je viša od prosjeka, dok se u zoni 'Zeleno zaleđe' turizam manje od prosjeka vidi kao generator rasta cijena.
- Stavovi ispitanika sa i bez prihoda od turizma ne odstupaju značajno od prosjeka, dok se međusobno razlikuju u izraženijoj percepciji utjecaja turizma na povećanje cijena namirnica u trgovinama i ugostiteljstvu od strane onih koji ne rade u turizmu.

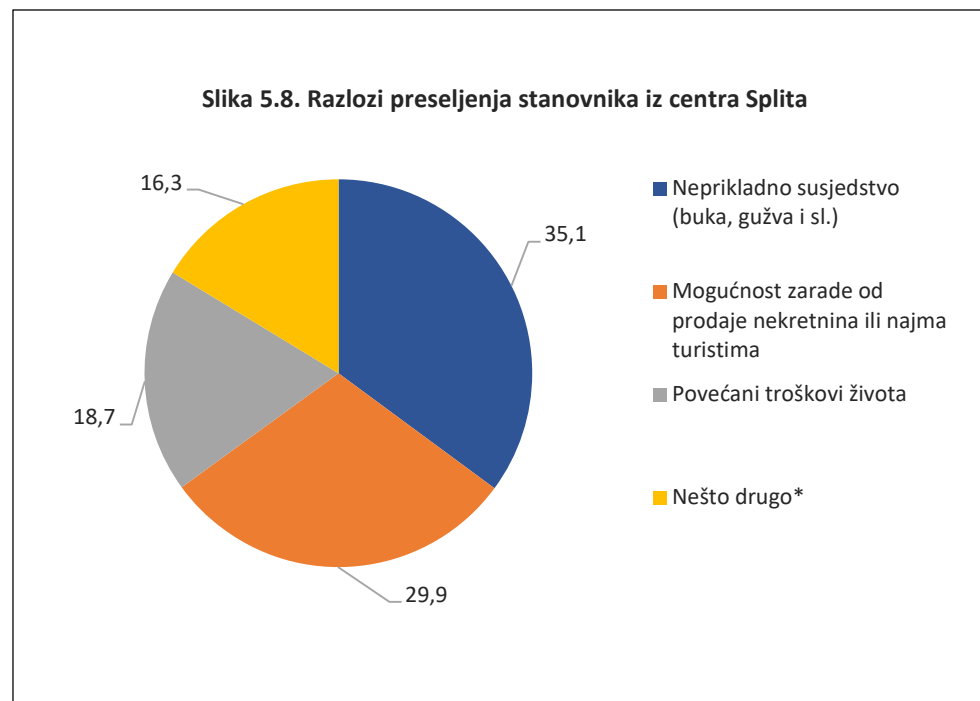
⁵⁷ Pitanje A12: U dosadašnjim istraživanjima pokazalo se da turizam u nekim destinacijama uzrokuje povećanje troškova života, a u nekima ne. U kojoj mjeri smatrate da su se uslijed turističkog razvoja u Splitu tijekom posljednjih pet godina povećale cijene?

Razlozi preseljenja stanovnika iz centra

Tablica 5.8. Razlozi preseljenja stanovnika iz centra Splita (%)⁵⁸

Razlozi preseljenja	Grad Split	Zona				Prihod od turizma	
		Uže središte	Kupališni Split	Šire gradsko područje	Zeleno zaleđe	Imamo prihode od turizma	Nemamo prihode od turizma
Neprikladno susjedstvo (buka, gužva i sl.)	35,1	51,7	14,6	27,6	16,0	40,0	31,0
Mogućnost zarade od prodaje nekretnina ili najma turistima	29,9	25,4	40,8	35,3	19,9	32,6	27,6
Povećani troškovi života	18,7	18,0	22,0	3,4	47,5	25,2	13,2
Nešto drugo*	16,3	4,9	22,6	33,7	16,6	2,2	28,2
UKUPNO	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

* Neki od navedenih odgovora: bolji uvjeti za život, kupnja odgovarajućeg stana, promjena posla, osobni razlozi, itd.

- **Okolo 30% ispitanika poznaje nekoga ili su sami odselili iz centra Splita u proteklih deset godina. Kao glavne razloge preseljenja iz centra Grada ispitanici navode neprikladnost susjedstva uslijed buke, gužve ili sl. (35%), mogućnost zarade od prodaje nekretnine u centru ili njezinog iznajmljivanja turistima (30%) te povećane troškove života (19%).**
- Ispitanici iz zone 'Uže središte' smatraju bitno više od onih iz drugih dijelova Grada da se iz centra odlazi radi neprikladnosti susjedstva uslijed buke i gužve (52%). Ispitanici iz zona 'Kupališni Split' i 'Šire gradsko područje' vide glavne razloge napuštanja centra u mogućnosti zarade od prodaje nekretnine ili najma turistima (41% i 35%). Ispitanici iz 'Zelenog zaleđa' najviše pripisuju preseljenje iz centra povećanim troškovima života (48%).
- Ispitanici koji ostvaruju prihode od turizma u nešto većoj mjeri od onih koji ne rade u turizmu vide razloge preseljenja iz centra u neprikladnosti susjedstva (40%), zatim mogućnosti zarade na nekretnini u centru (33%) te u povećanju troškova života u centru (25%). Oni koji ne rade u turizmu u većoj mjeri vide neke druge razloge kao motive odlaska iz centra (28%).

⁵⁸ Pitanje A5: Jeste li Vi, ili netko od Vaše obitelji/prijatelja odselili iz centra Splita tijekom zadnjih deset godina? Ako da – Pitanje A5A: Koji su glavni razlozi?

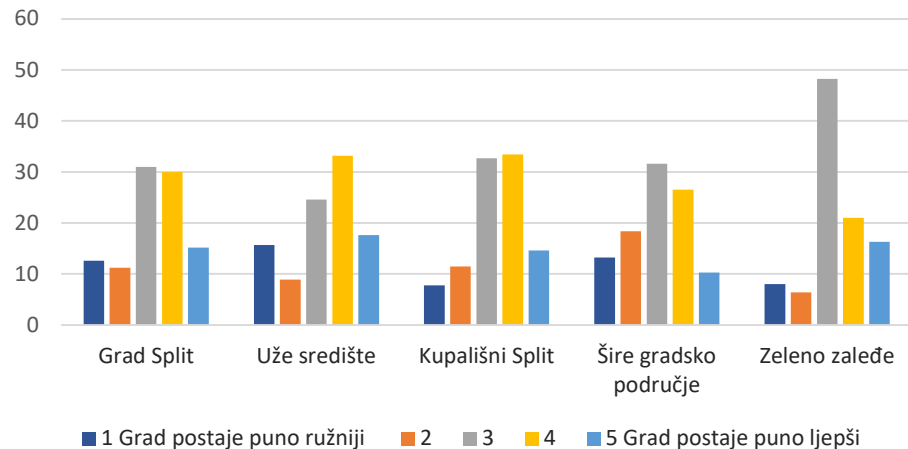
6. STAVOVI O UTJECAJU TURIZMA NA IZGLED I KARAKTER SPLITA

Utjecaj turizma na izgled Splita

Tablica 6.1. Utjecaj turizma na izgled Splita (%)⁵⁹

Utjecaj turizma na izgled Splita	Grad Split	Zona				Prihod od turizma	
		Uže središte	Kupališni Split	Šire gradsko područje	Zeleno zaleđe	Imamo prihode od turizma	Nemamo prihode od turizma
1 Grad postaje puno ružniji	12,6	15,7	7,8	13,2	8,0	10,2	14,2
2	11,2	8,9	11,5	18,4	6,4	11,7	10,9
3	31,0	24,6	32,7	31,6	48,2	25,0	34,8
4	30,0	33,2	33,4	26,5	21,0	35,8	26,3
5 Grad postaje puno ljepši	15,2	17,6	14,6	10,3	16,3	17,3	13,8
UKUPNO	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Slika 6.1. Utjecaj turizma na izgled Splita

- **Najveći udio ispitanika (45%) smatra da Split postaje ljepši grad uslijed turističkog razvoja.** Ipak, gotovo četvrtina ispitanika (24%) misli suprotno dok oko trećina (31%) ne smatra da turizam utječe na izgled grada ili nema o tome decidan stav.
- Primjetne su značajne razlike među turističkim zonama u percepciji utjecaja turizma na izgled Splita. Oko polovice ispitanika 'Užeg središta' (51%) i 'Kupališnog Splita' (48%) vidi Grad ljepšim uslijed turističkog razvoja, dok su udjeli istomišljenika bitno niži na 'Širem gradskom području' (37%) i u 'Zelenom zaleđu' (37%), pri čemu je u potonjoj zoni vrlo visok udio od gotovo polovice neopredijeljenih ispitanika (48%).
- Iako najveći udio ispitanika koji ostvaruju, ali i koji ne ostvaruju prihode od turizma smatra da turizam pridonosi ljepšem izgledu Splita, postoje zamjetne razlike među njima, pri čemu je to stav većine (53%) uključenih u turizam te manjeg broja neuključenih (40%).

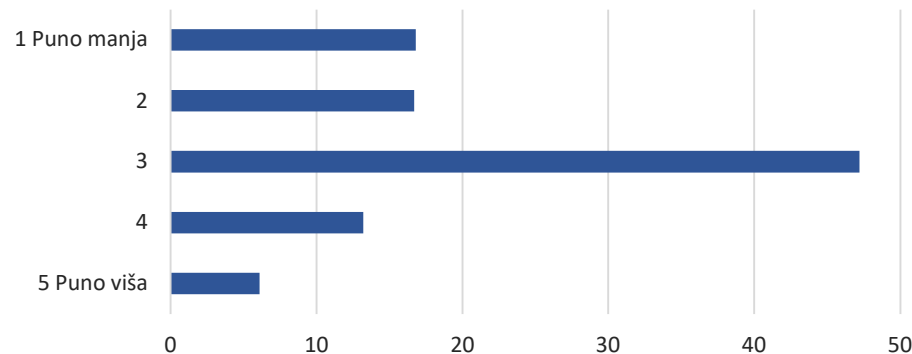
⁵⁹ Pitanje A2: Kako turistički razvoj utječe na izgled grada – postaje li Split uslijed turističkog razvoja ružniji ili ljepši grad?

Utjecaj turizma na prikladnost javnog prostora za potrebe lokalnog stanovništva

Tablica 6.2. Utjecaj turizma na prikladnost javnog prostora u Splitu za potrebe lokalnog stanovništva (%)⁶⁰

Prikladnost javnog prostora za potrebe stanovništva pod utjecajem turizma	Grad Split	Zona				Prihod od turizma	
		Uže središte	Kupališni Split	Šire gradsko područje	Zeleno zaleđe	Imamo prihode od turizma	Nemamo prihode od turizma
1 Puno manja	16,8	21,1	13,8	13,6	11,6	11,2	20,4
2	16,7	13,6	18,2	18,8	21,5	12,9	19,2
3	47,2	47,0	43,3	45,7	55,4	52,2	44,0
4	13,2	12,0	19,2	14,1	8,3	17,9	10,2
5 Puno viša	6,1	6,3	5,5	7,8	3,2	5,8	6,2
UKUPNO	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Slika 6.2. Prikladnost javnog prostora u Splitu za potrebe stanovništva pod utjecajem turizma

- Trećina ispitanika (34%) smatra da su pod utjecajem turizma javni prostori u Splitu, poput Rive, ulica i trgova te zelenih površina, postali manje prikladni za potrebe lokalnog stanovništva. Oko 20% misli da javni prostor pod utjecajem turizma više odgovara potrebama zajednice, dok se skoro polovica ispitanika (47%) nije jasno opredijelila o tome kako turizam utječe na prikladnost javnog prostora za njihove potrebe.
- Prethodno opisana slika uglavnom se reflektira i na razini pojedinih zona. Ipak, ispitanici 'Užeg središta' kritičniji su od ostalih te je ovdje u odnosu na ostale zone i najveći udio (21%) onih koji smatraju da javni prostor zbog turizma puno manje odgovara potrebama lokalnog stanovništva.
- Ispitanici koji nemaju prihode od turizma u bitno višoj mjeri (40%) smatraju da je javni prostor pod utjecajem turizma postao manje prikladan za potrebe stanovništva u usporedbi s onima koji ostvaruju prihode u turizmu (24%). U obje je skupine međutim najveći udio onih koji nisu odlučni o tome kako turistička aktivnost utječe na prikladnost javnog prostora za potrebe lokalnih stanovnika.

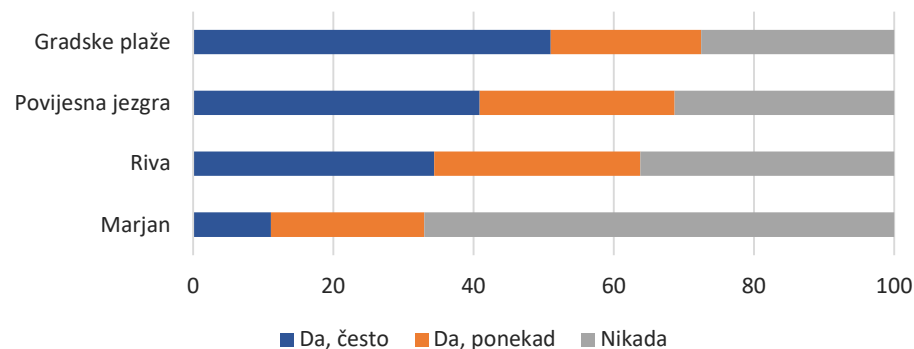
⁶⁰ Pitanje A9: Što mislite o korištenju javnog prostora u Splitu, je li turizam javni prostor (Rivu, gradske ulice i trgove, zelene površine) učinio manje ili više prikladnima za Vaše potrebe?

Izbjegavanje lokacija-turističkih atrakcija od strane lokalnog stanovništva tijekom turističke sezone

Tablica 6.3. Izbjegavanje lokacija-atrakcija u Splitu tijekom turističke sezone (%)⁶¹

Izbjegavanje lokacija-atrakcija ljeti	Grad Split: Lokacije-atrakcije			
	Gradske plaže	Povijesna jezgra	Riva	Marjan
Da, često	51,0	40,9	34,4	11,1
Da, ponekad	21,5	27,8	29,4	21,9
Nikada	27,5	31,3	36,2	67,0
UKUPNO	100,0	100,0	100,0	100,0

Slika 6.3. Izbjegavanje lokacija-atrakcija u Splitu tijekom turističke sezone

- **Ukoliko su u mogućnosti, značajni udjeli ispitanika tijekom turističke sezone izbjegavaju lokalno omiljena mjesta u Splitu koja su ujedno i popularne turističke atrakcije.** Najviše ih izbjegava gradske plaže, pri čemu polovica (51%) to čini često, a gotovo još četvrtina (22%) ponekad. Također značajan udio ispitanika često (41%) ili ponekad (28%) izbjegava i povijesnu jezgru te gotovo dvije-trećine (63%) češće ili ponekad izbjegava i gradsku Rivu. Ispitanici u najmanjoj mjeri izbjegavaju Marjan (33%).
- Odgovori među ispitanicima iz različitih zona relativno su ujednačeni, iako je zamjetna nešto viša razina izbjegavanja lokacija-atrakcija tijekom turističke sezone od strane ispitanika koji stanuju na 'Širem gradskom području' i u 'Zelenom zaleđu'.
- Iako su ispitanici koji ne ostvaruju prihode od turizma nešto skloniji izbjegavanju lokacija-atrakcija tijekom turističke sezone, većina njih jednako kao i oni koji rade u turizmu izbjegavaju ta mjesta kada moguće.

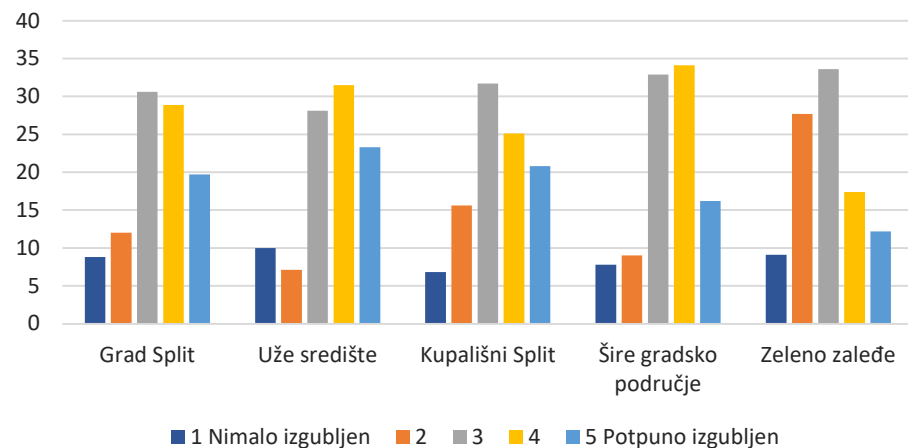
⁶¹ Pitanje A7: Izbjegavate li tijekom ljeta, ili biste li izbjegavali kada biste to mogli, ikoju od sljedećih lokacija?

Utjecaj turizma na karakter Splita

Tablica 6.4. Utjecaj turizma na karakter Splita (%)⁶²

Utjecaj turizma na karakter Splita	Grad Split	Zona				Prihod od turizma	
		Uže središte	Kupališni Split	Šire gradsko područje	Zeleno zaleđe	Imamo prihode od turizma	Nemamo prihode od turizma
1 Nimalo izgubljen	8,8	10,0	6,8	7,8	9,1	9,8	8,3
2	12,0	7,1	15,6	9,0	27,7	12,5	11,6
3	30,6	28,1	31,7	32,9	33,6	37,9	25,9
4	28,9	31,5	25,1	34,1	17,4	24,3	31,9
5 Potpuno izgubljen	19,7	23,3	20,8	16,2	12,2	15,5	22,3
UKUPNO	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Slika 6.4. Utjecaj turizma na karakter Splita

- **Gotovo polovica ispitanika (49%) smatra da je Split izgubio svoj karakter i autentičnost – svoj duh mjesta – u razdoblju od proteklih deset godina koje koincidira s intenzivnim razvojem turizma.** Oko trećina ispitanika (31%) je neodlučna, a najmanji je udio (21%) onih koji ne misle da je Grad izgubio svoj karakter pod utjecajem turizma.
- Stav o gubitku karaktera i autentičnosti Grada pod utjecajem turizma najizraženiji je među ispitanicima 'Užeg središta' (55%). Taj stav također većinom dijele i ispitanici s područja 'Kupališnog Splita' (46%) i iz 'Šireg gradskog područja' (50%). Iznimka su ispitanici 'Zelenog zaleđa' gdje je najizraženiji stav da karakter Grada nije izgubljen (37%). U svim zonama međutim blizu trećine ispitanika dvoumi o svom opredjeljenju.
- Među ispitanicima koji nemaju prihode od turizma većina (54%) smatra da je Split izgubio svoj karakter kroz turistički razvoj, a taj stav, iako u manjoj mjeri, dijeli i veći udio (40%) onih koji ostvaruju prihode u turizmu.

⁶² Pitanje A4: Koliko se promijenio karakter Splita tijekom posljednjih deset godina? Gubi li Split svoj duh, svoju autentičnost?

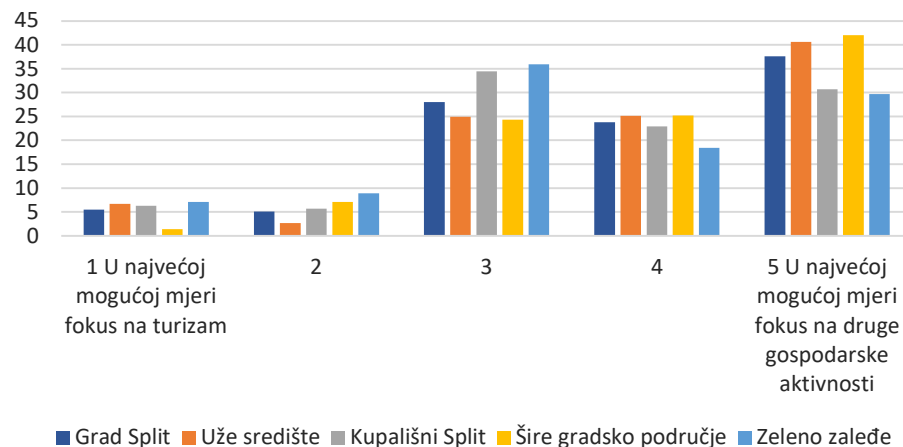
7. STAVOVI O DALJNEM RAZVOJU TURIZMA U SPLITU

Poželjni smjer razvoja gospodarstva

Tablica 7.1. Poželjni smjer gospodarskog razvoja Splita (%)⁶³

Poželjni smjer razvoja gospodarstva	Grad Split	Zona				Prihod od turizma	
		Uže središte	Kupališni Split	Šire gradsko područje	Zeleno zaleđe	Imamo prihode od turizma	Nemamo prihode od turizma
1 U najvećoj mogućoj mjeri fokus na turizam	5,5	6,7	6,3	1,4	7,1	8,5	3,6
2	5,1	2,7	5,7	7,1	8,9	8,8	2,8
3	28,0	24,9	34,4	24,3	35,9	31,4	25,9
4	23,8	25,1	22,9	25,2	18,4	23,8	23,7
5 U najvećoj mogućoj mjeri fokus na druge gospodarske aktivnosti	37,6	40,6	30,7	42,0	29,7	27,5	44,0
UKUPNO	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Slika 7.1. Poželjni smjer gospodarskog razvoja Splita

- **Značajna većina ispitanika (61%) smatra da se splitsko gospodarstvo treba fokusirati na druge, ne-turističke djelatnosti.** Vrlo mali udio zagovara fokusiranje na turizam (11%). Nešto više od četvrtine ispitanika (28%) nije se jasno opredijelilo o poželjnom smjeru gospodarskog razvoja.
- Većina ispitanika u svim zonama Grada, bez obzira na postojeću razinu usmjerenosti zone na turizam, podržava okretanje gospodarstva od turizma prema drugim gospodarskim aktivnostima. Zagovornici zaokreta u najvećoj su mjeri ispitanici 'Šireg gradskog područja' (67%), ali i do sada izrazito turistificirane 'Uže jezgre' (66%).
- Iako postoji značajna razlika u stavovima, odnosno u razini podrške zaokretu splitskog gospodarstva od turizma prema drugim aktivnostima među ispitanicima koji imaju prihode od turizma (51%) i snažnijeg stava onih koji ne ostvaruju prihode u turizmu (68%), u obje je skupine udio zagovornika zaokreta višestruko veći od onih koji favoriziraju daljnje fokusiranje Splita na turizam.

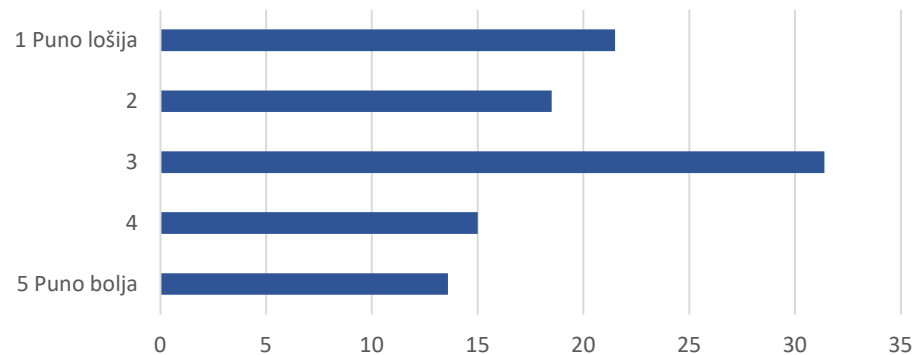
⁶³ Pitanje B1: U kojem smjeru bi se trebalo razvijati splitsko gospodarstvo?

Utjecaj daljnjeg rasta turizma na kvalitetu života

Tablica 7.2. Utjecaj daljnjeg rasta turizma na kvalitetu života u Splitu (%)⁶⁴

Utjecaj daljnjeg rasta turizma na kvalitetu života u Splitu	Grad Split	Zona				Prihod od turizma	
		Uže središte	Kupališni Split	Šire gradsko područje	Zeleno zaleđe	Imamo prihode od turizma	Nemamo prihode od turizma
1 Puno lošija	21,5	27,1	15,7	18,6	15,8	22,9	20,6
2	18,5	18,3	18,2	18,7	18,9	12,1	22,5
3	31,4	29,2	31,9	35,9	30,6	31,6	31,3
4	15,0	13,4	21,2	11,6	17,8	20,1	11,8
5 Puno bolja	13,6	12,0	13,0	15,2	16,9	13,3	13,8
UKUPNO	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Slika 7.2. Utjecaj daljnjeg rasta turizma na kvalitetu života u Splitu

- **Stavovi oko utjecaja daljnjeg rasta turizma na buduću kvalitetu života u Splitu relativno su suprotstavljeni.** Naime, 40% ispitanika misli da bi život bio lošiji, oko 30% smatra da bi bio bolji, dok oko 31% nije se spreman opredijeliti.
- Iako među zonama nema značajne razlike u stavovima, zona 'Uže središte', kao jedan od danas turizmu najviše izloženih dijelova Splita, odskaka s najvišim udjelom ispitanika (45%) koji smatraju da bi daljnji rast turizma rezultirao lošijom kvalitetom života te je jedino u ovoj zoni njihov udio bitno veći, gotovo dvostruko, od ispitanika koji smatraju da bi život uz daljnji rast turizma bio bolji.
- Ispitanici koji nemaju prihode od turizma u najvećoj mjeri (43%) smatraju da bi daljnji rast turizma vodio ka lošijoj kvaliteti života u Gradu. S druge strane, stavovi onih koji privređuju u turizmu ravnomjernije su raspoređeni te oko trećina zastupa stav boljeg ili lošijeg života uz daljnji rast turizma.

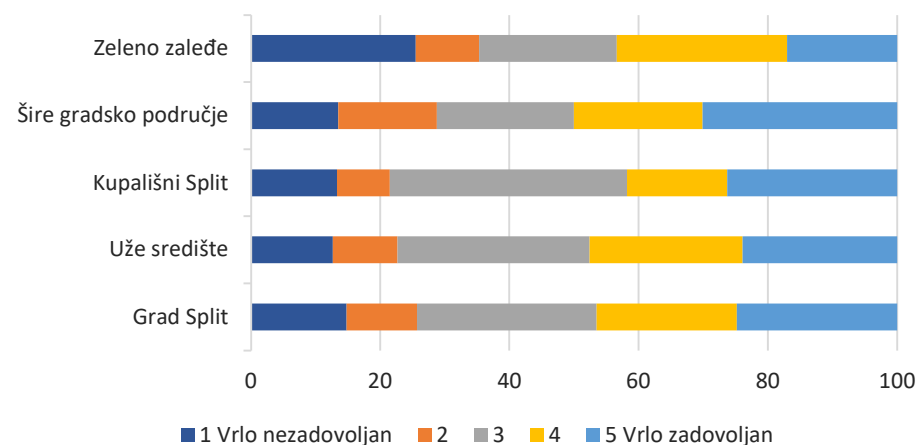
⁶⁴ Pitanje B4: Izuzevši razdoblje Covid-19 pandemije, turizam u Splitu iz godine u godinu intenzivno raste. Mislite li da bi daljnji rast turizma u sljedećih pet godina život u Splitu učinio boljim ili lošijim nego danas?

Stavovi o produljenju turističke sezone

Tablica 7.3. Stavovi o produljenju turističke sezone u Splitu (%)⁶⁵

Stavovi o produljenju turističke sezone – nastavak ljetne gužve i prihoda od turizma kroz cijelu godinu	Grad Split	Zona				Prihod od turizma	
		Uže središte	Kupališni Split	Šire gradsko područje	Zeleno zaleđe	Imamo prihode od turizma	Nemamo prihode od turizma
1 Vrlo nezadovoljan	14,8	12,7	13,3	13,5	25,5	12,8	16,2
2	10,9	10,0	8,2	15,3	9,8	6,7	13,5
3	27,8	29,7	36,7	21,2	21,3	26,6	28,6
4	21,7	23,7	15,5	19,9	26,4	20,7	22,3
5 Vrlo zadovoljan	24,8	23,9	26,3	30,1	17,0	33,2	19,4
UKUPNO	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Slika 7.3. Stavovi o produljenju turističke sezone u Splitu

- **Gotovo polovica ispitanika (47%) bila bi zadovoljna produljenjem turističke sezone**, odnosno nastavkom ljetne gužve, ali i mogućnosti više zarade od turizma kroz cijelu godinu. Oko četvrtina ispitanika (26%) ne podržava produljenje turističke sezone, a jednako tako blago više od četvrtine (28%) nema decidan stav.
- Podrška produljenju turističke sezone je podjednaka u svim zonama Grada, a najviša u 'Širem gradskom području' (50%) te 'Užem središtu' (48%). U svim se zonama udio neopredijeljenih ispitanika kreće između 20% i 30%, s izuzetkom turistički usmjerenog 'Kupališnog Splita' gdje iznosi čak 37%.
- Očekivano, većina ispitanika koji ostvaruju prihode od turizma (54%) podržava produljenje turističke sezone, ali je među njima i nemali broj nezainteresiranih (20%) ili neopredijeljenih (27%). Među onima koji nemaju prihode po turizmu, najveći udio (42%) ipak bi bio zadovoljan produljenjem turističke sezone.

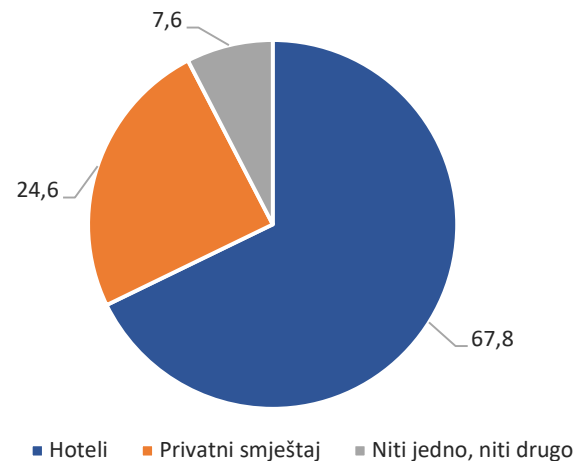
⁶⁵ Pitanje B5: Turističke destinacije često pokušavaju što više produljiti turističku sezonu, no u nekima se vansezona smatra dobrodošlim predahom od turizma. Koliko biste bili zadovoljni kada bi ljetne gužve, ali i ljetni prihodi od turizma bili prisutni u jednakoj mjeri kroz cijelu godinu?

Preferencije u razvoju turističkih smještajnih kapaciteta

Tablica 7.4. Preferencije u razvoju turističkog smještaja u Splitu (%)⁶⁶

Preferencije u razvoju turističkog smještaja	Grad Split	Zona				Prihod od turizma	
		Uže središte	Kupališni Split	Šire gradsko područje	Zeleno zaleđe	Imamo prihode od turizma	Nemamo prihode od turizma
Hoteli	67,8	70,1	71,6	60,6	67,5	60,3	72,6
Privatni smještaj	24,6	19,5	21,5	33,1	31,2	29,7	21,4
Niti jedno, niti drugo	7,6	10,4	6,9	6,3	1,3	10,0	6,0
UKUPNO	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Slika 7.4. Preferencije u razvoju turističkog smještaja u Splitu

- **Okolo dvije-trećine ispitanika (68%) smatra da bi u Splitu trebalo poticati izgradnju hotela**, četvrtina (25%) se opredjeljuje za veću ponudu privatnog smještaja dok mali udio ispitanika (8%) misli da ne treba graditi niti jedan od ponuđenih oblika turističkog smještaja.
- U svim zonama većina ispitanika smatra da treba poticati gradnju hotela. Najvišu podršku izgradnji hotela iskazuju ispitanici u turistički najizloženijim dijelovima Grada, odnosno na području 'Kupališnog Splita' (72%) i 'Užeg središta' (70%). S druge strane, najvišu podršku većoj ponudi privatnog smještaja iskazuju ispitanici 'šireg gradskog područja' (33%) i 'Zelenog zaleđa' (31%). Najviše je protivnika gradnje turističkog smještaja u 'Užem središtu' s udjelom od 10% ispitanika.
- Većina ispitanika, bez obzira da li ostvaruju prihode u turizmu ili ne, podržava daljnju gradnju hotela, pri čemu je podrška ne uključenih u turizam viša (73%) od onih uključenih (60%).

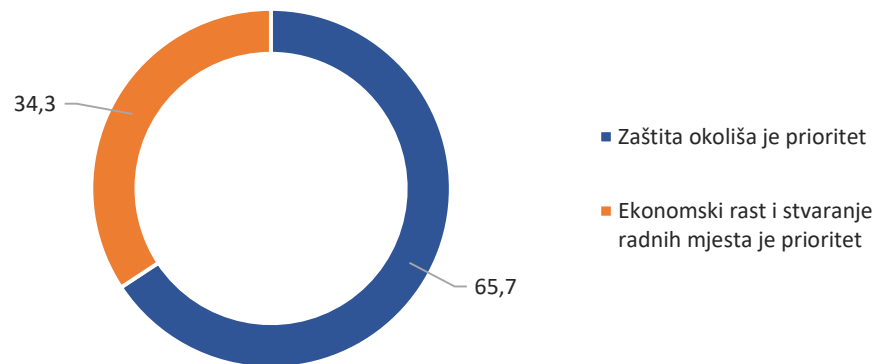
⁶⁶ Pitanje B8: Što bi trebalo više poticati - izgradnju novih hotela ili veću ponudu privatnog smještaja?

Prioriteti pri upravljanju razvojem turizma: Okoliš – Ekonomski rast

Tablica 7.5. Prioriteti pri upravljanju razvojem turizma u Splitu: Okoliš – Ekonomski rast (%)⁶⁷

Prioriteti pri upravljanju turizmom: Okoliš-Ekonomija	Grad Split	Zona				Prihod od turizma	
		Uže središte	Kupališni Split	Šire gradsko područje	Zeleno zaleđe	Imamo prihode od turizma	Nemamo prihode od turizma
Zaštita okoliša je prioritet, pa i onda kada usporava ekonomski rast	65,7	65,8	55,6	71,2	69,4	68,1	64,3
Ekonomski rast i stvaranje radnih mjesta je prioritet, unatoč mogućim negativnim učincima na okoliš	34,3	34,2	44,4	28,8	30,6	31,9	35,7
UKUPNO	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Slika 7.5. Prioriteti pri upravljanju razvojem turizma u Splitu: Okoliš - Ekonomski rast

- U kontekstu upravljanja turizmom, dvije-trećine (66%) u odnosu na trećinu (34%) ispitanika opredijelilo se za zaštitu okoliša kao prioritetom nad ekonomskim rastom i stvaranjem radnih mjesta.
- Većina ispitanika u svim zonama dijeli stav o zaštiti okoliša kao prioritetom nad ekonomskim rastom i stvaranjem radnih mjesta kada je riječ o upravljanju turizmom, pri čemu je stav nešto izraženiji na 'širem gradskom području' (71%) i u 'Zelenom zaleđu' (69%) nego u turistički orijentiranim zonama 'Uže središte' (66%) i posebice 'Kupališni Split' (56%).
- Stav o zaštiti okoliša kao prioritetom nad ekonomskim rastom i stvaranjem radnih mjesta u kontekstu upravljanja turizmom u gotovo jednakoj mjeri dijeli i većina ispitanika koji ostvaruju (68%) i koji ne ostvaruju (64%) prihode u turizmu.

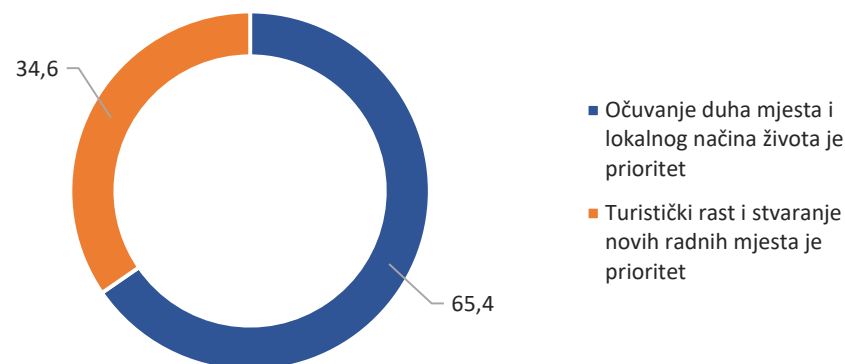
⁶⁷ Pitanje B2: Upravljanje turizmom često uključuje ustupke između pritisaka na okoliš i ekonomskih koristi. Kada razmišljate o okolišu i ekonomiji, koja od sljedećih dviju tvrdnji je bliže Vašim stavovima?

Prioriteti pri upravljanju razvojem turizma: Očuvanje duha mjesta – Turistički rast

Tablica 7.6. Prioritet pri upravljanju razvojem turizma u Splitu: Očuvanje duha mjesta – Turistički rast (%)⁶⁸

Prioriteti pri upravljanju turizmom: Očuvanje duha mjesta-Turistički rast	Grad Split	Zona				Prihod od turizma	
		Uže središte	Kupališni Split	Šire gradsko područje	Zeleno zaleđe	Imamo prihode od turizma	Nemamo prihode od turizma
Očuvanje duha mjesta i lokalnog načina života je prioritet, čak i ako usporava turistički razvoj i donekle smanjuje zaposlenost	65,4	67,1	60,5	64,7	66,9	60,3	68,5
Turistički razvoj i stvaranje novih radnih mjesta je prioritet, unatoč određenom gubitku duha mjesta i lokalnog načina života	34,6	32,9	39,5	35,3	33,1	39,7	31,5
UKUPNO	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Slika 7.6. Prioriteti pri upravljanju razvojem turizma u Splitu:
Očuvanje duha mjesta - Turistički rast

- U kontekstu upravljanja turizmom, gotovo dvije-trećine (65%) u odnosu na trećinu (35%) ispitanika opredijelilo se za očuvanje duha mjesta kao prioritetom čak i ako usporava turistički rast i smanjuje zaposlenost.
- U svakoj od zona oko dvije-trećine ispitanika dijeli stav o očuvanju duha mjesta kao prioritetom nad turističkim rastom, pri čemu je jedino u turistički fokusiranom 'Kupališnom Splitu' taj udio nešto niži (61%).
- Većina ispitanika koji ostvaruju (60%) i ne ostvaruju (69%) prihode od turizma smatra očuvanje duha mjesta prioritetom u odnosu na turistički rast. Ipak, među onima čiji prihodi ovise o turizmu nešto je viši udio (40%) zagovornika orijentacije na turistički rast unatoč određenom gubitku duha mjesta i lokalnog načina života u usporedbi s ispitanicima bez prihoda od turizma (32%).

⁶⁸ Pitanje B3: Kada razmišljate o očuvanju duha mjesta i turističkom rastu, koja od sljedećih dviju tvrdnji je bliže Vašim stavovima?

Stavovi o prostornoj disperziji turističke aktivnosti

Tablica 7.7. Stavovi o prostornoj disperziji turističke aktivnosti u Splitu (%)⁶⁹

Stavovi o prostornoj disperziji turističke aktivnosti	Grad Split	Zona				Prihod od turizma	
		Uže središte	Kupališni Split	Šire gradsko područje	Zelena zaleđe	Imamo prihode od turizma	Nemamo prihode od turizma
Turističku aktivnost trebalo bi i dalje koncentrirati u centru Splita	16,8	16,3	19,2	15,0	18,3	16,4	17,1
Turističku aktivnost trebalo bi usmjeravati i na ostale dijelove Grada	83,2	83,7	80,8	85,0	81,7	83,6	82,9
UKUPNO	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Slika 7.7. Stavovi o prostornoj disperziji turističke aktivnosti u Splitu

- **Velika većina ispitanika (83%) smatra da bi turističku aktivnost trebalo usmjeravati i na ostale dijelove Splita izvan središta i povijesne jezgre.**
- Stav o poželjnosti disperzije turističke aktivnosti na ostale dijelove Grada izvan centra u visokoj mjeri dijele ispitanici u svim zonama, a najviše ga podupiru ispitanici 'Šireg gradskog područja' (85%) i 'Užeg središta' (84%), te potom ispitanici u 'Zelenom zaleđu' (82%) i 'Kupališnom Splitu' (81%).
- Bez obzira na osobnu uključenost u turizam, ispitanici koji ostvaruju (84%) i koji ne ostvaruju (83%) prihode od turizma u jednako visokom omjeru podržavaju usmjeravanje turističke aktivnosti izvan središta i u druge dijelove Splita.

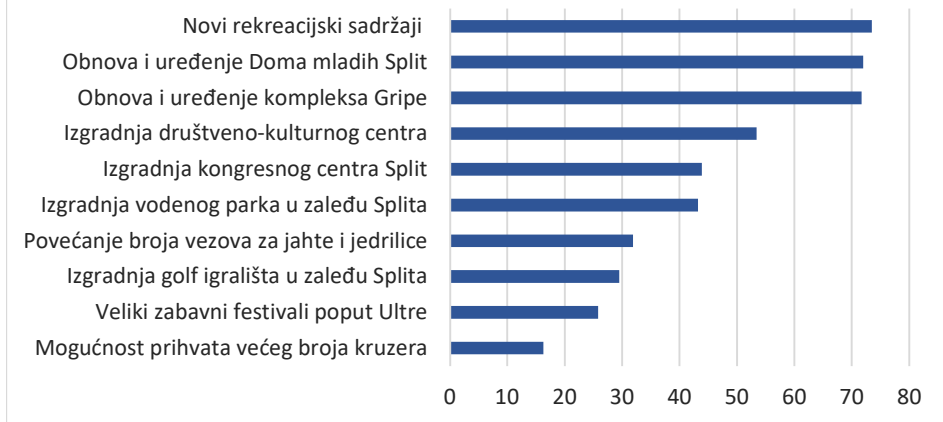
⁶⁹ Pitanje B6: Prema Vašem mišljenju, bi li turističku aktivnost trebalo i dalje koncentrirati u povijesnoj jezgri i njenoj neposrednoj blizini, ili bi je trebalo usmjeravati i na ostale dijelove Grada (npr. izgradnjom i intenzivnom promocijom atrakcija van centra Grada)?

Važnost odabranih aktivnosti za turistički razvoj Splita

Tablica 7.8. Važnost odabranih aktivnosti za daljnji turistički razvoj Splita (%)⁷⁰

Aktivnosti daljnjeg razvoja turizma u Splitu	Grad Split: Razina prioriteta razvojnih aktivnosti turizma				
	Visoki prioritet	Srednji prioritet	Niski prioritet	Ne treba ulagati	UKUPNO
Novi rekreacijski sadržaji (npr. biciklističke staze)	73,5	19,7	3,5	3,3	100,0
Obnova i uređenje Doma mladih Split	72,0	19,3	4,7	4,0	100,0
Obnova i uređenje Sportskog centra Gripe	71,7	23,6	3,3	1,4	100,0
Izgradnja višenamjenskog društveno-kulturnog centra	53,4	32,3	7,4	6,9	100,0
Izgradnja kongresnog centra Split	43,9	40,9	7,8	7,4	100,0
Izgradnja vodenog parka u zaleđu Splita	43,2	32,9	12,5	11,4	100,0
Povećanje broja vezova za jahte i jedrilice	31,9	41,1	15,9	11,1	100,0
Izgradnja golf igrališta u zaleđu Splita	29,5	36,7	18,7	15,1	100,0
Veliki zabavni festivali poput Ultre	25,8	37,1	19,5	17,6	100,0
Prihvat većeg broja kruzera	16,3	29,5	28,5	25,7	100,0

Slika 7.8. Stavovi o važnosti odabranih aktivnosti za daljnji turistički razvoj Splita (visoki prioritet)

- Ispitanici u najvišoj mjeri aktivnostima visokog prioriteta za daljnji razvoj turizma u Splitu smatraju sadržaje s mogućim funkcijama značajnim za turističku ponudu, ali i za unapređenje standarda i kvalitete života lokalne zajednice. Radi se o sportsko-rekreacijskim sadržajima, poput biciklističkih staza (74%) i obnove Sportskog centra Gripe (72%), te nadalje o multifunkcionalnim društvenim sadržajima kao Dom mladih (72%) i društveno-kulturni centar (53%). Najmanja je podrška za isključivo turizmu orijentirane, i inače kontroverzne, aktivnosti poput velikih zabavnih festivala (26%) i prihvat kruzera (16%).
- Stavovi ispitanika prema zonama uglavnom se međusobno bitno ne razlikuju. Izuzetci su značajno niža podrška obnovi Doma mladih i Sportskog centra Gripe u zoni 'Kupališni Split', odnosno viši interes u zoni 'Zeleno zaleđe' za izgradnju kongresnog centra i golf igrališta.
- Stavovi ispitanika sa i bez prihoda od turizma također se pretežito međusobno ne razlikuju. Izuzetke predstavljaju viša sklonost uključenih u turizam ka izgradnji kongresnog centra, povećanju broja nautičkih vezova i organizaciji velikih festivala.

⁷⁰ Pitanje B7: Slijedi pitanje o smjerovima daljnjeg razvoja turizma u Splitu. Ima li svaki od sljedećih smjerova turističkog razvoja visoki, srednji ili niski prioritet, ili u to uopće ne treba ulagati?